

Nr 178.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket; given Stockholms slott den 11 mars 1932.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam Larsson.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 (nr 170)
om polisväsendet i riket.

Härigenom förordnas, att lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skall sålunda ändras, att *dels* nuvarande 5 § betecknas såsom 1 mom. av samma paragraf, *dels* i paragrafen införas ytterligare två mom., betecknade såsom 2 och 3, av nedan angivet innehåll; *dels* andra stycket av 7 § betecknas såsom 2 mom. av samma paragraf, *dels* i paragrafen införes ytterligare ett mom., betecknat såsom 1, av nedan angivet innehåll; *dels* 6 och 8 §§ samt 15 § 1, 4 och 5 mom. — 8 § och 15 § 1 mom. i nedan intagna delar — erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

1. I stad — — — vara beridna.

2. Stad, så ock köping som i 1 § 1 mom. andra stycket sägs, må kunna åtaga sig att tillhandahålla reservpolismän även i den mån skyldighet enligt 1 mom. icke föreligger. Närmare föreskrifter härom meddelas av Konungen.

3. I fråga om stad, som jämlikt 1 mom. är skyldig att tillhandahålla reservpolismän, må Konungen förordna, att ett bestämt antal av stadens polispersonal i särskilda tjänstegrader huvudsakligen skall användas för tjänstgöring såsom statspolis vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet utom staden. Då sådant förordnande meddelats, skall polispersonalen i staden ökas med det bestämda antalet. Därest sedermera polispersonalen minskas, utan att motsvarande ändring i behovet av polispersonal inom staden ägt rum, eller personalen icke ökas i förhållande till sådan ändring, må Konungen förordna om ökning av personalen.

För tjänstgöring såsom statspolis i första hand avsedda polismän till föreskrivet antal skola sammanföras till en särskild avdelning (statspolisavdelning). Närmare föreskrifter angående anordnande av sådan avdelning meddelas av Konungen.

I fråga om stad, som skall tillhandahålla statspolis, må Konungen föreskriva, att staden för särskilda tillfällen skall vara skyldig att för tjänstgöring såsom statspolis tillhandahålla, utöver vad förut sagts, ytterligare det antal polismän i särskilda tjänstegrader, för vilka ersättare kunna utan avsevärt dröjsmål erhållas genom inkallande till tjänstgöring i staden av statspolismän från vissa angivna andra städer.

6 §.

I stad, som jämlikt 5 § 1 mom. skall tillhandahålla reservpolismän, skall i erforderlig utsträckning finnas anställd för spaning och annan undersökning angående brott särskilt utbildad polispersonal (kriminalpolisavdelning).

I fråga om stad, som på grund av stadgandet i första stycket eller eljest inrättar kriminalpolisavdelning, må Konungen förordna, att ett bestämt antal av stadens kriminalpolismän i särskilda tjänstegrader huvudsakligen skall användas för tjänstgöring såsom statspolis vid kriminalpolisverksamhet utom staden. För sådan tjänstgöring i första hand avsedda kriminalpolismän till föreskrivet antal skola i stad med statspolisavdelning tillhöra denna.

7 §.

1. Jämväl annan befattningshavare vid polisväsendet än sådan, som avses i 5 § eller 6 § andra stycket, må, därest hans avlöning, efter ty nedan sägs, helt eller delvis bestrides av statsmedel, användas för polisverksamhet utom det område, för vilket han är anställd. Vad nu sagts skall ock gälla i fråga om elev vid någon av staten bekostad eller understödd polisskola.

Då utomordentliga omständigheter därtill föranleda, äger Konungen förordna, att även annan befattningshavare vid polisväsendet än som avses i första stycket må användas för polisverksamhet utom det område, för vilket han är anställd.

2. Närmare bestämmelser — — — av Konungen.

8 §.

Polisdistrikt är — — — skäligen begravningshjälp.

Polisdistrikt åligger tillika att draga försorg om föreskriven uniformering och beväpning av distriktets polispersonal samt att i erforderlig utsträckning ombesörja materiel, byggnader, arrestlokal, telefon och övriga för distriktets polisväsen erforderliga anordningar. Beväpning samt annan utrustning än uniform åt personal, vilken tjänstgör såsom statspolis, ävensom för sådan tjänstgöring erforderlig materiel skall dock ombesörjas av statsverket.

För särskilda — — — i 15 §.

15 §.

1. Polisdistrikts kostnader för polispersonal, som i distriktet finnes anställd för hela rikets behov, samt för särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet skola gottgöras polisdistriktet av statsmedel.

Stad, som jämlikt 5 § 3 mom. första stycket och 6 § andra stycket skall tillhandahålla statspolis, gottgöres av statsverket så stor del av stadens kostnader för avlöning, pensionering, begravningshjälp och andra förmåner åt polispersonalen i särskilda tjänstegrader, som belöper å det bestämda antalet statspolismän i motsvarande grader enligt de beräkningsgrunder, som av Konungen fastställas. Dessutom utgår, jämväl enligt av Konungen fastställda beräkningsgrunder, ersättning med skäligt belopp för stadens kostnad för anskaffande av rum för avdelningens hästar och fordon samt för särskild

kostnad, som staden kan visa sig hava haft för erforderlig expeditiionslokal. Kostnader, som eljest uppkomma för verksamheten såsom statspolis, bestridas av statsmedel.

Kostnaden för — — — av statsmedel.

4. Till polisdistrikt, som jämlikt 5 § 1 mom. skall tillhandahålla reservpolismän, utgår statsbidrag för varje reservpolisman, som skall tillhandahållas, med en tredjedel av de sammanlagda löneförmåner, som årligen tillkomma i distriktet anställd polisman med lägsta lön inom den tjänstegrad, reservpolismannen skall tillhöra, dock att, därest polisdistriktet jämlikt 5 § 3 mom. första stycket skall tillhandahålla statspolis, statsbidraget skall utgå med en sjättedel av löneförmånerna. I den mån reservpolismännen skola vara beridna, utgår därjämte statsbidrag med hälften av stadens kostnad för hållande av erforderligt antal hästar och utrustning för dessa. Närmare grunder för beräkning av sådan kostnad fastställas av Konungen.

Har polisdistrikt, som jämlikt 5 § 1 mom. skall tillhandahålla reservpolismän, åtagit sig att för viss tid tillhandahålla ytterligare reservpolismän, utgår för var och en av dessa statsbidrag med en sjättedel av de löneförmåner, som i första stycket avses, i den mån distriktet visar, att lämpliga och tjänstbara personer, vilka tidigare innehaft befattningar såsom ordinarie polismän i stad och vilkas ålder med högst fem år överstiger den för distriktets polismän i motsvarande tjänstegrad gällande pensionsåldern, enligt överenskommelse med distriktet stått till förfogande för att vid utkallande av reservpolispersonal tjänstgöra såsom ersättare för denna inom distriktet. Statsbidrag för reservpolismän må dock sammanlagt utgå högst för dubbla det antal, som distriktet enligt 5 § 1 mom. skall tillhandahålla. Närmare bestämmelser rörande sådana ersättare, som nu sagts, meddelas av Konungen.

Har polisdistrikt tillhandahållit reservpolispersonal, bestrider statsverket för den tid, då reservpolismännen tjänstgjort utom distriktet, dettas jämlikt 1 mom. andra stycket beräknade kostnad för avlöning av ifrågavarande antal polismän ävensom alla av tjänstgöringen uppkommande särskilda kostnader.

5. Om befattningshavare vid polisväsendet i annat fall än som avses i 1 eller 4 mom. på grund av föreskrift i denna lag tjänstgör utom det område, för vilket han är anställd, bestridas därigenom uppkommande särskilda kostnader av statsverket. Därjämte skall, oavsett huruvida eljest statsbidrag utgår till befattningshavarens lön, vad av lönen belöper å tid, som han sålunda tjänstgör, helt bestridas av statsmedel. Har för sådan tjänstgöring använts elev vid någon av staten bekostad eller understödd polis-skola, och uppbär sådan elev under tjänstgöringstiden icke lön eller motsvarar hans lön icke lägsta lön för ordinarie polisman i den stad, där polis-skolan är förlagd, skall dessutom till honom av statsmedel utgå ett belopp motsvarande denna lön eller skillnaden mellan denna och den lön han åtnjuter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 11 mars 1932.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER,
GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Departementschefen, statsrådet Larsson anför efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och försvarsdepartementen:

Under femte huvudtiteln i riksstaten för innevarande budgetår finnas under rubriken polisväsendet upptagna bland annat följande anslag nämligen dels ett extra förslagsanslag om 2,280,000 kronor till polisväsendet i riket, dels ett extra förslagsanslag om 950,000 kronor till vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet, dels ock ett extra anslag om 200,000 kronor till särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m.

Vid behandlingen i årets statsverksproposition av anslagen under nyss-nämnda rubrik anmälde jag (femte huvudtiteln, punkt 98), att inom socialdepartementet påginge förarbeten till vissa organisatoriska förändringar beträffande polisväsendet, vilka förarbeten hade till huvudsakligt föremål utarbetande av förslag till ändrad organisation av ordningspolisen och kriminalpolisen. Efter att hava antytt grundlinjerna för det förslag, som var under utarbetande, anförde jag att, ehuru jag icke varit i tillfälle att definitivt taga ståndpunkt till förslaget, jag ansåge, att man vid beräkningen av anslaget till polisväsendet i riket borde tills vidare utgå från den kostnadsökning, som förslagets genomförande skulle kräva. Då emellertid förberedelserna till reformförslaget icke hunne avslutas inom sådan tid, att vederbörlig hänsyn till detsamma kunde tagas i årets statsverksproposition, anhöll jag att med den definitiva behandlingen av sistnämnda anslag måtte få tills vidare anstå. Med bifall till denna hemställan och med hänsyn tagen jämväl till andra faktorer av beskaffenhet att föranleda ökat anslag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet till polisväsendet i riket för budgetåret 1932/1933 beräkna ett extra förslagsanslag av 3,700,000 kronor. Jämväl anslagen till vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet och till särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m. upptogos till beräknade belopp, det förstnämnda till 960,000 och det senare till 200,000 kronor.

Sedan numera erforderlig utredning föreligger och infordrade yttranden inkommit, anhåller jag att få till fortsatt behandling anmäla frågan rörande

den nyss avsedda reformen av vissa delar av polisväsendet. Vad angår de ifrågavarande anslagen, torde jag senare i dag få återkomma med framställning rörande desamma. Även beträffande vissa med den nu ifrågasatta reformen i någon mån sammanhängande förslag till ändringar i ordningsstadgan för rikets städer m. m. torde jag senare under dagen få göra framställning.

Det förslag, som jag nu ämnar framlägga, avser i viss mån ändrad organisation såväl av kriminalpolisen som av ordningspolisen. I förstnämnda hänseende har förslag uppgjorts av f. d. polismästaren i Stockholm G. Hårleman i egenskap av inom socialdepartementet särskilt tillkallad sakkunnig. Detta förslag — vilket torde få såsom bilaga (*Bilaga C*) fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende — har sedermera med ledning av ingivna yttranden gjorts till föremål för överarbetning inom socialdepartementet. Därvid hava biträtt jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 oktober 1931 tillkallade utredningsmän, vilka även med utgångspunkt från lämnade direktiv utarbetat förslag rörande ny organisation i vissa hänseenden av ordningspolisen. Det av utredningsmännen i sistnämnda hänseende utarbetade förslaget, som innefattas i en »*P. M. rörande reservpolis och statspolis m. m.*», torde jämväl få såsom bilaga (*Bilaga A*) fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende. Över denna promemoria hava yttranden inhämtats från vederbörande myndigheter ävensom från av förslaget på mera ingående sätt berörda städer samt enskilda, kommunala och personalsammanslutningar, allt på sätt jag senare torde få närmare omförmäla. Jämväl efter det sålunda infordrade yttranden inkommit hava överläggningar i ärendet ägt rum med de tillkallade utredningsmännen.

I. Ändrad organisation av ordningspolisen.

I fråga om de omständigheter, som föranlett utredningsmännens tillkallande, samt de för deras arbete lämnade direktiven torde jag få hänvisa till nyssnämnda promemoria, i vilken statsrådsprotokollet i ärendet fullständigt återgivits (*Bilaga A* sid. 3). I denna promemoria återfinnes även en kortfattad redogörelse för nuvarande organisation av ordningspolisen, och torde jag även därutinnan få hänvisa till promemorian (*Bilaga A* sid. 7).

Utrednings-
männens
förslag.

Jag torde således omedelbart kunna övergå till en kort sammanfattning av innebörden av det inom socialdepartementet av utredningsmännen utarbetade reformförslaget. Förslaget innebär i huvudsak följande.

Polisstyrkorna i 17 större städer utökas med helt statsavlönad personal om tillsammans 200 man, avsedda dels för att biträda med ordningens upprätthållande i riket i allmänhet, särskilt då extraordinärt behov av polis förekommer och i all synnerhet, då på en och samma plats en större polisstyrka erfordras, och dels för att å landsbygden biträda med vanliga ordningspolisuppgifter, framför allt övervakande av vägtrafiken ävensom av tillämpningen av författningar rörande jakt och fiske, samt med tillsyn över landstrykare och smugglare m. m. Med statmedel skulle emellertid avlönas

icke vissa personer utan visst antal av vederbörande städers polispersonal. Personal motsvarande detta antal skulle periodvis — i allmänhet för 3 år i sänder — placeras å en särskild avdelning, benämnd statspolisavdelning. Den sålunda placerade personalen skulle vara den, som i första hand vore avsedd för de statliga polisuppgifterna. För att de nya styrkorna ständigt skulle kunna omedelbart stå till förfogande för utkallande vid exceptionella behov, samtidigt som de under normala förhållanden skulle kunna helt ägna sig åt ordningsuppgifterna på landsbygden, föreslogs, att för den händelse statspolisavdelningens personal på grund av sin tjänstgöring på landsbygden icke skulle kunna omedelbart disponeras, vederbörande stad i stället skulle vara skyldig att till förfogande vid här avsedda tillfällen omedelbart ställa en styrka motsvarande statspolisavdelningen med rätt att, så snart det ginge för sig, inkalla avdelningens personal för att fylla uppkomna luckor i stadens polisstyrka. Vid behov av enhetlig styrka än som motsvarar statspolisstyrkan i den stad, som i ett visst fall närmast ifrågakommer för tillhandahållande av statspolis, skulle staden vara skyldig att därjämte ställa till förfogande en styrka motsvarande statspolisen i vissa för varje stad angivna, närliggande städer, dock med rätt att sedermera för egna behov inkalla den i dessa städer placerade statspolisen till tjänstgöring.

Statspolisavdelningarna skulle för sin verksamhet på landsbygden förseas med erforderligt antal automobiler och motorcyklar, varjämte en väsentlig del av dem skulle göras beriden.

Den nuvarande reservpolisen skulle bestå och tänktes vid förekommande behov kunna utkallas för tjänstgöring gemensamt med statspolisen. Då emellertid vid förslagets genomförande reservpolisen komme att få en ställning som verklig reserv till statspolisavdelningarna, ansågs det nuvarande statsbidraget till reservpolisen kunna minskas till hälften av nu utgående belopp eller till en sjättedel av lägsta lönen inom vederbörande tjänstegrad. Emellertid skulle viss möjlighet beredas för städerna att få uppbära i statsbidrag intill samma kontanta belopp för reservpolisen som för närvarande, nämligen under förutsättning dels att vederbörande stad åtog sig att ställa ytterligare reservpolismän till förfogande till högst dubbla den nuvarande styrkan, och dels att staden träffade avtal med pensionerade polismän till antal motsvarande det, för vilket staden ville uppbära reservpolisersättning utöver det nuvarande antalet, om att dessa skulle vara beredda att såsom ersättare rycka in vid utkallande av reservpolis.

Statspolisavdelningarna skulle koncentreras dels med större styrkor i 6 städer, nämligen Stockholm (40 man), Göteborg (30 man), Malmö (20 man) samt Gävle, Sundsvall och Luleå (varje stad med 15 man) och dels med styrkor om 7 eller 4 man i 11 andra städer. Högsta befälet skulle utövas av en likaledes helt statsavlönad intendent vid Stockholms polis-kår, vilken tillika skulle tjänstgöra såsom sammanhållande organ. Därjämte skulle kommissarier finnas anställda i de uppräknade sex städerna. De nyss avsedda smärre polisstyrkorna skulle vara grupperade kring de nämnda städerna på så sätt, att till var och en av dem skulle kunna samman-

dragas statspolisstyrkorna från de närmast liggande stationsorterna, så att de sammandragna styrkorna skulle komma att utgöra för Stockholm 58, för Göteborg 48, för Malmö 34, för Gävle 22, för Sundsvall 19 och för Luleå 19 man. Inräknat reservpolisen skulle på detta sätt kunna uppställas av vederbörande stads poliskår från Stockholm över 100, från Göteborg över 70, från Malmö närmare 50 man o. s. v., samtidigt som man sört för att de uppkommande luckorna till en del skulle fyllas. Härvid har man ändock icke räknat med den ytterligare reservpolispersonal, som skulle kunna bli tillgänglig, i den mån ersättare anställdes. Såsom en ytterligare reserv skulle även kunna användas eleverna vid lägre kursen av polis-skolan i Stockholm ävensom vid polis-skolan i Göteborg, i den mån dessa elever ägde erforderlig praktisk polisutbildning. Som en sista resurs borde, då utomordentliga omständigheter därtill föranledde, även andra befattningshavare vid polisväsendet än som regelmässigt kunde tagas i anspråk för statens ändamål få användas för polisverksamhet utom det område, för vilket de vore anställda. Detta förslag har närmast avseende på polispersonalen i städer och köpingar, i den mån den icke utgör reserv- eller statspolis. Rörande användande av militär för ordningsuppgifter anfördes i promemorian, att det bör vara statsmakternas plikt att tillse, att polisorganisationen har sådan styrka, att militärt bistånd i det längsta kan undvikas, ävensom att det synes böra övervägas, huruvida sådan ändring i gällande bestämmelser borde äga rum, att beslut om användande av militär för upprätthållande av ordningen skulle ankomma, icke såsom nu på länsstyrelsen och eventuellt i bråds-kande fall på underordnad myndighet, utan på Kungl. Maj:t.

Rörande den närmare utformningen av förslaget torde jag få hänvisa till oförmälda promemoria. Vid denna har även fogats ett utkast till de ändringar i 1925 års polislagen, som skulle föranledas av förslagets genomförande. Vad angår *detaljerna i förslaget* torde jag vid sådant förhållande kunna inskränka mig till att här nämna följande. För närvarande finnes inom tre län s. k. *landstingspolis*. Denna skulle kunna fortbestå, ehuru man i promemorian utgått från att densamma snart skulle genom landstingens egna beslut komma att upphöra. Med hänsyn härtill borde särskilda åtgärder vidtagas för att sörja för den nuvarande personalen vid landstingspolisen. Statspolisavdelningen i Stockholm borde lämpligen kunna samordnas med den s. k. *polisbyrån*, vilken har till uppgift att biträda vid övervakande av utlännningar. Statspolisorganisationen skulle på det sätt få samband med den redan genomförda *kriminalpolisorganisationen på landsbygden*, att de statliga kriminalpolismännen i regel skulle sammanföras med den för ordningsuppgifter avsedda statspolisen på de s. k. statspolisavdelningarna. I angelägenheter, som mera formellt anginge tjänsten, skulle de sålunda stå under samma befäl. Det förutsattes, att de statliga ordningspoliserna skulle kunna i vissa hänseenden biträda kriminalpolismännen, och dessa sistnämnda skulle givetvis ej sällan kunna för sin tjänst draga nytta av de motorfordon, som skulle anskaffas. Statsverket skulle i princip *ersätta städerna all kostnad* för statspolisavdelningarna, således

icke endast lönekostnader, i den mån dessa belöpte på antalet statspolis-män i olika grader i förhållande till polispersonalens totala styrka i veder-börande stad, utan därjämte enahanda andel av pensioneringskostnader samt kostnader för lokal, expenser m. m. och — givetvis — utgifter för särskild ersättning under tjänstgöring utanför stationsorten. Kostnaderna för uni-formering, beväpning och personlig utrustning ävensom för tekniska hjälp-medel skulle helt stanna på statsverket.

De nya kostnaderna för stats- och reservpolisen hava i promemorian för budgetåret 1932/1933 beräknats till omkring 1,140,000 kronor, därvid hän-syn tagits å ena sidan därtill att förslaget avsetts att träda i kraft först den 1 januari 1933, samt å andra sidan därtill att under nämnda budgetår kostnader skulle uppkomma för nyanskaffning av motorfordon, hästar och materiel. För därpå följande budgetår, då medel ännu icke behöva beräknas för ersättande av en del nyanskaffad material och då ännu viss del av per-sonalen beräknas vara icke ordinarie, hava kostnaderna uppskattats till om-kring 1,520,000 kronor. Den årliga kostnaden framdeles har beräknats till ungefär 1,615,000 kronor. *Med avdrag* för vissa nuvarande kostnader, som skulle bortfalla i och med förslagets genomförande, har *nettokostnaden* beräk-nats till följande belopp, nämligen för budgetåret 1932/1933 972,940 kronor, för budgetåret 1933/1934 1,191,880 kronor samt årligen därefter 1,285,580 kronor.

Beträffande detaljerna i kostnadsberäkningen torde jag få hänvisa till omförmälda promemoria (*Bilaga A* sid. 83). Jämväl beträffande den pre-liminära planen för *statspolisens placering* samt för dess *befäl* och *utrustning med motorfordon och hästar* torde jag få hänvisa till promemorian (sid. 82).

Efter denna korta sammanfattning av huvudgrunderna för förslaget an-håller jag att få ingå på en redogörelse för vad de avgivna yttrandena innehålla rörande förslaget i dess helhet¹.

Över promemorian inforrådes utlåtanden från överståthållarämbetet, läns-styrelserna i samtliga län, statskontoret och chefen för generalstaben. Över-ståthållarämbetet och länsstyrelserna skulle före utlåtandes avgivande hava berett stadsfullmäktige i de av förslaget direkt berörda städerna tillfälle att avgiva yttranden i anledning av promemorian. Därjämte skulle dels över-ståthållarämbetet bereda styrelsen för polisskolan i Stockholm, dels läns-styrelsen i Göteborgs och Bohus län bereda styrelsen för polisskolan i Göte-borg tillfälle att avgiva yttranden i ämnet.

Samtidigt lämnades styrelserna för vissa enskilda sammanslutningar, näm-ligen föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges landsfiskaler, svenska polisförbundet, svenska stadsförbundet, svenska landstingsförbundet, svenska landskommunernas förbund, föreningen Sveriges stadsfiskaler, riks-förbundet för fjärdingsmän och polismän samt föreningen Sveriges köpings-åklagare, tillfälle att avgiva yttranden i anledning av promemorian.

Till följd härav hava yttranden avgivits av nämnda myndigheter och en-skilda sammanslutningar. Länsstyrelserna hava i flera fall vid sina utlå-tanden fogat yttranden från landsfogdarna och i vissa fall även andra ytt-

Yttranden
över
promemorian
angående
reservpolis
och
statspolis
m. m.
Allmän
översikt.

¹ Jämför Bilaga B.

randen. Yttranden hava överlämnats av överståthållarämbetet från styrelsen för polisskolan i Stockholm och av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län från dåvarande t. f. polischefen i Göteborg, tillika föreståndare för stadens polisskola.

I fråga om städerna hava yttranden avgivits av stadsfullmäktige i Stockholm, stadsfullmäktige och magistraten i Södertälje, stadsfullmäktige i Nyköping, Eskilstuna, Norrköping, Linköping, Jönköping och Växjö, stadsfullmäktige och magistraterna i Kalmar, Västervik och Visby, stadsfullmäktige i Karlskrona, stadsfullmäktige och magistraten i Kristianstad, stadsfullmäktige i Landskrona, Hälsingborg, Lund, Halmstad, Göteborg, Mölndal och Uddevalla, stadsfullmäktige och magistraten i Borås, stadsstyrelsen i Trollhättan, stadsfullmäktige i Skövde, stadsfullmäktige och magistraten i Karlstad, magistraten i Kristinehamn, stadsfullmäktige och magistraterna i Örebro och Västerås, stadsfullmäktige i Falun, stadsfullmäktige och magistraterna i Gävle, Söderhamn och Härnösand, stadsfullmäktige i Sundsvall, stadsfullmäktige och magistraten i Östersund, stadsfullmäktige i Umeå samt stadsfullmäktige och magistraten i Luleå. Vid stadsfullmäktiges och magistraternas yttranden hava i flera fall fogats yttranden från drätselkammare, poliskammare, polisnämnder m. m.

Särskilda framställningar i anledning av förslagen i promemorian hava vidare gjorts av stadsfullmäktige i Piteå och Boden. På grund av sist avsedda framställning har länsstyrelsen i Norrbottens län den 5 februari 1932 avgivit infortrat utlåtande.

Myndigheternas och sammanslutningarnas allmänna inställning till den i promemorian ifrågasatta statspolisorganisationen — beträffande detaljerinringar torde jag få hänvisa till en inom socialdepartementet upprättad sammanställning, vilken torde få såsom bilaga (*Bilaga B*) fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende — är i övervägande grad tillstyrkande.

Sålunda förordar överståthållarämbetet förslaget, och jämväl — med undantag av länsstyrelsen i Blekinge län, som anser sig ej kunna tillstyrka detsamma under annan förutsättning än att det, innan det genomföres, blir föremål för omarbetning i mycket väsentliga avseenden — länsstyrelserna i samtliga län tillstyrka i allt väsentligt förslaget. Anmärkas må dock dels att länsstyrelsen i Jönköpings län förordar förslaget allenast som ett provisorium i avbidan på en genomgripande omorganisation av polisväsendet, dels att länsstyrelserna i Uppsala samt Göteborgs och Bohus län påyrka vissa mera omfattande ändringar i detsamma. Länsstyrelsen i Blekinge län framlägger förslag till en statspolisorganisation, huvudsakligen utformad enligt andra linjer än de, efter vilka promemorians förslag uppbyggts.

Av övriga i ämnet hörda myndigheter tillstyrker statskontoret promemorians förslag i förevarande avseende, medan chefen för generalstaben förordar inrättandet av en på annat sätt organiserad statspolisår.

Vad angår städernas ställning, tillstyrkes promemorians förslag eller förklaras detsamma icke föranleda någon erinran i huvudsaken av stadsfullmäktige

i 18 städer, nämligen Södertälje, Linköping, Jönköping, Växjö, Kalmar, Väster-vik, Karlskrona, Kristianstad, Landskrona, Hälsingborg, Borås, Karlstad, Örebro, Falun, Härnösand, Östersund, Umeå och Luleå, medan stadsfullmäktige i Stock-holm, Halmstad, Gävle och Söderhamn helt avstyrka inrättande av en stats-poliskår. Magistraterna intaga i regel samma principiella ståndpunkt som veder-börande stadsfullmäktige. Magistraten i Kristinehamn, från vilken stad yttrande av stadsfullmäktige icke föreligger, tillstyrker promemorians förslag. Likaså för-ordas förslaget av magistraterna i Visby och Västerås. Vad angår magistra-terna i Gävle och Söderhamn tillstyrka dessa promemorians förslag men endast såsom ett provisorium. Övriga stadsmyndigheter ingå ej på bedömande av frågan om överhuvud en statspolisorganisation bör komma till stånd och en dylik organisations närmare utformning.

Av de enskilda sammanslutningarna yttra sig styrelserna för förenin-gen Sveriges landsfogdar, svenska polisförbundet, svenska landstingsförbundet och svenska landskommunernas förbund i tillstyrkande riktning. Däremot ut-trycker styrelsen för föreningen Sveriges landsfiskaler tvekan huruvida förslaget innefattar en acceptabel lösning för det stora flertalet län, och styrelsen för föreningen Sveriges stadsfiskaler anser, att förslaget först efter en sakkunnig granskning och sedan det kompletterats med förslag om förstärkning av kriminalpolisväsendet bör läggas till grund för lagstiftning. Styrelsen för svenska stadsförbundet ingår ej vare sig på frågan om den föreslagna stats-poliskårens behövlighet eller på spörsmålet, om de uppgifter, som skulle komma att åvila statspolisen, kunde anses bli va bäst tillgodosedda genom en lösning efter de linjer, som föreslagits i promemorian. Styrelsen för riksförbundet för fjärdingsmän och polismän förordar en statspolisorganisa-tion, uppbyggd på annat sätt än vad i promemorian föreslagits. I avstyr-kande riktning går det yttrande, som avgivits av styrelsen för föreningen Sveriges köpingsåklagare.

Efter denna allmänna översikt över myndigheternas och sammanslutnin-garnas ståndpunkt till inrättande av en statspoliskår, anhåller jag att få re-dogöra för vissa i anslutning till detta ståndpunktstagande gjorda utta-landen.

Av *länsstyrelserna* framhålla åtskilliga, att allvarliga brister i flera hänseenden vidlåda den nuvarande polisorganisationen. Man vitsordar också uttryckligen på många håll behovet av förstärkning av polisväsendet såväl för tillgodosen-det av landsbygdens normala behov som av hänsyn till mera exceptionella orostillfällen. Den i promemorian föreslagna statspolisorganisationen angives av *länsstyrelsen i Malmöhus län* bland tänkbara och i promemorian berörda förslag vara den, som bäst lämpar sig till genomförande, och *länsstyrel-sen i Västernorrlands län* framhåller, att förslaget under förhandenvarande förhållanden synes på ett lyckligt och ekonomiskt sätt lösa de föreliggande uppgifterna. Av de tillstyrkande länsstyrelsernas uttalanden i huvudfrågan torde i övrigt här få återgivas följande.

Länsstyrel-
serna.

Länsstyrelsen i Östergötlands län: Det synes länsstyrelsen, som om genom inrättande av en på förslaget sätt organiserad statspolis möjlighet skulle beredas myndigheterna att utan tillkallande av militär bemästra oroligheter av icke alltför omfattande beskaffenhet och att således huvudändamålet med statspolisens bildande skulle genom förslaget tillgodoses. Det är emellertid uppenbart, att, därest den ifrågasatta poliskåren inrättas, det måste vara en angelägenhet av stor vikt att tillse, att nämnda poliskår — vilken enligt förslaget skulle helt avlönas av statsmedel — även då densamma icke behöver tagas i anspråk för det med kåren ursprungligen avsedda ändamålet sysselsättes på sådant sätt, att dess verksamhet kommer riket i dess helhet till godo och motsvarar de med kårens avlönande m. m. förbundna uppföringarna i ekonomiskt avseende. Även i detta hänseende synas förslagsställarna på ett i det hela lyckligt sätt hava löst sin uppgift. Kåren skulle under normala tider vara en slags ordningspolis på landsbygden och tillgodose bland annat behovet av trafikkontroll, vilken kontroll av brist på personal hittills icke kunnat överallt i nöjaktig omfattning utövas, samt jämväl i övrigt verka för ett bättre upprätthållande av ordningen på landsbygden; den skulle således i tvenne mycket viktiga avseenden bidra till undanröjande av betydande och ofta påtalade missförhållanden. Länsstyrelsen anser sig därför utan tvekan böra tillstyrka genomförandet i huvudsak av förslaget.

Länsstyrelsen i Kristianstads län: Behovet av en förstärkning av polismakten med väl utbildade och utrustade, samövade och snabbt tillgängliga styrkor får anses uppenbart och har ådagalagts genom under senare tid inträffade händelser. Den föreslagna anordningen med ökning av de polisstyrkor, som kunna erhållas från de större städerna, synes också vara den bästa, för att icke säga den enda framkomliga vägen.

Länsstyrelsen i Hallands län: Länsstyrelsen instämmer till fullo i framställningen av den nuvarande polisorganisationens brister samt i det starka framhållandet av nödvändigheten att ofördröjligen åstadkomma bättre förhållanden härutinnan, särskilt i ändamål att undvika att behöva använda militär för stillande av uppkomna oroligheter. Jämväl i avseende å grundlinjerna för en dylik reform ansluter sig länsstyrelsen oförbehållsamt till förslaget. Att från den nuvarande fjärdingsmannainstitutionen påräkna någon mera värdefull medverkan vid polisverksamheten på landsbygden synes knappast möjligt, förrän polisdistrikten sammanslås till större enheter, som kunna anställa ordinarie fjärdingsmän, vilka förses med tillräcklig avlöning för att vara helt upptagna av sin tjänst och för vilka uppställes såsom kompetenskrav att hava genomgått polisutbildning. Men även ifall dessa förändringar genomföras, kommer fjärdingsmannainstitutionen fortfarande att lida av den svagheten, att de särskilda befattningshavarna äro spridda över ett stort område med svårighet att komma tillsammans och utan vana att uppträda i samlad styrka. Detsamma gäller de ordningsmän, som i särskilda fall pläga förordnas av länsstyrelserna. Det är uppenbart nödvändigt att hava en stark, väl utbildad och utrustad polistrupp att tillgå vid förekommande behov. Då den nuvarande reservpolisinstitutionen, som omfattar en del av vissa städers normala poliskår, påtagligen icke kan utvecklas i hela den omfattning, statens allmänna intresse må påkalla, synes den i förslaget framförda tanken på att vid dess sida inrätta en statspoliskår, som skall vara förlagd till vissa större städer men utgöra ett av statsverket helt och hållet bekostat tillskott till stadens ordinarie polisstyrka, vara synnerligen väl funnen och även i de allra flesta hänseenden mycket lyckligt utformad.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län: Mellan nu föreliggande förslag till utbyggnad och förbättring av ordningspolisen och den genom 1925 års lag

fastställda polisorganisationen förefinnes ytterst intimt samband. Såsom i promemorian framhålles och av erfarenheten jämväl bestyrkes, lider emellertid sistnämnda organisation, vilkens praktiska utformning icke allstädes ännu torde vara avslutad, av bristfälligheter i flera hänseenden. Sålunda må särskilt framhållas, att indelningen i polisdistrikt för landsbygden på grund av den avfattning lagen kom att erhålla icke kunnat genomföras på sådant sätt, att, såsom ursprungligen tänkts, i varje polisdistrikt regelmässigt skulle erhållas polisman med full sysselsättning, utan komma i många distrikt fortfarande att finnas fjärdingsmän, vilka hava befattningen såsom en bisyssla vid sidan av annan verksamhet. En organisation av lantpolisens i förstnämnda riktning skulle otvivelaktigt hava inneburit en mycket god grundval för erhållande av effektiv ordningspolis ej blott för det planmässiga övervakandet av ordningen på landsbygden utan även för användning vid exceptionella tillfällen, under förutsättning i sistnämnda fall givetvis av kårens ställande under polistekniskt insiktsfull ledning. Vad förhandenvaron av en kår av sådana polismän skulle hava betytt icke minst i ekonomiskt hänseende vid övervägandet av nu föreliggande spörsmål om förstärkande av landsbygdens ordningspolis torde icke behöva närmare utvecklas, och ifrågasättas må, huruvida icke lagstiftningsåtgärder för konsekvent genomförande av sådan polisdistriktsindelning nu må böra övervägas. Dessa omständigheter synas givetvis starkt tala för, att frågan om polisväsendets reformerande i dess helhet nu hade bort upptagas och bringas till lösning i ett sammanhang för ernående av ett helgjutet samt i ekonomiskt och organisatoriskt hänseende gynnsamt resultat.

Det anförda oaktat anser länsstyrelsen sig böra ansluta sig till det nu föreliggande förslaget till ordningspolisens förstärkande och förbättrande. I promemorian torde nämligen bärande skäl få anses hava förebragts i fråga om de hinder, som föreligga för en sådan genomgripande omorganisation, och det trängande behovet av ordningspolisens omedelbara förstärkande och förbättrande samt framläggande av förslag därutinnan redan till innevarande års riksdag. Länsstyrelsen finner förslaget väl ägnat att på effektivt sätt tillgodose behovet av ordningspolis vid exceptionella tillfällen, samtidigt som det fyller ett förut ej tillgodosett behov av polis för planmässigt övervakande av ordningen överhuvud taget i länen, vilket för närvarande måste anses i betänklig grad eftersatt. Ett synnerligt starkt moment i förslaget innebär otvivelaktigt den uppmärksamhet, som däri ägnats åt ordningspolisens ställande under enhetlig och insiktsfull ledning.

Länsstyrelsen i Örebro län: Det i promemorian framlagda förslaget synes i allt huvudsakligt innefatta en lycklig lösning av förevarande angelägna spörsmål. Förslaget innefattar sålunda en avsevärd förbättring i samhällets möjligheter att utan anlitande av militärhjälp upprätthålla ordningen vid särskilda orostillfällen, på samma gång den länge överklagade svårigheten att ombesörja erforderlig polistillsyn å landsbygden därigenom synes i väsentlig mån komma att avhjälpas.

Huruvida de föreslagna åtgärderna kunna vara i såväl ena som andra avseendet tillfyllestgörande, är givetvis vanskligt att för närvarande med någon säkerhet avgöra. Förslaget innefattar emellertid även den fördel, att detsamma medger möjlighet till vidare utbyggnad av den avsedda organisationen efter enahanda grund, i den mån behov därav framdeles kan visa sig föreligga.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län: Länsstyrelsen delar uppfattningen, att den nuvarande, med år 1932 genomförda polisorganisationen redan företer vissa brister. Dessa äro emellertid av sådan natur, att de torde hava förutsetts redan vid organisationens genomförande. De botten nämligen främst i att

kommunerna såsom polisdistrikt äro för små och veterligen hava svårt att samverka. Därtill kommer, att landsbygdens polisbefäl och polismän i övrigt äro splittrade på mångahanda uppgifter — ordnings-, åklagare- och uppbördsväsen m. m. — och endast i begränsad omfattning kunnat tillägna sig den utbildning och erfarenhet, som kräves för tjänstgöring vid upprätthållande av allmän ordning under extraordinära förhållanden. Den personliga lämpligheten för sådan tjänst har förklarligt nog icke heller kunnat övervägande beaktas vid rekryteringen. Här må bland annat erinras om övergångsbestämmelserna i 1925 års lag beträffande förutvarande fjärdingsmäns förordnande till ordinarie polismän.

Dessa i och för sig naturliga svagheter avhjälpas icke i en handvändning. En fortsatt utredning i ämnet, som även länsstyrelsen finner behöfvig, måste därtill, vad befalet angår, ställas i samband med den segslitna frågan om rättegångs- och åklagarväsendets omorganisation och förutsätter vidare klarhet i de kommunala organisations- och ekonomiska frågor, som behandlas av skatteutjämningsberedningen och i viss mån av socialorganisationssakkunniga.

Det väsentliga synes under dessa omständigheter vara, om den i angivet syfte erforderliga polisförstärkningen kan antagas föregripa resultatet av en framtida omorganisation. Detta synes icke behöva befaras. Det för hela riket beräknade tillskottet av ordningspoliser är relativt sett icke stort med hänsyn även till att nuvarande polisstyrkor flerstädes lära vara knappa på grund av det under senare år starkt ökade arbetet såväl i den yttre tjänsten som med utredningar och dylikt. Detta framgår också av reservpolisernas utnyttjande i kommunernas tjänst.

Under sålunda angivna förutsättningar finner länsstyrelsen det av utredningsmännen utarbetade förslaget vara i stort sett väl ägnat att tillgodose de uppställda kraven.

Länsstyrelsen i Västerbottens län: Det nu framlagda förslaget för organiserande av en särskild polisstyrka i ändamål att biträda vid upprätthållande av ordning och säkerhet på landsbygden, vilket på sätt i promemorian framhålles innebär en utvidgning till ordningspolistjänsten av samma tanke, som legat till grund för ordnandet av kriminalpolisverksamheten, synes länsstyrelsen lämpligt. Såvitt nu kan bedömas, synes det också i vad särskilt rör Västerbottens län tillfredsställande.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: Ehuru den föreslagna organisationen, sedd ur vidare synvinkel, otvivelaktigt företer vissa systematiska brister, tillstyrker länsstyrelsen densamma. Länsstyrelsen grundar sitt tillstyrkande ståndpunktstagande uteslutande därpå, att det synts länsstyrelsen näppeligen vara möjligt att inom ramen av den föreliggande uppgiften och särskilt med bibehållande av den genom 1925 års lag fastställda polisorganisationen åstadkomma en mera ändamålsenlig anordning. Såsom en särskild styrka hos förslaget får länsstyrelsen framhålla, att detsamma i den utsträckning, som fallet är, beaktat betydelsen av att den ansvariga myndigheten vid tillfällen, då det på allvar gäller samhällsordningens hävdande, för uppdraget har tillgång till manskap, som är bekant med folk och bygd och vilket befolkningen i sin tur känner och alltså icke möter med den avoghet, som plägar beskäras utifrån rekvirerad förstärkning. Vidare förefaller den föreslagna statspolisen vara väl skickad att taga sig an vissa grupper av viktiga så att säga normala polisuppgifter, vilka — på sätt länsstyrelsen tidigare haft anledning för Kungl. Maj:t framhålla — inom Norrbottens län hittills på olika håll endast tämligen otillfredsställande kunnat tillgodoses. Huruvida den Norrbottens län tilldelade personalen i tider av oro skall visa sig tillräcklig, kan visserligen synas tvivelaktigt; den grund, varå förslaget vilar, medger emel-

lertid lätteligen och utan rubbade av den principiella anordningen förstärkningens ökande, ifall dylikt sedermera skulle finnas behövt.

Vid nu angivna förhållanden finner sig länsstyrelsen utan egentlig tvekan böra tillstyrka ett försök med denna organisation.

Såsom redan framhållits, har *länsstyrelsen i Jönköpings län* förordat promemorian förslag allenast som ett provisorium i avbidan på en genomgripande omorganisation av polisväsendet.

Länsstyrelsen anför härvid närmare, att då den civila ordningsmakten, sådan den för närvarande vore organiserad, icke vore ägnad att bereda önskvärd trygghet vid oroligheter av mera omfattande och allvarlig art, och rekvisition av militär borde i det längsta undvikas, andra tillräckliga maktmedel måste ställas till de för ordningens upprätthållande ansvariga myndigheternas förfogande. Tillgodoseendet av detta behov förutsatte emellertid enligt länsstyrelsens uppfattning en genomgående omorganisation av polisväsendet. En sådan omorganisation borde företrädesvis inriktas på åtgärder åsyftande ökad effektivitet hos den nuvarande fjärdingsmannainstitutionen samt större befogenhet och möjlighet för länsstyrelse att vid behov disponera över länets polispersonal. Vidare borde för ordningens upprätthållande vid exceptionella orostillfällen å lämpliga platser inom riket finnas stationerade polisstyrkor med erforderligt antal väl utbildade och utrustade, samtränade och snabbt tillgängliga polismän. Emellertid måste en sådan omorganisation, vars genomförande vore beroende av slutgiltig lösning av vissa andra, med förevarande fråga sammanhängande spörsmål, varom utredningar för närvarande påginge, taga avsevärd tid i anspråk. Det föreliggande förslaget kunde under sådana förhållanden betraktas endast såsom ett provisorium. Ur denna synpunkt och då med förslaget vunnas sådana förbättringar uti ifrågavarande hänseende, som under förhandenvarande omständigheter kunde påräknas, förklarar länsstyrelsen sig i huvudsak icke hava något att erinra mot detsamma.

Vad härefter angår *länsstyrelsernas i Uppsala samt Göteborgs och Bohus län* i det föregående antydda ändringsförslag torde jag här få lämna en redogörelse för desamma. Båda länsstyrelserna förorda en väsentligt större koncentration i fråga om statspolisens förläggning, nämligen till fem städer. Emellertid hysa länsstyrelserna olika uppfattningar i fråga om statspolisens normala användning. Medan nämligen länsstyrelsen i Uppsala län anser statspolisen böra regelbundet tjänstgöra i den yttre ordningspolistjänsten i förläggningsstaden, biträder länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län promemorian förslag i berörda avseende, dock att länsstyrelsen anser statspolisen böra i ej alltför liten utsträckning tjänstgöra vid ordningspolisen i förläggningsstaden, särskilt vid större folksamlingar och dylikt. Länsstyrelsen i Uppsala län förordar vidare, som konsekvens av sitt förslag, en viss inskränkning i den nuvarande reservpolisorganisationen.

Såsom motivering till sitt förslag har *länsstyrelsen i Uppsala län* anfört huvudsakligen följande:

De sakkunniga uttala, att för ernående av tillräcklig grad av trygghet, särskilt i en tid då samhällsauktoriteten på sina håll förnekas, polisstyrkan bör vara beräknad icke blott till det antal, som erfordras för nödtorftigt fyllande av det dagliga behovet, samt att det sista årtiondets utveckling skärpt angelägenheten härav. Och det betonas av de sakkunniga, att, efter

tillkomsten av 1925 års polislager, en väsentlig förändring inträtt i de förutsättningar, som då förelågo för frågans prövning. De sakkunniga erinra också om att man numera har att räkna med meningsriktningar, som framträda med öppet tillkännagivet syfte att på lämpliga punkter störa ordningen och vilka hava som slutmål att med våldsamma medel omstörta samhällsordningen.

Enligt länsstyrelsens uppfattning bekräftas dessa uttalanden av redan vunnen erfarenhet. Denna har jämväl givit vid handen, att under perioder av allvarlig oro det kan vara svårt att uttaga reservpolis i tillräckligt antal samt att små polisgrupper icke äro tillräckligt effektiva. Samhällets ömtåliga ekonomiska och sociala organisation kräver ett skydd, mera kraftigt än den hittillsvarande polisorganisationen kan lämna. För den nyorganisation, varom nu är fråga, är den ojämförligt viktigaste uppgiften att åstadkomma sådant skydd. I jämförelse därmed hava andra syften, såsom kontroll över trafiken m. m., en alldeles underordnad betydelse.

Med denna utgångspunkt är det för länsstyrelsens bedömande av det föreliggande förslaget avgörande, huruvida detta skapar nödiga förutsättningar att i förekommande fall avveckla angrepp på samhällsordningen. Härvid måste erinras, att ett ingripande i tid och ett kraftigt tillbakavisande av oordningar och våldsåtgärder med omedelbart omhändertagande av de brottsliga och deras ledare är ägnat att stärka förtroendet från de laglydiga elementens sida och avhålla både dem, som blott handla under masspåverkan, och deras tillskyndare från fortsatt våld och oro.

För att en polismakt skall kunna fullgöra dylika svåra uppgifter fordras, att den skall vara tillräcklig till antalet, hava vana att uppträda i trupp och att leda betydande folkmassor samt anföras av befäl, som känner och litat på sitt manskap. Endast härigenom kan polismakten uppträda med det lugn och den fasthet, som visa sig förebygga svårare utbrott.

Från dessa principiella utgångspunkter måste det anses som ett betänkligt fel, att förslaget splittrar statspolisen i smågrupper ned till ett antal av 4 man. Även de föreslagna större grupperna äro i och för sig otillräckliga till antalet för mera krävande omständigheter, och detta torde gälla även med den ökning, som enligt förslaget skulle kunna ske genom sammanföring till vissa centralstäder av smågrupperna. En sålunda sammanförd skara måste sakna nödig fasthet, och själva sammanföringen skulle, även om en mobiliseringsplan vore uppgjord, åstadkomma tidsspillan och försvaga organisationen på samtliga de ställen, där omflyttning skulle ske.

Splittringen kan endast motiveras, om man, såsom de sakkunniga, låter polisstyrkans omfattning bero på »det antal, som man för normala tider kan hava behov av i de olika länen». Enligt länsstyrelsens uppfattning däremot får vad här kallas det normala behovet, det vill säga trafikkontroll och dylikt, komma i andra rummet. Det avgörande för antalet måste vara, vilket tillskott i säkerhet som anses erforderligt. Därefter får man tillse, i vad mån de övriga nya polisbehov, vilka kommunikationernas utveckling och andra liknade omständigheter fört med sig, kunna tillgodoses genom den såsom säkerhetspolis anordnade styrkan eller om för dylika ändamål till äventyrs en enklare och billigare anordning kan träffas.

Rörande vad länsstyrelsen i sist antydda hänseende förordat torde få hänvisas till den bifogade sammanfattningen av yttranden.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anför:

Det är enligt länsstyrelsens mening en ofrånkomlig nödvändighet att effektivt stärka polismakten. De skäl, som i promemorian anföras därför, den senaste tidens sorgliga erfarenheter, tillvaron av meningsriktningar, som

öppet tillkännagiva såsom sitt syfte att störa ordningen och ha till slutmål att med våldsamma medel omstörta samhällsordningen, samt angelägenheten att i det längsta undvika militärt bistånd vid ordningens upprätthållande tala med styrka härför.

Redan tillvaron av tillräckligt stora, tränade och lätt tillgängliga polisstyrkor läser innebära ett visst återhållande moment för orosmakare, en viss trygghet mot uppkomsten av den allmänna ordningen störande tilldragelser. Större möjligheter föreligga då också att på tidigt stadium ingripa och stävja begynnande oroligheter.

Beträffande sättet för stärkande av polismakten har chefen för socialdepartementet i främsta rummet förordnat ett utbyggande av den nuvarande reservpolisorganisationen genom en ökning av antalet reservpoliser, koncentrerad till de största städerna.

I promemorian erinras också, att den nuvarande reservpolisstyrkan är splittrad på många smågrupper, och att det därför till mötande av oroligheter oftast är uteslutet att snabbt erhålla biträde av tillräckligt stora, samövade styrkor.

Vid utformandet av förslaget har man emellertid i väsentlig mån frångått koncentrationsprincipen och i viss utsträckning splittrat statspolisen på smärre avdelningar, förlagda till ett flertal städer.

Vill man vinna det mål, som främst åsyftats med den ifrågasatta organisationen, måste en sådan splittring anses olämplig. Den innebär, såsom också i promemorian framhålls, ett försvagande av statspolisens effektivitet vid behov av samlade styrkor. Det är också uppenbart, att dylika små grupper, förlagda till jämförelsevis smärre städer, icke kunna få erforderlig vana att möta, leda och lugna en folkmassa. En sådan liten grupp kan icke heller, då den skall komma till användning för här ifrågavarande ändamål, uppträda såsom självständig enhet och kommer därför att ställas under annat befäl än dess eget och sammanföras med förut sannolikt okända polismän. Önskvärd träning och samövning komma att lida; hela organisationen försvagas.

Anledningen till denna splittring har man i promemorian angivit vara, att den nya polispersonalen är lika mycket påkallad av landsbygdens normala behov som av hänsynen till mera exceptionella orostillfällen. Enligt länsstyrelsens mening bör dock, såsom väl också från början varit avsett, organisationen i främsta rummet vara inriktad på att kunna behärska allvarliga situationer.

Det normala behovet, uppsikt över vägtrafiken m. m., torde även med en väsentligt större koncentration kunna tillgodoses med hjälp av statspolisen och reservpolisen.

Beträffande slutligen *länsstyrelsen i Blekinge län* ger länsstyrelsen sin principiella anslutning åt promemorians förslag i vad det angår de till landets tre största städer och tre norrländska städer förlagda, mera omfattande avdelningarna av statspolis ävensom dessa städers större skyldighet att tillhandahålla reservpolis. Emellertid anför länsstyrelsen i samband härmed följande.

Länsstyrelsen kan ej frigöra sig från den farhågan, att den utbyggnad av vår säkerhetspolis, som sålunda föreslås, ej är tillräcklig, för att den skall kunna nöjaktigt fylla det ändamål den är avsedd att tjäna: att vid särskilt exceptionella förhållanden — befarade större oroligheter — i det längsta onödiggöra tillkallande av militär hjälp. Sålunda läser den till Malmö förlagda statspolisavdelningen på 20 man icke vara mycket större, än

att den räcker för normal polisverksamhet i det omfattande Skånedistriktet, och vad särskilt angår Norrland med dess stora avstånd och till vissa distrikt sammanträngda talrika industribefolkning, torde de föreslagna statspolisavdelningarna i Gävle, Sundsvall och Luleå i en var av dessa städer få anses absolut otillräckliga. En lösning av frågan skulle ligga dels däri, att de största städerna — Stockholm, Göteborg och Malmö samt möjligen även Gävle och Sundsvall — finge sig ålagt att i händelse av behov till statens förfogande ställa än större styrkor reservpolis än enligt förslaget mot det att staten *helt* bekostade organiserandet av ersättare för dem att vid utkommandering av ordinarie personal träda in i deras ställe för tjänstgöring inom staden, dels ock däri att särskilt i Norrland och då främst i Norrbottens län statspolisen gjordes beriden i betydligt större utsträckning än enligt förslaget.

Vad däremot angår de föreslagna smärre statspolisavdelningarna anser länsstyrelsen, att dessa icke böra inrangeras såsom delar av vederbörande städers poliskårer utan i stället anordnas såsom självständiga, under länsstyrelserna lydande kårer, uppdelade på patruller förlagda till skilda delar av länen. Länsstyrelsen åberopar som stöd för sin uppfattning härutinnan de gynnsamma erfarenheterna av den s. k. automobiliserade landstingspolisens i Blekinge län verksamhet. I främsta rummet påyrkar också länsstyrelsen ändring i nyssnämnda avseende av promemorians organisationsförslag i vad angår Blekinge län, dock anser länsstyrelsen sitt förslag med de modifikationer, som lokala förhållanden påkalla, kunna i stort sett väl passa även för åtminstone de flesta övriga län.

I fråga om landstingspolisen i Blekinge län anför länsstyrelsen närmare följande:

I Blekinge finnes sedan flera årtionden tillbaka organiserad en patrullerande särskild ordningspolis för i huvudsak landsbygden. Den bestod ännu tills för några år sedan av sex ridande poliser, förlagda till skilda delar av länet (Karlskrona, Ronneby och Karlshamn) i patruller om 2 man. Denna ordningspolis, som bekostades delvis av staten, delvis av landstinget, kommuner och enskilda, blev härom året omorganiserad på sådant sätt, att den nu omfattar endast två patruller på vardera två man, förlagda, den ena till Karlskrona och den andra till Svängsta i närheten av Karlshamn. Samtidigt blev den, i stället för att hava varit ridande, automobiliserad i det att vardera patrullen blev utrustad med en automobil. Dessa polismän ha numera efter den nya polislagens ikraftträdande ställning som landstingspoliser och bekostas sålunda av landstinget med bidrag av statsmedel.

En mångårig erfarenhet ger vid handen, att den automobiliserade landstingspolisen är en institution, som på ett praktiskt och ändamålsenligt sätt fyller mycket viktiga funktioner. Den kan sägas vara en kombinerad ordnings- och trafikpolis. Men därjämte har den varit en mycket god hjälp för kriminalpolisen, i det att dessa landstingspoliser vid förefallande behov kunnat dels biträda denne, dels på hans framställning verkställa mera självständiga utredningar beträffande begångna brott. Den automobiliserade landstingspolisens styrka i organisatoriskt avseende består framför allt i dess uppdelning på två till olika delar av länet konstant förlagda patruller med vardera sitt särskilda verksamhetsområde för den dagliga tjänstgöringen (de två östligaste häraderna för den ena och de två västligaste för den andra patrullen). Fördelarna härav äro uppenbara. Polispatrullerna erhålla på detta sätt en var beträffande sitt område en ingående person- och lokal-

kännedom, något som är en oundgänglig förutsättning för att de skola kunna väl fylla sin uppgift i olika avseenden, ej minst som biträden åt kriminalpolisen. Deras mobilitet kan också genom en sådan uppdelning utnyttjas på ett långt bättre sätt, än om de vore förlagda till endast en enda plats inom länet. Uppstår en svårare trafikolycka eller uppkommer oordning eller begås ett grövre brott i exempelvis västra Blekinge, måste det vara en obestridd fördel, att automobiliserade polismän finnas till hands på nära håll för att kunna beordras att ofördröjligen verkställa undersökning på platsen för tillvaratagande av bevismaterial m. m. Att märka är, att de båda patrullerna, som närmast lyda under landsfogden respektive landsfiskalen i Asarums distrikt, verkställa sina patrulleringar och övriga tjänstgöring enligt dessas närmare order samt att de äro tillhållna att under sina tjänsteresor per telefon stå i nöjaktig kontakt med sina stationsorter.

Härefter anför länsstyrelsen, vändande sig särskilt mot förslaget att förlägga en statspolisavdelning till Karlskrona, vilken organisatoriskt sett skulle ingå som ett led i Karlskrona poliskår:

Väl har länsstyrelsen intet att erinra emot, att landstingspolisen får ställning av statspolis. Tvärtom synas starka skäl tala för att kostnaden för den polis, varom här är fråga, bestrides i sin helhet av staten. Men i övrigt skulle enligt länsstyrelsens mening den föreslagna organisationen komma att visa sig långt mindre ändamålsenlig och effektiv än den, som under många år varit verksam i länet. Den förordade cirkulationen mellan tjänstgöring å statspolisavdelning och verksamhet inom staden skulle omöjliggöra för vederbörande att skaffa sig den ingående person- och ortskännedom, som är en nödvändig förutsättning för att en polis av nu ifrågavarande slag skall kunna väl fylla sin uppgift. I samma ofördelaktiga riktning skulle verka statspolisavdelningens koncentration till en enda ort, Karlskrona. En dylik centralisering skulle även i hög grad försvåra polismännens *skyndsamma* uppträdande på den plats, där deras hjälp erfordras. Härtill kommer, att den föreslagna nyorganisationen — om den verkligen skall uträtta lika mycket som den nuvarande — kommer att bli avsevärt dyrbarare än den, som nu är i verksamhet, på grund av de ökade driftkostnader och de dagtraktamenten, som den förstnämnda med nödvändighet måste föra med sig.

De nuvarande landstingspolismännens tjänstgöring är sådan, att den i långt större utsträckning än tjänstgöring i stad är ägnad att skänka dem nödig erfarenhet att upprätthålla ordningen på platser, där större folkhopar äro samlade. Landstingspolisen kommenderas just till sådana platser, där det gäller att hålla ordning på större folkmassor, såsom folkfester med tusentals deltagare, större tävlingar o. s. v. Och ehuru landstingspolisen *närmast* är avsedd för landsbygden, är det intet som hindrar utan tvärtom lämpligt, att densamma beordras att tjänstgöra även i länets städer vid de tillfällen, då behov av polismäns uppträdande där i större antal är erforderligt. De bästa medlen för vinnande av för ordningens upprätthållande väl kvalificerade statspoliser ligga dock dels i en god första utbildning, dels i periodiskt återkommande kortare tjänstgöring i någon av våra tre största städer och dels i anordnande av årliga övningar i något större förband än de vanliga. En ändamålsenligt anordnad tjänstgöring för Blekinge läns statspolismän under exempelvis 3 à 4 månader vart tredje år i Stockholm eller Malmö skulle enligt länsstyrelsens mening vara ägnad att skänka polismännen ökad förmåga att på lämpligt sätt hantera folkmassor. Likaså skulle det vara av värde, om länets statspolis och reservpolis åtminstone en gång om året sammandroges för att tillsammans med de lokala polismännen — vederbörande trakts fjärdingsmän eller andra polismän —

under lämpligt befäl verkställa övningar. För dylika övningar skulle säkerligen bäst passa de periodiskt återkommande stora folkfesterna inom länet.

Beträffande befodringsmöjligheterna framhåller länsstyrelsen:

Det kan visserligen ej förnekas, att den av länsstyrelsen förordade anordningen i befodringshänseende erbjuder vissa svårigheter, som undvikas i det remitterade förslaget. Men dels får väl denna synpunkt ej tillerkännas avgörande betydelse, och dels torde dessa svårigheter med god vilja kunna övervinnas. Ett sätt vore att låta en viss mindre del av statspolistjänsterna bliva överkonstapelsbefattningar, till vilka de mest förtjänta kunde befodras med antingen bibehållande vid deras dittillsvarande tjänstgöring eller ock placering dit, där behov av personer i befälsställning kan anses föreligga.

Ytterligare anför länsstyrelsen:

Den invändningen kan möjligen göras, att tjänstgöringen som patrullerande statspolis är så uppsplitande, att — om statspolisen anordnas som en särskild kår — detta nödvändiggör polismännens pensionering tidigare än om de inrangeras i en stads poliskår. Denna invändning saknar ej sitt berättigande. Men alldeles oavsett att denna invändning ej är av den vikt, att den bör hindra en organisation, som från andra synpunkter måste tillerkännas avgjort företräde, förefaller det, som om saken utan större kostnad skulle kunna praktiskt ordnas så, att skyldighet stadgades för statspoliserna att, om de ej hade full vigör, avgå från sin tjänst vid något lägre ålder än den vanliga pensionsåldern, därvid de dock skulle vara pliktiga att åtminstone under de återstående tjänsteåren och måhända även under något längre tid tjänstgöra som sådana ersättare för från stad utkommenderad reservpolis, varom i promemorian (*Bilaga A* sid. 40—41) framställes förslag.

Övriga
myndigheter.

Statskontoret anför:

Genomförandet av de i promemorian framlagda förslagen kommer, såsom ock av promemorian framgår, att medföra betydligt ökade kostnader för polisväsendet, främst. för statsverket, men även i viss mån — till följd av den föreslagna ändringen i grunderna för statsbidrag till hållande av reservpolis — för vissa kommuner, nämligen de s. k. reservpolisstäderna, vilka skulle få berörda statsbidrag nedsatt till hälften. Vill man emellertid nå det mål, som uppställts såsom ett huvudsyfte med den verkställda utredningen, nämligen att få till stånd en polisorganisation av den beskaffenhet och styrka, att militärmanskap icke skulle behöva annat än i ytterst sällsynta fall anlitas för uppgifter, vilka sammanhöra med ordningens upprätthållande, lär det icke kunna undvikas, att det allmänna, enkannerligen staten, får påtaga sig ökade utgifter för polisväsendet. Härtill kommer ock, att genomförandet av föreliggande organisationsförslag även skulle medföra en lösning av den sedan långt tillbaka aktuella frågan om landsbygdens förseende med tillräcklig polispersonal för upprätthållande av den egentliga polisverksamheten, vilken verksamhet på grund av personalbrist hittills måst i betydande mån eftersättas inom polisdistrikten på landsbygden.

Utan att närmare ingå på den organisatoriska sidan av de framförda förslagen, i vilket avseende yttrande av statskontoret icke lär förväntas, anser sig statskontoret dock böra uttala, att det vill synas, som om genom realiserandet av berörda förslag det skulle bliva möjligt att för rimliga kostnader åstadkomma en polisorganisation av en kapacitet, som med hänsyn till föreliggande förhållanden torde få anses tillfredsställande.

Chefen för generalstaben anser, att statspolisen bör organiseras som en uteslutande för riksändamål avsedd, fullt fristående organisation. Han anför härom närmare följande.

Organisatoriskt sett torde det sannolikt icke erbjuda några svårigheter att redan från statspolisens första uppsättande erhålla ett härför tillräckligt antal fullt kvalificerade polismän förtrogna med ordningspolisens uppgifter, detta icke minst med hänsyn till gynnsammare befordringsmöjligheter inom statspolisen samt densammes förläggande till de större städerna.

Genom att organisera en fullt fristående statspolis vinner man den stora fördelen att beträffande rekrytering icke behöva tillämpa det eljest erforderliga cirkulationssystemet mellan den kommunala polisen och statspolisen. Med detta cirkulationssystem finnes alltid trots de mest noggrant reglerade bestämmelser risken för att statspolisens kvalitet, särskilt sett från synpunkten angående polismännens lämplighet för ordningspolistjänst, icke skulle bliva så hög som önskvärt vore, vilket även förutses av utredningsmännen. Genom att inrätta en fullt fristående statspolis skulle man även komma ifrån alla de reglerande bestämmelser, som eljest erfordras för att undvika en minskning av det antal polismän (reservpolismän), som vederbörligt distrikt under alla förhållanden skall vara skyldigt att hålla.

Lämpligast synes alltså vara, om statspolisen i främsta rummet organiserades med tanke på användning för riksändamål, sammanhängande med frågor rörande ordningens upprätthållande m. m. Den för ifrågavarande tjänst erforderliga utbildningen synes kunna bibringas statspolisen genom lämpligt anordnade teoretiska och praktiska övningar. Det av utredningsmännen föreslagna cirkulationssystemet synes således icke vara nödvändigt ur utbildningssynpunkt, under förutsättning, att de polismän, som ingå i statspolisen, före sitt inträde äga goda kunskaper i till ordningspolistjänst hörande frågor.

Statspolisen bör såsom särskilda statspolisavdelningar förläggas till de största städerna samt till andra eventuellt erforderliga platser (företrädesvis residensstäderna). Vid bestämmande av avdelningarnas dislokation bör emellertid hänsyn särskilt tagas till dels önskvärdheten att erhålla starkast möjliga avdelningar å de olika platserna, dels nödvändigheten att hastigt kunna koncentrera de olika statspolisavdelningarna (samtliga eller endast vissa).

Även av psykologiska skäl är det lämpligt, att statspolisen organiseras som en uteslutande för riksändamål avsedd, fullt fristående organisation. Staten synes härigenom tydligare giva uttryck för sin vilja att under alla förhållanden hävda sin auktoritet.

Slutligen tala även tekniska skäl för denna organisationsform. Samövning av statspolisavdelnings personal möjliggöres icke i samma utsträckning under andra förhållanden. Dessutom erfordras såväl särskild enskild utbildning i handhavande av speciell teknisk utrustning som tillämpningsövningar berörande statspolisavdelnings(-avdelningars) samlade uppträdande.

Största nackdelen med organiserandet av en fullt fristående statspoliskår torde ligga i sättet för reglerandet av ersättningen (utbytet) av till statspolisen hörande polismän, vilka visa sig mindre lämpade för sin tjänst. På grund av de stora anspråk i fysiskt och psykiskt avseende, som måste ställas på statspolismännen, synes det dessutom nödvändigt att fastslå en låg pensionsålder för dessa. Det kan för den skull visa sig önskvärt — särskilt ur ekonomisk synpunkt — att i dessa fall söka ordna byte mellan personal tillhörande statspolisen och den kommunala polisen.

Utan att frångå sin uppfattning, att det vore lämpligast att organisera

statspolisen som en fullt fristående kår uteslutande avsedd för riksändamål, anser dock generalstabschefen, att statspolisen på grund av det trängande behovet av polisförstärkning på landsbygden bör kunna disponeras för detta ändamål under normala tider.

Städerna.

Från de tillstyrkande *stadsmyndigheternas* sida motiveras oftast icke ståndpunktstagandet i huvudfrågan. Understundom framhålles emellertid uttryckligen, att upprättandet av en särskild statspoliskår synes vara av förhållandena påkallat. Den nuvarande reservpolisorganisationens alltför ringa betydelse påpekas från något håll. Man framhåller ibland också, att frågan vid genomförandet av promemorians förslag skulle bli löst på ett praktiskt, lyckligt och ekonomiskt sätt. *Magistraten i Örebro* anför sålunda närmare följande:

Erfarenheten synes magistraten hava givit vid handen, att den civila ordningsmaktens på landsbygden stärkande är en angelägenhet av största vikt. Så stora samhällsvärden stå i detta fall på spel, att den avvisande hållning, som för närvarande av ekonomiska skäl iakttages i fråga om reformer eller andra projekt, som medföra ökade kostnader, icke härvidlag bör få ställa hinder i vägen.

Det sätt, varpå den föreliggande uppgiften i promemorian föreslagits skola lösas, synes magistraten i allt väsentligt förtjäna erkännande. Magistraten vill härmed icke hava uttalat något omdöme om huruvida den påbyggnad av ordningsmakten, som föreslås, är tillräcklig; avgörandet härutinnan är ju synnerligen vanskligt och knappast möjligt att träffa utan speciell insikt i hithörande förhållanden. Däremot är magistraten förvissad om att statspolisavdelningarna, så organiserade som föreslagits, skola komma att vara till gagn såväl för effektivare beivran av förseelser på landsbygden som för de fall, då i följd av större oroligheter kräves en samlad polisstyrka, långt större än som för närvarande i allmänhet kan åstadkommas. Det synes magistraten även som om, utan äventyrande av organisationens effektivitet, några möjligheter att nedbringa de kostnader, som förslaget beräknats medföra, icke skulle förefinnas.

Jag torde i detta sammanhang få anmärka, att i regel icke några skiljaktiga meningar synas hava kommit till uttryck inom stadsfullmäktige i respektive städer i fråga om förslagets tillstyrkande. Allenast beträffande 4 städer, där stadsfullmäktige i princip gått in för promemorians förslag, nämligen Linköping, Växjö, Borås och Luleå, hava nämligen, såvitt tillgängliga handlingar utvisa, inom stadsfullmäktige väckts yrkanden på avstyrkande av förslaget. I Växjö uttalade sig 11 av stadsfullmäktige för sådant avstyrkande uttalande, medan 16 röstade för yttrande i tillstyrkande riktning. I Linköping, Borås och Luleå voro motsvarande röstsiffror respektive 13 och 29, 2 och 39 samt 6 och 31.

I det föregående har jag angivit, att *magistraten i Gävle* endast såsom ett provisorium tillstyrkt promemorieförslaget. Till stöd härför har magistraten anfört:

Det nu framlagda förslaget synes icke innefatta en i alla hänseenden lämplig lösning av frågan om polisorganisationen. Särskilt med hänsyn därtill att militärmanskap såvitt möjligt icke bör komma till användning för ordningens upprätthållande läser en utökning av polispersonalen i ungefär den omfattning, som nu ifrågasättes, dock bli på nödvändig. Frågan om polisorganisationen och åklagarväsendets ordnande bör enligt magistratens

åsikt snarast upptagas till utredning i ett sammanhang. De i promemorian framlagda förslagen anser magistraten icke kunna godtagas i annan form än såsom ett provisorium gällande för en tid av högst fem år eller intill dess ett fullständigt utarbetat förslag i fråga om polis- och åklagarväsendets ordnande kunnat bli föremål för prövning och godkännande.

Magistraten i Söderhamn har anfört:

Från sakkunnigt håll har anmärkts, att den ifrågasatta polisstyrkan är för ringa och samarbetet med de lokala polisstyrkorna i anställningsorterna för löst utformat och därför sannolikt kommer att giva upphov till slitningar.

Dessa anmärkningar äro helt säkert i viss mån berättigade men dock icke av den art, att de icke böra med god vilja hos alla vederbörande kunna till huvudsaklig del undanröjas, allt eftersom ökad erfarenhet vinnes om bästa sättet för ordnande av den allmänna och lokala tjänstgöringen.

Kostnaderna äro dock avsevärda, och det torde därför kunna ifrågasättas, huruvida förslaget bör under nu rådande depressionstid bringas till utförande, helst som en kortare tids dröjsmål därmed säkerligen ej skulle medföra någon olägenhet samt dessutom medgiva, att förslaget genom omarbetning befriades från de brister, som nu anses vidlåda detsamma.

Då emellertid den föreslagna polisorganisationen utan tvivel innebär en välbehövlig om än i vissa avseenden icke fullt tillfredsställande förstärkning av vårt nuvarande polisväsende, vill magistraten icke motsätta sig densamma utan tillstyrker förslaget dock endast som ett provisorium under förberedelsearbetet för åstadkommandet av en slutgiltig lösning av åklagare- och polisväsendet i sammanhang med ett eventuellt genomförande av den ifrågasatta processreformen.

Stadsfullmäktige i Stockholm hava avstyrkt ifrågavarande förslag under åberopande av ett uttalande av stadskollegiet av i huvudsak följande innehåll:

Stadskollegiet har vid granskning av det remitterade förslaget icke kunnat finna, att behovet av den föreslagna statspolisen blivit styrkt. Förslaget synes grunda sig uteslutande på de i Ådalen under maj 1931 inträffade händelserna, då militär tillkallades med därav kända olyckliga följder. Ehuru dessa väl klart visa olämpligheten av att använda militär för utförande av polistjänst, framgår därav ingalunda, att den nu föreslagna statspolisen skulle vara av förhållandena påkallad. Myndigheterna torde nämligen inom ramen av den nuvarande polisorganisationen hava haft ett för ordningens upprätthållande vid det ifrågavarande tillfället behövt antal polismän till sitt förfogande.

Den nya polisorganisation, varom nu är fråga, skulle innebära en ytterligare inskränkning av den kommunala självbestämningsrätten i fråga om polisväsendet, varemot stadskollegiet anser sig nödgat inlägga en bestämd gensaga.

Stadsfullmäktige i Halmstad hava anfört:

De under år 1931 timade händelserna, som närmast föranlett framläggande av föreliggande förslag, böra icke föranleda statsmakterna att vidtaga åtgärder med så långt gående ekonomiska konsekvenser, som här föreslås. Fråga är, om icke en fullt tillräcklig ordningsmakt, rätt ledd och i god tid använd, skall stå att uppbringa av de redan nu till förfogande stående reservpolismännen.

Skulle dessa emellertid vara för få, bör undersökas, om det ej vore möjligt, utan att därmed äventyra den lokala polisevakthållningen, att göra ett

större antal polismän än nu (exempelvis 4 mot nuvarande 3 i de mindre städerna och i de större i proportion härtill) disponibla för extra tjänstgöring på annan ort.

Att förhållandena på landsbygden i ordningshänseende skulle vara så oroande, som utredningsmännen synas vilja göra gällande, torde icke vara med det verkliga läget överensstämmande, och stadsfullmäktige kunna icke finna det vara nödvändigt att för ordningens upprätthållande, utöver de polis- och fjärdingsmän, som finnas, hålla en statspolis på 200 man. Från och med år 1932 har vad i 1925 års polislagen stadgas om fjärdingsmän trätt i sin fulla tillämpning, och även om icke alla av dessa äro fullgoda polismän, kunna de dock till en del utföra en polismans arbete i fråga om viss kontroll och ordningens upprätthållande. Utöver fjärdingsmännen finnas ju också de särskilda ordningsmän, som kunna tillsättas enligt nuvarande polislagen. Dessa ha redan nu en stor betydelse och kunna säkerligen i framtiden få en än större i avseende å ordningens upprätthållande vid dansbanor och festtillställningar av olika slag. Detta är också för samhället mest ekonomiskt, då kostnaderna för dessa ordningsmän alltjämt böra bestridas av den enskilde festarrangören. Det torde vara nödvändigt att i samband med dessa frågor upptaga till avgörande landsfiskalsorganisationen, då även här förslag föreligger till en omorganisation, syftande till en uppdelning av det arbete, som nu åligger landsfiskal, för att såmedelst bereda tid för egentligt polisarbete.

Stadsfullmäktige kunna sålunda icke finna, att det föreliggande förslaget är så genomarbetat, som det bör vara för att kunna läggas till grund för lagstiftning, utan hemställa om en förnyad omprövning och att vid denna omprövning de synpunkter, som sålunda framhållits, måtte vinna beaktande.

Av stadsfullmäktige i Gävle åberopas uttalanden av polismästaren och polisenämnden i staden. Polisenämnden anser, att en utredning, grundad på de gångna årens erfarenhet, angående omorganisation av polisdistrikten bör företagas och att i avvaktan härpå de föreslagna åtgärderna för inrättande av statspolisen böra anstå. Och även polismästaren ifrågasätter, om sådan påbyggnad av polisorganisationen, som i promemorian föreslagits, över huvud bör ske, innan det utrönts, om ej en fullständig omorganisation bör genomföras.

Till grund för stadsfullmäktiges i Söderhamn avstyrkande utlåtande ligger ett uttalande av i huvudsak följande innehåll:

Militärens olämplighet understrykes i förslaget, men den möjligheten står dock kvar trots utökad poliskår att, så länge det inte i lag förbjudits, militär får användas vid sociala konflikter. Dessa frågor böra därför icke sammankopplas. Polis rekviderades till Ådalen men togs aldrig i bruk; där var alltså icke brist på polis men på en organisatorisk kraft. Ådalshändelsen var av extraordinär art, och som sådan bör den icke föranleda, att polis-kåren på lagstiftningens väg utökas. — Den ekonomiska sidan är icke den avgörande, dock måste den ökade utgiften anses betänkelig och utmanande i tider, då såväl stat som kommuner äro belastade till bristningsgränsen. Det borde från statsmakternas sida ses till, att grundanledningen till sociala strider undanröjes, nämligen arbetslösheten.

Det må anmärkas, att i Stockholm 49 röster avgåvos för det avstyrkande utlåtandet, medan 37 röster avgåvos mot detsamma. Minoriteten röstade för ett uttalande, däri spørgsmålet om behövligheten av den föreslagna organisa-

tionen icke gjordes till föremål för bedömande. I Halmstad avgåvos 19 röster för det av stadsfullmäktige avgivna yttrandet; 14 röster avgåvos däremot för ett förslag till yttrande i tillstyrkande riktning. I Söderhamn avgåvos 18 röster för det avstyrkande utlåtandet, medan 11 röster tillföllo ett förslag till yttrande, varuti bland annat framhölls, att en utökning av polisstyrkan, särskilt å landsbygden, vore av behovet påkallad.

Styrelsen för *föreningen Sveriges landsfogdar* anför i huvudfrågan:

Styrelsen biträder den i promemorian uttalade åsikten, att polisorganisationen bör givas sådan styrka, att militärt bistånd för ordningens upprätthållande i det längsta kan undvikas. För ändamålet är enligt styrelsens mening den i promemorian upptagna styrkan om 200 statspoliser och 300 reservpoliser, ävensom såsom ytterligare reserv 100 polisskoleelever, oundgängligen nödvändig. Synnerligen effektiv torde statspolisen bliva, därigenom att densamma är motoriserad eller beriden. Endast tillvaron av statspolis torde i många fall medföra, att oroligheter icke komma till stånd. Där sådana emellertid utbryta, får staten genom föreslagen utökning av polisstyrkan en mycket stark garanti för att oroligheterna skola kunna på ett effektivt sätt bekämpas.

Enskilda
sammanslut-
ningar.

Även styrelsen för *Svenska polisförbundet* instämmer däri, att militär icke bör användas för ordningens upprätthållande annat än i yttersta nödfall samt att det bör vara statsmakternas plikt att tillse, det polisorganisationen har en sådan styrka, att militärt bistånd i det längsta kan undvaras. I fortsättningen anför styrelsen:

Polisförbundet vill emellertid framhålla, att ordningen bäst upprätthålles med respektive Orts polismän. Dessa äro kända av befolkningen och känna dess psyke, varför de bäst kunna påverka befolkningen till lugn och besinning. Vid orostillfällen, såsom vid arbetskonflikter och dylikt, kan redan ankomsten av polisstyrka från annan ort utgöra irritationsmoment, som åstadkommer att en från början godartad konflikt antager svårartad karaktär. Åtgärder böra därför vidtagas till vinnande av bättre säkerhet än vad nu är rådande för att varje Orts lokala polisstyrka är fullt tillräcklig för normala behov.

Även om den lokala polisstyrkan är fullt tillräcklig för normala behov, torde den dock icke vid utomordentliga tillfällen vara tillfyllest för att upprätthålla ordningen. För sådana tillfällen bör därför finnas tillgång till särskild polisstyrka. Ehuru befogade anmärkningar om bristande fasthet och enhetlighet nog kunna anföras mot den för sådant ändamål i promemorian föreslagna »statspolisordningen», torde dock, enligt polisförbundets mening, en sådan anordning vara den enda, som under rådande tidsförhållanden kan genomföras. Under sådana förhållanden anser sig polisförbundet icke hava något att i princip erinra mot inrättandet av föreslagna statspolisavdelningar.

Styrelsen för *Svenska landskommunernas förbund* anför i huvudfrågan följande:

Polisväsendet på landsbygden kan icke sägas vara tillfredsställande för att tillgodose samhällsintressets berättigade krav. Denna brist kan emellertid icke anses vara orsakad av någon uraktläenhet eller försummelse hos kommunerna. De behov, den ifrågasatta statspolisen avser att fylla, kunna knappast betraktas som vanlig polistjänst, som det tillkommer kommunerna att ordna.

I samhällslivet framträda ständiga förskjutningar, nya behov uppkomma och erfarenheter vinnas, som föranleda nya anordningar. Beträffande föreliggande spörsmål är särskilt att märka, hurusom trafiken på landsbygden tagit nya former och utvecklats till den grad, att tillsynen över densamma måste inriktas efter nya linjer. Här tarvas bland annat skärpt tillsyn över biltrafiken och gällande förordningars efterlevnad. Vidare erfordras kraftigare övervakande av förekommande lönnbränning, spritlangning samt transport av smuggelsprit. Jämväl har behov av ökad polisstyrka framträtt för uppdagande av brott och efterspaning av brottslingar.

Händelserna i Ådalen, som i visst avseende varit upprinnelsen till förslaget om inrättandet av statspolis, ha jämväl visat behovet av förbättrad organisation. Men ehuru en dylik händelse är på det högsta att beklaga och allt från statsmakternas sida bör göras för att hindra ett återupprepande, så kan dock ett så exceptionellt fall icke ensamt få utgöra anledning till så vidsträckt anordning som inrättande av statspolis, vars främsta uppgift avses vara att göra samhället bättre rustat att med civil ordningsmakt förekomma eller möta eventuella oroligheter. Då en poliskår med huvudsakligen denna inställning sannolikt skulle få ringa sysselsättning och snart sjunka ned i dådlös sysslolöshet, kan det icke vara lämpligt att enbart på denna grund eller ens huvudsakligen härför inrätta en delvis ny polisorganisation. Då emellertid utvecklingen fört samhället dithän, att kommungränserna icke längre lämpligen böra utgöra gränslinjer för övervakning av överträdelser av gällande lagar och samhälleliga ordningsföreskrifter, så synes en påbyggnad av reservpolisorganisationen vara en lämplig form för tillgodo-seende av ett sådant behov.

Styrelsen för *Svenska landstingsförbundet* anför:

Den i promemorian framförda kritiken mot den nuvarande polisorganisationen synes styrelsen i det stora hela bärande. Riktigt torde också vara, att man för närvarande, i avvaktan på resultaten av pågående utredningar och förslag angående omorganisation av åklagarorganisationen på landsbygden, angående processreformen och framför allt angående skatteutjämningen, vid en reformering eller påbyggnad av polisorganisationen i största möjliga omfattning lämnar 1925 års polislagstiftning i orubbat skick. Till de i promemorian upptagna grundlinjerna för en reform kan styrelsen i stort sett uttala sin anslutning och vill därvid särskilt understryka, att den önskvärda omorganisationen av polisväsendet, jämsides med kravet på att vid *extra ordinära förhållanden* kunna erhålla snabb tillgång till samövade ordningspolisstyrkor av tillräcklig storlek, ovillkorligen måste tillgodose önskemålet av *regelbunden tillgång till polispersonal för landsbygdens normala behov*. Promemorians uttalanden angående statspolisens normala verksamhet för uppgifter, som hittills på grund av bristande tillgång till lämpliga polismän på landsbygden måste eftersättas, få anses riktiga. Med hänsyn till den enormt ökade trafiken på våra landsvägar och den ökning av trafikolyckorna, varom bland annat av medicinalstyrelsen publicerad statistik talar ett tydligt språk, hyser styrelsen för sin del den uppfattningen, att den blivande statspolisens förnämsta uppgift i normala tider torde böra bliva att övervaka trafiksäkerheten på landsbygden, samt att denna huvuduppgift noga bör hållas i sikte, då det gäller att närmare utforma det nu framlagda programmet.

Vad angår styrelsen för *riksförbundet för fjärdingsmän och polismän*, så förordar denna, såsom förut nämnts, en statspolisorganisation, uppbyggd på annat sätt än vad som föreslagits i den utremitterade promemorian.

Närmare angivet förordar styrelsen, i likhet med länsstyrelsen i Blekinge län och chefen för generalstaben, inrättandet av en fristående kår av statsavlönade polismän. Styrelsen anför härom följande.

Beträffande den föreslagna anordningen att statspolisen skulle infogas i vissa större städers polisstyrkor finner styrelsen det synnerligen tvivelaktigt, om denna anordning är den ändamålsenligaste. För de städer, varest sådan statspolisstyrka komme att förläggas, bleve anordningen givetvis av stort värde. Men den enda fördel, som i övrigt lär kunna åberopas för denna anordning, är att polismännen skulle få erfarenhet beträffande dirigerandet av större folksamlingar. Säkerligen har betydelsen härav väsentligt överskattats, och anordningen drager otvivelaktigt med sig mycket betydande olägenheter, som icke böra lämnas obeaktade.

Av största vikt vid utövandet av all polisverksamhet är besittandet av orts- och personkännedom. Det är givet att med den föreslagna förläggningen av statspolisen (icke mindre än sju län skulle sakna sådan polis) och därtill anordningen att kommenderingarna till statspolisavdelning ej skulle ske på längre tid än högst tre år, denna kännedom endast i ytterst ringa utsträckning skulle förvärfvas. När en befattningshavare efter ett par års tjänstgöring kanske börjat få någon kännedom om förhållandena inom det normala tjänstgöringsområdet, skulle kommenderingen snart upphöra. Även i övrigt skulle utbildning för den normala tjänstgöringen i allmänhet fullständigt saknas. Man frågar sig vilka förutsättningar exempelvis en spritlullerande konstapel från en större stad skulle ha för uppdagande av spritmuggling eller lönnbränning ute på landsbygden.

Även i övrigt torde det vara möjligt att vid en helt fristående statspolis åstadkomma ett betydligt bättre urval vid rekryteringen till kåren. Trots eventuella preventiva föreskrifter torde det vara svårt att förhindra, att städerna till statspolisavdelning kommenderade av en eller annan anledning mindre önskvärda polismän. Då det ofta kunde förekomma, att behovet av polismän i respektive städer samtidigt vore stort, t. ex. vid en allmän konflikt på arbetsmarknaden, skulle tydligen frestelsen ligga särskilt nära till hands att i staden behålla de dugligaste och för dylika uppgifter mest lämpade polismännen.

Styrelsen för *föreningen Sveriges köpingsåklagare* har i sitt avstyrkande yttrande huvudsakligen angivit vissa riktlinjer för en reform av åklagarväsendet.

I det anförande till statsrådsprotokollet, varmed jag motiverade min hemställan om tillkallande av särskilda utredningsmän för behandling av frågan om utökning och förbättring av den för statliga ändamål tillgängliga ordningspolisen, anförde jag, att den förberedande behandlingen av ärendet varit ägnad att bestyrka uppfattningen att gällande regler i ämnet snarast borde göras till föremål för omarbetning. En utgångspunkt syntes därvid böra vara, att det ur olika synpunkter måste anses önskvärt, att militär-manskaper icke behövde anlitas för uppgifter sammanhörande med ordningens upprätthållande. De polisstyrkor, som för närvarande stode till disposition inom landets olika delar för ingripande vid mera omfattande oroligheter, vore emellertid, även om befintliga resurser till fulla utnyttjades, alltför svaga för att bereda önskvärd trygghet. En förstärkning av den för särskilda tillfällen avsedda civila polismakten finge främst med hänsyn härtill men även av andra skäl anses i hög grad önskvärd.

Departements-
chefen.

Allmän
motivering.

Den uppfattning, åt vilken jag sålunda gav uttryck, har, såsom framgår av utredningsmännens promemoria, livligt bekräftats under de utredningar, som av dem verkstälts. Samma mening har även så gott som enstämmigt framkommit i de yttranden, som avgivits i anledning av utredningsmännens förslag. Sålunda har av länsstyrelserna såsom de för ordningens upprätthållande i sista hand ansvariga lokala myndigheterna kraftigt vitsordats, att nuvarande resurser icke på långt när äro tillräckliga för att bereda nödig trygghet för att sådana oroligheter, som tyvärr under nuvarande förhållanden icke kunna anses uteslutna, skola kunna snabbt och kraftigt bemästras och samhällsauktoriteten alltså upprätthållas. Samtidigt har intygats, att det sålunda konstaterade behovet icke kan täckas på annat sätt än genom en utökning av polispersonalens antal; ett utnyttjande av redan befintliga resurser på det sättet, att större delar än för närvarande av städernas nuvarande polisstyrkor skulle kunna tagas i anspråk på annan ort, kan nämligen icke med säkerhet påräknas, detta med hänsyn till polisbehovet inom respektive städer vid samma tidpunkt. Även av andra skäl har en dylik anordning befunnits icke vara något att bygga på.

Det synes mig således uppenbarligen vara en samhällsangelägenhet av stor vikt, att åtgärder oförtövat vidtagas för en utökning av den civila ordningsmakten. Visserligen kan en dylik utökning icke åstadkommas utan en kostnadsstegring för statsverket, som särskilt under nuvarande statsfinansiella förhållanden måste anses avsevärd. Detta bör emellertid enligt min mening icke få föranleda, att en reform av denna angelägenhetsgrad skjutes på framtiden. Det gäller blott att tillse, att vid utmätande av samtliga poster beloppet endast beräknas till vad som får anses oundgängligt, och att vidtaga sådana anordningar, att den blivande organisationen kommer till så stor nytta som möjligt även vid andra tider än de — som man gärna vill hoppas — mera enstaka tillfällen, då den tillämnade polisstyrkan behöver tagas i anspråk för lugnets upprätthållande.

Redan förut har jag redogjort för grundlinjerna av det förslag, som i nu förevarande syfte framlagts i oförmälda promemoria angående reservpolis och statspolis m. m. Av denna redogörelse har framgått, att man med den föreslagna organisationen avser att fylla två, vart och ett i och för sig synnerligen viktiga ändamål. Visserligen har utgångspunkten varit den nyss angivna: att kraftigt förstärka den för riksändamål tillgängliga ordningspolisen och sätta tillräckliga resurser i statsmaktens hand för att användandet av militärmanskap skall kunna inskränkas till särskilt allvarliga fall. Men på samma gång har man avsett att fylla det för varje år allt mera framträdande behovet av förbättrad polistillsyn på landsbygden. Ännu kan man icke fullt överblicka verkningarna av 1925 års polisreform, och det är alltså för tidigt att därom uttala något mera definitivt omdöme. Så mycket torde dock redan nu kunna sägas, att denna reform visserligen mångenstädes medfört avsevärda förbättringar men att densamma på grund av olika förhållanden knappast kan sägas hava uppfyllt alla de förväntningar, med vilka den hälsats. Bland annat är att märka, att handräckningsgöromålen kommit att

till alldeles övervägande del upptaga fjärdingsmännens tid, varför den vunna förstärkningen av personal för egentliga polisuppgifter icke blivit så stor, som det kunnat förefalla. Man lär alltså fortfarande hava att räkna med att den lokala polisorganisationen på landsbygden knappast kan med erforderlig effekt väntas inskrida i sådana fall, där det icke gäller beivrande av redan konstaterade förseelser utan snarare en förebyggande verksamhet. Jag syftar härvid närmast på trafikkontrollen. Att behov av sådan kontroll som följd av den kraftiga ökningen av motortrafiken blivit allt starkare behöver här icke särskilt framhållas; det lär vara tillräckligt att erinra om att det ligger icke blott i den vägfärdande allmänhetens utan även och ej mindre i de väghållningsskyldigas intresse att så noggrann kontroll som möjligt utövas över att de bestämmelser efterlevas, som meddelats till förekommande av olyckshändelser samt till förebyggande av skadegörelse på och onormal slitning av vägarna. En dylik kontroll lär emellertid, enligt vad som ligger i sakens natur och redan antytts, knappast i allmänhet på ett tillfyllestgörande sätt kunna utövas av fjärdingsmännen, även om dessas kompetens och omfattningen av deras närmare liggande arbetsuppgifter möjligen skulle på sina håll medgiva, att fjärdingsmännen med stöd av gällande bestämmelser för ändamålet toges i anspråk jämväl utanför sina normala distrikt. För övrigt kan det starkt ifrågasättas, om det vore rimligt att på ett mera regelbundet sätt och i större omfattning anlita dessa av kommunerna anställda och för deras behov avsedda tjänstemän för uppgifter av den rikskaraktär, som kontrollen över den genomgående trafiken måste anses hava — en synpunkt som också framhållits från landskommunernas förbund. Därjämte förekomma emellertid också, såsom i promemorian antytts, ett flertal andra ordningspolisuppgifter på landsbygden, som för närvarande äro i väsentlig grad försummade. Jag syftar härvid exempelvis på tillsynen över lösdrivare, vilka i vissa trakter uppträda i sådant antal och på sådant sätt, att de skapa oro och osäkerhet för ortsbefolkningen, ävensom på uppsikt över efterlevnaden av författningar rörande jakt och fiske samt av ordningsföreskrifter av olika slag, exempelvis i hälsovårdshänseende beträffande handelsbodas och rörande kontroll över utläningar m. m. Slutligen må erinras om att särskilt i vissa trakter en utvidgad ordningspolisverksamhet på landsbygden säkerligen skulle kunna verka hämmande på nu florerande lönnbränning och spritsmuggling. Även i dessa hänseenden gäller, enligt vad erfarenheten visat, att en tillfredsställande ordning knappast står att uppnå med nuvarande organisation och resurser.

Det sätt, varpå utredningsmännen sökt att lösa den sålunda föreliggande dubbla uppgiften, består i att till de lokala poliskårerna i vissa städer anknyta statsavlönade polisstyrkor, vilka skulle såsom sin dagliga sysselsättning hava att biträda på landsbygden med nu antydda och andra närliggande ordningspolisuppgifter men vilka samtidigt, genom vissa särskilda anordningar, alltid skulle omedelbart stå till förfogande för utkallande, i händelse oroligheter uppkomma. Detta förslag har i alldeles övervägande grad vunnit anslutning från hörda myndigheter och organisationer. Allmänt har därvid

av myndigheterna vitsordats, att genom förslaget genomförande skulle beredas högst avsevärda förbättringar i båda de åsyftade hänseendena. Särskild vikt fäster jag även vid de utlåtanden, som avgivits av styrelserna för Svenska landstingsförbundet och Svenska landskommunernas förbund; dessa utlåtanden, bakom vilka stå personer av skilda politiska meningsriktningar, ge ett kraftigt stöd för uppfattningen, att den föreslagna anordningen skulle bli av verklig betydelse för landsbygden och där hälsas med tillfredsställelse. Att kostnaderna icke skulle bli allt för höga i förhållande till vad som skulle vinnas har vitsordats av statskontoret i dess utlåtande.

För egen del har jag också kunnat i allt väsentligt ansluta mig till det föreliggande förslaget. Vid den prövning, jag ägnat frågan, har jag nämligen kommit till den uppfattningen, att, såsom anförts i något av de nyss återgivna uttalandena i frågan, förslaget i själva verket innebär den enda framkomliga vägen för att under nuvarande förhållanden för en rimlig kostnad tillgodose, i främsta rummet kravet på förbättrad statlig ordningspolis, men därjämte även behovet av utökad ordningsmakt för landsbygdens vidkommande. Det är min förväntan, att denna organisation skall på ett smidigt sätt bereda tillgång till samövade och väl utrustade polisstyrkor av den storlek, att de skola vara i stånd att bemästra sådana oroligheter, som man — utom i sådana fall, då rikets säkerhet kan anses vara i fara — kan hava att för den närmare liggande framtiden räkna med. Tillika hyser jag den uppfattningen, att statspolisavdelningarnas verksamhet på landsbygden skall därstädes bli av verklig betydelse till ökad trygghet för den laglydiga befolkningen och till åstadkommande av bättre ordning beträffande efterlevnaden av gällande författningar.

Visserligen hava i anledning av de avgivna yttrandena eller eljest jämkning synts mig böra i vissa detaljer vidtagas i det föreliggande förslaget. Jag anhåller att i det följande få återkomma till en redogörelse i dessa hänseenden, i den mån förslaget är av beskaffenhet att för sitt genomförande kräva riksdagens medverkan eller eljest är av större intresse; vad angår rent administrativa frågor av mindre betydelse torde med den närmare behandlingen därav, även i den mån avvikelser synes böra ske från utredningsmännens förslag, få anstå, till dess det gäller att efter ett eventuellt positivt beslut i frågan från riksdagens sida närmare utforma de föreskrifter, som böra gälla. Innan jag ingår på här åsyftade frågor, torde jag emellertid böra angiva skälen för att de erinringar, som i vissa yttranden framkommit mot själva principerna för förslaget, icke enligt min mening böra föranleda rubbning i detsamma.

Vad då först angår de rent avstyrkande yttranden, som avgivits av stadsfullmäktigmajoriteterna i Stockholm, Gävle, Söderhamn och Halmstad, torde jag kunna förbigå de skäl av rent politisk natur, delvis sammanhängande med inställningen till Ådalshändelserna under det föregående året och vad därmed äger samband, som, såvitt tillgängliga protokoll från de förda debatterna giva vid handen, synas i väsentlig mån hava föranlett dessa stadsfullmäktigmajoriteters inställning. Gentemot den allmänna uppfattningen från de ansvariga myndig-

heternas sida om behovet av förstärkt polismakt synes avseende icke heller böra fästas vid vad som yttrats från dessa städer om att nuvarande resurser vore tillräckliga för att täcka behovet av polismakt för riket i dess helhet. Då därjämte anförts, att polisväsendet borde vara en helt kommunal angelägenhet och att förslaget skulle inkräkta på den kommunala självbestämmerätten, lär det vara tillräckligt att hänvisa till att redan 1925 års polislag giver ett tydligt uttryck för den principen, att städerna äro skyldiga att finna sig i att polisanordningar av betydelse för hela landet anknytas till deras poliskårer, och att förslaget alltså i detta hänseende icke innebär någon principiell nyhet utan endast en utvidgning. Ävenledes må erinras, att från det alldeles övervägande antalet städer någon erinran i detta hänseende icke framkommit. Tvärtom synas yttrandena från de flesta städerna bekräfta den uppfattning man under utredningens gång hyst därom, att statspolisavdelningarnas tillkomst för därav berörda städer skulle i olika hänseenden medföra övervägande fördelar.

I vissa yttranden, däribland ett par som icke äro direkt avvisande, anføres, att man borde vänta med reformen i avbidan på antingen en fullständig ombildning av den nuvarande lokala polisorganisationen och då särskilt av indelningen i polisdistrikt eller på en lösning av frågan om åklagarsväsendets eller landsfiskalsorganisationens reformering. Härefter må endast erinras vad jag redan anført om betydelsen av att den nu ifrågasatta reformen snarast möjligt kommer till stånd. Tillika bör framhållas, att densamma icke på något sätt kan föregripa lösningen av sist avsedda frågor, en lösning, för vilken det för övrigt icke är möjligt att för närvarande förutsäga tidpunkten.

Vad angår det från vissa håll framkastade alternativet med en från städernas polisväsen helt åtskild kår av statsanställda polismän har detsamma, såsom framgår av promemorian, under utredningsmännens arbete liksom även dessförrinnan varit föremål för grundligt övervägande. För sin ståndpunkt att icke följa detsamma hava emellertid utredningsmännen anført skäl, som även enligt min mening måste vara avgörande (*Bilaga A* sid. 21). Det vill synas, som om i de yttranden, i vilka detta system förordas, de praktiska svårigheterna förbisett eller underskattats, vartill kommer, att det ligger i öppen dag, att detsamma i kostnadshänseende måste komma att ställa sig ofördelaktigare än det föreslagna systemet. Även därutinnan, att svårigheter skulle möta att bereda sådana kårer erforderlig utbildning och övning, är förslaget underlägset det föreliggande.

Det sålunda anförda gäller i allt väsentligt även det av länsstyrelsen i Blekinge län framförda förslaget om självständiga, under länsstyrelserna lydande kårer. Då länsstyrelsen tänkt sig, att dessa kårer permanent skulle vara uppdelade på patruller, förlagda till skilda delar av länen, tillkommer som ytterligare invändning, att man därigenom skulle löpa en allvarlig risk att förlora möjligheten att fylla den primära av de båda föreliggande uppgifterna, den att förstärka det civila samhällsskyddet vid sådana orostillfällen, då behov föreligger av något större, samtränade polisstyrkor. Beträffande

länsstyrelsens invändningar mot det s. k. cirkulationssystemet får jag hänvisa till vad jag därom kommer att anföra i det följande.

Större tveksamhet skulle kunna hysas i anledning av vad som från vissa håll, särskilt från länsstyrelserna i Uppsala län samt Göteborgs och Bohus län, anförts till stöd för en koncentrerings av statspolisavdelningarnas personal till ett fåtal av de största städerna. I och för sig är det nämligen uppenbart, att med hänsyn till ingripande mot oroligheter större trygghet beredes, i den mån samövade polisstyrkor av mera avsevärd omfattning ständigt finnas samlade. Detta har heller icke förbisetts, men mot en sådan anordning hava å andra sidan ansetts kunna riktas sådana erinringar, särskilt av praktisk natur, att den icke borde ifrågakomma. Dessa erinringar gå ut på, bland annat, följande. Det kan icke vara riktigt, att, såsom av länsstyrelsen i Uppsala län ifrågasättes, av statsmedel helt avlönade polismän skola hava sin normala verksamhet ständigt förlagd till vissa städer. Dessa skulle till följd därav uppenbarligen kunna minska sina egna polisstyrkor och alltså få en förmån, till vilken övriga städer ävensom landsbygden icke skulle erhålla någon motsvarighet. Ej heller är det säkert, att statspolisavdelningarnas personal genom att permanent tjänstgöra i en stad skulle erhålla större förutsättningar för sina uppgifter än enligt det föreliggande förslaget. Det måste nämligen även för den del av verksamheten, som avser ordningens upprätthållande, vara av betydelse, att personalen erhåller kännedom om landsbygdens förhållanden och kontakt med ordningsmakten därstädes ävensom att den får övning i de särskilda uppgifter, som uppkomma i händelse av större folksamlingar på landsbygden; under senare tid har det nämligen icke varit sällsynt, att vid folkfester och andra föranstaltningar på landsbygden tusentals personer samlats, därvid givetvis uppkommit betydande uppgifter såväl i fråga om ordningens upprätthållande som beträffande trafikreglering och dylikt. Genom de föreslagna reglerna om cirkulation mellan tjänstgöring vid stationsortens poliskår och vid statspolisavdelningen måste å andra sidan anses tillräckligt sörjt för att statspolisavdelningarnas personal är väl insatt i de speciella slag av uppgifter, om vilka erfarenhet kan vinnas genom tjänstgöring i städerna. Härtill kommer, att utplaceringen av smärre statspolisstyrkor i de flesta av länen har en direkt praktisk betydelse icke blott med avseende å deras normala ordningspolisverksamhet. Man bör nämligen enligt min mening icke underskatta vad som anförts därom, att vid sådana behov av förstärkt polisstyrka, som icke äro att hänföra till större oroligheter men ändock kräva ett kraftigare ingripande än som kan åstadkommas med nuvarande resurser, det måste vara av betydelse, att den lokala ordningsmakten kan förfoga över personal, som har sin ordinarie tjänstgöring inom länet, som känner till landsfiskalerna och annat befäl och som av ortsbefolkningen är känd såsom i dess intresse arbetande mot oroselement och lagbrytare. Ett tillkallande av personal från storstäderna skulle i dylika fall icke blott väcka större uppseende utan även kunna verka onödigt irriterande.

Den avgörande omständigheten, då jag ansett dessa yttranden icke böra

föranleda ändring i förslaget, har emellertid varit den, att jag funnit detta i allt väsentligt kunna beträffande tillgång till samlade styrkor vid orostillfällen leda till samma resultat, som i yttrandena åsyftats. Det framgår nämligen icke av dessa, huruvida man tillräckligt beaktat en huvudpunkt i förslaget, nämligen den, att från de s. k. centralstäderna — vilka nära motsvara de städer, i vilka förslagsställarna tänkt sig de koncentrerade polisstyrkorna förlagda — *alltid skall omedelbart kunna rekvireras statspolis till en styrka motsvarande den sammanlagda styrkan av statspolis i den staden och i de närliggande städer, som hänförs till samma s. k. rayon.* Det är alltså icke så, som synes hava antagits, eller att man vid behov av större samlad polisstyrka än den, som enligt förslaget skulle vara förlagd till »centralstaden», skulle hava att därmed sammanföra de å statspolisavdelningarna i övriga städer tjänstgörande polismännen. Mot en sådan anordning skulle givetvis kunna riktas de anmärkningar, som i yttrandena framställts. Utan avsikten är — något, som också uttryckligen framhållits i promemorian — att centralstaden skall vara skyldig att omedelbart av sin polisstyrka tillhandahålla så stort antal, som svarar mot icke blott den till staden förlagda statspolisavdelningen utan även de till rayonen hörande städernas statspolisavdelningar. Det är sedan centralstadens sak att fylla de sålunda uppkommande luckorna genom att till tjänstgöring inom staden inkalla den egna statspolisavdelningens personal, i den mån denna befinner sig i tjänstgöring utom staden och alltså icke kan omedelbart utskickas, ävensom statspolispersonalen från övriga städer inom rayonen. Skulle ett inkallande från dessa städer icke gå för sig med hänseende till läget därstädes, eller skulle centralstaden föredraga att, även om personalen från nyss avsedda städer *kan* ställas till förfogande, icke begagna sig av denna möjlighet, inverkar detta icke på centralstadens skyldighet att på rekvisition ställa personal till förfogande; verkan blir endast, i det förra fallet, att den del av den utkallade styrkan, som överstiger den egna statspolisavdelningen, blir att hänföra till reservpolis med därav följande rätt för staden till avlöning och ersättning för uppkommande kostnader.

Utom det att man på detta sätt vinner den mobilitet av större, samtränade och av sitt befäl kända styrkor, som i de åsyftade yttrandena avsetts, bör ihågkommas, att i dessa centralstäder, eller i varje fall i de tre största av dem, komma att finnas väsentliga styrkor av s. k. reservpolis, vilka ävenledes skola ställas till förfogande, i den mån detta kan ske utan olägenhet för staden. Jämväl denna reservpolis har i sin dagliga gärning arbetat tillsammans med sina kamrater på statspolisavdelningen och tjänstgjort under samma befäl, och statspolisens och reservpolisens personal kan således utan olägenhet sammansmälta till en enhetlig styrka såsom avsett är.

Tänker man vidare på det fallet, att i ett län, där enligt förslaget skulle placeras statlig ordningspolis om 4 eller 7 man, uppkommer behov av en måttlig förstärkning, som skall tagas från statspolisavdelningen i centralstaden, måste det vara till fördel, att åtminstone viss del av den erforderliga styrkan är

hemmastadd i orten och känner dess förhållanden; om statspolisen låge koncentrerad till de största städerna, skulle detta icke bliva fallet.

Det må tilläggas, att då man framhållit, att möjligheten för centralstäderna att inkalla statspolis från övriga städer inom rayonen skulle sakna praktisk betydelse med hänsyn till att denna polis saknade erfarenhet om tjänstgöringsförhållandena inom centralstädernas polisväsen, man därvid lärar hava förbisett, att denna polis därstädes torde kunna finna användning i byråarbete och andra uppgifter, där sådan erfarenhet är av mindre betydelse. För den händelse emellertid olägenhet skulle anses föreligga härutinnan, möter det givetvis intet hinder att genom frivillig överenskommelse vederbörande städer emellan så ordna, att ett antal polismän från de ifrågavarande städerna i en eller annan form beredes tillfälle att tjänstgöra inom centralstadens poliskår för att därigenom förskaffa sig erfarenhet om tjänstgöringen därstädes. Häremot skulle visserligen kunna anföras, att med hänsyn till det föreslagna cirkulationssystemet säkerhet icke finnes för att den sålunda utbildade personalen vid det tillfälle, då ett utbyte kommer i fråga, just är den, som tjänstgör på statspolisavdelningen. Emellertid finnes tydligen med hänsyn till grundsatserna i förslaget ingen erinran emot att, om exempelvis en stad med statspolisavdelning om fyra man ordnat så, att detta antal av poliskåren tjänstgjort i centralstaden, de sålunda utbildade, *även om* de icke vid tillfället tjänstgöra på statspolisavdelningen, beordras till tjänstgöring i centralstaden, mot det att förstnämnda stad i stället drager in de på statspolisavdelningen tjänstgörande polismännen till tjänstgöring inom staden.

Därest man, såsom jag anser vara av stor vikt, fasthåller vid det nu sagda, torde här åsyftade betänkligheter böra förfalla. Emellertid synes man såtillvida böra beakta fördelarna med större samlade styrkor, att man, väsentligen i överensstämmelse med förslaget, i de tre största städerna koncentrerar styrkor, avsedda för större områden än det kringliggande länet, liksom att man, såsom redan antytts, icke tillmötesgår kraven på att länsavdelningarna permanent fördelas på två eller flera orter inom länet. Det är möjligt, att härav kan föranledas någon ökning i resekostnaderna, men detta är i så fall en olägenhet, som säkerligen mer än uppväges av de nyss antydda fördelarna.

Redan i detta sammanhang torde vidare böra upptagas till bemötande vad som i länsstyrelsens i Uppsala län yttrande anförts därom, att i händelse av inrättande av statspolisavdelningar på av länsstyrelsen föreslaget sätt reservpolisen skulle kunna högst väsentligt inskränkas. Det är att märka, att länsstyrelsen därvid bygger på sitt förslag om en utökning med 50 à 75 man av den föreslagna sammanlagda styrkan av statspolisen, en utökning, som visserligen ur *en del* synpunkter kunde vara önskvärd men som redan av ekonomiska skäl icke för närvarande lär böra ifrågasättas. En minskning på föreslaget sätt av reservpolisen skulle vidare leda till att den i de flesta länen till myndigheternas förfogande för användning utom hemorten stående personalen icke skulle erhålla någon större utökning. Anledning saknas också enligt

mitt förmenande att fränhända sig den tillgång till en reservstyrka av betydande storlek, som den nuvarande reservpolisorganisationen medför till en ganska måttlig kostnad och utan egentlig olägenhet för vederbörande städer. Slutligen må anmärkas, att de invändningar, som nu från städernas sida framställts mot förslaget om viss nedsättning av statsersättningen för reservpolisen, skulle, i den mån de äro sakligt befogade, med större styrka kunna göras gällande mot ett förslag, enligt vilket reservpolisorganisationen skulle för vissa av dem helt upphävas och dessa städer alltså gå förlustiga all statsersättning av ifrågavarande slag utan motsvarande nedgång i deras kostnader för polisväsendet.

I anledning av vissa i det föregående återgivna uttalanden må, ehuru de icke röra de allmänna grunderna för förslaget, redan i detta sammanhang vidare erinras om följande omständigheter.

Från visst håll påyrkas, att systemet med s. k. *ersättare* skulle utvidgas. Givetvis skulle en sådan utökning vara önskvärd i den omfattning, att ersättare funnes åtminstone för hela antalet reservpoliser. Då man icke föreslagit en sådan utvidgning, beror detta emellertid därpå, att verkställda undersökningar givit vid handen, att man icke kan påräkna att av personal med erforderlig utbildning, d. v. s. f. d. polispersonal, hava att tillgå större antal än man i förslaget räknat med. Ett annat förslag, som i och för sig skulle vara önskvärt att kunna genomföra men som likaledes stöter på praktiska svårigheter, är ett system med obligatorisk tjänstgöring inom centralstäderna av personal från övriga statspolisstäder. Man lär därutinnan icke kunna gå längre än som nyss antytts. Här som på andra punkter torde gälla, att det icke synes erforderligt att från de statliga myndigheternas sida alltför mycket i detalj reglera de olika förhållandena. Man har nämligen all anledning att räkna med att städerna skola visa intresse för att komplettera de allmänna bestämmelserna på sådant sätt, att den nu föreslagna organisationen erhåller så stor effektivitet som möjligt. Därtill kommer, att städerna givetvis komma att låta sig angeläget vara att i samförstånd med varandra ordna sådana uppkommande frågor av för dem gemensam betydelse, där en samverkan kan vara av nytta. De yttranden i positiv riktning, som från det stora flertalet städer avgivits, synas mig utgöra en borgen för att dessa förhoppningar skola visa sig icke hava varit överdrivna.

Den enda punkt av större vikt, mot vilken mera allmänt anmärkningar framställts, är den, enligt vilken i samband med reformen den nuvarande rätten för städerna till *ersättning för skyldigheten att hålla reservpolis* (*Bilaga A* sid. 39. *Bilaga B* sid. 25) skulle ändras så, att ersättningen skulle för varje man beräknas endast till hälften av det nuvarande beloppet eller till $\frac{1}{6}$ av den i lägsta lönegraden utgående lönen i stället för nu $\frac{1}{3}$. Visserligen innehåller förslaget, att antalet reservpolismän skall kunna enligt vederbörande stads eget bestämmande ökas till dubbla det nuvarande med rätt till samma ersättning, för man räknat, dock under förutsättning att staden för varje man av det ökade antal, som sålunda tillhandahålles och för vilket ersättning ifrågasattes, skall hålla ersättare, på sätt förut angivits. Här skulle alltså

finnas en möjlighet för städerna att från statsverket utfå sammanlagt samma belopp som för närvarande. Det oaktat har från ett flertal städers sida anmärkts mot den sålunda ifrågasatta nedsättningen av statsbidraget till reservpolisen. Beträffande de skäl, som från olika håll anförts för dessa anmärkningar, torde jag få hänvisa till den över yttrandena uppgjorda promemorian.

Vad då först angår de reservpolisstäder, till vilka enligt förslaget statspolisavdelningar skulle bli förlagda, synes mig tvekan icke kunna råda därom, att den ifrågasatta nedsättningen av statsbidraget är för dessa städer rimlig och av förhållandena betingad. Statspolisavdelningens tillkomst måste nämligen för dessa städer medföra fördelar av olika slag, såsom i promemorian framhållits. Det visar sig ju också i de avgivna yttrandena, att flera städer, som icke erhållit statspolisavdelning enligt förslaget, nu gjort framställning om att sådan avdelning måtte förläggas till staden. Det är säkerligen icke endast tanken på den höjda skattekraften utan även insikten om den ökade trygghet, som avdelningens tillkomst skulle innebära, som föranlett sådana uttalanden. Talet därom, att i den mån reservpoliserna icke skulle komma att användas utom staden, de skulle för denna utgöra en överflödig tillgång, för vilken staden icke borde bära kostnaden, kan icke rimligen anses berättigat. Reservpolisen har nämligen hittills tagits i anspråk i så oöftrydlig omfattning och så ojämnt, att städerna säkerligen icke vid uppgörande av staterna för sina poliskårer räknat med behov av annan personal i reservpolisens ställe. För övrigt lärer det ganska allmänt gälla, att städerna för närvarande icke äro så väl tillgodosedda med polispersonal, att icke den ökade tillgång därtill, som den minskade användningen av reservpolisen förmenats skola medföra, skulle vara nyttig och av behovet påkallad. Från flera av de berörda städerna har också vitsordats det rimliga i att statsbidraget nedsattes, i den mån skyldigheten att tillhandahålla reservpolis får minskad praktisk betydelse.

Något annorlunda ställer sig givetvis förhållandet för sådana reservpolisstäder, där statspolisavdelning icke skulle bli förlagd. Visserligen kunna jämväl dessa städer i samma utsträckning som statspolisstäderna räkna med minskad användning av reservpolisen, också om de icke på samma sätt som dessa städer få direkt fördel i olika hänseenden av de statliga avdelningarnas tillkomst. Det måste även fasthållas, att den statliga ersättningen i anledning av skyldigheten att ställa reservpolis till förfogande icke avsett att för staden innebära annat än en ersättning för den tunga, som denna skyldighet medfört. I den mån denna tunga avlyftes, är det således fullt berättigat, att statsbidraget minskas utan avseende därå, att staden därigenom får viss minskning i sina inkomster, en minskning, som för övrigt för var och en av de här ifrågavarande städerna, vilka för närvarande utom i ett fall hålla en reservpolisstyrka av blott tre män, motsvarar ett belopp av endast omkring 1,500 kronor årligen. Härtill kommer, att statspolisen ju är avsedd i lika mån för landet i dess helhet och att även dessa städer således kunna tillgodogöra sig den ökade trygghet, som reformen kommer att medföra.

Ehuru sålunda utredningsmännens förslag får anses väl grundat, har jag funnit mig böra förorda, att man på denna punkt tager hänsyn till uppfattningen i de berörda städerna och går dem tillmötes. En sådan omläggning synes mig alltså böra ske, att ersättningen till de städer, vilka äro skyldiga att hålla reservpolis men i vilka statspolisavdelning icke kommer att bliva förlagd, skall utgå enligt nuvarande grunder. En ändring i detta hänseende torde alltså böra ske i det vid utredningsmännens promemoria fogade lagförslaget. Ett bifall till vad jag sålunda föreslagit medför — om man tar hänsyn till den placering av statspolispersonalen, som jag här kommer att preliminärt förorda — en kostnadsökning av omkring 30,000 kronor för helt år. Jag återkommer närmare härtill i samband med kostnadsberäkningarna för förslaget.

Efter att sålunda hava angivit min ståndpunkt till förslaget i allmänhet och till de viktigaste frågor, rörande vilka delade meningar framkommit, torde jag få övergå till att närmare diskutera vissa av de särskilda punkter, som berörts i de avgivna yttrandena eller i vilka eljest ändring synes mig böra komma till stånd. Jag följer därvid uppställningen i utredningsmännens promemoria, vilken uppställning även följts i den till statsrådsprotokollet fogade sammanfattningen av de avgivna yttrandena (*Bilaga B*). Vad angår sådana punkter, som icke böra bliva föremål för riksdagens beslut, lärer jag i allmänhet sakna anledning att nu ingå i närmare detaljer, utan torde jag få återkomma härtill, då det gäller att — om principerna för förslaget godkännas av riksdagen — närmare utforma de administrativa bestämmelser, som böra därav föranledas.

Redan av det förut anförda torde hava framgått, att jag icke ansett mig i detta sammanhang kunna upptaga den i vissa yttranden väckta frågan om *förändrad indelning av riket i polisdistrikt* (*Bilaga A* sid. 20. *Bilaga B* sid. 1). För övrigt lärer tidpunkten för ett sådant övervägande ännu icke vara inne, eftersom tillräcklig översikt saknas över hur gällande bestämmelser verkat inom riket i dess helhet i avseende å distriktsindelningen.

Såsom förut anförts skall enligt förslaget en betydande del av statspolisstyrkan vara beriden, varjämte det förutsättes, att statspolismännen skola i stor utsträckning anlita staten tillhöriga motorfordon. Med hänsyn härtill hava vissa farhågor framkommit, att härmed följande krav på rid- och motor-kunnighet skulle ofördelaktigt inverka vid *urvalet av polismän till placering å statspolisavdelning* (*Bilaga A* sid. 24. *Bilaga B* sid. 5) eller rent av utgöra hinder för organiserande av en dylik avdelning. Sådana svårigheter lära visserligen icke behöva uppstå i de större städerna, men däremot kunna tydligen, såsom under ärendets behandling påpekats, i städer med mindre poliskårer vissa besvärligheter uppkomma. I anledning härav torde Kungl. Maj:t böra äga möjlighet att av anslaget till polisväsendet i riket på ansökan och efter prövning i varje särskilt fall bevilja en stad skälig ersättning för de kostnader, som staden i en eller annan form haft för beredande av utbildning i ridning eller i förande av motorfordon åt personal på statspolisavdelningen.

Särskilda
punkter i
förslaget.

Till något avsevärt belopp torde dylika bidrag icke under några förhållanden behöva komma att uppgå.

Från vissa håll har anmärkts, att de ifrågasatta *cirkulationsreglerna* (*Bilaga A* sid. 24. *Bilaga B* sid. 5) icke vore tillräckligt smidiga; i andra yttranden har påståtts, att den föreslagna *cirkulationstiden om tre år* vore för kort; i andra åter att den vore för lång. I det stora flertalet yttranden göres emellertid icke anmärkning på denna punkt, och jag delar den uppfattningen, att en cirkulationstid av tre år i allmänhet är av lämplig längd. Det må emellertid understrykas, att en cirkulationsregel av detta innehåll endast är avsedd för de normala fallen, och att möjligheter till avvikelser skola föreligga i såväl ena som andra riktningen. I detta sammanhang läser även vara att iakttaga att, på sätt jag i annat sammanhang torde få anledning att närmare utföra, avsikten är att *de nuvarande landstingspolismännen* (*Bilaga A* sid. 35. *Bilaga B* sid. 19) skola kunna övergå till tjänstgöring vid statspolisen. Därest sådan övergång sker, torde det emellertid icke kunna påkallas, att vederbörande stad skall emottaga dessa polismän till tjänstgöring inom staden, i den mån deras ålder överstiger maximialdern för antagande i stadens tjänst. Från cirkulationsreglerna bör alltså enligt min mening gälla undantag för polismän, som omedelbart före tjänstgöringen som statspolis varit anställda hos vederbörande landsting.

Vad angår urvalet av den personal, som skall placeras å statspolisavdelning, skulle enligt utredningsmännens förslag *befälsfrågorna* (*Bilaga A* sid. 26) underställas länsstyrelsen. Med anledning av ett yttrande från länsstyrelsen i Västmanlands län (*Bilaga B* sid. 6) har jag funnit lämpligt, att länsstyrelsen därjämte tillägges möjlighet att — efter yttrande av statspolisintendenten — vägra godkännande av placering av viss polisman å statspolisavdelning, därest han befinner sig uppenbart olämplig för sådan placering.

Beträffande *cirkulationssystemet i allmänhet* (*Bilaga A* sid. 24. *Bilaga B* sid. 5) må i anledning av den kritik, som på vissa håll, särskilt från länsstyrelsen i Blekinge län, ur principiell synpunkt riktats däremot, här ytterligare framhållas följande. Med den organisation, som utredningsmännen förordat och som jag funnit mig kunna tillstyrka, måste följa, att statspolisavdelningarnas folk bör äga kännedom såväl om förhållandena vid tjänstgöring i stad som med den verksamhet, som kommer att åvila dem på landsbygden. En sådan erfarenhet kan endast erhållas genom praktisk tjänstgöring å ort och ställe. Vad angår det viktigaste, nämligen vana vid tjänstgöring i händelse av större folksamlingar, har för övrigt redan i annat sammanhang erinrats, att verksamheten å landsbygden icke bör underskattas såsom förberedelse till ingripande vid dylika tillfällen. Större folksamlingar förekomma nu för tiden ofta även på landsbygden, och enär tillgången till samlingslokaler är ojämförligt mindre än i städerna, äga på landsbygden folksamlingarna mestadels rum utomhus, vilket försvårar upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Även den som grund för cirkulationssystemet anförda rekryteringssynpunkten anser jag vara av stor vikt. För övrigt må påpekas, att nämnda system givetvis är avsett att tillämpas så, att årligen

endast en tredjedel av statspolisavdelningens styrka utbytes mot ny personal, som förut tjänstgjort på stationsorten. Det lärers alltså icke behöva befaras, att tillräcklig kännedom skulle komma att saknas beträffande de skilda orternas förhållanden.

I ett yttrande har anmärkts, att den föreslagna bestämmelsen därom att polisman, som under ett år varit sjukskriven mer än två månader, icke längre skulle få bibehållas vid statspolisavdelning, i vissa fall skulle verka orättvist i förhållande till städerna, eftersom dessa därigenom skulle kunna bli skyldiga att bekosta avlöning åt polisman, som under tjänstgöring vid statspolisavdelning drabbats av sjukdom. Även om detta i några fall kan vara riktigt, lärers man icke rimligen kunna gå därhän, att en sådan polisman skulle kunna under hela cirkulationsperioden kvarstå å avdelningen och att statsverket alltså eventuellt för hela denna tid — och kanske för hela sjukdomstiden — skulle ansvara för hans lön. Det är att märka, att det icke är avsett, att genom sjukdom och dylikt uppkommande lucka inom statspolisavdelningarna skall fyllas av annan, så länge den sjuke ännu är placerad därstädes, varav följer, att dylik placering icke bör få bestå alltför länge. Vidare är det ju lika sannolikt, att det motsatta inträffar, så att statsverket får utgiva ersättning för en polisman, som kanske nästan från början av kommanderingen till statspolisavdelningen varit otjänstbar och för vilken staden, eftersom sjukdomen är oberoende av kommanderingen, i händelse denna icke förekommit, fått bära hela kostnaden. Med hänsyn till de från stadshåll framkomna anmärkningarna på denna punkt torde emellertid viss jämkning böra ske i förslaget. En lämplig medelväg synes kunna erhållas på sådant sätt, att ifrågavarande bestämmelse ändras så, att en polisman får vara sjukskriven intill sex månader utan att för den skall återföras från statspolisavdelningen.

I vissa yttranden har uttalats tvekan, huruvida den i städernas tjänst nu anställda polispersonalen vore *skyldig att underkasta sig den tjänstgöring, som normalt skulle tillkomma statspolisavdelningarnas personal (Bilaga A sid. 24. Bilaga B sid. 5)*. I detta hänseende torde emellertid närmast kunna hänvisas till 9 § i nu gällande polisreglemente. Det heter där, att polisman är skyldig att tjänstgöra ej mindre inom det område för vilket han är anställd än även å ort dit han enligt 6 och 7 §§ i reglementet beordrats. Nämnda båda paragrafer avse användande, bland annat, av polispersonal såsom reservpolis utom vederbörande stad, men, såvitt av förarbetena framgår, har icke vid meddelandet av dessa föreskrifter avsetts, att desamma icke skulle avse även personal, som anställets före utfärdandet av desamma. Såvitt känt är, hava icke heller i avseende å kommandering av personal till sådan tjänstgöring uppstått några svårigheter med anledning av att personalen varit tidigare anställd. Det motsvarande lärers komma att bli gällande i händelse föreliggande lagförslag genomföres och polisreglementet i enlighet därmed ändras på sådant sätt, att det tydligt kommer att gälla även statspolisavdelningarnas användande utom vederbörande stad; jag erinrar om att enligt 17 § 5) i polislagen Konungen äger

meddela närmare bestämmelser angående befattningshavares skyldigheter. Den i de nyss avsedda yttrandena uttalade tveksamheten synes alltså icke vara av reell betydelse. Härtill må ytterligare anföras, att det med hänsyn till den större omväxling och de övriga förmåner, som tjänstgöringen vid statspolisavdelning skulle medföra, icke lär behöva befaras, att man icke i de allra flesta fall skall kunna på lämpligt sätt fylla statspolisavdelningarna med personal, som frivilligt anmält sig till tjänstgöring därstädes.

Ifråga om *statspolisens antal* (*Bilaga A* sid. 23. *Bilaga B* sid. 4) gå yttrandena snarast i den riktningen, att en utökning vore önskvärd i förhållande till utredningsmännens förslag. Redan tidigare har jag angivit, att jag icke kan ansluta mig till ett dylikt förslag. Men å andra sidan anser jag, att en minskning av numerären skulle föranleda, att man varken i det ena eller i det andra avseendet vinner det mål, som man med reformen velat uppnå. Redan med det ifrågasatta antalet möta vissa svårigheter att vid *fördelningen av statspolisen på olika förläggningsorter* (*Bilaga A* sid 28. *Bilaga B* sid. 8) tillgodose samtliga behov. Rörande denna fördelning hava erinringar i olika detaljer framkastats i vissa av de inkomna yttrandena. Då det slutliga avgörandet rörande förläggningen torde böra ankomma på Kungl. Maj:t, lär anledning saknas att här återgiva dessa yttranden, vilka givetvis komma att bliva föremål för förnyat övervägande, då det gäller att taga slutlig ståndpunkt till förläggningsfrågan. Redan nu vill jag emellertid tillkännagiva att, såvitt jag för närvarande kunnat bedöma, följande jämkningar torde böra ske i den vid utredningsmännens promemoria fogade preliminära planen (se *Bilaga A* sid. 82). Till Södermanlands län, som i promemorian hänförs till Stockholms statspolisavdelnings normala verksamhetsområde, torde böra förläggas en särskild avdelning om 4 man, förslagsvis med placering i Eskilstuna. Den för Östergötlands län avsedda avdelningen torde böra förläggas till Norrköping i stället för till Linköping. Till Kronobergs län torde böra förläggas en särskild avdelning om 4 man, i samband varmed avdelningen i Karlskrona synes kunna minskas från 7 till 4 man. Avdelningen i Göteborg lär kunna i samband med nu förordade omgrupperingar minskas från 30 till 28 man. I stället för 7 man i Falun och 15 man i Gävle torde böra förläggas avdelningar om 10 man i vardera staden. I samband härmed torde man i överensstämmelse med framkomna yrkanden från vederbörande i orten böra avstå från tanken att i Gävle placera 6 hästar; i stället torde det i utredningsmännens förslag upptagna hästantalet böra ökas med 2 i Stockholm och 2 i Malmö, varjämte vid den nya avdelningen i Norrköping torde placeras 2 hästar. Att utöka det av utredningsmännen förordade antalet beridet manskaps, något som från olika håll påyrkats, har icke befunnits möjligt eller lämpligt. Bland annat hava mindre beridna avdelningar än 4 man ansetts icke kunna bliva till verklig nytta. — Med de jämkningar, som nu förordats, skulle antalet statspolismän, om man bortser från intendenten, utgöra 200 och antalet hästar i enlighet med förslaget 50. Till Stockholm som centralstad skulle höra 61 man med 20 hästar (dessutom 50 reservpoliser med 16

hästar), till Göteborg 46 man med 10 hästar (dessutom 24 reservpoliser med 10 hästar), till Malmö 35 man med 8 hästar (dessutom 12 reservpoliser med 4 hästar), till Gävle 20 man, till Sundsvall 19 man med 6 hästar och till Luleå 19 man ävenledes med 6 hästar.

I samband med framställning från Bodens stad om att den för Norrbottens län avsedda statspolisavdelningen måtte förläggas dit, har ifrågasatts viss samorganisation mellan nämnda polis och den i Boden stationerade fästningspolisen. Av olika skäl har jag icke ansett mig kunna följa detta förslag. Emellertid har under ärendets behandling framkommit ett uppslag, att nämnda fästningspolis skulle genom att i viss mån tjänstgöra i Bodens stad erhålla förbättrad polisutbildning och därefter kunna, då särskilt behov av polisförstärkning uppkommer, utrustad med vanliga polisuniformer tagas i anspråk för ordningspolisuppgifter på andra orter. Därest en sådan anordning låter sig genomföra, skulle den tydligen innebära en avsevärd förstärkning av den för särskilda tillfällen avsedda ordningsmakten i Norrbottens län. Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet vill jag därför uttala som min mening, att en undersökning av denna möjlighet bör komma till stånd. Ifrågavarande förslag kan tydligen genomföras helt oberoende av statspolisorganisationen, och ehuru kostnaderna för ett eventuellt användande av ifrågavarande polisstyrka för ordningspolisändamål givetvis böra bestridas från samma anslag som övriga poliskostnader, lär förslaget icke vara av beskaffenhet att nu behöva påverka storleken av nämnda anslag.

Vad angår befälsförhållandena vid statspolisen skulle en konsekvens av nu ifrågasatta omgrupperingar bliva en nettoökning av antalet överkonstaplar med två.

Med hänsyn till framkomna anmärkningar därom att motoreyklar, särskilt i de nordliga delarna av vårt land, icke vore lämpliga för daglig användning året om, torde viss förskjutning böra ske, så att det av utredningsmännen preliminärt beräknade antalet automobiler något ökas och antalet motoreyklar något minskas; i princip synes omläggningen böra ske på det sätt, att var och en av sjuannagrupperna, vilka kunna beräknas regelmässigt hava behov av två motorfordon, förses med 2 automobiler i stället för enligt förslaget med 1 automobil och 1 motoreykel. Sammanlagda antalet automobiler och motoreyklar skulle på detta sätt bliva respektive 40 och 16. Det bör emellertid understrykas, att på denna punkt förslaget allttjämt är rent preliminärt; det närmare bestämmandet bör anstå tills vidare i avbidan på förnyad undersökning och framställningar från vederbörande länsstyrelser. Man lär även böra hålla öppen den möjligheten, att det kan visa sig lämpligare på vissa håll att för viss tid förhyra ett eller flera fordon. — Det må framhållas, att avsikten givetvis är att till uppnående av fördelaktiga priser centralt inköpa ifrågavarande fordon. Med anledning av framkomna anmärkningar därom att antalet automobiler och motoreyklar över huvud beräknats för knappt, må anföras, att man räknat med att viss del av statspolisstyrkan alltid kommer att bliva upptagen av göromål i stationsortens närhet ävensom rapportskrivning o. dyl. eller borta från tjänstgöring i anledning av semester, annan

ledighet, sjukdom m. m. Skulle i något fall ytterligare motorfordon erfordras för personalens fulla utnyttjande, lär det icke möta hinder för Kungl. Maj:t att, i analogi med vad nyss sades, av anslaget till polisväsendet i riket utanordna belopp utöver det nu för dylika fordon beräknade för förhyrande av ytterligare bilar eller motoreyklar.

Med nu omförmälda jämkningar skulle förläggningen av statspolisen och reservpolisen samt dess utrustning med hästar och fordon bliva den, som framgår av en ny — alltjämt preliminär — plan över statspolisen och reservpolisen, vilken torde få bifogas protokollet (*Bilaga D*). En särskild fråga har varit, huruvida vid nedsättningen av statspolisstyrkan i Gävle från 15 till 10 man anledning finnes att bibehålla den därstädes enligt promemorian placerade kommissarien. Med hänsyn dels till beskaffenheten av ifrågavarande distrikt, dels också därtill, att den i Stockholm stationerade kommissarien, vilken vid uteslutande av kommissarietjänsten i Gävle skulle få sitt distrikt utökat både med Gävleborgs och Kopparbergs län, torde komma att bliva i hög grad upptagen redan inom sitt i promemorian förutsatta distrikt ävensom av att uppehålla statspolisintendentens göromål, då denne befinner sig på tjänsteresor etc., har emellertid en indragning av ifrågavarande kommissarietjänst ansetts icke vara tillräddig. Trots den mindre styrkan torde för övrigt en i Gävle placerad kommissarie kunna erhålla full sysselsättning, med hänsyn därtill att vid avdelningen i Falun om 10 man icke tänkes placerat högre befäl än en överkonstapel, varför kommissarien i Gävle lämpligen bör hava viss tillsyn även över sistnämnda avdelning. Därjämte skulle han hava befäl över den statliga kriminalpolisen i distriktet.

Vad härefter beträffar *den centrala ledningen av statspolisen* (*Bilaga A* sid. 33. *Bilaga B* sid. 18), organiserad på sätt jag ifrågasatt, råder bland de hörda myndigheterna och sammanslutningarna i stort sett enighet därom att denna bör handhavas av en intendent med placering i Stockholm. Från vissa håll har emellertid anmärkts, att denne intendent, vilken formellt skulle vara anställd i Stockholms stads tjänst, skulle såsom ledare för en statlig verksamhet, omfattande hela landet, få en besvärlig dubbelställning. I de nu avsedda yttrandena förordas därför, att statspolisintendenten göres till ett självständigt statligt organ omedelbart under regeringen. De som så yrka torde emellertid hava underskattat svårigheterna med genomförande av en sådan anordning. För övrigt måste det vara av betydelse, att intendenten kommer att ständigt hava direkt ledning över praktisk polisverksamhet med befäl över en större polisavdelning. De framkomna farhågorna torde för övrigt vara ogrundade, i det man icke lär behöva befara, att statspolisintendenten mera än i rent formellt avseende skall komma att bliva beroende av stadens polisorgan. Jag vill också erinra om att motsvarande anordning för närvarande förekommer beträffande statens polisskola i Stockholm, vilken skolas föreståndare jämväl har polisintendents tjänsteställning och avlöning, utan att därmed några svårigheter eller olägenheter uppstått.

I fråga om *den nuvarande landstingspolisen* (*Bilaga A* sid. 35. *Bilaga B* sid. 19) har Svenska landstingsförbundets styrelse icke haft något att erinra mot vad i promemorian föreslås beträffande anordnandet av övergången till den nya organisationen. Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund har däremot ifrågasatt, att landstingspolisen obligatoriskt skulle upphöra i och med statspolisavdelningarnas tillkomst. För min del ansluter jag mig till vad promemorian i detta hänseende innehåller. För den händelse något landsting, mot vad som nu kan förmodas, skulle önska bibehålla den nuvarande landstingspolisen, synes staten nämligen icke böra undandraga sig att även framgent därtill lämna det nu utgående bidraget. Icke heller har jag något att invända mot vad som föreslagits därom, att staten skall svara för de särskilda kostnader för pensionering, som kunna uppkomma, i händelse landstingspolismännen övergå i tjänst hos någon stad i samband med den nya organisationen.

I utredningsmännens promemoria har föreslagits, att för tillgodoseende av det ökade behov av utbildad polispersonal, som uppkommer genom nyorganisationen, bland annat skulle årligen anordnas *ytterligare en kurs vid polisskolan i Göteborg* (*Bilaga A* sid. 36. *Bilaga B* sid. 20), vilken kurs skulle, i likhet med statens polisskola i Stockholm, helt bekostas med statsmedel. Emot detta förslag hava icke gjorts några erinringar. Emellertid har från vederbörande i Göteborg i sammanhang härmed framställts yrkande att staten skulle övertaga kostnaderna för polisskolan därstädes i deras helhet. Den sålunda väckta frågan innebär emellertid ett från den nu ifrågasatta reformen fristående spörsmål. Med prövningen av detsamma torde lämpligen böra anstå, till dess att den nu föreslagna utvidgningen av skolan kommit till stånd och man alltså kan bedöma, vilka kostnaderna för skolan i dess helhet därefter bliva.

I promemorian beräknades också, att antalet elever vid *statens polisskola i Stockholm* (*Bilaga A* sid. 36. *Bilaga B* sid. 20) skulle kunna utökas i syfte att bättre kunna tillgodose det växande kravet på polisskoleutbildad personal. I anledning härav vill jag redan nu nämna, att styrelsen för polis-skolan inkommit med ett av styrelsen i samråd med tillkallade sakkunniga enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 juli 1931 avgivet utlåtande av den 23 januari 1932 rörande viss omorganisation av skolan. I detta utlåtande föreslås, att maximiantalet elever i den lägre kursen ökas från 20 till 25 i var och en av de tre avdelningarna. Härigenom skulle antalet årligen utbildade elever i denna kurs kunna ökas med 30. I utlåtandet framhålls även, att frågan om utvidgning med en fjärde avdelning bör upptagas till närmare behandling och avgörande, så snart statsfinanserna detta tillåta.

I samband härmed torde jag få beröra ett i yttrande från magistraten i Östersund framställt yrkande av innebörd, att städerna skulle få ersättning av statsmedel för sina kostnader i anledning därav, att de nödgas lämna *bidrag till polismän för genomgående av statens polisskola* (*Bilaga B* sid. 20). Det synes mig rimligt att, därest en stad icke kan fylla det ökade behovet av polis-skole-

utbildad personal utan att genom dylika bidrag understödja studier vid skolan, staten lämnar ersättning för denna kostnad, i den mån den kan visas vara direkt föranledd av statspolisorganisationens införande. Någon allmän rätt i detta hänseende torde emellertid icke böra stadgas, utan lär det vara tillräckligt, att Kungl. Maj:t äger möjlighet att efter prövning av alla inverkande omständigheter på särskild ansökan lämna en stad ersättning för dylika kostnader.

Emellertid lär det även med nu ifrågasatta utökningar av polisskolorna och övriga anordningar icke bliva möjligt att under den första tiden helt fylla det nu tillkommande antalet polismän med polisskoleutbildad personal. Det har också förutsatts i förslaget, att under övergångstiden dispenser i viss utsträckning bliva erforderliga. Genom de allmänna reglerna om tillsyn över urvalet av personal i statspolisavdelningarna har emellertid sörjts för att avvikelserna från huvudregeln icke behöva bliva större eller fortfara längre, än som är nödvändigt.

Rörande de föreslagna reglerna för bestridande av *kostnaderna för statspolisen* (*Bilaga A* sid. 37. *Bilaga B* sid. 21) hava i olika hänseenden framställt vissa erinringar. Principen för denna ersättning har i det framlagda förslaget till lagtext angivits så, att städerna skola av statsverket erhålla gottgörelse för så stor del av sina kostnader för avlöning, pensionering, begravningshjälp och andra förmåner åt polispersonalen i särskilda tjänstegrader, som belöper å det bestämda antalet statspolismän i motsvarande grader enligt de beräkningsgrunder, som av Konungen fastställas. Dessutom skall — jämväl enligt av Konungen fastställda beräkningsgrunder — utgå ersättning med skäligt belopp för stadens kostnad för anskaffande av rum för avdelningens hästar och fordon samt, därest statspolismännens antal bestämmes till flera än 10, för erforderlig expeditionslokal. Samtliga kostnader för själva verksamheten såsom statspolis skola bestridas av statsmedel. — Man har ansett, att genom dessa regler städerna i *genomsnitt taget* skulle få full ersättning för sina merkostnader, i den mån dessa icke direkt motsvaras av ökade förmåner för staden. En noggrann specifikation och fördelning skulle kräva onödigt mycket arbete och ändå ej säkert ge rättvist resultat.

I fråga om *sättet för täckande av lönekostnaderna* (*Bilaga A* sid. 37. *Bilaga B* sid. 21) har den ifrågasatta organisationen befunnits nödvändig göra en sådan regel som den, för vilken jag nyss redogjort; om ett system med ersättning individ för individ för lön och pensionskostnad gäller i särskilt hög grad det nyss anförda, nämligen att det lätt skulle leda till oriktigt resultat samt bliva alltför invecklat. Nu har emellertid från Svenska stadsförbundets sida anförts, att i händelse ordinarie polismän mera tillfälligt placerades å statspolisavdelning såsom ersättare för dit stadigvarande kommanderade extra konstaplar, detta enligt de avsedda reglerna skulle medföra, att staden icke finge full ersättning för lönekostnaderna för den å avdelningen faktiskt tjänstgörande personalen. Detta kan visserligen vara

riktigt för något enstaka fall, men det motsatta lärer minst lika ofta komma att inträffa, så att på avdelningen kommenderade ordinarie polismän ersättas med extra konstaplar — och i detta fall får staden förmånen av att för statspolistjänsten avstå endast extra konstaplar men få ersättning för ordinarie. Man kan alltså förvänta, att i varje fall i längden en utjämning kommer till stånd, och det lärer icke behöva befaras, att icke städerna skulle komma i åtnjutande av den dem rättmätigt tillkommande ersättningen.

Vad angår de föreslagna *grunderna för statens ersättning för pensioneringskostnader* (*Bilaga A* sid. 38) hade i promemorian dessa regler med full avsikt utformats mera i grova drag och utan att hänsyn tagits till vissa inverkan- de faktorer av mindre betydelse. Från Svenska stadsförbundets sida har nu, såsom framgår av *Bilaga B* sid. 21, anmärkning framställts på denna punkt. I anledning därav har förnyad utredning därutinnan vidtagits genom den förut anlitade sakkunnige, förste aktuarien B. Kjellén. Denne har i en i februari 1932 upprättad promemoria anfört i huvudsak följande.

Vad beträffar det statsbidrag, som städerna skulle erhålla till täckande av kostnaderna för pensioneringen av statspoliser och deras efterlevande, hade i det härvidlag utarbetade utkastet till beräkningsgrunder omnämnts vissa kostnader, som genom de föreslagna bestämmelserna ej skulle bli- va täckta men som ansågos vara av så ringa betydelse, att de i detta sammanhang borde kunna lämnas ur räkningen, i synnerhet som de i viss mån motvägdes av att bidraget i andra avseenden kunde väntas vara räknat i överkant. På denna punkt har emellertid framhållits, att de ej medräknade kostnaderna vore av den storlek, att de ej borde förbises.

Sålunda har till en början yrkats, att hänsyn skulle tagas till den mer- kostnad, som i pensionshänseende uppstår vid befattningshavares befordran. Verkställda beräkningar giva vid handen, att av denna anledning statsbidra- get till pensioneringen bör i genomsnitt ökas med cirka 8 %.

Det har vidare erinrats, att de vid fastställande av statsbidraget begagnade beräkningsgrunderna ej taga hänsyn till kostnaderna för vare sig förtids- pensionering eller förvaltning. Härtill må emellertid anmärkas, att de be- gagnade beräkningsgrunderna, särskilt med avseende å valet av räntefot, äro så försiktigt lagda, att jämväl nämnda kostnader ansetts kunna bli- va täckta. De avgiftssatser, som med dessa grunder erhållits, stämma för övrigt mycket nära överens med dem, efter vilka pensionsavgifter utgå till Sveriges kom- munalanställdas pensionskassa, dit flera av städerna anslutit sig, och avgif- terna till nämnda kassa hava enligt uppgift hitintills visat sig vara tillräck- liga samt hava till och med givit upphov till något överskott.

För att tillmötesgå de uttalade önskemålen om en ökning av statsbidraget till pensioneringen har en omräkning företagits i fråga om de avgiftssatser, efter vilka bidraget skulle utmätas. Omräkningen har verkställts så, att de enligt de tidigare antagna beräkningsgrunderna erhållna avgifterna ökats med cirka 10 %, och de nya procentsatserna bli- va då efter avrundning följande:

Pensionsålder	Årlig pensionsavgift i procent av pensionsunderlaget	
	för tjänstepension	för familjepension
55	21	17
56	19	17
57	18	16
58	16	16
59	15	16
60	13	16
61	12	15
62	11	15
63	10	15
64	9	15
65	8	15

Det har även anförts, att vid statsbidragets bestämmande hänsyn borde tagas till dyrtidstillägg och liknande pensionsförbättringar. För att beakta jämväl detta önskemål torde man lämpligen kunna förfara så, att i varje stad statsbidraget till pensioneringen beräknas icke på grundpensionerna utan på dessa, ökade med de dyrtidstillägg och dylikt, som vid tidpunkten för statsbidragets beräkning skulle enligt respektive stads bestämmelser utgå å pensioner av ifrågavarande slag.

Omräkning av avgiftssatserna förutsättes givetvis komma att framdeles äga rum, om erfarenheten sedermera skulle visa, att en sådan är erforderlig.

I vad sålunda anförts anser jag mig kunna instämma. I enlighet härmed torde de föreslagna reglerna om ersättning för pensioneringskostnader böra utvidgas så, att städerna, på sätt Kjellén föreslagit, berättigas till ersättning även för kostnadsökning på grund av höjning av pensionsunderlaget vid befordran till högre befattning samt på grund av utgående dyrtidstillägg och andra liknande förmåner. Härav föranledes viss kostnadsökning för statsverket, vilken emellertid icke torde behöva överstiga 30,000 kronor för år räknat. Den närmare utformningen av ifrågavarande regler torde, såsom i andra liknande fall, få vidtagas i ett senare sammanhang.

Polisnämnden i Stockholm har därjämte framställt anmärkning däremot, att enligt promemorian statsbidrag till pensionering ej skall utgå, för såvitt å statspolisavdelning placerad extra polisman saknar pensionsrätt enligt stadens bestämmelser. Polisnämndens yrkande går ut på att, i den mån för fyllande av personalbehovet i anledning av statspolisavdelnings tillkomst staden inrättat nya ordinarie befattningar, statsbidrag till pensionering skall utgå för hela det nya antalet dylika befattningar, oavsett om extra konstuplar för visst fall eller viss tid kommenderats till statspolisavdelning samt statens ersättning för lönekostnad under samma tid utgått på grundvalen av extra konstupels avlöning.

De i promemorian i detta hänseende föreslagna reglerna överensstämman visserligen med vad som föreslagits rörande avlöningen och synas mig utgöra ett riktigt uttryck för den grundsats, på vilken förslagets reglering av förhållandet mellan staten och städerna vilar. Emellertid må icke förnekas,

att det för en stad kan te sig obilligt, därest denna grundsats i det anförda fallet tillämpas på sätt som föreslagits. Ett medgivande till städernas förman synes mig därför lämpligen böra lämnas på denna punkt. Dock lär det icke vara praktiskt möjligt att, på sätt polismyndnen ifrågasatt, göra skillnad alltefter om staden utökar sin personal med ordinarie befattningar till *hela* det statspolisavdelningen motsvarande antalet eller icke. Det torde därför, med den utgångspunkt jag här angivit, bliva nödvändigt att föreskriva, att pensioneringsbidrag skall utgå för hela den å statspolisavdelningen placerade personalen, såsom om denna vore pensionsberättigad i staden. Härav föranledes visserligen någon kostnadsökning för staten, eftersom man i promemorian kalkylerat med att någon del av statspolisavdelningarnas personal skulle vara extra och på grund härav räknat med en minskning i den årliga kostnaden till och med budgetåret 1933/1934 med omkring 20,000 kronor och därefter med omkring 10,000 kronor.

Slutligen har Stockholms polismynd anført, att man borde speciellt beakta de fall, då polisdistrikt haft särskilda utgifter för statspolisavdelningen med hänsyn till polislagens bestämmelser om gottgörelse med skäligt belopp i form av *familjeunderstöd* och *begravningsbidrag* (*Bilaga B* sid. 21), då polisman avlidit i följd av skada, som åsamkats i tjänsten. Även enligt mitt förmenande lär billigheten kräva, att de kostnader, som vid skada under tjänstgöring å statspolisavdelning utom staden uppkomma för dylik gottgörelse, helt stanna på statsverket. Dylika kostnader torde alltså böra vara undantagna från de utgifter, som enligt de allmänna reglerna skola fördelas mellan staten och staden i förhållande till respektive personalgruppers storlek. Då enligt 15 § 6 mom. i polislagen ifrågavarande kostnader skola gäldas av statsmedel, lär det också utan vidare vara klart, att desamma icke äro hänförliga till de »stadens kostnader», som enligt samma paragraf 1 mom. i förslaget skola deltaga i nyss avsedda fördelning. Hänsyn härtill torde komma att tagas vid det närmare utformandet av de blivande ersättningsreglerna.

Slutligen har från flera håll påyrkats, att *ersättning* av statsmedel skall utgå för *expeditionslokal åt statspolisen* (*Bilaga A* sid. 38. *Bilaga B* sid. 22) även i stad med mindre statspolisavdelning än tio man. Anledningen att denna begränsning upptagits i promemorian har uppenbarligen varit, att man ansett inrättandet av mindre avdelningar böra ske på sådant sätt, att därav icke behöva föranledas några särskilda expeditionskostnader, i det att expeditionen borde kunna ombesörjas i samband med polisverksamheten för stadens egen räkning. Av de inkomna yttrandena vill det emellertid synas, som om det på sina håll skulle bliva nödvändigt att för ändamålet vidtaga särskilda anordningar av natur att kräva kostnader. Givetvis böra dylika kostnader ersättas av statsverket. Även här torde man emellertid böra utgå från en prövning från fall till fall, i det att en allmänt gällande regel lätt skulle kunna föranleda, att statsverket komme att få stanna för mer än den verkliga självkostnad, som direkt sammanhänger med reformen. I det fall exempelvis, att en stad skulle taga statspolisavdelningens inrättande till

anledning till uppförande av ett nytt polishus, bör sålunda statsverket icke hava att bestrida mer än skälig hyresersättning för den del av de nya lokalerna, som upptages av statspolisavdelningen.

I anledning av ett påpekande från magistraten i Västerås (*Bilaga B* sid. 24) må än vidare tilläggas, att det givetvis varit avsett, att *kostnaderna för avlöning åt vikarie för överkonstapel* å statspolisavdelning skola bestridas av statsmedel. Emellertid må framhållas, att avsikten icke varit, att sådan vikarie skall tillsättas i annat fall, än då överkonstapeln är den enda befälspersonen på avdelningen.

I detta sammanhang torde även böra beröras vissa uttalanden av Svenska stadsförbundet därom, att den nya organisationen skulle kunna medföra vissa *krav på ökade avlöningsförmåner åt polispersonalen* (*Bilaga A* sid. 38. *Bilaga B* sid. 23) i de städer, som därav skulle beröras. Det är tydligen förbundets uppfattning att, i den mån dessa krav bifölles, härav uppkommande kostnader borde bäras av statsverket. Sådana krav skulle kunna uppkomma dels från det högre befälet under åberopande av mera omfattande och mera invecklade göromål och dels från manskapet, som skulle hänvisa till att statspolispersonal å andra orter åtnjöte högre avlöning. I anledning av vad sålunda anförts vill jag kraftigt understrika, att sådana krav icke kunna anses berättigade och att, i den mån de ändock bifallas, härav uppkommande kostnader följaktligen icke böra bäras av staten. Vad först angår befälet synas sådana krav icke hava framställts i anledning av att vissa anordningar för statens räkning knutits till polisen i Stockholm, liksom ej heller i anledning av inrättandet av den statliga kriminalpolisen. Med hänsyn till att statspolisavdelningarna ju på varje ort skulle komma att erhålla riklig tillgång till eget befäl, som direkt under landsfogden skulle handhava deras dagliga verksamhet, lärer för övrigt ökningen i arbetet för stadens egen högsta polisledning ingalunda kunna bli av den omfattning, att den skulle kunna leda till berättigade krav på ökade löneförmåner. Det motsvarande gäller vad angår manskapets löner. Därest en stad, i vilken lönerna för närvarande äro lägre än i viss annan stad, skulle förmåås att vidtaga en höjning i anledning härav, bör statspolisavdelningens tillkomst icke kunna tagas som förevändning härför. Någon saklig anledning till ökad utjämning kan icke föranledas därav, att viss del av en annan stads poliskår ävenledes anlitas för arbete utom staden. Det måste vara fullt tillräckligt, att den *särskilda* ersättningen för dylikt arbete utgår efter ensartade grunder i hela riket.

Redan i den allmänna motiveringen har jag angivit min ståndpunkt till vad i yttrandena anförts beträffande *begränsning av reservpolisens antal* samt angående *grunderna för statsbidrag till reservpolisen*. Ävenledes har jag framhållit, att en *utökning av det föreslagna systemet med ersättare* i och för sig måste anses önskvärd men att man icke har att räkna med så stor tillgång till för uppgiften kompetent personal, att man kan gå längre än av utredningsmännen förordats. I åtskilliga av de inkomna yttrandena uttalas också tvivel om att ett system med ersättare ens i den föreslagna omfattningen skulle kunna genomföras. Med hänsyn till sakens betydelse har jag emeller-

tid ansett ett allvarligt försök böra göras att komma fram på den förordade vägen.

Vad angår detaljerna i förslaget rörande *ersättare* (*Bilaga A* sid. 40. *Bilaga B* sid. 27) har Svenska polisförbundet förordat en sådan jämkning i förslaget, att till ersättare skulle kunna användas f. d. polismän under en tid av högst 5 år efter uppnådd pensionsålder; i det vid promemorian fogade lagförslaget var motsvarande gräns satt till en levnadsålder av 65 år. Jag har ansett mig böra biträda den sålunda förordade förändringen. Den olikhet i pensionsålder, som för närvarande gäller mellan olika städer, kan nämligen i allmänhet med fog anses utgöra ett uttryck för storleken av de krav, som i olika städer ställas på polismännen, så att i städer med lugnare förhållanden pensionsålderns inträde i allmänhet ansetts kunna sättas vid en högre levnadsålder. Då tydligen åldern för användande såsom ersättare ävenledes bör rättas efter kravet i den stad, där de skola tjänstgöra, torde det vara riktigt att låta maximialdern för ersättare, på sätt polisförbundet föreslagit, följa olikheterna i fråga om pensionsålderns inträdande. — Polisförbundet har därjämte förordat, att de polismän, som skola användas såsom ersättare, under minst tre veckor i följd årligen inkallas till tjänstgöring för erhållande av övning och känedom om nytillkomna bestämmelser. Detta förslag torde icke ur statlig synpunkt vara tillräckligt motiverat. För den händelse vederbörande stad för att få större nytta av ersättarna och möjligen kunna använda dem mera regelmässigt, exempelvis vid förfall av andra mera ofta förekommande orsaker än utkommendering som reservpolis, skulle anse dylika repetitionsövningar nyttiga, torde det böra vara stadens sak att bekosta desamma.

Såsom i promemorian framhålles, skulle det givetvis hava inneburit en avsevärd förstärkning av polisväsendet, om det låtit sig göra att införa ett system med kraftigt verkande statsbidrag för anställande av *ersättare* även för de ordinarie fjärdingsmännen (*Bilaga A* sid. 21. *Bilaga B* sid. 3), detta särskilt för att i större utsträckning möjliggöra deras anlitande utanför de egna distrikten. Av skäl, som jämväl angivits i promemorian, har jag emellertid funnit det nuvarande systemet icke kunna på ett praktiskt och verksamt sätt medgiva en dylik utbyggnad.

Rörande förslaget att *eleverna i polisskolornas lägre kurs* (*Bilaga A* sid. 41. *Bilaga B* sid. 29) i undantagsfall skulle kunna användas för riksändamål hava från ett par håll invändningar framförts. Då jag emellertid ansett mig böra biträda detta förslag, beror det på att elevernas användande i reservpolistjänst endast är avsett att ifrågakomma i sådana undantagsfall, då det icke förslår med den disponibla ordinära reservpolisen ävensom därpå att det icke synes rimligt att vid tillfällen, då all tillgänglig polispersonal behöver uppbådas, undervisningen i polisskolan skall fortsätta som vanligt. Givetvis böra endast sådana elever komma till användning, som före inträdet i polisskolan under tillräckligt lång tid fullgjort praktisk polistjänstgöring.

Såsom inledningsvis anförts har även föreslagits, att Konungen, då utomordentliga omständigheter därtill föranleda, skall äga förordna, att *befattningshavare vid polisväsendet i dess helhet* (*Bilaga A* sid. 42. *Bilaga B* sid. 30) må

användas för polisverksamhet *utom* det område, för vilket de äro anställda. Detta förslag innebär i viss mån ett frångående av den princip, på vilken polislagen i allmänhet bygger, nämligen att polispersonal skall behöva tillhandahållas för tjänstgöring utom anställningsområdet endast i den mån staten bidrager till dess avlönande. Förslaget har den praktiska betydelsen, att man i exceptionella fall skall kunna anlita även annan polispersonal i städer och köpingar än stats- och reservpolis. Mot detta förslag hava icke rests några erinringar. Däremot har föreslagits en sådan utvidgning därav, att samma rätt, som enligt förslaget skulle tillkomma Kungl. Maj:t beträffande riket i dess helhet, skulle i fråga om polispersonalen i varje särskilt län tillkomma vederbörande länsstyrelse. Detta förslag kan jag emellertid icke biträda. Med hänsyn till sakens principiella innebörd och betydelsen för vederbörande kommuner av ett dylikt utkallande lärers avgörandet i alla fall böra förbehållas Kungl. Maj:t. Det må erinras, att förslaget bereder möjlighet till avtal med andra städer än reservpolisstäder samt med köpingar om frivilligt tillhandahållande av polispersonal på samma sätt och under samma villkor för ersättning vid utkallande, som gälla beträffande reservpolis. Härtill kommer, att ett bifall till det avsedda ändringsyrkandet skulle kunna medföra oreda därigenom, att möjlighet skapades för en länsstyrelse, som såge sig nödsakad att tillkalla personal utöver den i vanliga fall till buds stående, att välja mellan olika utvägar. Den regelmässiga vägen för en länsstyrelse, som för ordningens upprätthållande finner sig vara i behov av polisstyrkor utöver den i länet tillgängliga statspolisavdelningen och länets reservpolisstyrka, bör alltid vara, först att anlita statspolisen dels i övriga avdelningar inom samma centralstadsrayon, och dels, efter hänvändelse till statspolisintendenten, från andra orter, och därefter att hemställa hos chefen för socialdepartementet om tillkallande av reservpolis från städer utom länet. Skulle behovet ändock icke kunna fyllas, har länsstyrelsen att hos Kungl. Maj:t ansöka om användande av nyss avsedda befogenhet att disponera över all rikets polispersonal.

I detta sammanhang har i promemorian något berörts frågan om *användande av militärmanskap till ordningens upprätthållande* (*Bilaga A* sid. 42. *Bilaga B* sid. 30). I den allmänna motiveringen i promemorian anföres det, såsom inledningsvis angivits, att det bör vara statsmakternas plikt att tillse, att polisorganisationen har en sådan styrka, att militärt bistånd i det längsta kan undvikas. Det heter vidare i promemorian, att det i samband med överlämnande till Kungl. Maj:t av befogenhet att vid utomordentliga tillfällen mobilisera hela rikets polismakt borde övervägas, huruvida sådan ändring i gällande bestämmelser borde äga rum, att jämväl beslut om användande av militär för upprätthållande av ordning skulle ankomma på Kungl. Maj:t.

De nu gällande bestämmelserna i förevarande hänseende återfinnas i förordningen den 31 december 1915 angående användande av militär personal till upprätthållande av allmän ordning samt för eldsläckning och

andra dylika ändamål, i vilken förordning stadgas, att på begäran av civilmyndighet militär personal må användas, då i särskilda fall militärhandräckning anses oundgängligen erforderlig för upprätthållande av allmän ordning, ävensom att behörighet att begära dylik militärhandräckning tillkommer länsstyrelserna var och en inom sitt län, dock att, när skyndsamhet är av nöden och länsstyrelsens medverkan för handräcknings erhållande icke utan fara eller större olägenhet kan avvaktas, magistratens ordförande eller polismästare i stad samt landsfiskal på landet må direkt hos vederbörande befälhavare begära militärhandräckning.

I vissa av de över utredningsmännens promemoria avgivna yttrandena har till behandling upptagits vad promemorian i denna del innehåller. Yttranden, i vilka ändring i gällande bestämmelser tillstyrkes, hava avgivits av Svenska landstingsförbundet, chefen för generalstaben och länsstyrelsen i Kalmar län. Avstyrkande utlåtanden hava avgivits av länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Göteborgs och Bohus, Västmanlands samt Gävleborgs län. Beträffande de skäl, som därvid anförts, torde jag få hänvisa till den bifogade sammanfattningen (*Bilaga B* sid. 30). För min del har jag, efter samråd med chefen för försvarsdepartementet, kommit till den uppfattningen, att övervägande skäl tala för att en förändring bör komma till stånd. Därest man, såsom rimligt är, bibehåller regeln om att i brådskande fall tillkallandet må ankomma på ortsmyndigheten, lär uppställande av krav på beslut av Kungl. Maj:t i dylika ärenden icke medföra någon olägenhet med avseende å effektiviteten, och efter den väsentliga förstärkning i antal och mobilitet hos den för statliga ändamål tillgängliga civila ordningsmakten, som nu ifrågasättes, bör anlitaandet av militärpersonal kunna förbehållas tillfällen av särskilt allvarig beskaffenhet. Det är vidare att märka, att opinionen inom militära kretsar med utgångspunkt från vad som för rikets försvarsmakt är mest tjänligt ansett en förändring önskvärd. Med hänsyn till den allvarliga innebörd, som hädanefter än mer än hittills kommer att ligga i beslut om tillkallande av militärmanskap för ordningens upprätthållande, måste det också enligt mitt förmenande anses riktigt, att även det formella avgörandet beträffande en sådan åtgärd kommer att vila där, varest det konstitutionella och politiska ansvaret därför kan utkrävas. I överensstämmelse med den sålunda uttalade uppfattningen, vilken delas av chefen för försvarsdepartementet, har denne, enligt vad jag inhämtat, för avsikt att, i händelse förevarande förslag rörande ordningspolisen bifalles, hemställa om sådan ändring av de nyss återgivna bestämmelserna, att beslut om tillkallande av militärhandräckning för ordningens upprätthållande regelmässigt skall förbehållas Kungl. Maj:t.

I särskilda avdelningar i promemorian behandlas frågan om de regler, som skola gälla beträffande *rekvisition av stats- och reservpolis* (*Bilaga A* sid. 42. *Bilaga B* sid. 32) samt angående *chefskapet över utkallade styrkor* (*Bilaga A* sid. 43. *Bilaga B* sid. 32). I dessa punkter hava framställts detaljerinringar i olika riktningar. Då dessa frågor äro av rent administra-

tiv beskaffenhet, torde jag icke hava anledning att här ingå på desamma. Jag vill blott understryka, att det även enligt min uppfattning är av största vikt, att så klara bestämmelser som möjligt meddelas i dessa hänseenden. Det är möjligt, att smärre jämkningar i förslaget vid närmare omprövning visa sig böra vidtagas, men i stort sett torde man, såvitt jag hittills funnit, kunna bygga på detsamma. En synnerligen viktig punkt i detta utgör enligt mitt förmenande inrättandet av en befattning såsom s. k. statspolisintendent. Denne bör kunna verka sammanhållande och vägledande för verksamheten icke blott inom hela statspolisen utan även, med hänsyn till den auktoritet och erfarenhet, som kan hos honom förväntas, för polisväsendet i dess helhet. Jag förutsätter även, att det vid allvarigare orostillfällen bör tillkomma honom att övertaga ledningen av den samlade ordningsmakten, givetvis under länsstyrelses högsta ansvar. Då av olika skäl, man för närvarande icke ansett sig böra ifrågasätta en ändring i strafflagen 10 kap. 12 §, vilket lagrum innehåller bestämmelserna om anlitande av våld för stillande av oroligheter i sådana fall, då militärmanskap tillkallats, kommer visserligen statspolisintendenten icke att bliva behörig att såsom högsta civila myndighet vid dylika tillfällen taga befälet. Detta torde dock äga mindre betydelse; för de enstaka tillfällen, då militärmanskap kan behöva användas, torde ställningen vara av den allvarliga natur, att landshövdingen eller annan representant för länsstyrelsen bör vara tillstädes och i varje fall formellt utöva den befälsrätt, som förutsättes i nyssnämnda paragraf.

Förslagets bestämmelser rörande *ersättning vid användning av stats- eller reservpolis* (*Bilaga A* sid. 45. *Bilaga B* sid. 34) hava i det stora flertalet yttranden lämnats utan erinran. I de punkter, i vilka anmärkningar framställt, har jag i allmänhet icke funnit anledning frångå detsamma, utan har jag i allt väsentligt anslutit mig till vad promemorian i detta hänseende innehåller.

Emellertid vill jag i fråga om de föreslagna traktamentsersättningarna åt statspolismännen förorda, att vid kommendering utanför det vanliga verksamhetsområdet, d. v. s. det eller de län där vederbörande statspolis regelmässigt skall tjänstgöra, dock ej för tjänstgöring i centralstad med tillämpning av 5 § 3 mom. 3 stycket polislagen, särskilt arvode å fem kronor för dygn må i enlighet med vad för närvarande gäller i fråga om reservpolismännen kunna utgå, även om verkliga kostnaderna för kost och logi ersättas. Arten av den tjänstgöring, varom det i sådana fall är fråga, lär göras en dylik anordning skälig. Särskild föreskrift härom torde ej behöva intagas i polislagen. Vidare synes mig av de allmänna principerna böra följa, att om — i fall då eljest enbart traktamentsersättning skolat utgå — de verkliga, nödvändiga kostnaderna visa sig uppgå till högre belopp än summan av utgående traktamenten, även skillnadsbeloppet efter särskild prövning får utgå av statsmedel. Enligt min uppfattning bör alltså i regel endast den fastställda traktamentsersättningen utgå. I särskilda undantagsfall kan därjämte av statsmedel ersättas det belopp, varmed den verkliga, nödvändiga

kostnaden visat sig överstiga traktamentsersättningen. I åter andra fall vid tjänstgöring inom det normala verksamhetsområdet ersättes enbart den verkliga kostnaden för kost och logi, medan slutligen vid tjänstgöring utanför samma område, med undantag för sådan tjänstgöring som nyss nämnts i centralstad, kan utgå förutom ersättning för sistnämnda kostnad särskilt arvode.

Enligt promemorian skola nuvarande grunder för ersättning åt reservpolis vid användning utom vederbörande stad ändras så, att enhetliga grunder skola gälla, vare sig vid ett visst tillfälle tjänstgöringen är att hänföra till tjänstgöring såsom statspolis eller som reservpolis, något som med den föreslagna organisationen ansetts nödvändigt. Jag biträder detta förslag. Reservpolismännen böra alltså enligt min mening under samma betingelser som statspolisen för det län, vederbörande stad tillhör, d. v. s. vid tjänstgöring utanför statspolisens vanliga verksamhetsområde, kunna undfå särskilt arvode med nyss nämnda belopp. Då man däremot föreslagit, att samma regler skola gälla även beträffande fjärdingsmän, som anlitas utom sitt distrikt, vilket för dessa skulle innebära en minskning i de förmåner de nu enligt rese-reglementet äga åtnjuta, torde tillräcklig anledning därtill icke föreligga. Enligt min mening böra alltså nuvarande bestämmelser i detta hänseende lämnas orubbade. Med hänsyn till att dylikt användande lärers komma att bli mycket sällsynt, är den härav uppkommande kostnadsökningen icke av någon betydelse.

Å andra sidan har i promemorian förutsatts, att befäl vid reserv- och statspolis skulle åtnjuta reseersättning enligt allmänna resereglementet. Härutinnan synes sådan ändring böra ske, att ersättningen åt överkonstaplar — vilka skola tjänstgöra tillsammans med manskapet och färdas på samma sätt som detta — sättes i samma förhållande till manskapets ersättning som gäller enligt resereglementet. Då enligt detta dagtraktamentet till överkonstapel är 8 kronor men till konstapel 6 kronor, bör alltså ersättningen i de fall, då den enligt promemorian skall utgå med 3 kronor till konstapel, för överkonstapel bestämmas till 4 kronor o. s. v. Härav föranledes en kostnadsminskning, som dock icke kan bli av större omfattning. Särskilt arvode till befäl torde under enahanda förutsättningar, som gälla för manskapet, få utgå med 8 kronor för dygn.

Till vad promemorian innehåller rörande *sambandet med kriminalpolisorganisationen* återkommer jag vid behandlingen av förslaget till ändringar beträffande denna organisation.

Här återstår att beröra frågan om *kostnaderna för det nu förordade förslaget*. Jag torde då inledningsvis få återropa den beräkning, som finnes fogad vid utredningsmännens promemoria (*Bilaga A* sid. 83). Vid granskning av denna beräkning har jag endast på vissa mindre betydelsefulla punkter ansett mig böra frångå densamma. Beträffande kostnaderna för det förslag, som jag anser nu böra föreläggas riksdagen, får jag hänvisa till en reviderad plan, vilken torde få vidfogas statsrådsprotokollet (*Bilaga E*). De avvikelser denna plan företer från promemorians beräkning äro väsentligen

följande. Personalstyrkan har utökats med 1 man, i det att antalet överkonstaplar ökats med 2 och antalet konstaplar minskats med 1. Med hänsyn tagen jämväl till löneläget å orter, mellan vilka omplacering ifrågasatts, skulle sammanlagda lönekostnaden komma att ökas med sammanlagt 2,800 kronor för helt år med helt ordinarie personal; för nästa budgetår blir kostnadsökningen 1,000 kronor. De av mig förordade, för städerna förmånligare grunderna för bidrag till städernas pensioneringskostnader föranleda en kostnadsökning för statsverket av närmare 50,000 kronor för budgetåret 1933/1934 och därefter omkring 37,000 kronor årligen. Utökningen av antalet automobiler och minskningen av antalet motoreyklar medföra en ökad inköpskostnad av netto 12,000 kronor och en ökad årlig underhållskostnad av 2,000 kronor. Bibehållandet av nuvarande ersättningsgrunder för reservpolisen i städer utan statspolisavdelning medför, som redan nämnts, efter den utökning av statspolisstädernas antal, som här förordats, en kostnadsökning för helt budgetår av omkring 30,000 kronor. Slutligen har utökningen av antalet städer med statspolisavdelning föranlett någon höjning av posten till expenser. Härtill kommer, att det gjorda avdraget med hänsyn till nuvarande anslag för diverse extra bevakning icke torde kunna beräknas så högt som i promemorian. Vid denna beräkning funnos icke tillgängliga erforderliga detaljuppgifter; sedan sådana numera inkommit, torde det påräknade avdraget icke böra sättas högre än till 15,000 kronor årligen.

Den *sammanlagda nettokostnad* för ifrågavarande reformförslag, som *belöper* å nästa budgetår, skulle efter dessa jämkningar komma att uppgå till något över 1,000,000 kronor, för budgetåret 1933/1934 skulle kostnaden utgöra omkring 1,235,000 kronor och därefter för varje budgetår 1,320,000 kronor. Ser man i stället på *det faktiska anslagsbehovet*, utgör detta, vad angår statspolisorganisationen, för budgetåret 1932/1933 ej fullt 960,000 kronor.

De sålunda anförda summorna kunna visserligen i och för sig synas höga, men, som redan inledningsvis anförts, är det behov, som därmed är avsett att fyllas, av den angelägenhetsgrad, att statsmakterna enligt min mening icke böra tveka att påtaga sig ifrågavarande kostnad. I jämförelse med kostnaderna för polisväsendet i dess helhet är beloppet för övrigt ganska obetydligt. Till jämförelse må sålunda nämnas, att kostnaderna för polisväsendet enbart i Stockholm uppgå till mellan 7 och 8 miljoner kronor årligen.

Till en närmare anslagsberäkning anhåller jag att få återkomma senare i dag i samband med behandlingen av frågan om de berörda statsanslagen. Redan här vill jag emellertid tillkännagiva, att hur önskvärt det än kan synas att särskilt i nuvarande tid begränsa ökningen av skattebudgeten, det icke synes mig böra ifrågakomma att nu, såsom *statskontoret* och *länsstyrelsen i Blekinge län* ifrågasatt, låta viss del av kostnaderna för reformen bestridas av automobilskattemedel eller rusdrycksmedel. Det är visserligen avsett, att statspolisen skall få en användning, som gagnar såväl vägväsendet som kampen mot den olagliga sprithanteringen. Innan erfarenhet vunnits rörande de praktiska verkningarna i detta hänseende, torde man emellertid

icke böra ifrågasätta ett överskjutande på dessa särskilda tillgångar av viss del av kostnaderna. Efter det erfarenhet vunnits i ämnet, lär emellertid anledning finnas att till närmare prövning upptaga den sålunda väckta frågan.

II. Kriminalpolisorganisationen.

Genom 1925 års polislagstiftning lades grunden till en kriminalpolisorganisation för landsbygden och de städer, vilka icke hava egen kriminalpolisavdelning. I anslutning till bestämmelsen att i stad, vars invånarantal uppgår till minst 10,000, i erforderlig utsträckning skall finnas anställd för spaning och annan undersökning angående brott särskilt utbildad polispersonal (kriminalpolisavdelning), föreskrives nämligen i 6 § i polislagen, att vid kriminalpolisavdelning, som på grund av nämnda stadgande eller eljest inrättas i stad, skola, om och till det antal Konungen förordnar, finnas anställda polismän för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden. Beträffande kostnaderna för denna organisation är stadgat, att staten skall gottgöra vederbörande städer samtliga löne- och pensioneringskostnader, varjämte staten har att vidkännas de särskilda kostnader, som föranledas av kriminalpolisverksamheten utom stationsorten.

Inledning.

Den sålunda grundlagda organisationen är närmare reglerad i polisreglementet för riket. I 7 § av denna författning är föreskrivet, att landsfogde eller annan som har att i polisdistrikt, varest kriminalpolisavdelning icke finnes, leda förberedande undersökning i brottmål, må hos polischefen i stad, där kriminalpolisman, avsedd för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden, finnes anställd, rekvirera för sådan undersökning erforderlig kriminalpolispersonal. Rekvisitionen skall, såvitt ej särskilda omständigheter föranleda annat, ske från stad inom det län där undersökningen sker eller, vad angår Stockholms län, från Stockholm. Är kriminalpolisman, som är avsedd för verksamhet huvudsakligen utom den stad, där han är anställd, inom staden sysselsatt med visst arbete, som icke lämpligen kan avbrytas, må i stället annan i staden anställd kriminalpolisman ställas till förfogande.

Vid polislagens antagande beräknades antalet kriminalpolismän med uppgift att hava sin verksamhet huvudsakligen utom den stad, där de vore anställda, till 60, därav några kriminalöverkonstaplar. Genom cirkulär till länsstyrelserna den 21 november 1925 bestämde Kungl. Maj:t stationeringsort för 55 kriminalpolismän, därav 4 överkonstaplar. Även de övriga hava sedermera tillsatts, och antalet utgör alltså nu 60, därav 6 överkonstaplar, nämligen

i Stockholm	2	kriminalöverkonst.	4	kriminalkonst.
» Uppsala			1	»
» Nyköping			1	»
» Eskilstuna			1	»
» Linköping			2	»
» Norrköping			1	»
» Jönköping	1	»	1	»

i Växjö		1	kriminalkonst.
» Kalmar		2	»
» Västervik		1	»
» Visby		1	»
» Karlskrona		1	»
» Kristianstad		2	»
» Malmö	1 kriminalöverkonst.	4	»
» Halmstad		1	»
» Göteborg	1 »	1	»
» Borås		1	»
» Trollhättan		1	»
» Skövde		3	»
» Karlstad		2	»
» Örebro		2	»
» Västerås		2	»
» Falun		3	»
» Gävle	1 »	2	»
» Sundsvall		2	»
» Härnösand		3	»
» Östersund		1	»
» Umeå		4	»
» Luleå		3	»

Erfarenheten gav emellertid snart nog vid handen, att den sålunda tillskapade organisationen var behäftad med vissa brister, och från olika håll framställdes krav på åtgärder för vinnande av ökad effektivitet i förevarande hänseende. Den 6 april 1929 upptog dåvarande chefen för socialdepartementet saken till behandling i statsrådet, och på hans hemställan anmodades överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser att avgiva yttrande över innehållet i en promemoria, som inom socialdepartementet upprättats rörande nämnda organisation. Beträffande innehållet i denna promemoria torde jag få hänvisa till *bilaga C* sid. 4; här må endast nämnas att, efter redogörelse för olika tänkbara åtgärder i det avsedda syftet, i promemorian anfördes, att det syntes lämpligt att, innan ställning toges till de angivna frågorna, yttranden över desamma inhämtades från nyssnämnda myndigheter. Härvid syntes länsstyrelserna böra anbefallas dels att inkomma med redogörelse för vunnen erfarenhet rörande den hittills tillämpade ordningen för landsfogdarnas samt landsfiskalernas och kriminalpolisens befattning med utredning i grövre brottmål, dels ock att uttala sig rörande behovet av ändringar på förevarande område och angående de åtgärder, som i sådant hänseende kunde finnas lämpliga.

En sammanfattning över de i anledning av detta beslut avgivna yttrandena finnes intagen i *Bilaga C* (sid. 6), och torde jag få hänvisa till densamma såväl beträffande erfarenheterna av gällande organisation som i fråga om framställda reformförslag.

Sedan dessa yttranden inkommit, uppdrog Kungl. Maj:t, såsom inledningsvis antytts, den 19 december 1930 åt f. d. polismästaren G. Härleman att, på sätt statsrådsprotokollet för nämnda dag närmare utvisar, såsom sakkunnig inom socialdepartementet biträda vid granskning av polislagstift-

ningens tillämpning m. m. I statsrådsprotokollet anfördes, att den verkställda utredningen borde kompletteras med en undersökning rörande dels den omfattning, vari de kriminalpoliserna, vilkas avlöning bestredes av statsverket, användes utanför stationsorten, dels vilka göromål de sysselsattes med å denna ort och dels i vad mån deras kompetens motsvarade, vad man med institutionens införande avsett. Efter fullgörande av ifrågavarande uppdrag har Hårleman däröver avgivit berättelse, vilken återfinnes i nyss nämnda *bilaga C*. I fråga om resultaten av undersökningen rörande omfattningen av kriminalpolisens verksamhet utom stationsorten, dess sysselsättning i denna ort samt ledningen och övervakningen av verksamheten utom stationsorten ävensom slutligen beträffande den befintliga personalens utbildning och kompetens torde jag få hänvisa till denna bilaga. Här må således endast i stora drag återgivas de yttranden och förslag, i vilka utredningen utmynnar.

Ehuru obestriddligen 1925 års polisreform medfört en avsevärd förbättring vid brottmålsundersökningar på landsbygden, måste — heter det i förevärande promemoria — den av staten bekostade kriminalpolisorganisationen för länen vid jämförelse med kriminalpolisen i de större städerna anses förete i ögonen fallande svagheter, på sätt närmare angivits i utredningen. Dels vore *den högre ledningen bristfällig*, men en ännu större svaghet vore *bristen på undersökningsledare vid kriminalpolisens arbete ute i länen*, något som framför allt berodde på att de flesta av landsfiskalerna saknade förutsättningar för att handhava någon egentlig ledning av kriminalpolisverksamhet. Med hänsyn därtill, att en omläggning av landsfiskalsorganisationen icke vore tänkbar för den närmaste tiden, bland annat med hänsyn till frågans samband med den blivande processreformen, funnes icke någon annan utväg för åstadkommande av en bättre ordning än genom en *kvalitativ förstärkning av arbetskrafterna vid kriminalpolisen*. Man borde söka åstadkomma en personal, som vore tillräckligt kompetent att handhava den maktpåliggande uppgiften att hålla förhör och uppsätta protokoll däröver ävensom att vidtaga andra åtgärder, som rätteligen borde tillkomma undersökningsledare.

Den mest ändamålsenliga åtgärden härför vore en *ökning av antalet befäl*, varigenom kunde vinnas icke blott bättre ledning utan även bättre rekrytering. En större ökning av personalens sammanlagda antal syntes icke behöfelig och knappast heller lämplig med hänsyn till vikten därav, att personalen finge tillräcklig sysselsättning i egentlig kriminalpolistjänst. För särskilt maktpåliggande uppgifter behövdes *speciellt kvalificerade arbetskrafter*. Behovet därav syntes emellertid kunna lämpligen tillgodoses inom den nuvarande organisationen, nämligen därigenom, att denna förstärktes genom anställande av ett antal kommissarier. Dessa skulle hava en särskild uppgift såsom *undersökningsledare* i speciellt svåra och omfattande uppgifter även utanför sina egna distrikt. För åstadkommande av viss specialisering i fråga om särskilda brottskategorier ävensom av jämnare sysselsättning för personalen har den sakkunnige vidare föreslagit, att en avsevärd del av kriminalpolisstyrkan skulle sammanföras till större avdelningar, särskilt i Stockholm, Göteborg och Malmö, varjämte distrikten skulle utvidgas till att omfatta flera län. Det skulle ankomma på vederbörande länsstyrelse att pröva, huruvida i visst fall rekvisition av kriminalpolis borde ske. En rätt lång övergångstid bleve erforderlig för genomförande av förslaget, eftersom nya befattningar i stället för de nuvarande kunde komma att inrättas endast

Utredning
år 1931
rörande
ändringar i
kriminalpolis-
organisa-
tionen.

efter hand som dessa sistnämnda komme att indragas. Ifrågavarande större avdelningar i de tre största städerna borde emellertid redan från början få tagas i anspråk både i de anslutna länen och i andra län.

Sammanfattningsvis kunna de av Härleman på sålunda anförda grunder föreslagna ändringarna i personalorganisationen återgivas sålunda:

1) Vid var och en av länsavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö anställas en kommissarie samt ytterligare en kriminalkonstapel.

2) De för Uppsala, Södermanlands, Västmanlands, Älvsborgs, Hallands och Kristianstads län inrättade kriminalkonstapelsbefattningarna indragas, så snart de bliva lediga. I stället inrättas motsvarande antal befattningar av samma slag i Stockholm, Göteborg eller Malmö med sådan fördelning mellan dessa städer att Stockholm blir stationsort för Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län, Göteborg för Älvsborgs och Hallands län samt Malmö för Kristianstads län.

3) I stället för den lediga kriminalkonstapelsbefattningen i Västernorrlands län inrättas en överkonstapelsbefattning i Härnösand eller Sundsvall, därvid även bestämmes, att samtliga befattningarna för länet sammanföras till endera av nämnda städer.

4) I andra län, där överkonstapelsbefattning icke finnes, inrättas sådan i mån av behov i utbyte mot kriminalkonstapelsbefattning (vid kostnadsberäkningen antager Härleman detta böra ske på så sätt, att överkonstapel skulle finnas i alla de län, som nu icke ha sådan befattning men ha mera än en kriminalkonstapel, d. v. s. — utom Västernorrlands län — i Linköping, Kalmar, Skövde, Karlstad, Örebro, Falun, Umeå och Luleå).

Beträffande den *kostnadsökning*, som skulle följa av ett genomförande av förslaget, återfinnes utredning i *bilaga C* sid. 43. Hela ökningen av personalkostnaden har den närmaste tiden beräknats till i runt tal 45,000 kronor för helt budgetår. Större delen av detta belopp hänför sig till avlöning åt de tre föreslagna kommissarierna.

Även i vissa andra hänseenden har den sakkunnige framlagt förslag eller yttrande. Sålunda förordar han vidtagande av åtgärder för att den redan befintliga, av staten inrättade *centralbyrån för fingeravtryck* måtte kunna jämte sin nuvarande uppgift tillgodose även andra behov. För sådant ändamål borde det nu i centralbyrån förda s. k. enfingersregistret, vilket huvudsakligen endast omfattade avtryck, upptagna i Stockholm, utvidgas till att omfatta hela landet. Vidare borde centralbyråns personal förstärkas, så att byrån kunde efter rekvisition från vilken polismyndighet som helst i riket lämna biträde vid undersökning rörande förekomsten av fingeravtryck och andra spår efter brottslingar vid särskilt grova brott. För nu angivna ändamål synes anslaget till centralbyrån för fingeravtryck — vilket för närvarande beräknats till 24,000 kronor per budgetår — böra ökas med i runt tal 11,000 kronor.

Beträffande frågan om *förbättrad utbildning av kriminalpolispersonalen* har Härleman hänvisat till pågående särskild utredning, och återkommer jag i annat sammanhang till denna fråga.

I fråga om ett flertal projekt, som framkommit i de avgivna yttrandena eller eljest, har den sakkunnige på närmare anförda skäl, vilka återfinnas i

Utredning år
1931 i ämnen,
som ej beröra
kriminalpolis-
organisa-
tionen.

bilaga C, ställt sig i huvudsak avvisande. Sålunda anser den sakkunnige, att behovet av anslag för *daktyloskopisk och fotografisk utrustning* för kriminalmyndigheterna vore fyllt genom den möjlighet, som Kungl. Maj:t äger och icke sällan begagnat att till vederbörande länsstyrelser förfogande ställa belopp för anskaffande av dylik utrustning. I fråga om anskaffande av *tjänsteautomobiler* anför den sakkunnige, att skäl icke för närvarande finnes för några mera omfattande åtgärd i detta avseende utan att det syntes vara lämpligt, att frågan om anslag för ändamålet finge bliva beroende av särskilda erfarenheter i olika län och framställning av vederbörande myndigheter. Likaledes anser den sakkunnige, att frågan om s. k. extra förbindning beträffande *landsfiskalernas telefonförbindelser* borde bliva beroende på yttranden angående erfarenheterna i varje särskilt län; visserligen skulle en sådan förbättring av telefonmöjligheterna, att varje landsfiskal kunde anträffas per telefon dygnet runt, vara till stor nytta, men kostnaden därför skulle enligt verkställd utredning uppgå till cirka 49,000 kronor per år, vilket belopp icke kunde ifrågasättas för ändamålet. Ävenledes vad angår anskaffande av *spaningshundar* — vilka under gynnsamma förhållanden syntes kunna vara till stor nytta — och inrättande av en anstalt för utbildning av hundar och förare borde enligt den sakkunnige gälla, att denna fråga lämpligen borde tagas under särskild behandling, därest det visade sig, att ett allvarligare behov finnes av så omfattande åtgärder, som erfordrades för att inrättningen skulle bliva till avsedd nytta. Vad angår framställt förslag att tidningen *Polisunderrättelser* skulle utdelas till samtliga fjärdingsmän, avstyrkes även detsamma, framför allt med hänsyn till att merutgiften därför skulle uppgå till icke mindre än 40,000 kronor om året, varjämte den betydelsefulla snabbheten i tidningens expediering skulle kunna försämrast. Beträffande slutligen de från olika håll framställda yrkandena om inrättande genom statsverkets försorg av *kriminalteknisk centralbyrå* och *polislaboratorium* har den sakkunnige hänvisat till att hans utredning givit vid handen, att en dylik central institution för undersökning ute i landet angående vissa grövre brott icke borde inrättas, utan att erforderlig förbättring kunde vinnas genom tillsättande av mera kvalificerade kriminalpolismän samt genom den förordade utvidgningen av fingeravtrycksbyråns verksamhet. Ej heller vad angår den uppgift, som skulle tillkomma den föreslagna centralbyrån för biträde åt polismyndigheter i landet i sådana fall, då de önskade anlita speciell vetenskaplig institution, kunde det vara behöfligt att för denna uppgift inrätta en särskild byrå. I de allra flesta fall kunde nämligen erforderlig undersökning verkställas genom redan befintliga vetenskapliga institutioner, vilka hade en så omfattande verksamhet och vore så rikt utrustade med vetenskapliga krafter och andra resurser, att ett särskilt polislaboratorium icke på långt när skulle kunna erbjuda samma möjligheter.

Över den sakkunniges utredning hava yttranden inhämtats från överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser.

Vad angår de i utredningen gjorda uttalandena om vissa allmänna brister i polisundersökningarna på landsbygden, bland annat saknaden av

Yttranden
öfver 1931 års
utredning

kompetenta undersökningsledare, samt den uttalade meningen, att annan utväg för närvarande icke finnes för åstadkommande av en bättre ordning än genom kvalitativ förstärkning av arbetskrafterna vid kriminalpolisen, har icke gjorts invändning i något av de yttranden, som avgivits över utredningen. Beträffande den förordade påbyggnaden av personalorganisationen dels genom ökning av antalet befäl och dels i viss mån genom en koncentration av personalen till de tre största städerna äro ävenledes de avgivna yttrandena i allmänhet tillstyrkande. Av de länsstyrelser, vilka skulle beröras av *förslaget om inrättande av större avdelningar i Stockholm, Göteborg och Malmö* med utvidgade tjänstgöringsområden, är det endast två, nämligen länsstyrelsen i Södermanlands län och länsstyrelsen i Kristianstads län, som haft invändningar att framställa. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* anser visserligen, att utan tvivel mycket vore att vinna, om den större erfarenhet och yrkeskunskap, som givetvis borde kunna förväntas inom en i huvudstaden förlagd kriminalpolisavdelning, stode till förfogande även inom Södermanlands län, men vid vägande mot varandra av fördelar och olägenheter ansåge sig dock länsstyrelsen böra förorda bibehållande av kriminalpolis inom länet. Dock borde kriminalpolisen i de största städerna så organiseras, att de län, som hade egen kriminalpolis, i särskilda fall, då på grund av brottets svåra beskaffenhet så påkallades av vederbörande landsfogde eller då länsstyrelse funne sådant erforderligt, kunde erhålla förstärkning från dylik stad. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* anför delvis liknande synpunkter och framhåller vidare olägenheterna av förändringen med hänsyn till avståndet från stationsorten och behovet av lokalkännedom. Därjämte anför länsstyrelsen, att förslagets genomförande sannolikt också skulle medföra, att kriminalpoliserna, som numera av länsstyrelsen användes även som trafikpoliser, skulle komma att icke vidare stå till förfogande för detta ändamål.

Å andra sidan må anföras, att *länsstyrelsen i Malmöhus län* ansett förslaget kunna med fördel genomföras och att *länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län, Hallands län och Älvsborgs län* utan någon erinran eller förbehåll tillstyrkt förslaget att Göteborg skulle bli stationsort för kriminalpolisen för samtliga dessa län. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* anför, att den icke har någon vägande erinran att göra mot förslaget att länet skulle hänföras till Stockholmsavdelningens distrikt. Detsamma är fallet med *länsstyrelsen i Uppsala län*. Däremot hava flera landsfogdar på närmare anförda skäl avstyrkt koncentrationsförslaget. Av dessa yttranden torde här få återgivas, vad *landsfogden i Stockholms län* anført.

Den föreslagna utvidgningen av distriktet för länsavdelningen i Stockholm skulle bli ofördelaktig för de anslutna länen. Allt som försämrade möjligheterna till snabb uttryckning måste undvikas. Kriminalpolismännens möjlighet att vinna person- och lokalkännedom skulle genom sammanslagningen försvåras. Det hade i Stockholms län visat sig vara av den största betydelse, att länets polismän, såväl landsfiskaler som fjärdingsmän, samt kriminalpolismännen lärt känna varandra, vilken fördel vid sammanslagningen av fyra län skulle så gott som alldeles tillspillo givas. Konkurrerande rekvisitioner från olika län skulle kunna medföra konflikter. Statens utgifter för

resor och traktamentsersättningar skulle bliva väsentligt ökade. En av de förnämsta orsakerna till det goda resultatet med den nuvarande Stockholmsavdelningen vore den, att avdelningen i stor omfattning kunde bedriva sitt arbete å stationsorten i Stockholm utan företagande av tidsödande resor. Det måste betecknas som en bestämd olägenhet, att landsfogdarna i de anslutna länen icke skulle hava tillgång till kriminalpolis å sina tjänstgöringsorter utan nödgas tillkalla sådan från så långt håll som Stockholm. Den föreslagna kommissariebefattningen vore behöflig för verksamheten i Stockholms län, och kommissarien skulle få full sysselsättning enbart med verksamheten i detta län. Om han skulle anlitas även för tre andra län, skulle detta innebära en försämring av organisationen för Stockholms län. Sammanslagningen skulle icke medföra bättre möjligheter till planläggning och övervakning av arbetet utan omöjliggöra eller åtminstone avsevärt försvåra arbetets ändamålsenliga ordnande och övervakande.

Trots dessa invändningar från landsfogdens sida har *länsstyrelsen i Stockholms län* emellertid i sitt yttrande efter vägande av fördelar och olägenheter uttalat den meningen, att förslaget om sammanslagna kriminalavdelningar tillkommit på grunder, vilkas bärande styrka för landet i dess helhet länsstyrelsen icke kunde undgå att erkänna.

Därest — anför länsstyrelsen — en dylik gruppering av flera län med samma kriminalpolisavdelning icke skulle anses stöta på praktiska olägenheter från de läns sida, vilka komme att ligga på avstånd från avdelningens förläggningssort — en fråga, som det enligt länsstyrelsens mening torde tillkomma sagda läns vederbörande att bedöma — anser sig länsstyrelsen för sin del kunna godtaga den föreslagna nya organisationens principer. Länsstyrelsen framhåller dock angelägenheten av att vissa olägenheter, som anförts i landsfogdens yttrande, måtte i möjligaste mån förebyggas, vilket kunde ske på så sätt att arbetet inom den utvidgade gemensamma kriminalavdelningen anordnades med fördelande av viss personalgrupp för tjänstgöring *företredesvis* inom visst län, i syfte att åstadkomma den lokalkännedom, vars betydelse länsstyrelsen betonat — givetvis utan att denna fördelning skulle förhindra fritt användande av vilken tillgänglig personal som helst, där så kan bliva behöfligt. Länsstyrelsen framhåller härjämte, att det torde bliva nödvändigt att träffa någon anordning för avgörande i fall av sådana »konkurrerande rekvisitioner» från olika län, som landsfogden i sitt yttrande ansett kunna ifrågakomma; det ville synas, som om ett dylikt avgörande borde tillkomma landsfogden å den ort, där kriminalavdelningen bleve förlagd såsom given närmaste uppsiktsmyndighet över avdelningen.

Av länsstyrelserna i de län, som *icke* skulle direkt beröras av den ifrågasatta sammanslagningen, hava alla med undantag av länsstyrelserna i de fyra nordligaste länen antingen tillstyrkt förslaget eller lämnat detsamma utan erinran.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län förordar, att länskriminalpolisen helt organiseras särskilt för varje län, och ifrågasätter en utökning av kriminalpolisen i Västernorrlands län med en kommissarie eller en överkonstapel i sammanhang med personalens sammanförande till en stationsort, förslagsvis Härnösand. I varje fall bör enligt länsstyrelsens mening den i länet hittills icke besatta konstapelsbefattningen utbytas mot en överkonstapelsbefattning. Länsstyrelsen anser det emellertid lämpligt, att specialutbildad personal skulle kunna tillkallas från stad, vid vars kriminalavdelning sådan kunde finnas att tillgå.

Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län uttala sig icke om den föreslagna koncentrationen till Stockholm, Göteborg och Malmö i annan mån än beträffande de centrala avdelningarnas uppgift för hela landet. Länsstyrelsen i Västerbottens län anser för sitt läns vidkommande den organisationsform, som för närvarande finnes, vara den lämpligaste. Personalen i länet anses kunna minskas till tre man, av vilka en emellertid borde vara överkonstapel. Länsstyrelsen i Norrbottens län finner det tveksamt, huruvida den föreslagna organisationen av större avdelningar skulle bli tillfredsställande i avseende å behovet utanför deras distrikt. Man torde, anser länsstyrelsen, hava anledning antaga, att kommissarierna icke skulle bli så anlitade, detta desto hellre som deras antal för hela landet inskränkts till tre. Enligt länsstyrelsens förmenande borde för utredning av vissa svårare brott ävensom för speciella uppgifter av kriminalteknisk art en centralorganisation tillskapas vid Stockholmspolisens kriminalavdelning.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har intagit en särställning till hela organisationsfrågan. Denna länsstyrelse gör i fråga om påbyggnaden av organisationen med befäl och inrättandet av större avdelningar i de största städerna det uttalandet, att förslaget härvid icke synes taga sikte på den allvarligaste anmärkningen mot den nuvarande organisationen, nämligen att de till landsbygdens förfogande ställda kriminalpolismännen icke äga den utbildning eller icke besitta den erfarenhet, som erfordras för utredning vid inträffade mera svårartade brottsfall, såsom mord, mordbrand, inbrott med sprängämne eller över huvud taget sådana brott, vars utredande erfordra mera kriminalteknisk insikt och erfarenhet om brott och brottslingsvärlden samt av denna anledning måste anses överstiga den lokala polismyndighetens förmåga. För avhjälpande av faktiskt rådande brister i organisationen härutinnan anser länsstyrelsen fordras förbättrad rekrytering och utbildning av kriminalpolismännen samt möjligheten till träning i kriminalpolisarbete och praktik med brottsutredningar, allt på sätt länsstyrelsen i sitt yttrande närmare utvecklat.

Vidare må anmärkas, att *länsstyrelsen i Gävleborgs län*, som understryker vikten av att behovet av specialutbildad personal beträffande svåra och komplicerade brott såsom mord och mordbrand blir snarast möjligt avhjälp, velat betrakta det framlagda förslaget såsom ett provisorium i avvaktan på vidare erfarenhet av den nyligen reviderade polisorganisationen och de kriminaltekniska kurserna ävensom resultatet av föreliggande förslag till ändring av kriminalpolisens allmänna utbildning samt hela landsfiskalskårens organisation och utbildning. Från denna utgångspunkt har länsstyrelsen funnit förslaget i de flesta avseenden vara ägnat att läggas till grund för frågans bedömande vid nuvarande tidpunkt.

Länsstyrelsen i Uppsala län, vilken, såsom förut nämnts, funnit koncentrationen till de tre största städerna hava övervägande skäl för sig, har emellertid betvivlat, att behovet av kvalificerad personal beträffande särskilt svåra brott, såsom mord, mordbrand och kvalificerade tjuvnadsbrott, därmed skulle bli tillräckligt tillgodosett. Enligt länsstyrelsens mening torde det vara obestridligt, att vid dylika brott den allra bästa sakkunskap, som över huvud finnes, bör omedelbart anlitas, och det förefölle sannolikt, att vid de stora detektivcentralerna inom de tre största städernas egna kårer borde finnas en mera beprövad vana att iakttaga indicier, större förmåga att säkert och snabbt göra slutledningar samt den mest omfattande kännedomen om yrkesbrottslingar och deras sätt att gå till väga. Denna kunskap måste, anser länsstyrelsen, ställas till förfogande, var brottet än blivit begånget. För att den skulle fullt komma till sin rätt, borde inom

desså kårer bildas en särskilt ordnad grupp, »kommission», för dylika brott. Användningen av denna personal borde begränsas till extra ordinära fall.

Vad angår den föreslagna förstärkningen av personalen vid centralbyrån för fingeravtryck har densamma i de allra flesta yttranden tillstyrkts. Endast länsstyrelsen i Jämtlands län anser densamma obehörlig, varjämte länsstyrelsen i Gävleborgs län uttalat, att personalökningen möjligen kunde försöksvis begränsas till en kriminalkonstapel. Landsfogden i Värmlands län har med instämmande av länsstyrelsen i länet understrukit vikten av att de nya tjänstemännen erhöles en omfattande kriminalteknisk utbildning.

Beträffande behovet av polispersonal må slutligen framhållas, att länsstyrelsen i Blekinge län framlagt ett särskilt, i allmänna drag skisserat förslag till gemensam organisation i länen av kriminal- och ordningspolis, vilken sistnämnda skulle bestå av landstingspolis och hava till uppgift, bland annat, att biträda kriminalpolisen. I Blekinge och andra län, som endast hava en kriminalkonstapel, borde denne i sammanhang därmed utbytas mot en kriminalöverkonstapel, som vid brottsundersökningar skulle hava befäl över därvid biträdande personal från ordningspolisen.

Detta förslag sammanhänger med länsstyrelsens uppfattning beträffande organisationen av sistnämnda polis, vilken uppfattning i det föregående behandlats.

Vad angår länskriminalpolisens utrustning och hjälpmedel har icke någon av länsstyrelserna uttalat sig för anskaffande av tjänsteautomobiler åt denna personal. Däremot hava flera myndigheter med styrka framhållit, att polismännen borde äga större frihet än nu att vid sina resor använda hyrbil. Det har anmärkts, att gällande bestämmelser i resereglementet tillämpas allt för rigoröst i detta avseende av vederbörande kamerala myndigheter, och att till följd därav polismännen ej sällan anse sig förhindrade att använda automobil även i sådana fall, då detta färdssätt är behöfligt för att icke en dyrbar tid skall gå förlorad. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uttalar den meningen, att det bör vara polisman obetaget att, om han så finner nödigt, använda det för varje fall snabbaste färdssättet.

I fråga om behovet av ständig telefonförbindelse till samtliga landsfiskaler hava tio länsstyrelser framhållit, att sådan förbättring av telefonmöjligheterna vore behöflig eller i varje fall önskvärd. Tre länsstyrelser meddela, att de icke haft sådan erfarenhet om dylikt behov, att den stora kostnaden för förändringen kunde anses motiverad. Elva länsstyrelser hava icke uttalat sig i denna fråga.

En utdelning av tidningen Polisunderrättelser till fjärdingsmännen har i några yttranden förordats. För underlättande av expeditionen, så att icke någon försening av denna behöfde ifrågakomma, har ifrågasatts, att de för fjärdingsmännen avsedda exemplaren skulle sändas till landsfiskalerna för att av dem utdelas till fjärdingsmännen. En länsstyrelse har förordat sådan begränsning, att tidningen icke skulle utdelas till andra fjärdingsmän än ordinarie med polisutbildning.

Inrättandet av en *kriminalteknisk centralbyrå* förordas av länsstyrelsen i Jönköpings län och inrättandet av ett *polislaboratorium* av länsstyrelsen i Kalmar län. Länsstyrelsen i Värmlands län förordar en utredning om möjligheterna att genom ett polislaboratorium tillgodose behovet av en offentlig institution för verkställande av undersökningar, som icke kunna utföras av nu befintliga statsinrättningar. Länsstyrelsen i Gävleborgs län förordar, att frågan om centralt polislaboratorium vid tillfälle upptages till fortsatt utredning.

Länsstyrelsen i Stockholms län ansluter sig till ett uttalande av landsfogden i länet, vari framhålles behovet av otvetydiga bestämmelser angående kriminalpolisens rätt att anlita sakkunniga tekniker för utredningar och undersökningar å brottsplats, såsom bokföringssakkunniga och naturvetenskapligt utbildade fackmän, t. ex. värmetekniker för undersökning å brandplats, yrkeskemist för tillvaratagande och prövande av misstänkta ämnen, fläckar eller preparat samt läkare för undersökning av död person, som kan misstänkas vara bragt om livet av annan. Kungörelsen angående ersättning åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet för vissa av deras verksamhet föranledda utgifter den 26 juni 1925 borde enligt landsfogdens mening omarbetas i nämnda syfte.

Landsfogden i Kopparbergs län, med instämmande av länsstyrelsen i länet, framhåller också, att möjlighet borde beredas polismyndighet att vid behov på statens bekostnad tillkalla fackmän med vetenskaplig och teknisk utbildning.

Med hänsyn till det samband, som den lokala statliga kriminalpolisorganisationen måste hava med den ifrågasatta förändringen beträffande ordningspolisorganisationen, hava de förut omförmälda utredningsmännen upptagit den Härlemanska utredningen till behandling i samband med nyss avsedda förslag. I utredningsmännens promemoria anföres därom väsentligen följande.

Vare sig det av Härleman framlagda förslaget helt eller delvis kommer till genomförande eller ej — ståndpunkt härtil har ännu icke fattats — synes denna organisation i huvudsak icke behöva inverka på beskaffenheten och omfattningen av den av utredningsmännen föreslagna nya organisationen. De båda organisationerna äro visserligen byggda på samma princip; båda slagen av polismän äro anställda i respektive stads tjänst men avsedda för verksamhet huvudsakligen utom staden och avlönade på statens bekostnad; båda slagen göra samma skäl för benämningen »statspolis». Verksamheten är emellertid icke densamma, och ingenting hindrar rent principiellt, att å en ort skulle finnas båda slagen men å en annan endast ettdera slaget polismän. Det bör dock uppmärksammas, att en samverkan mellan de båda slagen polismän i ej ringa utsträckning torde kunna äga rum på landsbygden till fromma för verksamheten. I synnerhet vid större kriminalaffärer torde kriminalpolisen ofta kunna ha gagn av den övriga polisens biträde, i varje fall till åtskillig vakthållning och dylikt, och motorfordonen borde ej sällan kunna komma till gagn även för kriminalpolismännen. En sådan samverkan befordras tydligen i hög grad, om verksamhetsområdena sammanfalla och om de båda slagen av polismän arbeta med samma ort som

utgångspunkt. I den mån det Hårlemanska förslaget parallellt med det av utredningsmännen framlagda förslaget genomföres, skulle detta också i huvudsak bliva fallet. Undantagen skulle endast bestå däri, att i var och en av städerna Norrköping, Västervik, Växjö och Visby skulle finnas en kriminalpolisman för respektive län men ingen statspolisavdelning¹⁾ samt att kriminalpolismännen för Västmanlands län skulle tillhöra Stockholms kriminalavdelning, under det att utredningsmännens förslag upptager en särskild statspolisavdelning i Västerås för sistnämnda län. De anförda omständigheterna torde tala för att efter hand indraga kriminalpoliserna i Norrköping och Västervik till respektive Linköping¹⁾ och Kalmar (under det att de fristående kriminalpolismännen i Växjö och Visby torde få bibehållas) samt att bibehålla åtminstone någon av de för Västmanlands län avsedda kriminalpolismännen i Västerås.

Samtliga statspolisavdelningar skulle med en sådan ordning komma att bestå även av kriminalpolismän, och en viss samverkan förutsättes kunna äga rum. Denna förening torde emellertid på intet sätt minska det i Hårlemanska förslaget framhållna behovet av att man i mån av kriminalkonstaplars avgång i stället inrättar kriminalöverkonstapelstjänster i vissa län. Detta är betingat av önskemålet att erhålla kompetenta förhållare och utredningsledare, och dessa överkonstaplar måste antagas bliva fullt sysselsatta med kriminalverksamheten. Ordningspolisverksamheten kräver å sin sida en särskild befälsperson även vid de minsta avdelningarna; denna verksamhet skulle säkerligen bliva lidande på om konstaplarna till befäl endast hade en person, som huvudsakligen vore sysselsatt med kriminalpolisverksamhet. I en del fall skulle således statspolisavdelning bestå av en kriminalöverkonstapel med en, två eller tre kriminalkonstaplar samt en annan överkonstapel med 3 eller 6 ordningskonstaplar. De båda delarna av sådan avdelning skulle givetvis vara helt sidoordnade och bedriva sin verksamhet fullt självständigt, men det rent formella chefskapet finge tilldelas den ene av överkonstaplarna. I andra fall skulle vid statspolisavdelning finnas, utom överkonstapel och 3 eller 6 man för ordningspolisverksamheten, endast meniga kriminalpolismän. Småningom skulle detta dock bliva fallet endast i de statspolisstäder, där allenast en kriminalpolisman skulle finnas. I Gävle, Sundsvall och Luleå skulle finnas en kommissarie såsom chef för statspolisavdelningen samt under honom en kriminalöverkonstapel med 2—4 kriminalkonstaplar och en annan överkonstapel med 13 konstaplar för ordningspolisen. I Malmö och Göteborg skulle med en direkt sammanslagning av de båda förslagen finnas två kommissarier, en kriminalöverkonstapel med 7, resp. 5, kriminalkonstaplar samt 1, resp. 2, andra överkonstaplar med 18, resp. 27, ordningskonstaplar. Införandet av kommissarier för ordningspolisen i dessa båda städer lärer emellertid böra medföra, att icke samtidigt nya kriminalkommissarietjänster där kunna inrättas. I stället torde i båda städerna en av kriminalkonstapelstjänsterna böra utbytas mot en kriminalöverkonstapelstjänst. Det är att märka, att den nye kommissarien i dessa städer skulle i viss mån utöva chefskapet även över statspolisavdelningarnas kriminalpolismän samt att han torde få tid att biträda även i kriminalverksamheten; detsamma skulle gälla i fråga om kommissarierna i Gävle, Sundsvall och Luleå. I Stockholm torde, såsom förslagen innebära, böra finnas en kommissarie för vardera grenen av verksamheten. Här blir ju statspolisintendenten den gemensamme chefen. (I Stockholm beräknas den ena kommissarietjänsten kunna sammanslås med viss annan tjänst; se ovan under avd. 12.)

¹⁾ I det föregående har numera förutsatts, att statspolisavdelningar skulle bliva framlagda till Norrköping (i stället för i Linköping) och Växjö.

I utredningsmännens promemoria har räknats med ett genomförande i hudsak av det Hårlemanska organisationsförslaget och endast behandlats vissa jämkningar däri, som ett införande samtidigt av ordningsstatspolis förmodas böra medföra. Under överläggningarna med utredningsmännen ha emellertid varit på tal även vissa andra jämkningar i nämnda förslag, vilka i promemorian omnämnts för erhållande av uttalande däröver i samband med yttranden över förevarande promemoria i övrigt. I anledning av de invändningar mot förslaget, som framställts från vissa av de län, vilka icke skulle få behålla egen kriminalpolis utan skulle erhålla sådan från stad utom länet, har sålunda ifrågasatts, huruvida man icke i vart och ett av dessa län eller några av dem borde även för framtiden bibehålla *en* kriminalkonstapel, som skulle biträda landsfogden samt på egen hand sköta en del enklare uppgifter. I den mån han icke räckte till för kriminalverksamheten inom länet, skulle kriminalpolismän i enlighet med det Hårlemanska förslaget kunna rekvireras från resp. Stockholm, Göteborg och Malmö. För att göra den hjälp, som sålunda skulle kunna erhållas, mera effektiv, har ifrågasatts att utbyta en av kriminalkonstapelstjänsterna i Stockholm mot en överkonstapelstjänst. Då således i Stockholm, utom kommissarien, skulle finnas tre överkonstaplar, skulle dessa, om så befinner sig önskvärt, kunna i viss mån specialisera sig på de därtill hörande olika länens förhållanden samt biträda dessas egen kriminalkonstapel med råd och hjälp vid behov. På samma sätt torde de två överkonstaplarna i Göteborg och Malmö kunna specialisera sig på olika län.

De för statspolisavdelningarna meddelade bestämmelserna torde i viss utsträckning kunna bli tillämpliga även beträffande kriminalpolismännen, och skulle således även denna organisation i detta sammanhang få en något fastare byggnad än för närvarande är fallet. Likheter ligger dock mest på det rent administrativa området (avlönings- och pensionssystem och dylikt). De skäl som motivera den föreslagna cirkulationen i fråga om kommandering till statspolisavdelningen föreligga t. ex. tydligen icke beträffande kriminalpolismännen. Det nu använda förfaringsättet att dessa polismän förordnas för denna tjänst och ofta ställas helt vid sidan av stadens egen poliskår torde dock icke vara lyckligt. Bland annat föranledes lätt härav, att dessa polismän ställas utanför den vanliga befordringsgången inom poliskåren. Även i andra fall än vid befordran böra utbyten kunna äga rum utan några svårigheter. Det synes således vara lämpligt att för förordnande för kriminalpolisman att tjänstgöra på statspolisavdelning stadga samma inskränkning, som föreslagits i fråga om förordnande som befäl vid statspolisavdelning, eller således att sådant förordnande skall ske på viss tid, förslagsvis tre år i sänder, samt underställas länsstyrelsens prövning.

Statspolisintendentens översyn och rent inspekterande verksamhet bör gälla även kriminalpolismännen. Han bör sålunda kunna ingripa med råd och anvisningar samt förslag till åtgärder, i den mån han finner kriminalpolismännen olämpligt eller otillräckligt utnyttjade.

I de över promemorian rörande reservpolis och statspolis m. m. avgivna yttrandena förekomma vissa uttalanden i anledning av vad sålunda anförts; jag får i sådant hänseende hänvisa till *Bilaga B* sid. 35.

Departements- Det är min uppfattning, att de från olika håll med stor enstämmighet
chefen. framställda kraven på förbättringar beträffande den för landsbygden avsedda
Kriminalpolis- kriminalpolisorganisationen i många hänseenden äro berättigade. Skälen för
organisationen.

denna uppfattning torde icke behöva här närmare angivas, utan synes det vara tillräckligt att hänvisa till vad som under den verkställda utredningen framkommit samt till de yttranden från sakkunniga myndigheter, som på olika stadier av utredningsarbetet avgivits. Det är en samhällsangelägenhet av synnerlig vikt, att begångna förbrytelser icke lämnas obeivrade. Icke blott tilltron till statsmaktens auktoritet och lagarnas helgd utan även den medborgerliga tryggheten sättes i fara, därest en befogad uppfattning mera allmänt skulle kunna hysas därom, att brott kunna begås utan risk för den skyldige att ertappas.

Likaledes vill jag ansluta mig till den uppfattningen, att en genomgripande förbättring på förevarande område icke kan vinnas, med mindre en omläggning av den nuvarande landsfogde- och landsfiskalsorganisationen kommer till stånd. Då det emellertid är uppenbart, att en sådan omorganisation icke i detta nu kan vidtagas, men då det är synnerligen angeläget, att icke mer än nödigt uppskjuta sådana förbättringar, som kunna finnas möjliga, har jag ansett den föreliggande utredningen — vilken bygger på den uppfattning jag här återgivit — böra läggas till grund för förslag i ämnet. Lika med den sakkunnige och det stora flertalet av de hörda myndigheterna har jag även funnit, att de önskvärda och nu genomförbara förbättringarna kunna åstadkommas *inom ramen för den nuvarande organisationen*. Den utökning av det kvalificerade befälet, den koncentration av kriminalpolisen till vissa större avdelningar med därav följande möjlighet till specialisering och bättre utnyttjande av personalen, den — visserligen obetydliga — ökning av dennas antal, som ävenledes förordats, måste nämligen även enligt min mening leda till en avsevärd förbättring i de nuvarande förhållandena. Jag ansluter mig därför i princip till detta förslag.

På vissa punkter torde emellertid av skilda anledningar jämkning böra ske. Av olika skäl har jag sålunda ansett mig nödsakad att utbyta de i den sakkunniges förslag upptagna särskilda kriminalkommissarierna i Malmö och Göteborg mot överkonstaplar. Med hänsyn till de framkomna erinringarna mot att enligt förslaget vissa län skulle komma att inom sina gränser icke hava tillgång till någon som helst statlig kriminalpersonal, har jag vidare anslutit mig till utredningsmännens förslag därom, att koncentrationen icke bör drivas längre, än att varje landsfogde till sitt biträde har minst en vid poliskår inom länet anställd kriminalpolisman. Genom vidtagande av någon överflyttning från vissa län, där så utan olägenhet synes kunna ske, torde ersättning härför kunna beredas de blivande centralavdelningarna. I Stockholm torde i enlighet med utredningsmännens förslag en konstapelstjänst böra utbytas mot överkonstapelsbefattning. Inrättande av överkonstapelsbefattningar i varje län torde knappast vara erforderligt och kan för övrigt av ekonomiska skäl ej nu ifrågasättas. Och ett system med minst två kriminalpolismän i varje län synes hädanefter mindre än hittills bliva erforderligt vid det förhållandet, att enligt det nyss förordade förslaget i de flesta län komma att finnas tillgängliga statliga ordningspolismän, vilka kunna av kriminalpolismannen anlitas såsom biträde vid brottsundersökningar.

Fördelningen på de särskilda länen av den statliga kriminalpolisen skulle

enligt det här preliminärt angivna förslaget *efter reformens fulla genomförande* bliva följande.

		Kommissarie	Kriminal- överkonstaplar	Kriminal- konstaplar
Stockholms	län	1	3	8
Uppsala	»	—	—	1
Södermanlands	»	—	—	1
Östergötlands	»	—	1	2
Jönköpings	»	—	1	1
Kronobergs	»	—	—	1
Kalmar	»	—	1	2
Gotlands	»	—	—	1
Blekinge	»	—	—	1
Kristianstads	»	—	—	1
Malmöhus	»	—	2	6
Hallands	»	—	—	1
Göteborgs och Bohus	»	—	2	4
Älvsborgs	»	—	—	1
Skaraborgs	»	—	1	2
Värmlands	»	—	1	1
Örebro	»	—	1	1
Västmanlands	»	—	—	1
Kopparbergs	»	—	1	2
Gävleborgs	»	—	1	2
Västernorrlands	»	—	1	3
Jämtlands	»	—	—	1
Västerbottens	»	—	1	1
Norrbottens	»	—	1	2

I detta sammanhang vill jag uttala, att det i framtiden synes böra bättre än — åtminstone på sina håll — hittills skett tillses, att de i länen placerade kriminalkonstaplarna å ena sidan tagas i anspråk utanför stationsorten i all den utsträckning som förhållandena kunna påkalla men å andra sidan icke anlitas för deras egentliga verksamhet ovidkommande uppgifter. Den nya statspolisorganisationen med rikligare tillgång till befäl lärer — särskilt genom statspolisintendenten och kommissarien i Stockholm — komma att bereda möjlighet till en bättre kontroll i dessa hänseenden.

I anledning av vad länsstyrelsen i Stockholms län anført må vidare framhållas, att en sådan fördelning av personalen vid den blivande Stockholms-avdelningen, som länsstyrelsen förordat, för tjänstgöring i olika län synes även mig lämplig. Det lärer bliva en naturlig uppgift för kommissarien att genomföra en dylik arbetsfördelning; dock kommer sannolikt viss specialisering efter olika slag av brott att jämsides därmed befinnas ändamålsenlig. Vad landsfogden i länet anført synes mig — lika litet som länsstyrelsen — vara av avgörande betydelse — här må däremot endast pekats på betydelsen ur rekryteringssynpunkt av att personalen samlas i större avdelningar med högre befälsposter. Erfarenheten lärer icke hava bestyrkt farhågorna för konflikter i anledning av konkurrerande rekvisitioner av kriminalpolis; närmast torde, i händelse önskemålen ej kunna sammanjämkas, sakens behandling

böra tillkomma polismännens överordnade, d. v. s. i Stockholm statspolisintendenten samt i Göteborg och Malmö vederbörande kommissarie.

Det är uppenbart, att kriminalpolisorganisationen måste röna visst inflytande av den föreslagna statspolisorganisationen. Beträffande anknytningen därutinnan kan jag i allt väsentligt ansluta mig till utredningsmännens nyss återgivna förslag, vilket också i de avgivna yttrandena i allmänhet lämnats utan erinran.

De i avgivna yttranden framställda anmärkningarna mot den ifrågasatta anknytningen av kriminalpolisen till de nya statspolisavdelningarna äro i allmänhet av mindre betydelse och beröra spörsmål, vilka äro av rent administrativ natur och alltså icke behöva behandlas i detta sammanhang. Av mera principiell beskaffenhet äro de uttalanden, som gjorts mot förslaget om *gemensam chef för den statliga ordningspolisen och kriminalpolisen*, särskilt i Göteborg och Malmö, där för båda grupperna tillsammans endast skulle finnas en kommissarie, och *sammanförandet därav till en och samma statspolisavdelning*. Sådana erinringar hava, bland annat, framställts av *länsstyrelserna i Malmöhus* samt i *Göteborgs och Bohus län*. Sätillvida vill jag instämma i vad nämnda länsstyrelser anför, att det givetvis i och för sig är önskvärt, att befäl i kommissaries tjänstegrad finnes såväl för kriminalpolisen som för ordningspolisen. Emellertid torde det av besparingsskäl vara önskvärt att söka inskränka nyanställandet av kommissarier till en i var och en av städerna Göteborg och Malmö och, såsom i promemorian förutsatts, två i Stockholm. Därest man, såsom jag nyss förordat, i stället inrättar en ny överkonstapelsbefattning i var och en av städerna Göteborg och Malmö, torde några olägenheter av dessa inskränkningar i den föreslagna organisationen icke behöva uppstå, ehuru givetvis den kvalitativa förstärkningen av kriminalpolisen icke blir så stark som enligt Hårlemans förslag. Det är nämligen givet, att kommissarien på ordningspolissidan icke kan för kriminalpolisverksamheten bliva till det gagn, som den sakkunnige avsett. Men det är icke heller meningen, att han i regel skall ägna sig åt dylikt arbete eller på ett detaljerat sätt ingripa i kriminalpolispersonalens verksamhet; dock har det synts berättigat, att, då två grupper av statligt avlönad och för statliga uppgifter anlitad personal finnas vid samma poliskår, de i sina tjänsteförhållanden hänföras under det befintliga statliga befälet. Det må ytterligare understrykas, att avsikten icke är att på något sätt göra avsteg från den principen, att kriminalpolismännens arbete närmast skall dirigeras av landsfogden respektive, efter hans medgivande, av någon av landsfiskalerna.

I anledning av vad som anförts i vissa yttranden vill jag emellertid ytterligare framhålla följande. Även i fråga om kriminalpolisen skall gälla, att den, i den mån den icke tages i anspråk för uppgifter på landsbygden, skall tjänstgöra inom stationsorten. Givetvis bör den i denna sin verksamhet stå under befäl av chefen för kriminalpolisavdelningen i staden. Detta är i full analogi med vad som förutsatts beträffande den statliga ordningspolisen motsvarande fall och rubbar icke grundsatsen, att polismännen i sina per-

sonliga tjänsteförhållanden skola stå under befäl av statspolisavdelningens chef, vilken ställer dem till förfogande för stadens myndigheter för viss angiven tid.

Jag har haft under allvarligt övervägande att företaga sådan ändring av gällande grunder för reseersättning åt kriminalpolispersonal, att dessa skulle beträffande rätten till reseersättning bliva likställda med den statliga ordningspolisen. Med hänsyn till att det nu gäller att förstärka effektiviteten av kriminalpolisorganisationen, vari ett led är att uppmuntra till så stor rörlighet, som kan erfordras för arbetets behöriga bedrivande, lär det dock icke vara lämpligt att i detta sammanhang företaga någon förändring i antytt hänseende. Kriminalpolismännen intaga ju även i lönehänseende en annan ställning än ordningspoliserna, och det är att hoppas, att bland annat med hänsyn härtill slitningar i förevarande avseende icke skola behöva uppstå.

I vissa yttranden hava framställts erinringar, som tyda på att innebörden av utredningsmännens förslag i denna del icke fullt klargjorts. I anledning härav må framhållas, att det icke varit avsett att beträffande kriminalpolismännen tillämpa samma cirkulation mellan tjänstgöring i staden och anlåtande såsom statspolis som i fråga om ordningspolisen. Det har blott ifrågasatts, att förordnande av kriminalpolisman till statspolisavdelning endast skulle ske på begränsad tid, förslagsvis tre år, och att därefter vederbörande myndighet liksom även polismannen själv skulle hava att taga under omprövning, huruvida fortsatt förordnande lämpligen bör äga rum. Syftet härmed är främst, att vederbörande icke skola förlora kontakten med sina i staden tjänstgörande kamrater och icke ställas utanför den normala befordringsgången. Slutligen må i anledning av ett yttrande av föreningen Sveriges landsfogdar påpekas, att det givetvis varit avsett, att vederbörande stadsmyndighet skall äga inflytande på förordnande av kriminalpolismän för huvudsaklig verksamhet utom stationsorten; jag hänvisar till utredningsmännens nyss återgivna uttalande i detta hänseende.

Speciella
anordningar.

Vad beträffar det resultat, vartill den sakkunnige vid sin utredning kommit i fråga om speciella anordningar till förbättrande av kriminalpolisens effektivitet, kan jag ansluta mig till hans uppfattning. Sålunda är det även enligt min mening lämpligt, att *centralbyrån för fingeravtryck* förstärkes, väsentligen på sätt i utredningen ifrågasatts. I anslutning härtill tillstyrker jag den sakkunniges förslag om nyinrättande vid byrån av en överkonstapels- och en konstapelstjänst. Det är nämligen önskvärt, att byråns personal kan vid behov användas även för andra uppgifter än undersökning av brottsplatser. Mot den verkställda kostnadsberäkningen har jag icke något att erinra. Kostnaden för byrån i dess helhet skulle med nu förordade jämkningar bliva 30,000 kronor för år.

De förut omnämnda förslag, vilka den sakkunnige icke ansett sig kunna förorda till omedelbart genomförande, har icke heller jag funnit mig böra nu upptaga till närmare granskning. Vad angår den i vissa yttranden berörda frågan om någon jämkning i gällande bestämmelser om reseersättning vill

jag emellertid som min uppfattning angiva, att dessa bestämmelser icke böra få tolkas så snävt, att ersättning icke skulle utgå för användande av ett snabbare men dyrare fortskaffningsmedel i sådana fall, då största skyndsamhet varit av nöden. På andra punkter torde under utredningen berörda frågor förtjäna att senare upptagas till särskild undersökning.

Ehuru icke direkt berörda av det nu behandlade förslaget må här i kort- *Punkter vid sidan av 1931 års utredning.* het omnämnas vissa andra åtgärder, som äro under övervägande i syfte att förbättra effektiviteten av kriminalpolisverksamheten.

Först vill jag då nämna, att i det utlåtande, som styrelsen för *polisskolan i Stockholm* jämte tillkallade sakkunniga enligt vad i annat sammanhang nämnts avgivit rörande ändrad organisation av skolan, utförligt behandlas frågan, huru undervisningen skall kunna omläggas, så att en förbättring av polisens kriminalarbete skall kunna åstadkommas. Det heter nämligen i utlåtandet, att den undervisning i praktisk polistjänst, som meddelas i skolans lägre kurs, hittills huvudsakligen inriktats på att giva eleverna kunskap i ordningspolistjänst, medan på grund av bristande tid undervisningen i kriminalpolistjänst fått stå något tillbaka. Redan i lägre kursen borde dock eleverna göras förtrogna med kriminalpolisens arbetsuppgifter och sättet att genomföra dessa. Att märka vore nämligen — heter det vidare — att i ett mycket stort antal av landets polisdistrikt tillgång i bästa fall funnes till polisman, som genomgått skolans lägre kurs. En sådan polisman ställdes därför ofta inför fall, där utbildning i kriminalpolistjänst måste utgöra en förutsättning för fallets behandling. Reglementsstadgad undervisning i praktisk kriminalpolistjänst borde därför införas för lägre kursen. — Även vad angår högre kursen hade styrelsen och de tillkallade sakkunniga funnit, att ytterligare undervisningstid borde givas åt ämnena praktisk kriminalpolistjänst och praktisk ordningspolistjänst på bekostnad av något eller några av de andra ämnena. Det föreslås också, att med avseende fäst på att genom förändringar i timplanerna sådana ämnen, i vilka en viss fördjupad undervisning kunde anses önskvärd, bättre skulle kunna tillgodoses, studietiden skulle så förlängas, att lästerrimmet i såväl lägre som högre kursen bestämmes till 21 arbetsveckor i stället för nuvarande respektive 20 och 19 arbetsveckor. Enligt förslaget skall det nya reglementet träda i kraft på sådan tidpunkt, att det kan tillämpas från och med höstterminen 1932.

Ehuru jag ännu icke varit i tillfälle att närmare taga ståndpunkt till nyss-nämnda förslag, anser jag mig redan nu kunna uttala min anslutning till de återgivna uttalandena rörande vikten av att utbildningen i praktisk kriminalpolistjänst dels utvidgas i högre kursen dels också införes som nytt ämne för lägre kursen vid statens polisskola i Stockholm. Det måste bliva av stor betydelse, att de ordinarie fjärdingsmännen å landsbygden, i den mån de genomgått polisskolans lägre kurs, ävensom statspolisavdelningarnas personal erhållit viss utbildning i kriminalpolistjänst; därigenom underlättas genomförandet av vad tidigare anförts därom, att statspolisav-

delningarnas personal och fjärdingsmännen böra kunna användas såsom bi-träde till den specialutbildade kriminalpersonalen.

Utbildnings-
kurser i krimi-
nalteknik.

Under två år hava på statens bekostnad hållits *utbildningskurser i kriminalteknik*, avsedda i första hand för landsfogdar och landsfiskaler men där-jämte även för vissa andra intresserade. För nästa budgetår hava emeller-tid medel icke begärts för detta ändamål. Detta har föranletts dels av stats-finansiella skäl, dels också därav, att det ansetts lämpligt att avvakta den nu ifrågasatta reformens genomförande ävensom den väntade omorganisa-tionen av polisskolan. Dessa båda omständigheter måste nämligen bli va av natur att påverka bedömandet av frågan om värdet av och metoden för dessa kriminaltekniska kurser. Det är således min uppfattning, att under förberedelserna till statsverkspropositionen för budgetåret 1933/1934 bör övervägas att äska medel för att i en eller annan form återupptaga dessa kurser.

Fjärdingsmäns
rescersätt-
ningar.

Såsom en ytterligare åtgärd av betydelse för kriminalverksamheten på landsbygden vill jag här omnämna ett av de förut åberopade utrednings-männen framlagt förslag av innebörd, att *fjärdingsmän* skola i vidgad omfatt-ning bli va berättigade till *reseersättning* i och för undersökningar rörande brottmål inom eget distrikt, nämligen i sådana fall, då särskild skyndsamhet är av betydelse. För närvarande fördröjes ofta polisutredning på landsbygden därigenom, att fjärdingsmännen, enär de icke få ersättning exempelvis för automobilfärd, alltför sent ankomma till brottsplatsen. Till detta förslag, som vunnit anslutning från de hörda myndigheternas sida, vill jag tillstyrka bifall, och torde jag få återkomma därtill i samband med behandlingen av grunderna för anslag till vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet för nästa budgetår.

Polisundersök-
ningar vid
eldsvådor.

I ett närliggande ämne föreligger uttrycklig framställning om utvidgning av området för polisundersökning. I anledning av att eldsvådor på lands-bygden blivit allt vanligare, hava landets större brandförsäkringsföretag i skrivelse av oktober 1931 gjort framställning om sådan ändring i gällande författningar, att *polisundersökningar* bli va *obligatoriska efter varje eldsvåda* samt att resekostnadsersättning av statsmedel måtte utgå för tjänsteresa för dylik undersökning. Redan långt tidigare, nämligen i skrivelse den 25 maj 1921, hade gjorts framställning om förbättrad utredning i dylika fall, vilken framställning emellertid icke föranlett någon särskild åtgärd. Över framställningen av oktober 1931 inhämtades först yttrande från *länsstyrelsen i Gävleborgs län*.

I ett i anledning härav den 11 november 1931 avgivet utlåtande har länsstyrelsen förklarat sig dela brandförsäkringsföretagens mening, att verk-ningarna av det nuvarande undersökningsförfarandet icke äro tillfredsstäl-lande. Obligatoriska undersökningar genom kompetenta förrättningsmän skulle både direkt och indirekt medföra gynnsamma följder. Visser-ligen kunde införandet därav icke under nuvarande förutsättningar anta-gas komma att radikalt nedbringa antalet oförklarade fall, men det vore dock synnerligen önskvärt, att brandförsäkringsföretagens framställning bleve

bifallen, då därigenom efter hand också kunde vinnas en betydande minskning av det totala antalet eldsvådor. En begränsning av eldsvådorna lönade sig såväl ur allmänekonomisk synpunkt som därför, att misstankarna kring oförklarade eldsvådor här och var syntes vara av sådan art och omfattning, att rättskänslan krävde effektiva åtgärder. Önskvärt vore, att vid undersökningarna kunde lämnas biträde av specialister. Vid genomförande av det förordade förslaget syntes möjlighet böra ifrågakomma att från en i regel obligatorisk undersökningsplikt föreskriva undantag i sådana fall, där eldsvådan varit obetydlig och orsaken uppenbarligen icke kunde anses påkalla åtgärd av polismyndighet.

Yttrande i ämnet har även avgivits av *statskontoret* den 9 december 1931.

I yttrandet anför statskontoret, att, såvitt det för statskontoret vore känt, vore det beträffande städerna en genomförd praxis, att polisundersökning företoges i anledning av varje eldsvåda av mer avsevärd omfattning. Beträffande mindre samhällen och den egentliga landsbygden syntes praxis vara, att resekostnadsersättning utginge till landsfiskal för av honom företagen resa för undersökning rörande timad eldsvåda, endast när denna stode i samband med något brott eller grundad anledning förelegat att misstänka, att så varit förhållandet. Statskontoret anför nu, att det ur statens synpunkt borde anses tillräckligt, att polisundersökning vidtoges i dylika fall. Där vederbörande försäkringsgivare funne önskligt, att sådan undersökning vidtoges även i andra fall än de sagda, syntes det icke orimligt, att han finge påtaga sig de härav betingade kostnaderna. I varje fall måste det anses opåkallat att påfordra polisundersökning efter varje uppkommen eldsvåda. På sätt länsstyrelsen i Gävleborgs län uttalat, måste givetvis undantagas de fall, där eldsvådan varit obetydlig och orsaken uppenbarligen icke kunde anses föranleda åtgärd av polismyndighet. En dylik begränsning vore dock ganska obestämd, och risk föreläge därför, att vid tillämpning därav det omförmälda förfarandet skulle få en ganska vid användning, varigenom skulle vållas starkt ökade kostnader för statsverket i form av resekostnadsersättning åt landsfiskaler och kriminalpoliser. Statskontoret har därför avstyrkt åtgärd i avsedd riktning.

Beträffande min egen ståndpunkt till frågan må nämnas, att det enligt min mening särskilt beträffande eldsvådor tydligen gäller, att det är av synnerligen stor vikt, att polisundersökning kommer till stånd så snart som möjligt. Helst bör vid eldsvåda en första sådan undersökning ske redan medan branden ännu pågår. Varje dröjsmål medför risk att viktiga spår förstöras. Statskontoret hänvisar till att i sådana fall, då det icke föreligger direkt misstanke att eldsvådan står i sammanhang med brott eller grundad anledning att efterforska sådant sammanhang, det bör bero på försäkringsgivaren, huruvida undersökning kommer till stånd. Detta innebär ju emellertid, att i sådana tveksamma fall, som här avses, undersökning icke sker, förrän försäkringsgivaren erhållit kännedom om branden och övervägt, huruvida tillräcklig anledning för honom finnes att bekosta polisundersökning. Uppenbart är enligt det föregående, att såväl på grund av dröjsmålet som på grund av ovissheten om att komma till positivt resultat härigenom i många fall polisundersökning icke kommer till stånd, i varje fall icke i sådan tid, att resultat kan uppnås. Det är visserligen sant, att varje utvidgning av området för polisundersökning medför kostnadsökning, men det kan icke vara rimligt att med hänsyn härtill avstå från

åtgärder, som kunna leda till ertappande av föröfvare av ifrågavarande slags grova brott. Så långt som till att obligatoriskt föreskriva polisundersökning efter varje eldsvåda lär man emellertid icke rimligen kunna gå. En lämplig medelväg synes mig stå att vinna genom att väsentligen följa det av länsstyrelsen i Gävleborgs län framlagda förslaget. Emellertid har min uppmärksamhet fästats på att nämnda länsstyrelse genom länskungörelse den 27 januari 1932 förordnat, att det åligger vederbörande polisman att efter mottagen underrättelse om eldsvåda av nämnvärd omfattning eller av misstänkt natur omedelbart begiva sig till brandplatsen för verkställande av noggrann undersökning — såvida det icke är uppenbart, att polismyndighets ingripande är opåkallat — samt att om förhållandet snarast underrätta landsfogden. Redan gällande bestämmelser hava alltså ansetts medgiva vidtagande av åtgärder i den utsträckning, som jag här är beredd att förorda. Möjligen kan ett förtydligande av gällande föreskrifter på denna punkt vara önskvärt; jag torde vid behandling av anslagsfrågan få återkomma härtill.

Åklagar- och
polisstatistik.

Ytterligare en åtgärd, som torde kunna leda till förbättringar på kriminalväsendets område, är den som föreslås i ett för närvarande hos Kungl. Maj:t vilande ärende om införande av en *åklagar- och polisstatistik*. För närvarande förekommer väsentligen statistik endast rörande sådana brott, som beivras vid domstol. Nu föreligger emellertid ett av statistiska centralbyrån i utlåtande den 20 juni 1931 närmare utfört förslag, enligt vilket uppgifter skulle samlas rörande antalet gjorda anmälningar om brott. Genom en jämförelse mellan de uppgifter, som samlas erhållas, och siffrorna rörande vid domstol beivrade brott, särskilt sådana, i vilka straffällande följt, kan man erhålla en god bild av effektiviteten av vårt kriminalväsen. Därigenom lär det också bliva möjligt att få en mera säker uppfattning än för närvarande om var de största bristerna såväl lokalt som i fråga om särskilda brottskategorier ligga. Med ärendets behandling har hittills fått anstå i avbidan på den nu ifrågasatta reformeringen av kriminalpolisorganisationen. Förslaget torde nu snarast böra upptagas till övervägande.

III. Specialmotivering till lagtexten.

Beträffande de lagbestämmelser, som erfordras för genomförande av det här förordade omorganisationsförslaget såväl beträffande ordningspolisen som kriminalpolisen, får jag hänvisa till utredningsmännens promemoria. Det av dem framlagda förslaget till ändringar i 1925 års polislag har jag ansett mig kunna i allt väsentligt följa; endast i ett par enstaka punkter hava vissa formella jämkningar vidtagits. De enda sakliga ändringar, som förekomma i det inom socialdepartementet upprättade, överarbetade förslaget, äro de, som sammanhånga med vad jag förut förordat *dels* därutinnan, att ersättning för reservpolisen i dess nuvarande omfattning skall för städer, som icke erhålla statspolisavdelning, alltjämt utgå med $\frac{1}{3}$ av lönen, *dels* därom, att ersättning till stad för expeditiionslokal bör kunna komma att utgå oavsett

statspolisavdelningens storlek, så snart staden kan visa sig hava haft särskild kostnad för ändamålet.

I anledning av att på sina håll tvekan kommit till synes rörande förhållandet mellan *dels* den nuvarande regeln i 14 § 2 mom. om att länsstyrelse, som finner att polisdistrikt uppenbarligen åsidosätter sina åligganden, bland annat beträffande hållande av polismanskap, kan ingripa med framställning om rättelse och eventuellt vitesföreläggande, och *dels* den nu föreslagna bestämmelsen i 5 § 3 mom. om rätt för Konungen att i vissa fall förordna om ökning av polispersonalen vill jag framhålla, att avsikten givetvis är, att dessa båda bestämmelser skola gälla jämsides. Om en länsstyrelse anser, att sådan allvarlig försummelse föreligger, som avses i 14 §, kan och bör länsstyrelsen alltså själv ingripa; i andra fall, liksom då ingripande av länsstyrelsen ej leder till resultat och förutsättningarna enligt 5 § föreligga, bör länsstyrelsen påkalla åtgärd från Kungl. Maj:t.

Vad angår *tiden för lagändringarnas ikraftträdande* förordar jag, såsom framgått redan av det tidigare anförda, att tidpunkten bestämes till den 1 januari 1933. Redan den omständigheten att städernas personal- och omkostnadsstater äro fastställda för hela innevarande kalenderår bör föranleda ett dylikt uppskov. Därtill kommer, att vissa förberedelser erfordras, innan den nya organisationen kan träda i verksamhet. Till förberedande av omorganisationen lär det emellertid vara lämpligt, att den blivande statspolisintendenten med tillämpning av 4 § i polislagen tillsättes vid Stockholms poliskår redan betydligt tidigare och senast från och med den 1 oktober 1932; hänsyn härtill har tagits i kostnadsberäkningarna. Även om lagändringarna icke träda i kraft förrän den 1 januari 1933, bör det tydligen icke föreligga hinder för statspolisintendenten att redan dessförinnan vidtaga åtgärder för anskaffande av fordon, personlig utrustning och dylikt, i den mån sådant anskaffande lämpligen bör ske centralt.

Såsom redan antytts, kommer ett godtagande av reformen att medföra behov av omfattande omredigeringar av polisreglementet ävensom av vissa andra författningar. De viktigaste av dessa ändringar framgå av den utförliga redogörelse för reformens detaljer, som lämnats av mig i det föregående samt i övriga delar återfinnes i utredningsmännens promemoria. Det är min avsikt att i händelse av positivt beslut från riksdagens sida snarast möjligt uppdraga åt tillkallade utredningsmän — närmast dem, som anlitats för förslagets förberedande — att biträda med utarbetande av sålunda erforderliga bestämmelser.

IV. Ytterligare frågor.

I direktiven för utredningsmännens arbete anförde jag, att erfarenheten visat, att för åstadkommande av möjlighet till ett effektivt ingripande vid oroligheter även kräves annat än en utökning av den tillgängliga polispersonalen. Det vore tillika önskvärt, att gällande föreskrifter så jämkades, att det bereddes större möjlighet än för närvarande till inskridande i sådana

fall, då medborgargrupper handlade i tydligt syfte att förbereda eller framkalla våldshandlingar eller störa samhällsfunktionerna. Bland åtgärder i sådant syfte, som syntes böra bli föremål för övervägande, kunde nämnas klarläggande av länsstyrelsernas möjligheter till ingripande för ordningens upprätthållande, eventuellt även utvidgning av ordningsbestämmelserna för landsbygden, utvidgning av den gällande rekvisitionslagstiftningen till att gälla även i sådana fall, som här vore i fråga, utvidgning av möjligheten att beslagtaga vapen och ammunition o. s. v.

Vad angår utvidgning av ordningsbestämmelserna för landsbygden och frågan om utvidgad rekvisitionslagstiftning har jag för avsikt att senare i dag framlägga förslag dels rörande utsträckt tillämpning till riket i dess helhet av § 13 i ordningsstadgan för rikets städer, i den mån den handlar om tillställningar, som äga rum på allmän plats eller på annat under bar himmel beläget ställe, till vilket allmänheten eljest har obehindrat tillträde, dels ock förslag till lag angående skyldighet i vissa fall att tillhandahålla förnödenheter m. m. för ordningsmaktens behov. Vad däremot angår klarläggande av länsstyrelsernas möjligheter till ingripande för ordningens upprätthållande samt utvidgning av möjligheten att beslagtaga vapen, ammunition m. m., hava jämväl dessa frågor varit föremål för utredningsmännens övervägande, men hava de ansett någon åtgärd därutinnan icke böra vidtagas. I en i februari 1932 dagtecknad promemoria hava *utredningsmännen* i dessa hänseenden anfört i huvudsak följande.

Under utredningsarbetet har undersökts frågan, huruvida det vore önskvärt med en utvidgning eller ett förtydligande av gränserna för den befogenhet, som tillkommer länsstyrelse i fråga om extraordinära åtgärder vid orostillfällen. Övervägande skäl ha emellertid därvid ansetts tala för att icke föreslå någon åtgärd i sådant hänseende. Nu gällande bestämmelser ha nämligen befunnits innebära tillräckliga möjligheter för länsstyrelserna att förfara efter omständigheterna. Den tvekan, som på sina håll under den offentliga diskussionen kommit till synes exempelvis beträffande länsstyrelsens rätt att meddela fridlysning av visst område, lär vara oberättigad så till vida, som länsstyrelse otvivelaktigt äger dylik rätt i all den omfattning, som kräves för ordningens upprätthållande. Erfarenheten har emellertid givit vid handen betydelsen av att fridlysning icke utsträcker till område, där sådan icke erfordras, att gränserna för det fridlysta området preciseras och att fridlysningsbeslutet på effektivt sätt bringas till allmänhetens kännedom.

Tillräcklig anledning att i så måtto utsträcka länsstyrelsernas befogenhet, att de skulle äga exempelvis förbjuda folksamlingar eller eljest stadga regler, som ingå i vad som i andra länder plägar kallas »belägringstillstånd», har icke ansetts föreligga. Ej heller har det ansetts erforderligt att utvidga de bestämmelser i vägtrafikstadgan, som avse möjlighet att i trafikens intresse avstänga väg eller stadga trafikinskränkningar.

Vad angår möjligheten att beslagtaga vapen och ammunition, föreligger enligt gällande bestämmelser sådan möjlighet i alla de fall, då vapen eller ammunition utan tillstånd förvärvats eller importerats efter det gällande författning redan trätt i kraft eller, vad angår dessförinnan förvärvat gods, icke i föreskriven ordning deklarerats. Har sådan deklaration skett, kan däremot ingripande ej ske, även om vapeninnehavet ur allmän synpunkt ansetts olämpligt. Beivrandet av olovligt vapeninnehav försvåras därigenom

att rätt till husrannsakan för efterspanande av olovligen innehavda vapen icke finnes. En av anledningarna till att dessa brister kommit att kvarstå lärer hava varit den, att de icke kunnat avhjälpas annat än i civillags form och att tiden icke ansågs medgiva det långa uppskov, som frågans framläggande för riksdagen skulle hava medfört.

De åtgärder, som nu skulle kunna ifrågasättas, avse de nu angivna båda punkterna. Vad angår den första — ingripande beträffande nu lagligen innehavda vapen — innebär detta införande av licens för innehav — eventuellt bärande — av vapen eller vissa slag därav. Tillräcklig anledning att nu skrida till en dylik åtgärd har vid utredningsmännens överläggningar knappast ansetts föreligga. Då frågan motionsvis bragts inför riksdagen, lär det för övrigt vara lämpligt att avvakta riksdagens ståndpunktstagande. Vad angår införande av rätt till husrannsakan, skulle en sådan, särskilt med hänsyn till att frihetsstraff här ej förekommer, strida mot hittills tillämpade straffprocessuella principer. Bland annat med hänsyn härtill lär det icke gärna vara möjligt att nu upptaga denna fråga till separat behandling.

Utredningsmännen hava alltså stannat vid att även i sist avsedda hänseenden förorda, att någon åtgärd icke nu företages från regeringens sida.

Till vad sålunda anförts kan jag i allt väsentligt ansluta mig. Jag har sålunda icke för avsikt att i dessa ämnen för närvarande framlägga något förslag.

Departementschefen uppläser härefter det av honom omförmälda, inom socialdepartementet överarbetade förslaget till *lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket* och hemställer, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. Spångberg.

BILAGA A TILL KUNGL. MAJ:TS PROPOSITION Nr 178 ÅR 1932.

P. M.

RÖRANDE

RESERVPOLIS OCH STATSPOLIS M. M.

UTARBETAD INOM SOCIALDEPARTEMENTET
HÖSTEN 1931

P. M.

rörande reservpolis och statspolis m. m.

Chefen för socialdepartementet anförde, efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet, till statsrådsprotokollet den 9 oktober 1931:

Omständigheter av olika slag hava föranlett övervägande, huruvida till nästa års riksdag böra framläggas förslag till åtgärder, åsyftande att samhället skall komma att stå bättre rustat än för närvarande att med civil ordningsmakt möta uppkommande oroligheter. Som en förberedande åtgärd i dylikt hänseende anmodade jag genom skrivelse den 3 juli 1931 landshövdingarna att till mig inkomma med yttranden rörande de erfarenheter beträffande behovet av förbättrade anordningar i fråga om ordningspolisen, som kunde hava gjorts under de senaste åren, och rörande de förändringar, som i anledning därav kunde anses önskvärda. Sedermera har Ådalskommissionen i sin den 20 juli 1931 avgivna berättelse riktat en vädjan till statsmakterna att för framtiden söka förekomma ett upprepande av de i Ådalen i maj 1931 timade tilldragelserna bland annat genom ytterligare förbättringar av polisväsendet, varigenom militärt bistånd i det längsta kunde undvikas.

Sedan de i anledning av berörda förfrågan från landshövdingarna inkomna svaren sammanställts och denna sammanställning tillställts landshövdingarna, har vid det möte med rikets landshövdingar och representanter för länsstyrelserna, som enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande ägt rum den 1 oktober 1931, frågan om viss omorganisation av ordningspolisen gjorts till föremål för ingående diskussion.

Den sålunda verkställda förberedande behandlingen av ärendet har varit ägnad att bestyrka uppfattningen, att gällande regler i förevarande hänseende snarast böra göras till föremål för omarbetning. En utgångspunkt torde därvid böra vara, att det ur olika synpunkter måste anses önskvärt, att militärmanskap icke behöver anlitas för uppgifter sammanhörande med ordningens upprätthållande. De polisstyrkor, som för närvarande stå till disposition inom landets olika delar för ingripande vid mera omfattande oroligheter, äro emellertid, även om befintliga resurser till fullo utnyttjas, alltför svaga för att bereda önskvärd trygghet. Den förstärkning av den för särskilda tillfällen avsedda civila polismakten, som främst med hänsyn härtill men även av andra skäl får anses i hög grad önskvärd, torde med ledning av vad som under den hittills förda diskussionen förekommit lämpligen böra — i varje fall i främsta rummet — ernås genom utbyggande av den nuvarande reservpolisorganisationen. För ett sådant utbyggande kunna olika vägar tänkas. Antingen kan man sålunda proportionellt öka det antal reservpoliser, som städer av olika storlek enligt gällande bestämmelser äro skyldiga att tillhandahålla, eller också kan ökningen koncentreras till de största städerna. Av dessa båda linjer synes mig den senare närmast vara att förorda; dock är det möjligt, att densamma bör kombineras med viss ökning av reservpolisen även i övriga städer. En reform beträffande reservpolisen i de största städerna kan, även den, ske på olika sätt, exempelvis så att dessa städers polisstyrka erhåller en *extra* förstärkning i syfte att ett större antal reservpoliser skall kunna lämnas, eller så att städerna förpliktas att under utomordentliga omständigheter ställa till förfogande större del av

1. Utredningens tillkomst.

den *normala* polisstyrkan än för närvarande. I båda fallen torde visst tillskott av statsmedel bliva erforderligt, och ett av de uppkommande spörsmålen gäller alltså att avväga storleken därav och undersöka, på vilken väg den största effekten av ett visst belopp av statsmedel kan erhållas.

Erfarenheten får emellertid tillika anses hava visat, att för åstadkommande av möjlighet till ett effektivt ingripande vid oroligheter kräves även annat än en utökning av den tillgängliga polispersonalen. Det är tillika önskvärt, att gällande föreskrifter så jämkas, att de bereda större möjlighet än för närvarande till inskridande i sådana fall, då medborgargrupper handla i tydligt syfte att förbereda eller framkalla våldshandlingar eller störa samhällsfunktionerna. Bland åtgärder i sådant syfte, som synas böra bliva föremål för övervägande, må nämnas klarläggande av länsstyrelsernas möjligheter till ingripande för ordningens upprätthållande, eventuellt även utvidgning av ordningsbestämmelserna för landsbygden, utvidgning av gällande rekvisitionslagstiftning till att gälla även i sådana fall, som här avses, utvidgning av möjligheten att beslagtaga vapen och ammunition o. s. v.

Även i fråga om den genom 1925 års polislags skapade kriminalpolisorganisationen synas vissa ändringar böra övervägas. Inom socialdepartementet har verkställt förberedande granskning av nämnda organisation, och i anslutning därtill har utarbetats förslag till vissa ändringar i gällande bestämmelser. Den sålunda verkställda utredningens resultat hava diskuterats vid det nyssnämnda landshövdingmötet och där i allmänhet vunnit anslutning från de närvarande. Efter det utredningen i vederbörlig ordning blivit föremål för myndigheternas yttranden, torde densamma böra upptagas till slutlig behandling.

Nu angivna frågor synas mig vara av den trängande beskaffenhet, att ansträngningarna böra inriktas på att söka för 1932 års riksdag framlägga förslag i ämnet. Vid ärendets behandling torde böra beaktas en del detaljförslag, som i övrigt framkommit, särskilt genom framställningar från olika sammanslutningar av inom polisväsendet anställda personer.

Den fortsatta behandlingen av det på angivna sätt inkomna materialet samt ärendets vidare handläggning i övrigt torde böra ske med anlitande av särskilt tillkallade utredningsmän. Efter det genom dessa utredningsmän, arbetande i nära förbindelse med socialdepartementet och i kontakt jämväl med vederbörande städers myndigheter, med största möjliga skyndsamt utarbetats ett utkast — närmast i promemorieform — till förslag i fråga om ordningspolisens organisation och vad därmed sammanhänger, torde över detsamma böra inhämtas yttranden från vederbörande myndigheter. Sedan dessa yttranden inkommit, synes departementschefen böra hava att efter samråd med utredningsmännen definitivt fixera grundlinjerna för det förslag i samtliga här berörda ämnen, som bör föreläggas Kungl. Maj:t.

På därom gjord hemställan bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att utse högst sju utredningsmän att inom socialdepartementet biträda med fortsatt behandling av frågan om ändrade bestämmelser beträffande ordningspolisens och kriminalpolisens organisation jämte vissa därmed sammanhängande spörsmål ävensom med skyndsamt utarbetande av förslag i dessa ämnen.

Såsom utredningsmän tillkallade departementschefen den 24 oktober 1931 statssekreteraren B. G. H. Hammarskjöld (ordförande), landsfogden i Stockholms län E. Bergenfelt, borgarrådet i Stockholm K. G. Ewerlöf, filosofie doktorn S. Hansson i Göteborg samt landssekreteraren i Malmöhus län

H. P. Kjäll. I utredningsarbetet har tillika deltagit polismästaren i Stockholm E. Hallgren. Såsom sekreterare har tjänstgjort hovrättsassessorn J. Laurin.

Sedan överläggningar med utredningsmännen m. fl. ägt rum inom departementet, har det — bland annat med hänsyn till erforderliga remisser — befunnits lämpligt att efter hand framlägga resultatet av arbetet i särskilda promemorior. Tidigare har framlagts och till länsstyrelserna m. fl. remitterats en efter samråd med utredningsmännen uppgjord promemoria rörande vissa framställningar om ändringar i gällande polisförfattningar. Härmed föreligger en på samma sätt tillkommen promemoria rörande det föreliggande huvudspörsmålet, åtgärder till stärkande av den civila ordningsmakten. I denna promemoria beröres i någon mån sambandet med de av f. d. polismästaren G. Hårleman i särskild utredning framställda förslagen angående vissa ändringar i kriminalpolisorganisationen för landsbygden, över vilken utredning yttranden redan avgivits, men det närmare ställningstagandet till dessa frågor torde få anstå till dess yttranden inkommit jämväl över föreliggande promemorior. Avsikten är att senare framlägga och, i den mån åtgärder komma att föreslås, utremittera promemorior rörande övriga i direktiven omnämnda frågor.

På grund av den korta tid, som står till buds, om förslag skall kunna föreläggas 1932 års riksdag, har det befunnits icke vara möjligt att framlägga förslagen i form av utarbetade författningstexter utan ansetts nödvändigt att på de flesta punkterna göra en begränsning till mera allmänna redogörelser för förslagens innebörd, varvid åtskilliga detaljspörsmål måst förbigås eller endast kunnat antydvas. Därest förslagen komma till genomförande, är det givetvis meningen att senare infordra särskilda yttranden över de förslag till reglementen och andra administrativa författningar, vilka i så fall komma att uppgöras.

Över de ändringar i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket, vilka ansetts erforderliga för genomförande av det i denna promemoria framlagda förslaget, har ett utkast redan nu verkställts (*se bilaga I*).

Den nuvarande polisorganisationen är byggd på lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket (här nedan benämnd *polislagen*) jämte ett flertal därtill sig anslutande författningar, av vilka särskilt må nämnas polisreglementet för riket den 26 september 1925. 2. Nuvarande organisation.

Före 1925 funnos endast i mycket ringa utsträckning allmänna bestämmelser rörande polisväsendet, varför frågan om en reglering av dessa frågor länge varit aktuell. Sedan motioner i ämnet vid 1904 och 1905 års riksdagar icke lett till resultat, beslöt 1906 års riksdag att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter.

Den 28 februari 1907 avlämnade dåvarande sekreteraren hos överstatshällarämbetet för polisärenden, vice häradshövdingen Hj. von Sydow efter Kungl. Maj:ts uppdrag ett av motiv åtföljt förslag till reglemente för polispersonalen i riket.

Frågan om en reform av själva polisorganisationen hade överlämnats till

*Förslag före
år 1925.*

den år 1909 tillsatta s. k. fögderiförvaltningskommittén, vilken i sitt år 1912 avgivna betänkande framlade förslag till bl. a. vissa förändringar i den för landsbygden gällande polisorganisationen.

Fögderiförvaltningskommitténs förslag granskades sedermera av sex sakkunniga, vilka år 1912 avgåvo betänkande i ämnet.

Emellertid hade under år 1909 det av von Sydow utarbetade förslaget enligt vederbörligt uppdrag underkastats överarbetning av dåvarande landssekreteraren Herman Uddén, varefter nya sakkunniga år 1913 tillkallades för att inom civildepartementet biträda med utredning i ämnet. De sakkunniga, som utgjordes av Uddén jämte fyra andra personer, avlämnade den 11 november 1913 av motiv åtföljt förslag till polisreglemente för riket.

På grundval av, bland annat, den sålunda verkställda utredningen avläts år 1918 proposition (nr 284) till riksdagen med förslag till lag om polisväsendet i rikets städer; vid propositionen fanns fogat ett utkast till polisreglemente för rikets städer, avsett att, om propositionen bifölles, läggas till grund för en administrativ författning i ämnet. Propositionen blev emellertid icke av riksdagen antagen.

Åren 1919 och 1920 ingav riksdagens justitieombudsman till Kungl. Maj:t framställningar i ämnet med betonande av vikten av att förslag till allmän polisförfattning med det snaraste förelades riksdagen.

Den 28 januari 1921 erhöll dåvarande regeringsrådet S. Linnér uppdrag att inom socialdepartementet biträda med utredning angående ordnandet av polisväsendet i riket. Den 19 maj 1921 förordnades dåvarande hovrättsrådet Sven Lawski att biträda vid utredningen.

Linnér avlämnade i november 1922 betänkande i ämnet, innefattande utredning angående omorganisation av polisväsendet i riket (S. O. U. 1922: 49).

Den 24 november 1922 uppdrogs därpå åt Linnér att jämte Lawski och tio andra personer såsom sakkunniga biträda med en principiell granskning av det Linnériska förslaget. De sakkunniga avgåvo utlåtande den 21 december 1922 (S. O. U. 1922: 58).

I statsverkspropositionen till 1924 års riksdag förklarades, att en omorganisation av rikets polisväsen måste anstå, intill dess en bestämd förbättring av det ekonomiska läget inträtt.

I anledning av väckt motion beslöt emellertid 1924 års riksdag, på förslag av första lagutskottet (utl. nr 18), att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville ägna frågan om omorganisation av rikets polisväsen förnyat övervägande, därvid jämväl borde undersökas, huruvida en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter, så ock andra partiella reformer på ifrågavarande område, lämpligen kunde genomföras i avvaktan på en slutlig lösning av polisreformen i dess helhet.

Den 20 juni 1924 tillkallades Lawski att inom socialdepartementet biträda med förnyad utredning i ämnet. Inom departementet utarbetades därefter nytt förslag till omorganisation av rikets polisväsen.

Den 14 september 1924 tillkallades fyra personer att såsom sakkunniga inom departementet biträda med granskning av 1924 års förslag. De sakkunniga avgåvo den 16 oktober 1924 utlåtande i ämnet.

Sedermera tillkallades den 5 november 1924 fem andra sakkunniga att inom departementet biträda med granskning av 1924 års förslag. Dessa sakkunniga avgävo utlåtande den 8 december 1924.

Förslag till lag om polisväsendet i riket m. fl. författningar förelades 1925 års riksdag i proposition nr 58 och behandlades av andra särskilda utskottet i utlåtande nr 1. Riksdagens beslut anmälades i skrivelse den 30 maj 1925, nr 262.

Såsom nedan närmare omförmäles, har polislagen undergått viss ändring genom lag den 16 maj 1929 och har vid 1929 och 1930 års riksdagar väckts motioner jämväl om andra ändringar i polislagen.

Huvuddragen av den sålunda gällande organisationen äro följande.

För polisverksamhetens upprätthållande skall riket vara indelat i polisdistrikt. Stad, liksom köping, som enligt särskild bestämmelse är pliktig att bekosta för köpingen erforderlig polispersonal, skall utgöra särskilt polisdistrikt. Indelningen i polisdistrikt bestämmes i övrigt av länsstyrelsen — efter förslag av vederbörande landsfiskal, sedan denne hört ortsombud — men till ett polisdistrikt må ej hänföras mer än en kommun, där ej vederbörande kommuner själva sådant påyrka eller det för polisverksamhetens behöriga upprätthållande finnes särskilt påkallat. I detta avseende vidtog 1925 års riksdag ändring i propositionen, enligt vilken landsfiskalsdistrikten skulle indelas i polisdistrikt på sådant sätt att som regel i varje polisdistrikt åtminstone en polisman kunde antagas erhålla full sysselsättning.

Med polisverksamhet förstås i lagen, vad angår stad, »upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, verkställande av spaning och annan undersökning angående brott ävensom den verksamhet i övrigt, som på grund av särskilda stadganden eller hävdvunnet bruk åligger polispersonal i denna dess egenskap» (egentlig polisverksamhet), men för landsbygdens del omfattar polisverksamheten därjämte »biträde vid åtgärd i utskönningsmål, vid indrivning av utskylder eller böter och vid annan handräckning». Upprätthållande av polisverksamheten är en kommunal angelägenhet, som det åligger vederbörande polisdistrikt att ombesörja. I polisdistrikten skola således anställas fjärdingsmän eller andra polismän »i den omfattning det erfordras för polisverksamhetens ombesörjande inom vederbörande polisdistrikt». Är befattning av stadigvarande beskaffenhet och kan befattningshavaren antagas bliva fullt sysselsatt därav, skall befattningen vara ordinarie; i de mindre polisdistrikt, där tjänsten icke giver full sysselsättning, är befattningshavaren således icke ordinarie, även om befattningen är stadigvarande. Även härvidlag skiljer sig lagen från propositionen, vilken, som förut nämnts, såsom regel förutsatte, att alla befattningshavare skulle vara fullt sysselsatta av tjänsten, och därför lät enbart befattningens stadigvarande natur vara avgörande i de avseenden, där nu även tjänstens omfattning får betydelse.

Polisdistrikt är pliktigt att skäligen avlöna sina befattningshavare, att med skälig pension förse innehavare av ordinarie befattning samt att vid dödsfall på grund av skada i tjänsten utgiva familjeunderstöd och begravn-

*Den gällande
organisa-
tionens
grunddrag.*

ningshjälp. I samband med bestämmande av lönen för viss befattning skall bestämmas, huruvida befattningen skall vara ordinarie (jfr ovan). Polisdistriktet har dessutom att draga försorg om uniformering och beväpning i enlighet med därom utfärdade föreskrifter samt att i erforderlig utsträckning ombesörja anordningar för behörig utrustning av distriktets polisväsen.

Befogenhet att tillsätta ordinarie befattningshavare vid polisväsendet tillkommer i stad länsstyrelsen, medan övriga befattningshavare tillsätts av polischefen. Fjärdingsmän på landsbygden utses genom val, och länsstyrelsen har att förordna den valde, där icke särskilda skäl annat föranleda. I öfrigt tillsätts polisbefattningar på landsbygden av länsstyrelsen.

I fråga om statsbidrag till polisdistrikten för den nu berörda organisationen är grundregeln den, att städer och ovannämnda köpingar icke härför erhålla statsbidrag, under det att staten i övriga polisdistrikt bidrager med hälften beträffande ordinarie befattningar och en femtedel i fråga om icke ordinarie befattningar av kostnaden för avlöning, familjeunderstöd och begravningshjälp ävensom för den sjukvård, som må tillkomma befattningshavare vid skada i tjänsten, varjämte staten på visst sätt bidrager till pensioneringen av ordinarie befattningshavare i dessa senare distrikt.

Landstingspolis.

Jämlikt 3 § i polislagen må till förstärkning av den för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet avsedda polispersonalen inom visst landstingsområde polismän anställas för landstingsområdet. Landstinget har därvid motsvarande skyldighet som polisdistrikt i fråga om avlöning, pensionering, utrustning m. m. Statsbidrag för landstingspolis utgår efter samma grunder som beträffande ordinarie befattningshavare å landsbygden.

Närmare uppgifter angående förekomsten av landstingspolis lämnas här nedan (avd. 13).

Anstalter för hela rikets behov.

Enligt 4 § i polislagen skola i de polisdistrikt, som Konungen bestämmer, polismän för hela rikets behov finnas anställda, varjämte i 8 § tredje stycket stadgas, att för särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet är det polisdistrikt, Konungen bestämmer, skyldigt att draga försorg. Polisdistrikts kostnader för sådan personal och sådana anordningar gottgöras polisdistriktet av statsverket.

Dessa stadganden ha i huvudsak avseende å de anordningar i Stockholm, som omnämnas här nedan (under avd. 12), vartill komma vissa särskilda polismän för gränskontroll.

Användning utom det egna distriktet.

I fråga om användning av befattningshavare vid polisväsendet för polisverksamhet utom det område, för vilket han är anställd, gäller såsom allmän regel (7 § i polislagen), att befattningshavare må användas därtill, om hans avlöning helt eller delvis bestrides av statsmedel. Statsverket bestrider vid sådan tjänstgöring alla därigenom uppkommande särskilda kostnader samt den del av lönen, som ej eljest betalas av statsmedel.

Enligt nämnda regel skulle alla befattningshavare i städer och därmed jämställda köpingar vara uteslagna från användning på annan ort. Lagen innehåller emellertid vissa särskilda bestämmelser, som möjliggöra användning i viss

utsträckning av städernas befattningshavare även utanför städerna. Först är härvidlag att märka vissa bestämmelser, avsedda att sörja för anskaffande av en reserv för ordningens upprätthållande vid mera exceptionella påfrestningar. Med hänsyn till att denna fråga är det närmaste föremålet för den förevarande utredningen lämnas här en mera ingående redogörelse för densammans utveckling.

Redan år 1909 hade tillskapats en särskild reservpolisorganisation för biträde vid ordningens upprätthållande å ort, där oordningar av större omfattningar utbrutit eller hotade att utbryta. Denna organisation innebar, att vissa städer enligt kontrakt med statsverket voro skyldiga att mot bestämd gottgörelse tillhandahålla polispersonal på rekvisition av vederbörande länsstyrelse, där polispersonalen erfordrades inom det län, vartill den förpliktade staden hörde, och eljest på rekvisition av chefen för socialdepartementet. Det totala antal polismän, som stod till förfogande, uppgick vid 1925 års ingång till 185. Till städerna utgick årlig gottgörelse för denna skyldighet med 500 kronor för vanlig poliskonstapel och ett något högre belopp för befäl.

*Reserv-
polisen.
Före 1925.*

Det Linnérska förslaget avsåg att lösa reservproblemet på det sätt, att hela landets polispersonal gjordes mobil. Då polishjälp för ordningens upprätthållande erfordrades å viss ort, skulle vederbörande landsfogde kunna ditbeordra personal från annan ort inom sitt distrikt — enligt detta förslag skulle landsfogde vara chef för polisväsendet i hela länet, fränsett endast de tre största städerna — och, om han icke på detta sätt kunde hopbringe en tillräckligt stor polisstyrka, skulle han äga hos annan landsfogde eller hos polismästaren i någon av de tre största städerna rekvirera ytterligare hjälp, och sådan hjälp skulle ej få vägras i vidare mån än som för polisverksamhetens utövande i det område, varifrån hjälp rekvirerades, vore oundgängligen nödigt. Enahanda rätt att påfordra hjälp skulle tillkomma nyssnämnda tre polismästare. Därjämte skulle landsfiskal kunna beordra personal från ort till annan inom sitt distrikt. Ehuru den polishjälp, som sålunda skulle lämnas, otvivelaktigt skulle komma att huvudsakligen tagas från de större städerna, föreslogs icke någon särskild ersättning för skyldigheten att tillhandahålla polishjälp, utan det generella statsbidrag, som av Linnér föreslogs utgå även till städerna, betraktades såsom en gottgörelse även härför. Däremot skulle de särskilda kostnader, som av personals kommandering från en ort till annan kunde föranledas, bestridas av statsmedel. Förslagsställaren räknade emellertid med att någon egentlig ökning av personalbeståndet icke skulle föranledas av nyssnämnda skyldighet, varjämte han för att möjliggöra en tillfällig utökning av personalen i fall, då densamma icke räckte för vederbörande samhälles eget behov i följd av att polishjälp lämnats eller eljest, föreslog skapandet av en särskild reservorganisation. Denna skulle åstadkommas på det sätt, att polisman, som pensionerats före 60 års ålder — den allmänna pensionsåldern för poliskonstapel föreslogs till 55 år — skulle, intill dess han uppnått 60 års ålder, vara skyldig att, om han vore bosatt på sin gamla stationsort, under högst tjugu

*Det Linnérska
förslaget.*

dagar om året tjänstgöra vid dess polisväsen, därest för ordningens upprätthållande behov yppades av tillfällig ökning av personalen.

En ytterligare hjälporganisation förefanns i det Linnérska förslaget därutinnan, att enligt förslaget landsting skulle vara pliktigt att, där det erfordrades för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet inom större område på landsbygden än kommun eller samhälle, organisera särskild polisavdelning för landstingsområdet. Tankegången i förslaget i denna del var närmast den, att då särskilda åtgärder i ordningens intresse måste vidtagas för större områden av landsbygden, ett åläggande för någon eller några kommuner att sörja för erforderlig polisbevakning kunde drabba dessa allt för tungt och måhända orättvist i förhållande till grannkommunerna och att det därför vore nödvändigt att kunna ålägga landstinget skyldighet härutinnan.

1922 års
sakkunniga.

1922 års sakkunniga gjorde mot det Linnérska förslaget i denna del allenast den anmärkningen, att vid inkallelse av pensionerad polisman hänsyn borde tagas till att polismannen icke därigenom lede allvarligt men i sin näring. Tre av de sakkunniga uttalade sig i avgivna reservationer mot skyldighet för pensionerad polisman att tjänstgöra och förordade i stället, att reservpolisorganisationen ordnades på frivillighetens väg.

1924 års
förslag.

I 1924 års förslag hade för behovet av personalförstärkning för ordningens upprätthållande sörjts på det sätt, att stad, vars invånarantal överstege 20,000, förklarades pliktig att på rekvisition mot särskild ersättning av den regelbundet använda polispersonalen för ordningspolisändamål tillhandahålla tre s. k. reservpolismän för varje påbörjat tal av 20,000 invånare. I län utom Stockholms, varest stad med 20,000 invånare saknades, skulle vidare den stad, Konungen bestämde, på enahanda sätt tillhandahålla tre reservpolismän. Reservpolispersonal skulle tillkallas av länsstyrelsen, då personalen skulle användas inom det län, där den förpliktade staden låge, och eljest av chefen för socialdepartementet. Såsom gottgörelse för skyldigheten att tillhandahålla reservpolispersonal skulle till vederbörande stad för varje reservpolisman utgå statsbidrag med en tredjedel av de sammanlagda löneförmåner, som årligen tillkomme i staden anställd polisman med lägsta lön inom den tjänstegrad, reservpolismannen skulle tillhöra. Toges ifrågasvarande skyldighet i anspråk, skulle statsverket dessutom gälda vederbörande polismans lön under kommenderingen samt alla av denna föranledda kostnader, däribland dagarvode till de utbeordrade polismännen.

Därjämte skulle enligt 1924 års förslag all polispersonal på landsbygden utom de med städerna jämställda köpingarna kunna användas på enahanda sätt som reservpolisen, dock under förutsättning, att personalen utan olägenhet kunde undvaras å stationsorten. Rekvisitionsrätten skulle utövas av enahanda myndigheter som beträffande reservpolispersonalen, men därjämte skulle landsfiskal kunna inom sitt tjänstgöringsdistrikt beordra polismän från ett polisdistrikt till ett annat. De särskilda kostnader, som kunde föranledas av här omförmäld kommendering, skulle åvila statsverket.

1924 års förslag innefattade icke bestämmelser om tjänstgöringsskyldighet för pensionerad personal.

Sakkunniga av september 1924 lämnade 1924 års förslag i förevarande delar utan anmärkning. I en vid de sakkunnigas utlåtande fogad reservation föreslog emellertid landshövdingen Linnér beträffande anordningarna för beredande av tillfällig polisförstärkning, att stad med mer än 10,000 invånare eller, vad anginge län, där någon stad med sådant invånarantal icke finnes, den stad inom länet, Konungen bestämde, skulle vara pliktig att mot den i 1924 års förslag upptagna gottgörelsen tillhandahålla en reservpolisman för varje påbörjat tal av 10,000 invånare, dock minst tre polismän, samt att därjämte landets polispersonal i dess helhet skulle stå till förfogande för ordningens upprätthållande mot skyldighet för statsverket att betala dels den utkommenderade personalens hela lön under eventuell utkommendering och dels alla de särskilda kostnader, som kunde föranledas av kommenderingen.

Sakkunniga
av sept. 1924.

Sakkunniga av november 1924 föreslogo dels, att skyldigheten att tillhandahålla reservpolismän skulle bestämmas så, att stad med minst 10,000 invånare förpliktades att tillhandahålla en polisman för varje fullt tal av 10,000 invånare, dock minst tre polismän, samt att skyldighet att tillhandahålla tre polismän därjämte, efter Kungl. Maj:ts förordnande, skulle åläggas en stad i varje län, som icke ägde någon stad med 10,000 invånare, och dels, såsom en konsekvens av en av de sakkunniga förordad höjning av det i 1924 års förslag föreslagna generella statsbidraget till landsbygdens personalkostnad från $\frac{1}{3}$ till hälften, att gottgörelsen till stad, som skulle hålla reservpolis, också skulle höjas till hälften. I övrigt gjordes icke någon anmärkning mot 1924 års förslag i förevarande delar.

Sakkunniga
av nov. 1924.

I propositionen till 1925 års riksdag anförde departementschefen:

Departements-
chefen 1925.

Vid bedömandet av de olika spörsmål, som sammanhånga med frågan, huru för ordningspolisändamål behövliga hjälporganisationer lämpligast böra anordnas, är först att taga ståndpunkt till frågan, om en allmän skyldighet att tillhandahålla polisförstärkning bör åläggas samtliga kommunala bildningar eller icke. De farhågor, som i yttranden över det Linnérska förslaget framförts i den riktningen, att en dylik skyldighet skulle ålägga städerna tvång att öka sin polispersonal, synas knappast befogade. Genom att man tillfälligt omlägger tjänstgöringen, ökar aspiranternas tjänstgöring, ändrar semesterindelning eller vidtager andra dylika åtgärder torde, åtminstone vad de större städerna angår, ett tillfälligt avstående av personal för annan orts behov kunna ske utan att någon ökning av den ordinarie polisstyrkan erfordras. Möjligen kan ett tillfälligt inkallande av extra personal behövas, för vilket ändamål möjligheten att använda pensionerad personal skulle vara av värde, men kostnaden härför skulle säkerligen icke bli avsevärd. Om jag likvisst icke, vad städerna och därmed jämställda köpingar angår, vill förorda vare sig det Linnérska systemet eller den modifierade form därav, som föreslogs i reservationen till det av sakkunniga av september 1924 avgivna utlåtandet, är anledningen härtill att söka däri, att man enligt min uppfattning icke skäligen kan ålägga samhälle en förpliktelse av här ifrågavarande art för annat samhälles behov utan att härför lämna en icke alltför snävt tillmätt ersättning. Då det generella statsbidrag, som föreslås till den egentliga landsbygdspersonalen, torde innefatta tillräcklig gottgörelse för en dylik förpliktelse, finnes intet hinder att ålägga landsbygden en sådan. Men den reserv, som härigenom skulle ställas till förfogande, skulle måhända icke visa sig vara tillräcklig, om man vill hava garanti för att ordningens upprätthållande även vid exceptionella

fall av mera allvarliga störningar skall kunna genomföras utan militärhjälp. Härför erfordras framför allt, att reservpolismännen hava nödig rutin. Av värde är vidare, att de särskilda polismännen icke komma från ett flertal olika orter utan på förhand känna till varandra. Man torde således icke kunna undvara hjälp från de större städerna, och under sådana förhållanden torde någon annan anordning icke lämpligen böra komma till användning än den, som upptagits i 1924 års förslag och i princip godkänts av de två granskningskommissionerna. En fördel hos denna anordning är också, att den nära ansluter sig till den redan förefintliga reservpolisorganisationen.

Vad angår frågan, huru skyldigheten att tillhandahålla reservpolismän bör bestämmas, — — — — — synes mig företrädet böra givas åt det av sakkunniga av november 1924 förordade förslaget. Det förefaller mig nämligen icke motiverat att höja reservpolisens numerär¹⁾. Faktum är, att hittills åtminstone intet behov av en större reservpolisstyrka framträtt. En företagen utredning har visat, att den reservpolis, som ett antal städer genom avtal med staten förbundit sig att tillhandahålla, tagits i anspråk i mycket ringa grad. Särskilt under senare år har reservpolis rekviderats endast i några få fall och till ganska obetydligt antal. Det finnes ingen anledning att antaga, att behovet av reservpolis efter genomförandet av en förbättrad polisorganisation för landsbygden skulle komma att växa mera än i den proportion till folkmängdsökningen, som sist omnämnda förslag innebär.

Jag förbiser ingalunda, att då skyldigheten att tillhandahålla reservpolismän sannolikt icke för vederbörande städer skall medföra någon egentlig kostnad, reservpolisens numerär huvudsakligen kommer att hava betydelse såsom norm för det statsbidrag, vilket huvudsakligen i landsbygdens intresse skall tilldelas städerna. Men även med hänsyn tagen härtill lär man med fog kunna göra gällande, att normen för statsbidraget icke kan behöva baseras på ett större behov av reservpolis än det nuvarande.

I fråga om storleken av den ersättning, som bör tillkomma ifrågavarande större städer, innefattar 1924 års förslag en icke alldeles oväsentlig höjning i förhållande till vad som för närvarande erlägges för reservpolis. Medan sålunda den nuvarande gottgörelsen är beräknad efter 500 kronor för vanlig poliskonstapel och ett något högre belopp för befäl, skulle den i 1924 års förslag upptagna gottgörelsen för Stockholms del innebära, att ersättningen för varje polisman skulle, oberäknat dyrtidstillägg, ökas till mer än det dubbla. För övriga städer har höjningen, exklusive dyrtidstillägg, approximativt beräknats till 300 kronor för varje polisman. Såsom jag redan framhållit, bör gottgörelsen till städerna icke utmätas alltför snävt. En höjning torde vidare vara motiverad redan på den grund, att gottgörelsen skall en gång för alla fastställas i lag och icke bestämmas efter överenskommelse. — — — — — Med hänsyn till det anförda har jag för min del funnit mig böra på denna punkt förorda en höjning av ifrågavarande ersättning i enlighet med 1924 års förslag. Däremot synes mig anledning saknas att förorda den ytterligare höjning av ersättningen, som föreslagits av sakkunniga av november 1924. Deras förslag var för övrigt betingat av en motsvarande höjning av det generella statsbidraget till landsbygdens personalkostnader och torde därför icke böra följas annat än i samband med en sådan höjning.

Vad angår de kostnader i övrigt, som staten bör påtaga sig för det fall, att ordningspolispersonal från ett distrikt användes i ett annat, torde statsverket böra vidkännas ej blott, såsom i 1924 års förslag upptagits, de särskilda av kommenderingen föranledda kostnaderna, utan jämväl hela den avlöning, som belöper å kommenderingstiden. I övrigt synes mig 1924 års förslag i ifrågavarande del kunna godkännas.

¹⁾ Enligt en uppgjord tabell skulle totala reservpolisantalet uppgå till 234 enligt 1924 års förslag och till 186 enligt det senare förslaget.

De erinringar, som framförts mot tanken att ålägga landstingen skyldighet att hålla centrala polisavdelningar, äro enligt mitt förmenande värda beaktande. Å andra sidan torde det icke vara lämpligt, att staten, såsom av svenska landstingsförbundet föreslagits, organiserar dylika avdelningar, vilka torde erfordras allenast i vissa län. En sådan anordning skulle otvivelaktigt framstå som ett särskilt gynnande av dessa län och medföra risk för en överorganisation i andra. Det lämpligaste torde därför vara att liksom nu låta organiserandet av landstingspolis bliva beroende av frivilligt åtagande från landstingets sida.

Vad angår möjligheten att skapa en reservorganisation genom att ålägga pensionerade polismän tjänstgöringsskyldighet hade, såsom i en av de inom 1922 års sakkunniga afgivna reservationerna framhölls, en reservorganisation av den typ, som det Linnériska förslaget innehöll, lätt kunnat göras alldeles värdelös genom att den pensionerade personalen bosatte sig utom den gamla stationsorten. Jag saknar därför anledning att förorda bestämmelser av dylik art, men jag räknar däremot med att polisdistrikten i följd av sin skyldighet att draga försorg om erforderlig personal icke skola underlåta att genom frivilliga överenskommelser bereda sig tillgång till reservpersonal, för vilket ändamål säkerligen i många fall pensionerade polismän torde kunna engageras.

I förevarande avseende bifölls det i propositionen framlagda förslaget av riksdagen. Enligt gällande lag (5 §) skall således i stad, vars invånareantal uppgår till minst 10,000 (resp. i län, där sådan stad ej finnes, den stad som Konungen bestämmer), polisstyrkan vara så stor, att staden må kunna, i den omfattning som nedan sägs, av den regelbundet använda polisstyrkan — således av van och övad personal — tillhandahålla polismän (reservpolismän) för att vid tillfälligt behov av polisförstärkning å annan ort där biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. Reservpolismännens antal utgör en för varje fulla 10,000 invånare, dock lägst tre. Enligt lagen äger Konungen bestämma, i vad mån reservpolismännen skola utgöras av polisbefäl eller vara beridna, vilket skett genom cirkulär den 21 november 1925. Reservpolismännens fördelning på städerna under 1932 samt antalet befäl och beridna framgår i sammandrag av följande uppställning:

Reservpolisens
antal.

	Reserv- polismän	Därav befäl	Därav beridna
Stockholm	50	{ 1 kommissarie 4 överkonstaplar	1 överkonstapel 7 konstaplar
Göteborg	24	{ 1 kommissarie 2 överkonstaplar	1 överkonstapel 4 konstaplar
Malmö	12	1 överkonstapel	3 "
Norrköping	6	1 "	2 "
Hälsingborg	5	1 "	2 "
Eskilstuna	3	1 "	
Jönköping	3	1 "	
Kalmar	3	1 "	
Karlstad	3	1 "	
Gävle	3	1 "	
Sundsvall	3	1 "	
Luleå	3	1 "	
28 städer var och en 3 man ¹⁾	84		
Summa	202	18 befäl	20 beridna

¹⁾ Den närmare fördelningen på städerna framgår av bilaga V.

Statsbidrag till
reservpolis.

Till polisdistrikt, som skall tillhandahålla reservpolisman, utgår statsbidrag för varje reservpolisman, som skall tillhandahållas, med en tredjedel av de sammanlagda löneförmåner, som årligen tillkomma i distriktet anställd polisman med lägsta lön inom den tjänstegrad, reservpolismannen skall tillhöra. Har polisdistrikt tillhandahållit reservpolispersonal, bestrider statsverket ej mindre vad av vederbörande polismans lön belöper å tid, som han tjänstgjort utom distriktet, ävensom reservpolispersonalens transport till och från tjänstgöringsorten samt särskilda kostnader för hästar och fordon, än även dagarvode till varje polisman. Dagarvudet utgår med fem kronor eller, om polismannen innehar befälsgrad, med åtta kronor.

Reservpolisens
användning.

Angående användningen av den på frivilliga överenskommelser med vissa städer grundade reservpolisorganisation, som förefanns före 1925 års polislag, lämnades vissa uppgifter i en bilaga till propositionen nr 58 till 1925 års riksdag med förslag till nämnda lag. I fråga om anlåtandet av samma organisation efter den tid, som avsågs med nämnda bilaga, samt rörande användningen av den nya reservpolisorganisationen inhämtade första lagutskottet vid 1929 års riksdag för behandling av en motion angående reservpolisen (se sid. 15) vissa uppgifter. Utskottet intog i sitt utlåtande nr 29 en sammanställning av uppgifterna för tiden den 1 januari 1919—31 mars 1929. Denna sammanställning till den del den avser tiden intill 1929 års ingång fogas till förevarande promemoria såsom *bilaga II*.

Till kompletterande av dessa uppgifter ha nu från länsstyrelserna inhämtats enahanda uppgifter angående användning av reservpolis inom respektive län från 1929 års ingång. De inkomna uppgifterna — i regel avseende tiden till mitten av oktober 1931 — ha i bifogade *bilaga III* sammanställts på liknande sätt som de tidigare, dock på grund av den väsentligt ökade användningen i betydligt mera sammandragen form. Såvitt möjligt har dock angivits de olika anledningarna till utkallandet samt tjänstgöringens ungefärliga omfattning vid de olika tillfällena.

Som synes av bilagorna II och III, har reservpolisen i alltmera ökad omfattning kommit till användning för trafikkontroll. Härutinnan är att erinra, att chefen för socialdepartementet vid anmälan i statsrådet av de frågor, som tillhörde regleringen för budgetåret 1926/1927 av utgifterna under riksstatsens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet, angående anslaget till polisväsendet i riket anförde, att man måste räkna med att vissa länsstyrelser i framtiden då och då måste använda reservpolispersonal för övervakande av motorfordonstrafiken, ett ordningspolisändamål vartill personal tidigare icke stått till förfogande, samt att med hänsyn härtill ett något större belopp än förut syntes erfordras till ersättningar åt polisdistrikten i fall, då reservpolispersonalen kommit till användning. På denna grund höjdes det för sådana ersättningar beräknade beloppet med 25,000 kronor. I cirkulär den 6 juli 1926 till länsstyrelserna fäste chefen för socialdepartementet — under erinran att riksdagen lämnat vad sålunda anförts utan erinran och beviljat anslaget till av Kungl. Maj:t föreslaget belopp — länsstyrelsernas uppmärksamhet därå, att reservpolisper-

sonal sålunda vore avsedd att användas för utövande av kontroll å motorfordonstrafiken. Sedermera har Kungl. Maj:t ställt till vissa länsstyrelser förfogande olika belopp för förhyrande av motorfordon till denna verksamhet. Beräknade per år uppgå dessa belopp nu till cirka 28,000 kronor (se nedan avd. 23 under p. 28).

Enligt verkställd utredning uppgingo statens kostnader för *statsbidrag* till reservpolis under budgetåret 1930/1931 till cirka 210,000 kronor. Kostnaden vid reservpolisens *användning* uppskattades vid organisationens tillkomst 1925 till 15,000 kronor, vilket belopp dock, såsom nyss nämnts, i statsverkspropositionen för budgetåret 1926/1927 höjdes med 25,000 kronor. Kostnaderna ha sedan varje år beräknats till 40,000 kronor. Enligt nu inhämtade uppgifter ha emellertid de verkliga kostnaderna under budgetåret 1930/1931 uppgått till allenast cirka 26,500 kronor jämte utgifter för dag-arvoden cirka 8,500 kronor. Till förklaring härav bör erinras, att i en stor del av de fall, då reservpolis enligt ovannämnda uppgifter använts, statsverkets kostnader härför ersatts av enskilda, vilka ansetts pliktiga att sörja för polisbevakning, såsom vid kapplöpningar, motortävlingar, vissa folkfester m. m.

Statens kost-
nader för
reservpolis.

I den ovan berörda motionen vid 1929 års riksdag yrkades bland annat, »att förpliktelsen för städer eller kommuner att hålla s. k. reservpolis bortfaller och stadganden införes i polislagen om förbud för polismans användning mot arbetarna vid arbetskonflikter». Första lagutskottet, dit motionen hänvisades, hemställde i sitt utlåtande nr 29, vilket godkändes av riksdagen, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Såsom skäl för denna hemställan anförde utskottet: Spörsmålet om inrättande av reservpolis för tillgodoseendet av det behov av extra polishjälp, som kunde förefinnas vid särskilda tillfällen, hade varit föremål för ingående överväganden vid polislagens tillkomst. Vid nämnda förhållande och då polislagen så nyligen antagits av statsmakterna, måste naturligen starka skäl förebringas för att i detta hänseende vidtaga ändring i lagen. I motionen hade icke anförts några sådana skäl. Vad slutligen anginge yrkandet om förbud för polisens användning mot arbetare vid arbetskonflikter, erinrade utskottet, att polisens uppgift vore att med iakttagande av sträng opartiskhet upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att polisen borde i erforderlig mån härför tagas i anspråk, oavsett arten av de händelser, som påkallade ingripandet.

Motion 1929.

Vid 1930 års riksdag väcktes en motion med samma yrkande som år 1929. Motionen avstyrktes av första lagutskottet i utlåtande nr 13 under åberopande av de i 1929 års utlåtande anförda skälen samt avslogs av riksdagen.

Motion 1930.

Enligt 6 § i polislagen skall i stad, som skall tillhandahålla reservpolismän, i erforderlig utsträckning finnas anställd för spaning och annan undersökning angående brott särskilt utbildad polispersonal (kriminalpolisavdelning). Vid kriminalpolisavdelning, som på grund av detta stadgande eller eljest i stad inrättas, skola, om och till det antal Konungen förordnar, finnas anställda polismän för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden. Polisdistrikts kostnader för avlöning och pensionering av sådan kriminalpolisman samt för begravningshjälp till sådan polismans dödsbo

Kriminal-
polismän.

gottgöres polisdistriktet av statsverket, som jämväl bestrider alla särskilda kostnader för tjänstgöringen utom staden.

Rekvisition av kriminalpolisman för tjänstgöring utom staden göres hos stadens polischef av landsfogden eller annan, som har att i polisdistrikt, varest kriminalpolisavdelning icke finnes, leda förberedande undersökning i brottmål. Är den för sådan tjänstgöring huvudsakligen avsedde kriminalpolismannen inom staden sysselsatt med visst arbete, som icke lämpligen kan avbrytas, må i stället annan i staden anställd kriminalpolisman ställas till förfogande.

Närmare uppgifter angående dessa kriminalpolismän meddelas här nedan (under avd. 22).

*Kontroll å
polisdistrikt.*

Till kontroll av att skyldigheterna i avseende å polisväsendet iakttagas äro vissa bestämmelser meddelade i polislagens 14 §.

Enligt den ursprungliga lydelsen stadgades i denna paragrafs 1 mom., att då i polisdistrikt eller av landsting beslut fattades angående avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp eller i fråga, huruvida viss befattning skulle vara ordinarie eller icke, skulle sådant beslut underställas länsstyrelsens prövning. Beslut, som sålunda underställdes, kunde antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Vägrades fastställelse, skulle skäl därtill uppgivas. Om beslut, som eljest fattades angående polisväsendets organisation, skulle anmälan göras hos länsstyrelsen. I 2 mom. stadgades, att därest länsstyrelse funne, att avlöning, pension, familjeunderstöd eller begravningshjälp av polisdistrikt eller landsting bestämts till lägre belopp än som kunde anses skäligt eller att polisdistrikt eller landsting eljest uppenbarligen åsidosatte sina åligganden enligt lagen, skulle länsstyrelsen hos polisdistriktet eller landstinget göra framställning om rättelse. Vidtoges ej i anledning av länsstyrelsens framställning erforderlig åtgärd, ägde länsstyrelsen därom förordna. Funnes det vara av nöden, finge länsstyrelsen förelägga lämpligt vite och till sådant vite fälla.

Riksdagen 1928 beslöt emellertid i anledning av motion och efter hemställan av första lagutskottet (utlåtande nr 11) skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om skyndsamt utredning, på vad sätt sådan ändring i polislagen kunde åvägbringas, att den länsstyrelsen tillkommande prövningsrätten beträffande beslut om avlöning åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. kunde begränsas samt framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I anledning härav föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 75 till 1929 års riksdag *dels* ett tillägg till 14 § 1 mom. av innehåll, att beslut angående avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp ej finge av länsstyrelsen ogillas på den grund att dylik förmån ansåges bestämd till för lågt belopp, med mindre beloppet uppenbarligen icke vore skäligt, *och dels* utbyte i 2 mom. av orden »lägre belopp än som kan anses skäligt» mot orden »belopp som uppenbarligen icke är skäligt». Propositionen tillstyrktes av första lagutskottet (utlåtande nr 28) och bifölls av riksdagen, varefter den 16 maj 1929 utfärdades lag om ändring i 14 § i enlighet med propositionen.

Polislagen trädde beträffande städer och därmed jämställda köpingar ävensom landsting obligatoriskt i kraft den 1 januari 1925 men träder i fråga om landsbygden icke i full tillämpning förrän den 1 januari 1932.

*Ikraft-
trädande av
1925 års
organisation.*

Vid sidan av den organisation, för vilken ovan redogjorts, står den s. k. spritpolisen.

Spritpolis.

Till särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m. har riksdagen under senare år anvisat ett extra anslag, uppgående för budgetåret 1931/1932 till 200,000 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel. Enligt den av riksdagen godkända propositionen (nr 73) till 1931 års riksdag angående detta anslag skulle därav ett belopp av högst 110,000 kronor användas till spritpolisavdelningen i Stockholm, under villkor att staden bidroge till denna avdelning med 25,000 kronor. Avdelningen skulle då komma att bestå av 14 man. Återstoden av anslaget, 90,000 kronor, skulle enligt propositionen ställas till de olika länsstyrelsernas förfogande för spritpolisverksamhet inom de olika länen. En avsevärd del av anslaget utgår till spritpolis i Malmöhus län, där spritpoliser — helt eller delvis sysselsatta med denna tjänst — finnas till ett antal av 10 i Malmö, 3 i Hälsingborg och 1 i Ystad. I övriga län, som erhållit anslag till spritpolis, användas dessa anslag på mycket växlande sätt; några enhetliga bestämmelser härom finnas icke utfärdade. Som regel användas anslagen till rese- och traktamentsersättningar samt arvoden åt personer — ofta polismän med annan verksamhet — vilka förordnas att bedriva spritpolisverksamhet.

Brister i den nuvarande polisorganisationen hava framträtt i flera avseenden. Den egentliga landsbygden blir även efter det fulla genomförandet av 1925 års polislag uppdelad i små polisdistrikt, merendels sammanfallande med kommunerna, i vilka ofta endast en polisman är anställd. Även om en sådan polisman erhållit utbildning i polistjänst, får han tydligen ringa eller ingen övning däri. Hans verksamhet består i regel till övervägande del av utförandet av indrivnings- och handräckningsgöromål, och ofta har han fjärdingsmansuppgiften endast såsom bisyssla. Även om distriktet har tillgång jämväl till någon extra polisman, måste den egna polispersonalen bli otillräcklig, så snart det vid något tillfälle inom distriktet förekommer större folksamlingar e. d., därvid större krav behöva ställas på ordningsmakten. Möjligheten för polischefen — landsfiskalen — att för sådana tillfällen sammandraga polismän från andra landsbygdsdistrikt är i verkligheten icke av stort värde, då det endast i ringa utsträckning finnes tillgång till personal med någon erfarenhet i polistjänst, vilken kan undvaras på den egna orten. Köpingarnas och städernas polispersonal är måhända i regel tillräcklig för samhällenas egna normala behov, men densammas biträde på landsbygden kan påräknas endast i den mån skyldighet att hålla reservpolismän föreligger.

**3. Brister i
den nuva-
rande ord-
ningen.**

För länsstyrelserna såsom högsta polismyndighet i resp. län torde de nu antydda bristerna under normala förhållanden framträda redan på det sätt att en länsstyrelse — oavsett den landstingspolis, som på sina håll finnes, samt de i 6 § andra stycket polislagen omförmälda kriminalpolismännen,

vilka avses och användas till spaning och annan undersökning angående brott — icke förfogar över någon polispersonal för att planmässigt övervaka ordningen i länet i dess helhet samt upptäcka och för beivran anmäla sådana förseelser, framför allt i fråga om vägtrafiken men även på många andra områden, vilka undgå beivran av den lokala polispersonalen. Än påtagligare framstår svagheten i den nuvarande organisationen, då för något särskilt tillfälle behov uppstår av en ej för ringa samlad polisstyrka. Detta kan vara fallet såväl vid mycket fredliga tillställningar, såsom folkfester, tävlingar o. d., som vid tillfällena, då oroligheter uppstått eller äro att befara. Ofta lär det vara svårt att på förhand avgöra, huruvida risk för oordningar föreligger, men kan förebyggandet därav vara beroende av att polismyndighet får tillfälle att på ett tidigt stadium träffa sina dispositioner. I detta sammanhang bör erinras, att svagheten i det nuvarande systemet vid sådana tillfällen framträder än mera därigenom att den lokala polisledningen stundom icke är vuxen de uppgifter, som därvid ställas på densamma.

Mot denna framställning kan möjligen erinras, att såsom redan nämnts städerna enligt 1925 års polislagen äro skyldiga tillhandahålla reservpolismän till ett ganska avsevärt antal, under år 1932 sammanlagt 202 man. Först och främst bör emellertid härvid erinras, att denna styrka är splittrad på många smågrupper; endast i fem av de 40 reservpolisstäderna överstiger antalet reservpolismän tre (Stockholm 50, Göteborg 24, Malmö 12, Norrköping 6 och Hälsingborg 5). I många län har länsstyrelsen till eget förfogande endast en reservpolisgrupp på tre man. Frånsett Göteborgs och Bohus, Malmöhus och Östergötlands län finnas i varje län endast en eller högst två grupper om tre man¹⁾. Det är alltså oftast uteslutet att snabbt erhålla biträde av tillräckligt stora samövade styrkor. För övrigt är det naturligt, att anhållan hos socialministern om tillkallande av reservpolis från annat håll är en utväg, som först i sista hand tillgripes, oaktat ofta mycket skulle ha varit vunnit, om på ett tidigare stadium en polisstyrka stått till förfogande — i all ordningspolisverksamhet lär det gälla, att ju förr och ju kraftigare ingripande kan ske, dess lättare är det att undvika oroligheter och våldshandlingar. Härtill kommer emellertid den beaktansvärda omständigheten, att reservpolisorganisationen kommit att icke på något sätt innebära någon påbyggnad på de särskilda städernas för eget behov avsedda polisstyrkor utan endast bestått däri, att en viss del av denna polisstyrka — mot erhållande av statsbidrag till viss del av lönen — gjorts »mobil» för användning utom staden. Då stad ålagts att hålla reservpolis, torde detta nämligen i intet fall ha medfört någon ökning av stadens polisstyrka, och sådan skyldighet torde icke heller sedermera ha haft någon nämnvärd inverkan på bedömandet av stadens polisbehov. Det är också förklarligt, att städerna vid bedömande av polisbehovet ej räknat med ifrågavarande skyldighet utan varit benägna att icke nedlägga större kostnader på sitt polisväsende, än som varit oundgängligen nödvändigt för behovet inom staden. Trots detta kunna tydligen

¹⁾ Reservpolismännens fördelning på städerna framgår av bilaga V.

de förhållandevís små styrkor, som det här är fråga om, för någon kortare tid och under normala förhållanden i regel undvaras. För en mera regelbunden användning äro dessa styrkor varken tillgängliga eller avsedda. Då det är fråga om behov av ordningsmakt av mera allvarlig anledning, äro styrkorna ofta icke — eller endast till otillräckigt antal — tillgängliga. I sådana fall finnes nämligen enligt vad erfarenheten giver vid handen, ej sällan en tendens till oro även på andra orter. En inträffad händelse kan ofta föranleda allmän oro i hela landet, och icke minst i de största städerna uppstår då svårighet att avvara någon del av polispersonalen utan att ersättningspersonal i någon form kan erhållas. Då, såsom naturligt är och i polisreglementet uttryckligen stadgas, reservpolispersonal ej må tillkallas från stad, varest ordningens upprätthållande genom reservpolispersonalens bortdragande skulle äventyras, kan alltså för närvarande under sådana tider möjligheten att erhålla reservpolis bliva avsevärt inskränkt. Även då så icke är fallet, kunna nuvarande styrkor ofta bliva otillräckliga, särskilt då mera allvarligt behov av förstärkning samtidigt föreligger på flera orter.

Då således av en eller annan anledning tillräckliga styrkor icke stå till buds, återstår för närvarande ingen annan möjlighet för länsstyrelserna än att begära handräckning av militär. Det bör icke förbigås, att under den nuvarande härordningen möjligheterna att erhålla sådan handräckning ofta äro ganska små. Oavsett detta lärer det råda stor enighet om, att militär icke bör användas för ifrågavarande uppgifter annat än i yttersta nödfall. Även om icke värnpliktiga utan endast stamanställda tagas i anspråk, är det nämligen uppenbart, att militären icke lämpar sig för dessa uppgifter. Den är utbildad och utrustad för att i krig möta en fiende; en helt annan sak är att på lämpligaste sätt möta, leda och lugna en folkmassa, som av någon anledning går aggressivt till väga mot ordningsmakten. Dessa senare uppgifter, rätt skötta, kräva en särskild utbildning och en särskild erfarenhet, som icke kan påräknas hos militären. Då otvivelaktigt allvarliga värden här stå på spel, bör det vara statsmakternas plikt att, såsom Ådalskommisionen uttalat, tillse att polisorganisationen har en sådan styrka, att militärt bistånd i det längsta kan undvikas. Att åstadkomma detta har också i socialministerns direktiv i statsrådsprotokollet den 9 oktober 1931 angivits som en av utgångspunkterna för utredningen.

Hur stark polisorganisationen med hänsyn till berörda krav bör vara, är tydligen en fråga, som är beroende av sådana faktorer, att något preciserat svar därpå icke kan lämnas. Så mycket kan emellertid sägas, att för ernående av tillräcklig grad av trygghet, särskilt i en tid då samhällsauktoriteten på sina håll förnekas, polisstyrkan bör vara beräknad icke blott till det antal, som erfordras för nödortfött fyllande av det dagliga behovet. Angelägenheten härav torde ha skärpts genom det sista årtiondets utveckling, och under tiden efter tillkomsten av 1925 års polislag har en väsentlig förändring inträtt i de förutsättningar, som då förelågo för frågans prövning. Bland annat har man numera att räkna med meningsriktningar, som framträda med öppet tillkännagivet syfte att på lämpliga punkter störa ordningen och vilka ha

som slutmål att med våldsamma medel omstörta samhällsordningen. Erfarenheten torde också visa, att givna orosanledningar från sådant håll underblåsas och utnyttjas. I andra europeiska länder har utvecklingen lett till rörelser från motsatt håll, vilka också öppet bekänna sig till våldet och vilka tillämpa olagliga medel för tillgodoseende av sina syften. Det är tydligen synnerligen angeläget, att staten är beredd att med egna medel och på lämpligt sätt skydda sig mot försök att sätta sig över den lagbundna ordningen. Om tron på samhällets vilja och förmåga att fylla denna primära samhällsuppgift rubbas, kan detta få allvarliga konsekvenser.

4. Grundlinjer för en reform.

Vid de verkställda undersökningarna rörande lämpligaste sättet för genomförande av de förbättringar, som på i det föregående anförda skäl ansetts önskvärda, har man haft att utgå från att själva den genom 1925 års lag fastställda polisorganisationen bör för närvarande lämnas orubbad. Visserligen har redan tidigare och i annat sammanhang fråga väckts om en undersökning av verkningarna av nämnda lag och om huruvida omläggningar därav i olika riktningar vore önskvärda. Tidpunkten för en dylik undersökning, som givetvis måste föregå en mera genomgripande förändring, kan emellertid ännu icke anses vara inne, då, såsom redan anförts, den nya organisationen först vid det kommande årsskiftet skall vara fullt genomförd. En dylik förändring är emellertid utesluten även av andra skäl. Den måste sålunda nära sammanhånga med omorganisation av åklagarorganisationen på landsbygden, ett problem, som gjorts till föremål för särskild utredning men knappast torde kunna erhålla någon slutgiltig lösning förrän i samband med den kommande processreformen. Vidare lär det vara att vänta, att den pågående skatteutjämningsberedningen även skall till behandling upptaga landsbygdens polisväsen, och det kan icke anses lämpligt att föregripa dess arbete. Att avvakta resultaten av den ena eller andra av nu angivna utredningar har uppenbarligen icke kunnat komma i fråga, eftersom den föreliggande frågan om förändrad polisorganisation ansetts vara av den trängande beskaffenhet, att förslag däri bör om möjligt föreläggas redan 1932 års riksdag.

Då man alltså haft att undersöka, huru man inom den nuvarande organisationens ram och med anknytning så nära som möjligt till redan godkända och i tillämpning varande verksamhetsformer skall kunna vinna en verklig utökning av den för riksändamål tillgängliga polispersonalen med väl utbildade och utrustade, samövade och snabbt tillgängliga styrkor, ha till närmare övervägande upptagits från skilda håll framkomna förslag i olika riktningar. Före redogörelse för grundlinjerna i det förslag, som förordas till fortsatt behandling, torde böra något närmare beröras vissa under den tidigare diskussionen framkomna uppslag.

Såsom ett medel att effektivt bereda statsmakterna tillräckligt stor polispersonal har förordats förstärkande av polisväsendet i de större städerna; givetvis mot uttagande från städerna av vissa bidrag till polisväsendet. Detta förslag möter emellertid organisatoriska och rättsliga svårigheter av allvarligt slag, varförutom det redan av ekonomiska skäl torde vara för närvarande ogenomförbart. För övrigt skulle man icke därigenom öka möjlig-

heten att utanför respektive städer disponera de nuvarande styrkorna, och en förstoring av dessa lärers kunna vinnas på en enklare väg, än med denna utgångspunkt är möjligt. Ett annat, närliggande förslag innebär, att man skulle tillskapa en fristående kår av helt statsavlönade polismän, uteslutande avsedda för riksändamål. En sådan anordning skulle säkerligen ur organisatorisk och ekonomisk synpunkt te sig ogynnsam i jämförelse med den anordning som nedan förordas. Det är för övrigt sannolikt, att både av psykologiska och tekniska skäl — bland annat bristande tillfällen till övning i dirigerande av större folkskaror — en dylik anordning icke skulle leda till avsett resultat.

Vidare har ifrågasatts att söka giva ökad effektivitet åt den nuvarande regeln om mobilitet för landsbygdens polismän på sådant sätt, att man föreskriver eller söker uppmuntra till utseende av ersättare åt polismännen i landsbygdsdistrikten eller i varje fall åt dem av dessa polismän, som erhållit för anställning i större distrikt föreskriven polisutbildning. Därigenom skulle bättre möjliggöras en koncentration av sådana polismän; det har t. o. m. varit ifrågasatt, att en länsstyrelse skulle berättigas att mot indragande av sådana polismän till en stad förfoga över motsvarande styrka av stadens mera övade poliskår. Givetvis är det i och för sig önskvärt, att landsbygdsdistrikten utse dylika ersättare, i varje fall i de nyss avsedda större distrikten, och det är att förordas, att länsstyrelserna söka verka därför. I Kronobergs län har detta skett, och där ha ganska många dylika ersättare blivit utsedda. Dessa torde då ha avsetts och använts icke blott såsom ersättare utan även såsom biträden åt de egentliga polismännen, och någon annan anordning torde icke vara av praktisk betydelse. Det lär emellertid icke vara möjligt att till ersättare, som också användas såsom biträden i den vanliga polistjänsten, betala statsbidrag efter andra grunder än för andra extra befattningshavare, d. v. s. med en femtedel av lönen. Vill man icke riva upp hela statsbidragssystemet på landsbygden, synas således några direkta åtgärder i detta avseende icke kunna ifrågakomma. Av något större värde ur rikssynpunkt skulle för övrigt åtgärder i ifrågavarande avseende knappast kunna bli.

Vid undersökning av de möjligheter, som kunna tänkas för vinnande av ett tillskott till den disponibla polispersonalen på landsbygden, har vidare övervägts ett förslag att begagna de nuvarande landsfiskalsaspiranterna, uppgående till ett ganska avsevärt antal i varje län. Dessa skulle i så fall genomgå en grundlig polisutbildning, fördes med uniform och beväpning och vara skyldiga att vid behov ställa sig till förfogande såsom polismän, vilket allt också skulle vara av värde för de blivande landsfiskalernas kompetens till polistjänst. Det bör emellertid erinras, att dessa aspiranter för närvarande endast äro privat anställda hos landsfiskalerna eller tjänstgöra såsom extra befattningshavare hos länsstyrelserna. Deras ställning och utbildning är direkt beroende av frågan om landsfiskalernas lönereglering och om deras kompetens, vilka båda frågor (jfr resp. betänkanden S. O. U. 1931: 18 och 1930: 31) icke nu kunna bringas till lösning. En användning av dessa aspiranter på antytt sätt skulle innebära en grundlig omläggning av deras tjänstgöringsförhållanden. Det bör också framhållas, att dessa aspi-

ranter ofta redan på grund av sin ungdom icke kunna vara mycket att lita till i förevarande avseende, även om uniformssvårigheterna på något sätt skulle kunna lösas. Några samlade styrkor av polismän med de för mera krävande polistjänst erforderliga egenskaperna och erfarenheterna lära i allt fall icke kunna vinnas på detta sätt. Givetvis är däremot intet att erinra mot att, såsom för närvarande förekommer, ifrågavarande aspiranter i särskilda fall erhålla förordnanden som extra polismän.

Vill man uppnå en verklig höjning av effektiviteten hos den civila ordningsmakten men ändock i görligaste mån anknyta till de bestående formerna, synes i stället den enda framkomliga vägen vara att — med bibehållande av polisväsendets kommunala organisation — söka vinna en ökning av de styrkor, vilka kunna erhållas från de större städerna, och att även på annat sätt söka underlätta tillgången till sådana styrkor. Uppgå blott reservpolismännen till ett tillräckligt antal och kan detta antal också alltid påräknas, har denna anordning tydligen synnerligen stora fördelar. Man kan därigenom på landsbygden och i mindre städer tillgodogöra sig den stora erfarenhet, som de större städernas såväl polisbefäl som manskap i regel förvärvat i fråga om den svåra och grannliga uppgiften att med lugn och beslutsamhet handskas med folkmassor. Fördelarna härav torde starkt framträda icke blott vid jämförelse med militären utan även i förhållande till det nyss antydda alternativet med helt fristående polisstyrkor för statliga ändamål. Anlitande av de större städernas polispersonal möjliggör vidare att snabbt erhålla en samlad och samövad trupp i stället för att från skilda orter samla polismän, vilka kanske icke ens känna varandra, än mindre äro kända av befälet, och vilkas lämplighet och utbildning i polistjänst kan vara mycket växlande. Såsom nedan närmare skall utvecklas, innebär en organisation, byggd på denna grund, fullt lika goda möjligheter som andra vägar att tillgodose det jämsides med berörda krav starkt framträdande önskemålet om regelbunden tillgång till polispersonal för landsbygdens normala behov.

Om man nu vill komma till en ökad effektivitet, är det emellertid uppenbart, att detta icke kan vinnas genom en enkel höjning av det antal polismän inom de nuvarande styrkorna, som vissa städer äro skyldiga tillhandahålla såsom reservpolismän. Därigenom uppnås ingen som helst numerär förstärkning av landets samlade polismakt och knappast heller någon nämnvärd ökning, ens för normala tider, av tillgången på polishjälp utanför de större städerna, alldenstund dessa sällan torde ha möjlighet att avstå mera än det antal polismän, som det nu åligger dem att tillhandahålla. I varje fall skulle — av nedan antydda skäl — en sådan ökning under orostider kunna bliva helt imaginär. Vad man måste vinna är en sådan påbyggnad av de större städernas poliskårer, att dessa städer beredas möjlighet att alltid ställa ett större antal polismän än nu till förfogande utom staden.

Hade man uteslutande behovet av polishjälp för extraordinära tillfällen i sikte, och kunde man blott vinna garantier för en verklig ökning av polisstyrkorna, skulle det ur statens synpunkt vara tänkbart, att det nya antalet

polismän normalt finge användas *inom* staden mot skyldighet för denna att ställa dem till förfogande vid särskilda behov utom staden. Då således även städerna skulle få nytta av de nya poliserna, skulle det med en sådan ordning i och för sig kunna ifrågasättas, att staten icke behövde helt — om än givetvis till större delen — bekosta dessa poliser. Med rätta skulle emellertid städerna häremot kunna invända, att de icke för egen del behövde mera polis och icke ville ha någon kostnad för utökningen. Sannolikt skulle därför ett sådant system möta starka gensägelser från städernas sida. Om å andra sidan staten påtager sig *hela* kostnaden för en utökning av polis-kårerna, skulle det tydligen framstå såsom ett otillbörligt gynnande av storstäderna, om dessa finge använda det nya antalet poliser i stadens tjänst. Det skulle dessutom sannolikt då i praktiken leda till betydande svårigheter att effektivt hindra en sådan stad att sedermera räkna med även de nya polismännen för det egna behovet och på denna grund underlåta att uppehålla antalet av den övriga polisstyrkan.

Det avgörande skälet mot den sist antydda linjen är emellertid, att den nya polispersonalen är lika mycket påkallad av landsbygdens normala behov som av hänsynen till mera exceptionella orostillfällen. Det torde nämligen, såsom redan antytts, vara ett allmänt och trängande önskemål att få tillgång till polis på landsbygden för åtskilliga uppgifter, som nu måste eftersättas av den lokala polispersonalen. Nyttan av en sådan tillgång bestyrkes kraftigt av erfarenheterna från de län, där landstingspolis finnes eller funnits. Att regelmässigt använda de nya polismännen utom staden skulle således ingalunda möta någon svårighet. Sker detta, skulle de kostnader, som man här vill nedlägga, alls icke uteslutande medföra vinsten av ett ökat skydd för samhället vid orostillfällen utan dessutom för normala tider i hög grad komma landsbygdens intresse av en förbättrad ordning — exempelvis i fråga om vägtrafiken — till godo.

Enär det, såsom redan framhållits, icke är möjligt att med någon säkerhet beräkna, vilka krav som kunna komma att ställas på polismakten vid orostillfällen, och då den trygghet man genom en utökning av denna kan vinna alltså måste vara relativ, bör frågan, i vilken omfattning man på ovan antytt sätt vill påbygga landets polismakt, tydligen bliva beroende av dels den ekonomiska sidan av saken och dels det antal, som man för normala tider kan ha behov av i de olika länen. I sistnämnda avseende ha under hand inhämtats vissa preliminära uppgifter, och man har, bland annat därav, kommit till den uppfattningen, att man med en styrka av mindre än 200 man knappast kan sägas ha vunnit någon lösning av landsbygdens här förevarande polisfråga. Då man i anslutning härtill i denna promemoria räknat med en sammanlagd styrka av 200 man — enligt den fördelning, som förmäles i motiveringen här nedan — har man tillika ansett, att det med mindre styrka icke kunde undvikas antingen en med hänsyn till orostillfällen alltför stor splittring på smågrupper av jämförelsevis ringa värde eller också en koncentration till ett färre antal städer, vilket skulle försvåra den dagliga användningen.

Såsom redan av det anförda torde framgå, innebär detta förslag icke något upphävande av eller någon inskränkning i den nuvarande reservpolisorganisationen. Nedan utvecklas närmare, huruledes denna organisation skulle möjliggöra förstärkning för särskilda behov av de av staten bekostade polisstyrkorna och huruledes de båda systemen på ett så smidigt sätt skulle kunna förenas, att skillnaden i praktiken väsentligen skulle inskränka sig därtill, att ett visst antal man helt bekostas av staten mot att de regelmässigt stå till förfogande utom staden, under det att ett ytterligare antal man med samma anställningsförhållanden och samma utbildning endast delvis bekostas av staten och stå till förfogande allenast för särskilda behov. Då reservpolisen emellertid genom detta skulle ställas mera i andra hand såsom en verklig reserv, föranledas ändrade grunder i fråga om statsbidraget till denna. För att göra reservpolisorganisationen mera effektiv och möjliggöra uttagande av ett ökat antal reservpoliser föreslås vissa åtgärder, framför allt införande av ett ersättaresystem.

5. Organisation av statspolisavdelningar.

Såsom av det sagda framgår, skulle förslaget gå ut på att vissa större städer skulle utöver sin ordinarie polisstyrka hålla ett visst antal polismän för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet huvudsakligen utom staden. Anordningen är, som synes, helt analog med vad som nu gäller enligt polislagens 6 § andra stycke — vid kriminalpolisavdelning skola, om och till det antal Konungen förordnar, finnas anställda polismän för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden — och innebär i själva verket endast en utvidgning av samma tanke till ordningspolistjänsten. Såväl med hänsyn till det ökade omfånget som på grund av de särskilda frågor, som vid utvidgning till ordningspolistjänst uppkomma, kräves emellertid i skilda avseenden en betydligt mera utformad reglering av den nya organisationen än den som föreligger i fråga om kriminalpolisorganisationen, varom i anmärkningsvärt ringa utsträckning allmänna föreskrifter finnas meddelade. Då i det följande en redogörelse lämnas för den tilltänkta organisationen, tages i huvudsak endast sikte på den nya verksamheten men behandlas sedan i en särskild avdelning (22), på vad sätt den nya organisationen låter sig förena med den redan förefintliga kriminalpolisorganisationen, samt de särskilda spörsmål, som därvid uppkomma.

Förevarande förslag går ut på att Konungen skulle förordna, vilka städer — bland reservpolisstäderna — som skulle hålla polismän för ifrågavarande verksamhet utom staden, med bestämmande jämväl av antalet befäl av olika grader, resp. manskap. Anordningen skulle i princip innebära, att detta *antal* män skulle stå till statens förfogande, således icke *vissa* män. Tager man sikte på önskemålet att vid behov snabbt kunna erhålla en samlad styrka med erfarenhet från ordningspolistjänst i staden, är det av avgörande vikt, att anordningen får sålunda angiven innebörd och icke den, att vissa män anställas uteslutande för tjänst utom staden. Men å andra sidan skall det ifrågavarande antalet män även i den dagliga tjänsten regelmässigt användas utom staden i en särskild slags verksamhet,

och med hänsyn härtill blir det säkerligen av praktiskt-organisatoriska skäl nödvändigt för poliskåren att sammanföra det för denna tjänst i första hand avsedda antalet män i en särskild avdelning (här benämnd statspolisavdelning). Med tanke på den tjänstgöring, som under vanliga förhållanden måste bli den normala, framstår det också närmast såsom ett önskemål, att samma män under ej alltför kort tid bibehållas i denna verksamhet, så att de vinna erfarenhet i den speciella tjänstgöringen på landet ävensom kännedom om länets förhållanden, lokal- och personkännedom etc. Polisledningen bör således anordna en särskild statspolisavdelning och till denna för viss tid kommandera det fastställda antalet befäl och manskap. Med hänsyn till den sistnämnda synpunkten bör för denna tid fastslås ett visst minimum, förslagsvis ett år, och bör under ett och samma år endast en viss kvotdel av hela styrkan, förslagsvis en tredjedel, få förnyas. — Vid behov av samlad polisstyrka för visst tillfälle skulle stadens polisledning på intet sätt vara bunden av nämnda indelning utan tvärtom vara skyldig att skyndsammast ställa till förfogande de män, som omedelbart funnes till hands och bäst lämpade sig för uppgiften (helst efter en på förhand uppgjord särskild »mobiliseringsplan»). Man måste emellertid räkna med, att polisledningen ofta komme att finna det naturligast och enklast att, då behovet ej vore särskilt brådskande eller ej krävde sammandragande av särskilt stor, samövd styrka, i första hand använda det på statspolisavdelningen indelade folket. Redan ur denna synpunkt är det ett önskemål, att statspolisavdelningens normala besättning icke alltför mycket blir permanent. Sökte man icke garantier häremot, skulle — bland annat — städerna kunna frestas att avdela och ständigt använda mindre lämpade polismän till denna tjänst och skulle således även den dagliga verksamheten bli lidande. — Den sålunda ur olika synpunkter önskvärda cirkulationen skulle kunna vinnas genom ett stadgande, att den som varit kommanderad på statspolisavdelning tre år icke finge ytterligare tjänstgöra där, förrän han under samma tid tjänstgjort i staden. Man skulle på detta sätt kunna tillgodose kravet på att statspolisavdelningarnas normala besättning utgör en ej alltför avskild del av stadens poliskår och besitter dennas genomsnittliga erfarenhet och duglighet — något som även ligger i stadens intresse och för poliskåren själv torde vara önskligt bland annat med hänsyn till befordringar — samtidigt som man genom den förut omnämnda begränsningen i cirkulationen skulle vinna, att alltid en större del av statspolisavdelningens folk hade en relativt lång erfarenhet från tjänsten på landsbygden. Den normala ordningen bör med dessa regler bli den, att polismännen få tjänstgöra på statspolisavdelning tre år i sträck med utbyte av $\frac{1}{3}$ av styrkan varje år (av den första uppsättningen kommer således $\frac{1}{3}$ att tjänstgöra ett år, $\frac{1}{3}$ två år och $\frac{1}{3}$ tre år). Det bör vidare stadgas, att till statspolisavdelning endast får kommanderas ordinarie polisman.

Tydligt kunna regler av nu antytt innehåll icke alltid strängt upprätthållas. Särskilt bli va modifikatione rfordderliga i städer med jämförelsevis fåtaliga polisstyrkor, liksom ock med hänsyn till beriden personal (se nedan

avd. 10). Det är vidare att märka, att det under de första åren på grund av otillräckligt antal polisskoleutbildat folk lärer bliva nödvändigt att i ganska stor utsträckning kommendera extra konstaplar till statspolisavdelningarna (jfr nedan under avd. 14). Såväl tillåtelse härtill som medgivande av avvikelser från cirkulationsreglerna bör kunna ankomma på vederbörande länsstyrelse efter inhämtande av yttrande från den statspolisintendent, som enligt vad nedan närmare utvecklas skulle få en viss översyn över hela statspolisinstitutionen. Det bör vidare upprepas, att alla dessa regler endast skulle gälla för kommendering till statspolisavdelning (på viss tid), d. v. s. för dennas *normala* besättning, och således icke inverka på polisledningens rätt och skyldighet att för visst tillfälle använda även andra polismän till tjänstgöring utom staden (givetvis då i utbyte mot samma antal från statspolisavdelningen).

De föreslagna cirkulationsreglerna lära icke böra tillämpas jämväl i fråga om kommendering av befäl till statspolisavdelningarna. Då det blir fråga om att utse nytt befäl inom resp. poliskårer vid inrättande av statspolisavdelningar, tillgodoses statens intresse av att befälsposterna på dessa avdelningar besättas med lämpligt folk i någon mån genom den nuvarande lagens stadgande att ordinarie befattningshavare i stad tillsättas av länsstyrelsen. Givetvis bör därvid iakttagas, att de nya högre befälsposterna icke bliva förbehållna befattningshavarna vid stadens egen poliskår utan stå öppna för dugligt folk även från landet i övrigt. Då även på befälsposterna utbyte och viss cirkulation kan visa sig önskvärd, lär emellertid också erfordras en bestämmelse, att kommendering såsom befäl vid statspolisavdelning skall meddelas för viss tid, förslagsvis tre år, i sänder samt underställas länsstyrelsens prövning. Tydligen böra länsstyrelserna vid prövning av frågor rörande statspolisens befäl i regel höra statspolisintendenten.

Frånsett vad nu anförts skulle urvalet av folk för statspolistjänstgöring ankomma på stadens egen polisledning. Av det sagda är också klart, att polismännen vid tjänstgöring på statspolisavdelning skulle åtnjuta samma förmåner i fråga om avlöning, pensionering, semester o. d., som vid polistjänst i staden. De skulle också alltjämt lyda under stadens polischef, t. ex. i fråga om disciplinär bestraffning, beviljande av ledigheter m. m., men polischefen skulle vara skyldig att hålla dem till länsmyndigheternas förfogande (jfr kriminalpolismännen för verksamhet utom staden).

Vid sjuk- eller semesterledighet för personal på statspolisavdelningen torde ersättare som regel icke böra förordnas. Staten bör liksom staden få vidkännas denna normala minskning i personaltillgången. Staten kommer således att förfoga över det bestämda antalet statspoliser med avdrag för det antal av statspolisavdelningens normala besättning, som åtnjuter sjuk- eller semesterledighet. Det erinras emellertid, att varje statspolisstad också kommer att vara skyldig att uppställa reservpolismän; om statspolisantalet nedgått under behovet i ett särskilt fall, kan således ändock en styrka motsvarande statspolisstyrkan erhållas i den mån reservpolisantalet räcker till; skillnaden blir endast, att staten givetvis för det överskjutande antalet reserv-

poliser skall erlägga betalning enligt de grunder som gälla för reservpolis-männen. Detta är således endast en kostnadsfråga. — Dessa principer torde emellertid böra vidkännas jämkning för förhindrande av att en sjukledig polisman alltför länge bibehålles vid statspolisavdelning, exempelvis så, att den som under ett år varit sjukskriven mera än två månader icke längre må bibehållas på statspolisavdelning. Vidare torde det böra stadgas, att vid ledighet för chef för sådan statspolisavdelning, där annat befäl ej finnes, vikarie skall förordnas.

Såsom förut antytts, skulle föreliggande förslag vara av stort värde icke blott med hänsyn till orostillfällen utan även i normala tider därigenom att man finge tillgång till folk för åtskilliga polisuppgifter, som nu måste efter-sättas. Möjlighet skulle beredas länsstyrelsen, resp. landsfogden, att på ett planmässigt sätt övervaka ordningen på landsbygden och att ingripa på många områden, där nu förseelser i stor utsträckning undgå beivran. I fråga om vägtrafiken vitsordas allmänt behovet av bättre övervakning. För landsbygdens befolkning torde en sådan vara ett allmänt önskemål med hänsyn icke blott till den allmänna säkerheten utan även till väghållningen, vilken på många håll otillbörligen betungas på grund av att gällande bestämmelser om maximibelastning, maximihastighet o. d. icke iakttagas. I vissa landsdelar har lönnbränningen på senare tid utvecklats i oroväckande grad och krävas kraftiga åtgärder häremot. Tillsynen å efterlevnaden av författningar angående jakt och fiske är flerstädes mycket bristfällig. Från vissa håll har vidare framhållits behovet av förbättrad tillsyn över lösdrivare. Även i andra hänseenden, bland annat i fråga om kontrollen över utlännningar, torde statspolisen kunna ha uppgifter att fylla. Statspolisens verksamhet skulle tydligen i många avseenden närma sig de för landsbygden avsedda kriminal-polismännens uppgifter, och, såsom redan antytts och nedan närmare utvecklas, torde ofta en samverkan mellan de för de olika uppgifterna avsedda polismännen kunna bli till gagn. Detsamma gäller rörande spritpolisen; även om statspolisavdelningarna icke, innan erfarenhet vunnits om deras verksamhet, kunna tänkas ersätta de nuvarande anordningarna med spritpolis, böra de kunna bidra till att väsentligt höja dessas effektivitet, exempel vis genom biträde vid vägpatrullering och fordonsvisitering. Även i den mån man icke alltid skall kunna peka på påtagliga resultat av statspolisens dagliga arbete, synes den otvivelaktigt komma att fylla en viktig uppgift, liksom ordningspolisen i städerna tydligen är till stort gagn även då några ingripanden icke behöva ske. Redan den psykologiska betydelsen av att statspolisen existerar och då och då visar sig på landsbygden bör för övrigt icke underskattas. Mycket påtaglig blir förmånen av tillgång till erfaren ordningspolis vid alla de folkfester, tävlingar o. d., som nu i stor utsträckning anordnas å landsbygden; dock bör därvid noga tillses, att statspolisen icke anlitas för avlastande från de kommunala polisorganen av uppgifter, som dessa kunna och böra sköta, liksom det överhuvud bör gälla, att statspolisens inrättande icke av polisdistrikten får tagas till intäkt för minskning

6. Den nor-mala verk-samheten.

eller underlåten ökning av polispersonalen på landsbygden. I den mån bevakningen vid nyss avsedda tillfällen anses böra bekostas av enskilda (se 18 § i polislagen), bör statspolisen icke komma till användning utan att den enskilde därför erlägger särskild ersättning (se nedan under avd. 21).

Statspolisen skulle främst användas inom det eller de län, dit densamma enligt den nedan angivna fördelningen hör. Allmänna planer för verksamheten torde böra efter förslag av landsfogden eller landsfogdarna uppgöras av statspolisintendenten samt därefter av honom föreläggas länsstyrelsen, resp. länsstyrelserna, för fastställelse. För särskilda tillfällen vid sidan av planen skulle landsfogden eller landsfogdarna närmast under vederbörande länsstyrelse ha att förfoga över statspolisen. Statspolisavdelningens chef skulle leda det dagliga arbetet och själv i mån av tid deltaga i detta. I den mån statspolisavdelningens folk icke fullt behövde tagas i anspråk utom staden, finge avdelningens chef ställa de övertaliga till stadens polischefs förfogande till användning för särskilda uppgifter *inom* staden. Polischefen borde beredas möjlighet att även eljest vid särskilda behov, i föreskriven ordning, anlita statspolisavdelningen såsom förstärkning inom staden, i den mån så kunde ske utan eftersättande av angelägnare uppgifter. Detsamma borde gälla polischeferna i andra magistratsstäder inom länet (fögderistäderna lyda under landsfogden). — De frågor rörande rekvisition och chefskap, som härvid uppkomma, behandlas närmare under avd. 19 och 20 nedan.

7. Fördelning på städerna.

Gällde det endast att taga hänsyn till behovet av samlade och snabbt tillgängliga polisstyrkor vid orostillfällen, skulle det icke vara något hinder utan tvärtom sannolikt vara lämpligast att koncentrera statspolisen till relativt få städer, exempelvis Stockholm, Göteborg och Malmö samt en eller två Norrlandsstäder. Den normala tjänstgöringen ute i landet skulle emellertid på sådant sätt väsentligen försväras; på många håll skulle biträde av statspolisen knappast kunna påräknas annat än för alldeles särskilda behov. Om det således är nödvändigt att förlägga statspolisen så, att den blir någorlunda bekvämt tillgänglig för arbete ute i länen, får å andra sidan hänsynen härtill icke undantränga den väsentliga vikten av koncentration och får statspolisen således icke splittras mera än som är oundgängligen nödvändigt. Särskilt synes det önskvärt att till de allra största städerna sammanföra den för kringliggande län avsedda statspolisen i så stor utsträckning som med hänsyn till de normala uppgifterna utom staden kan finnas möjligt. Med utgångspunkt från dessa principer har uppgjorts en plan över statspolisens fördelning (*bilaga V*). Denna plan är givetvis av preliminär natur; det närmare bedömandet av dessa frågor måste bero på blivande yttranden. Denna plan lägges emellertid till grund för den följande redogörelsen, liksom också för kostnadsberäkningarna. I planen har dels till Stockholm beräknats en styrka på 40 *man*, avsedd för Stockholms, Uppsala och Södermanlands län, dels till Göteborg beräknats 30 *man*, avsedda för Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Hallands län, dels ock till Malmö beräknats 20 *man*, avsedda för Malmöhus och Kristianstads län. Dessutom har med hänsyn till de

särskilda behoven och stora avstånden i Norrland så stora styrkor som 15 man beräknats för Gävleborgs län i Gävle, Västernorrlands län i Sundsvall och Norrbottens län i Luleå. Mindre styrkor å 4 eller 7 man ha upptagits för tjänstgöring i de övriga länen, nämligen 4 man i Västerås, Skövde, Östersund och Umeå samt 7 man i Linköping, Örebro, Jönköping, Kalmar, Karlskrona (avsedd även för Kronobergs län), Karlstad och Falun. Mindre avdelningar än 4 man ha ansetts icke böra ifrågakomma. För Gotlands län har således icke beräknats någon statspolis (i Visby finnes för länets landsbygd en kriminalpolisman, vilken icke är fullt sysselsatt med de till denna befattning hörande uppgifterna).

Sammandragningarna till Stockholm, Göteborg och Malmö överensstämman med dem, som i fråga om kriminalpolismännen föreslagits av f. d. polismästaren G. Hårleman, dock att enligt denne även Västmanlands län omfattas av sammanslagningen till Stockholm. En fullständig kongruens synes icke vara nödvändig men torde kunna medföra stora fördelar (se nedan under avd. 22). Skulle Södermanlands läns kriminalpolismän bibehållas skilda från Stockholm, lärers få övervägas, om icke jämväl statspolisen för detta län bör förläggas till Nyköping (eller möjligen Eskilstuna).

Den i förhållande till folktätheten relativt låga statspolisstyrkan för Skåne (20) betingas bl. a. av det stora antalet reservpolismän därstädes (se bilaga V).

Förhållandena i Östergötlands län giva anledning till någon tvekan angående förläggningen. Många skäl tala för att tillgodogöra sig erfarenheten vid Norrköpings stora poliskår och där hålla en relativt stor statspolisavdelning, avsedd även för Södermanlands län. Då emellertid i Södermanlands län, om självständig statspolisavdelning icke skall förläggas dit, lika lätt torde kunna användas poliser från Stockholm samt det även för Östergötlands län torde kunna vara förenat med olägenheter att ha statspolisen förlagd till Norrköping, har en sådan sammanslagning icke här upptagits utan en statspolisavdelning på 7 man föreslagits förlagd till Linköping. Det är att märka, att Norrköping redan nu har skyldighet att uppställa 6 reservpolismän.

Kronobergs län har antagits under normala tider icke kunna sysselsätta egen statspolisavdelning av här angiven minimistyrka, och ha därför i stället i Karlskrona förlagts 7 man, avsedda att anlitas även i Kronobergs län. Statspolisavdelningarna på 7 man i Jönköping och Kalmar skulle också kunna vara att räkna med för Kronobergs län. På samma sätt skulle tydligen de förhållandevis stora styrkorna i Gävle, Sundsvall och Luleå ofta kunna användas även i andra län än de, för vilka styrkorna i första hand avsetts.

Frånsett en statspolisintendent såsom chef för avdelningen i Stockholm och med viss ledning över hela statspolisorganisationen — varom närmare nedan under avd. 11 — föreslås en kommissarie vid alla statspolisavdelningar å 15 man eller mera. Att vinna tillgång till i olika avseenden högt kvalificerat befäl hör nämligen till det viktigaste i den nu ifrågasatta utbyggnaden. Dessutom skulle vid varje statspolisavdelning finnas en överkonstapel (i Stockholm 3 och Göteborg 2).

Även den föreslagna fördelningen av en del av statspolisens på avdelningar på 4 eller 7 man innebär tydligen i någon mån ett försvagande av statspolisens effektivitet vid behov av samlade styrkor. Det bör emellertid erinras, att i alla städer med sådana avdelningar också skulle finnas skyldighet att hålla 3 reservpolismän (att viss ökning av detta antal som regel kan förutsättas, se vidare nedan under avd. 16). Länsstyrelserna i dessa län skulle således, oavsett nämnda ökning, alltid vid särskilda behov ha tillgång till minst 7, resp. 10 man, från en och samma stad; härtill komma i en del län minst 3 reservpolismän från annan stad. Dessutom skulle länsstyrelsen få möjlighet att erhålla statspolis från annat län på mycket enklare sätt än som nu gäller rörande rekvisition av reservpolis.

För att underlätta överförande av statspolis från skilda län samt i övrigt motverka nackdelarna av statspolisens fördelning på ett flertal städer föreslås nämligen vissa åtgärder. Grundläggande härför är, att de sex städerna med statspolisstyrkor på minst 15 man (Stockholm, Göteborg, Malmö, Gävle, Sundsvall, Luleå), alla med minst kommissarie såsom chef, skulle anses såsom *centralstäder* i förhållande till statspolisens i kringliggande län (enligt den fördelning som framgår av bilaga V; se not 1). Detta skulle innebära vissa möjligheter till sammanslagning av den inom resp. centralstads rayon befintliga statspolisens. Under Göteborg skulle exempelvis höra statspolisavdelningarna i Skövde (4), Karlstad (7) och Jönköping (7). Kommissarien i Göteborg skulle på grund härav äga rätt att förfoga över icke blott egna 29 man utan även nämnda 18 man. Den enda inskränkningen skulle vara, att kommissarien för borttagande av statspolis ur det län, dit densamma hör, skulle vara skyldig att inhämta landsfogdens tillstånd eller, om detta vägrades, länsstyrelsens. På grund av denna befogenhet för kommissarien skulle t. ex. länsstyrelsen i Skaraborgs län vid behov av statspolis utöver den egna styrkan kunna vända sig direkt till kommissarien i Göteborg och få denne att i Lidköping sammandraga statspolis från t. ex. Skövde, Göteborg eller Jönköping, allt efter lämpligheten, och kommissarien skulle i Lidköping kunna erhålla befälet över den samlade styrkan (ang. befäl se nedan under avd. 20). Koncentreringen skulle emellertid kunna ske icke endast på detta sätt utan även än mera effektivt. Göteborgs stad skulle på grund av sin ställning såsom centralstad vara skyldig att omedelbart ställa till förfogande *såsom statspolis* den begärda styrkan, även om denna översteg 30 man (dock högst $30 + 18 = 48$ man), med rätt att som ersättning härför till tjänstgöring i staden indraga icke blott den del av Göteborgs statspolisavdelnings eget folk, som eventuellt ej uttagits, utan även, i den mån det läte sig göra, statspoliser från Skövde, Jönköping och Karlstad. Det är att märka, att därest i ett visst fall en sådan indragning av folk från andra städer icke lämpligen kunde verkställas, vilket troligen stundom bleve fallet, men Göteborg ändock ställt till förfogande mer än 30 man, det överskjutande antalet bleve att betrakta som reservpolis. Göteborg bleve med andra ord gottgjort för det överskjutande antalet män *antingen* i form av statspolis från andra städer *eller* kontant med fulla lönen enligt de för reservpolisorganisationen gällande reglerna.

Statspolisintendenten skulle ha befogenhet att sammandraga statspolis icke blott från rayonen under Stockholm utan från hela landet, dock med samma inskränkning som i fråga om kommissarierna. Länsstyrelsen i Skaraborgs län skulle således för erhållande av statspolis från annan stad än Skövde, Göteborg, Jönköping eller Karlstad ha att vända sig till statspolisintendenten i Stockholm. I fråga om skyldigheten för Stockholm att uppställa ökat antal statspolis mot indragning av statspolis från andra städer skulle Stockholm anses såsom centralstad endast i förhållande till Örebro, Västerås och Linköping.

Man torde böra räkna med att skyldigheten för centralstäderna att tillhålla statspolis utöver statspolisavdelningens antal (mot indragning av statspolis från vissa andra städer) skulle innebära ett besvär för dessa städer utöver vad statspolisavdelningens inrättande i och för sig innebär. Å andra sidan bör emellertid ihågkommas, att statspolisavdelningarna skulle komma att bliva till gagn även för städerna, i det att statspolisen, i den mån verksamheten på landsbygden tillåte det, skulle kunna användas i staden, och att dessa fördelar torde kunna bliva särskilt framträdande i centralstäderna, dit större styrkor koncentrerats. Då man dessutom ofta i stället för indragning till centralstaden av statspolis från annan stad lär kunna direkt använda denna statspolis å den ort, där styrkan behöves, lär ifrågavarande skyldighet icke innebära någon avsevärd tunga.

Grundtanken i hela det föreliggande förslaget är, att statspolisavdelningarna skola utgöra en verklig utökning av städernas normala polisstyrkor. Det torde då vara oundgängligt att skapa garantier för att detta verkligen också blir fallet. Någon tvekan synes sålunda icke kunna råda därom, att det vid förordnande om inrättande av statspolisavdelning av viss storlek i en viss stad bör åligga staden att med samma antal man utöka sin polisstyrka. Utan uttrycklig föreskrift därom lär det dock icke kunna tagas för givet, att så alltid sker. Det kan måhända ligga nära till hands för staden att i ett sådant läge åtminstone icke öka polisstyrkan med fulla antalet. En besparing skulle på detta sätt kunna göras, och man skulle måhända alltid i viss mån vara benägen att utgå från att statspolisen kan vara att tillgå såsom en reserv även inom staden, då den efter stadens eget normala behov avpassade styrkan är otillräcklig. Konungens förordnande för en stad att hålla statspolisavdelning bör således enligt föreskrift i lagen innebära, att staden skall öka sin polisstyrka med det bestämda antalet. Uppenbarligen kräver emellertid en sådan bestämmelse något komplement. Därför att poliskåren vederbörligen utökats vid statspolisavdelningens tillkomst, bör staden icke vara oförhindrad att sedan när som helst minska poliskåren. Lika betänkligt är, om en ökning, som betingas av stadens tillväxt eller av annan orsak till ökat behov av polis, med hänsyn till statspolisavdelningen underlåtes. Givetvis krävas starka skäl för ett ingripande på detta område och är det här nödvändigt att framgå med stor försiktighet. Utan att träda städernas självbestämmanderätt för nära torde man emellertid kunna genomföra ett lagstadgande av så begränsad innebörd, att därest stad, som vederbörligen utökat sin polisstyrka för hållande av statspolis, sedermera

**9. Garantier
mot minskning i polisstyrkorna.**

minskar polispersonalen, utan att motsvarande ändring i behovet av polispersonal inom staden ägt rum, eller underlåter att öka personalen i förhållande till sådan ändring, Konungen må förordna om ökning av personalen. Detta är i själva verket endast en konsekvens av Konungens första åläggande för staden att öka sin polisstyrka för hållande av statspolis. Anmälan till Konungen, att sådan stad senare icke vederbörligen uppehåller sin polisstyrka, torde närmast ankomma å länsstyrelsen, som enligt instruktionen har att vaka över att polisdistrikten fullgöra sina skyldigheter i avseende å polisväsendet. Vid prövning av en sådan anmälan skulle tydligen hänsyn tagas till alla inverkan omständigheter. Sedan anmälan remitterats till ifrågasvarande stad, skulle denna få tillfälle att påvisa, om en minskning eller underlåten ökning av polisstyrkan möjliggjorts av förändrad organisation, ökad användning av tekniska hjälpmedel, mindre behov av polis i inkorporerade områden etc. Tydligen bör ingripande äga rum endast i mera påtagliga fall.

Därest stad icke ställer sig till efterrättelse Konungens förordnande att verkställa ökning av sin polisstyrka — vare sig vid statspolisavdelningsinrättande eller sedermera — innebär detta givetvis, att staden »uppenbarligen åsidosätter sina skyldigheter», och länsstyrelsen skulle således ha att ingripa enligt 14 § 2 mom. i polislagen.

Statspolisavdelningarna skulle av staten utrustas med hästar och motorfordon i erforderlig utsträckning.

Beriden polispersonal är enligt sakkunnigas samstämmiga vittnesbörd av synnerligen stort värde, så snart det är fråga om att dirigera större folksamlingar, vare sig dessa sammankommit av helt fredliga anledningar eller eljest. Enligt uttalanden från erfarna polischefer kan en ringa styrka till häst vid sådana tillfällen göra samma nytta som en mångdubbelt större styrka till fots, under förutsättning att hästarna äro särskilt övade för dylik tjänst och ha vana vid därvid uppkommande situationer. Man har således här en möjlighet att för jämförelsevis låga kostnader avsevärt höja effektiviteten. Tänker man särskilt på upploppssituationer, är det uppenbart, att användande av militär i avsevärt flera fall kan undvikas, om det finnes tillgång icke blott till polismän till fots utan även till beriden polispersonal. Det framstår således av flera skäl såsom ett starkt önskemål, att de större statspolisavdelningarnas personal i en ej alltför ringa utsträckning förses med egna hästar. En gräns ligger dock givetvis däri, att man bör kunna på lämpligt sätt utnyttja hästarna även under den dagliga normala tjänstgöringen. I viss utsträckning kan detta utan tvivel ske genom patrullering i städernas närmaste omgivningar. För många dylika områden är beriden personal den lämpligaste för patrullering och skulle sådana patruller fylla ett viktigt behov. Särskilt har detta framhållits i fråga om Stockholms förorter.

Med hänsyn till det sagda föreslås i planen, att statspolisavdelningen i Stockholm skall vara beriden till ett antal av 16 man, avdelningen i Göteborg till ett antal av 10 man samt avdelningarna i Malmö, Gävle, Sundsvall och Luleå alla till ett antal av 6 man, således tillhoppa 50 man.

För den dagliga tjänsten måste statspolispersonalen emellertid huvudsakligen begagna sig av *motorfordon*. Möjligheten att fullt utnyttja personalen

i de ofta stora distrikten är väsentligen beroende av att motorfordon i tillräcklig utsträckning finnas till förfogande. Vid beräkning av det härför erforderliga antalet torde man kunna utgå från att som regel dagligen $\frac{1}{3}$ av en avdelnings personal är tjänstfri, semester- eller sjukledig eller sysselsatt i stationstjänst eller i särskilda andra uppgifter, vartill fordras varken motorfordon eller hästar. Återstående två tredjedelar skulle som regel, eller åtminstone ofta, vara i behov av motorfordon eller hästar. Avräknas härifrån ett antal motsvarande hälften av antalet hästar — 16 hästar beräknas exempelvis ge dagsverke åt 8 man — skulle man komma till det antal, som behöver använda motorfordon. Då åkning därvid som regel skulle ske parvis, erfordras halva antalet motorfordon. Enär enligt vunnen erfarenhet mera omfattande åkning med motorecykel i längden sliter mycket hårt på personalen, torde man övervägande böra räkna med att bilar användas. Till en del böra dock motorfordonen bestå av motoreyklar med sidvagn, då dessa äro billigare samt sommartid och för kortare sträckor väl kunna lämpa sig.

Från dessa utgångspunkter har beräknats, att för styrkan i Stockholm å 40 man (därav 16 beridna) skulle erfordras 6 bilar och 3 motoreyklar, för Göteborgs 30 man (därav 10 beridna) 6 bilar och 2 motoreyklar, för Malmös 20 man (därav 6 beridna) 4 bilar och en motorecykel samt för de tre styrkorna om vardera 15 man (därav 6 beridna) 3 bilar och en motorecykel. Avdelningarna på 7 eller 4 man synas alla böra förses med en bil och en motorecykel. Visserligen torde en avdelning på 4 man icke alltid kunna utnyttja båda dessa motorfordon, men en inskränkning till ett fordon för varje avdelning skulle å andra sidan för långa tider kunna omöjliggöra personalens utnyttjande, i synnerhet om hänsyn också tages till att motorfordonen stundom på grund av reparation icke kunna användas. I den mån motorfordonen icke äro i ständig användning, bliva ju icke blott underhålls- och driftkostnaderna lägre utan även livslängden längre. Enligt beräkningen skulle således sammanlagt anskaffas 36 bilar och 20 motoreyklar.

Att statspolispersonalens *uniformering* måste ordnas på samma sätt för hela stadens polispersonal, d. v. s. i regel ombesörjas av staden, följer redan av det ovan sagda. Däremot synas övervägande skäl tala för att *utrustning i övrigt* ställes till förfogande av staten och blir statens tillhörighet. Härmed avses då även den särskilda utrustning, som erfordras vid patrullering med motorfordon eller till häst, personlig utrustning för annan tjänstgöring (t. ex. hjälmar e. d.) ävensom all beväpning. Det bör helt ankomma på staten att ordna allt detta på ändamålsenligaste sätt. De olika tekniska hjälpmedel, vilka kunna anses lämpliga för verksamheten (bilvägar, belysningsattiralj etc.), böra också av staten ställas till förfogande.

Principiellt synes det böra åligga staden att åt statspolisavdelningarna och dessas materiel ombesörja nödiga *lokaler*. Angående ersättningen härför hänvisas till avd. 15 här nedan.

Den nya organisationens effektivitet torde i väsentlig grad vara beroende av att en god central ledning erhålles. Ur denna synpunkt har föreslagits,

11. Stats-
polisintenden-
dent.

att chefen för statspolisavdelningen i Stockholm skulle få polisintendents ställning samt erhålla ett visst ansvar för hela denna organisation. Han skulle — liksom övriga polisintendenter i Stockholm — utses av Kungl. Maj:t men vara anställd i stadens tjänst och avlönas enligt dess löneplan. Det skulle åligga honom att ha en allmän översyn över statspolisavdelningarna i hela landet, genom inspektioner och annorledes tillse att effektiviteten uppehålls, hålla kontakt med länsstyrelser och andra myndigheter för lämplig anordning av verksamheten, avgiva yttranden, förslag och framställningar rörande denna ävensom föranstalta om anskaffande av lämplig utrustning och tekniska hjälpmedel m. m. Såsom framgår av det ovan sagda, skulle det också i viss mån ankomma på honom vid sidan av länsstyrelserna att öva kontroll å att städerna vederbörligen fullgöra sina skyldigheter i fråga om statspolisavdelningars hållande, i det att han skulle ha att avgiva rapporter och yttranden till länsstyrelserna i hithörande frågor.

Statspolisintendenten skulle vidare, såsom ovan berörts, kunna direkt förfoga över all statspolispersonal, dock icke utan medgivande av vederbörande landsfogde, resp. länsstyrelse. På grund härav torde all rekvisition av statspolispersonal även utanför det egna länet kunna ske direkt hos statspolisintendenten (jfr ovan avd. 8). Så ofta han själv åtföljer utbeordrad statspolisstyrka, torde han också — utom i städer med polismästare — lämpligen böra erhålla befälet över hela den å platsen befintliga polisstyrkan och, direkt under vederbörande länsstyrelse, ansvaret för ordningens upprätthållande på orten (jfr nedan avd. 20).

Statspolisintendenten skulle i fråga om sin verksamhet beträffande statspolisen i dess helhet lyda direkt under regeringen och inför denna ansvara för sin verksamhet. I många fall torde han, med den omfattande erfarenhet och centrala översikt han skulle erhålla, kunna bli till gagn vid utredningar i polisfrågor.

12. Sambandet med anstalter i Stockholm för hela rikets behov.

Viss uppmärksamhet bör ägnas åt förhållandet till de anstalter »för hela rikets behov», som finnas i Stockholm med stöd av 4 § i polislagen.

Jämlikt K. K. den 19 november 1920 om fingeravtryck å häktade m. m. skall i Stockholm under överinseende av överståthållarämbetet finnas en centralbyrå för förvaring, registrering och klassificering av fingeravtryck. Denna byrå trädde i verksamhet 1921. Efter tillkomsten av 1925 års polislagen har Konungen jämlikt 4 § i denna lag vidare förordnat, att det skall åligga Stockholms stad dels att utgiva tidningen *Polisunderrättelser*, för vilken tredje polisintendenten är redaktör och ansvarig utgivare, dels ock att ombesörja upprätthållandet av *centralbyråns för fingeravtryck* verksamhet. Personalen vid denna byrå står under tredje polisintendentens befäl samt utgöres för närvarande — viss ändring är ifrågasatt — av en kriminalkommisarie såsom föreståndare och två kriminalkonstaplar. Centralbyrån är inrättad i samband med och såsom en utvidgning av kriminalavdelningens signalementskontor samt finnes för närvarande inrymd i dess lokaler i polishuset. — Från och med år 1923 har vidare i Stockholm under tredje polisintendentens befäl inrättats en särskild *polisbyrå*, bestående av en kriminalkom-

missarie, en kriminalkonstapel och 15 kvinnliga skrivbiträden, med uppgift att ombesörja registreringen av utlänningar, som vistas i riket, samt att utöva kontroll över meddelade uppehålls- och arbetsanställningstillstånd. — Slutligen finnes vid Stockholms polisverk en *polisskola* (reglemente den 18 juni 1925) med fjärde polisintendenten såsom föreståndare.

Samtliga kostnader för dessa fyra anstalter ersättas av statsverket. I löpande budget beräknas kostnaden för centralbyrån till 24,000 kronor, för Polisunderrättelser till 84,000 kronor¹⁾, för polisbyrån till 70,000 kronor och för polisskolan till 75,000 kronor.

Frågan är närmast, huruvida någon av dessa anstalter bör på något sätt samordnas med den nya statspolisinrättningen i Stockholm. Av gjorda undersökningar har framgått, att detta icke kan anses förenat med några fördelar annat än i fråga om polisbyrån. Denna torde lämpligen kunna flyttas in under statspolisintendentens befäl. Därmed skulle bland annat vinnas närmare samarbete med statspolisavdelningarna, i vilkas uppgifter, enligt vad ovan anförts, skulle ingå att biträda vid tillsynen över utlänningar. I samband därmed synes man kunna vinna en besparing därigenom att i Stockholm icke inrättas någon ny kommissarietjänst utan samme kommissarie tjänstgör vid statspolisavdelningen och polisbyrån. Vid polisbyrån torde i samband härmed kriminalkonstapelsbefattningen böra ändras till en kriminalöverkonstapelstjänst. Denne överkonstapel skulle ha den närmaste ledningen av polisbyrån, i den mån kommissariens tid toges i anspråk för statspolisen (jfr nedan under avd. 22).

Då statspolisintendenten icke blott skulle vara chef för statspolisavdelningen i Stockholm utan även fylla uppgifter »för hela rikets behov» samt hans ställning skulle bli mera fristående i förhållande till staden än det övriga statspolisbefälets, synes det vara riktigtast och lämpligast, att denna befattning — liksom övriga under förevarande avdelning nämnda — inrättas med stöd av 4 § i polislagen (jfr under avd. 24 sid. 15 § 1 mom.).

I Östergötlands, Blekinge och Malmöhus län finnes för närvarande landstingspolis »till förstärkning av den för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet avsedda polispersonalen». Landstingspolisen i Östergötlands län består av en kommissarie och 6 konstaplar, är uppdelad på fyra olika stationer samt försedd med en automobil och fyra motorcyklar. Landstingspolisen i Blekinge län består av fyra man, uppdelade på två patruller med skilda förläggningssorter och med vardera en automobil. Landstingspolisen i Malmöhus län består av fyra man, fördelade på två förläggningssorter, och har endast vanliga cyklar till sitt förfogande. Staten bidrager till kostnaden för avlöning av landstingspolisen med hälften samt till utgående pensioner med en tredjedel²⁾. Statsbidragen i dessa hänseenden ha under sistlidet budgetår uppgått till sammanlagt cirka 36,500 kronor.

13. Sam-
bandet med
landstings-
polisen.

¹⁾ Detta belopp är för innevarande budgetår högre än normalt på grund av en särskild kostnad under året å 19,000 kronor.

²⁾ Landstingen kunna i stället på det sätt åtnjuta bidrag av staten till pensionering av sina polismän, att dessa pensionsförsäkras i statens pensionsanstalt; intet av landstingen har dock använt sig av denna möjlighet.

Landstingspolisens omfattning har småningom allt mera minskats, även efter antagandet av 1925 års polislag. En genomgående tendens att i detta avseende göra besparingar har framträtt. Då uppgifterna för denna polis nu skulle komma att i huvudsak täckas av statspolisens verksamhetsområde, torde man få räkna med att landstingen allmänt låta landstingspolisen försvinna. Bland annat av denna anledning har vid planeringen av statspolisens förläggning icke tagits någon hänsyn till förefintligheten av landstingspolis. Givetvis bör det dock vara landstingen obetaget att bibehålla sådan polis, och under en övergångstid lär denna i allt fall i någon utsträckning komma att bestå, även om man kan antaga, att avvecklingen påskyndas genom att nuvarande befattningshavare vid landstingspolisen beredas anställning vid den utökning av städernas poliskårer, som föranledes av statspolisavdelningars inrättande. I den mån landstingspolisen består, synes statsbidrag alltför jämt böra utgå efter oförändrade grunder, i synnerhet som staten i varje fall måste fortsätta att lämna statsbidrag till de redan anställda ordinarie befattningshavarnas avlöning och pensionering. Det synes emellertid vara anledning underlätta att landstingspolismännen övergå i städernas tjänst, bland annat genom att låta staten stå de särskilda kostnader för pensionering, som i dessa fall kunna uppkomma. Även i andra avseenden kräves särskild reglering av förhållandet till den nuvarande landstingspolisen. Med den närmare utformningen av ifrågavarande övergångsbestämmelser torde emellertid kunna tills vidare anstå.

14. Hur tillgodose personalbehovet?

Såsom ovan omnämnts skulle som regel endast ordinarie polismän kunna tjänstgöra såsom statspolis. I statspolisstäderna erfordras således ökning av de nuvarande ordinarie styrkorna med tillsammans 200 man. För anställning såsom ordinarie polisman fordras genomgång av polisskolans lägre kurs. Sannolikt blir det dock icke möjligt att genast tillgodose det ökade kravet på polisskoleutbildat folk. Under en övergångstid måste troligen i ganska stor utsträckning medgivas, att extra konstupplärare kommenderas till statspolisavdelning. Emellertid är det tydligen önskvärt, att behovet snarast möjligt kan fyllas. För närvarande anordnas vid polisskolans lägre kurs i Stockholm årligen två kurser på 20 veckor, med början den 2 januari och den 1 augusti, vardera kursen indelad i tre klasser om tjugu man. Årligen utexamineras således omkring 120 man. Av dessa torde i genomsnitt omkring hälften vara från Stockholms stad. Antalet sökande till inträde i denna kurs överstiger årligen avsevärt de tillgängliga platserna; ofta kunna endast omkring hälften av de sökande vinna inträde. För landets polisväsende i dess helhet är det således säkerligen önskvärt, att någon åtgärd i detta avseende vidtages. En utvidgning av skolan har också varit planerad — denna fråga sammanhänger med spörsmål, som för närvarande äro under utredning av polisskolans styrelse jämte särskilda sakkunniga — men det torde icke utan väsentliga kostnader och organisatoriska olägenheter kunna vidtagas annan åtgärd än att utöka antalet elever i varje klass från 20 till 25, varigenom således årliga elevantalet skulle ökas med 30.

Avsevärt lättare skulle det låta sig göra att få till stånd — åtminstone

temporärt — en utvidgning av polisskolan i Göteborg. Denna skola åtnjuter icke statsbidrag men har ett av Kungl. Maj:t (den 14 december 1928) fastställt reglemente och av Kungl. Maj:t utsedd inspektör. Enligt särskilt medgivande av Kungl. Maj:t ger skolan samma kompetens som polisskolan i Stockholm. Årligen anordnas en kurs om 20 veckor med 20 elever. Endast 3 à 5 elever från annan ort än Göteborg kunna årligen mottagas. Enligt under hand inhämtade uppgifter skulle det emellertid utan större svårighet kunna låta sig göra att utvidga skolan med ytterligare en kurs årligen. Det förmodas, att det årliga anslag till Göteborgs stad, som skulle erfordras för åtagande att årligen anordna två kurser med tillträde till minst hälften av sammanlagda platsantalet för elever från annan ort än Göteborg, icke skulle behöva överstiga 7,000 kronor. Därest även här elevantalet i varje klass ökas till 25, skulle årligen polisskoleutbildning i Göteborg kunna erhållas för cirka 30 polismän från annan ort än Göteborg. Då detta skulle innebära en avsevärd vinst icke blott med hänsyn till förevarande organisation utan även för landets polisverksamhet i övrigt, förordas genomförandet av detta uppslag.

Kostnaderna för statspolisavdelningarna skola, såsom ovan berörts, helt ersättas städerna av staten. Vissa därvid uppkommande frågor upptagas här till behandling.

I fråga om *avlöningen* är det med det här föreslagna systemet tydligen icke möjligt, att staten betalar *vissa* polismäns verkliga avlöning.¹⁾ Beträffande kriminalpolismännen, avsedda för landsbygden, gäller för närvarande, att polisdistrikts kostnader för avlöning av sådana polismän skola gottgöras polisdistriktet av statsverket. Då denna institution har ordnats så att vissa män antagits och förordnats för denna verksamhet, har det tydligen varit dessa mäns avlöning, som ersatts av statsverket. I fråga om den nya statspolisen avses däremot att söka garantier för en verklig cirkulation; den nya institutionen innebär i princip, att staden är skyldig uppställa ett visst *antal* män för dessa ändamål, och det förutsättes, att utbyte skall kunna ske snabbt och formlost, kanske ibland mitt under en viss dag, utan bundenhet till en viss organisation. Den naturliga konsekvensen härav är, att staten för varje statspolisman betalar staden den lön, som *i medeltal* utgått till en stadens befattningshavare i samma tjänstegrad. Därvid torde man dock kunna förenkla beräkningarna i vissa avseenden, t. ex. så att man räknar med samma medellön under hela kalenderåret (i den mån ej allmän löneförhöjning trätt i kraft under detta) och bestämmer denna till den lön, som i medeltal tillkommit befattningshavarna inom resp. tjänstegrad vid mitten av året. [Exempel: Den 1 juli finnas i hela staden, inkl. statspolisavdelningen, 30 ordningspoliskonstaplar, därav 10 då uppbära lön efter en årslön, oavsett dyrtidstillägg, på 3,000 kronor, 5 efter en årslön på 3,300 kronor, 5 efter en årslön på 3,600 kronor och 10 efter en årslön på 3,900 kronor. För hela detta år blir medellönen för konstaplar $(10 \times 3,000) + (5 \times 3,300) +$

15. Sätt för beräkning av statens ersättning till städerna för statspolis.

¹ Frånsett dock statspolisintendenten, som skulle få en särskild ställning och för vilken det i denna avdelning sagda icke skulle gälla; jfr ovan under avd. 12.

+ (5 × 3,600) + (10 × 3,900), dividerat med 30 = 3,450 kronor. För 6 konstaplar på statspolisavdelningen betalas således för helt år 20,700 kronor, vartill eventuellt kommer dyrtidstillägg efter de procenttal, som under olika tider av året beräknats.] Även om alltså växlingar i det såsom statspolis disponerade folket icke skulle inverka på ersättningen, är det tydligt, att därest länsstyrelsen vederbörligen medgivit placering på statspolisavdelning av extra konstaplar, skall för sådan tid för detta antal utgå endast (medel-)lönen för sådana konstaplar.

I fråga om städernas kostnader för *pensionering* lär det vara omöjligt att komma till en exakt riktig beräkningsgrund för statsbidragets belopp vid tillämpning av den här angivna allmänna principen, men torde detta heller icke vara nödvändigt. Av stor vikt synes även här vara att komma till en anordning, som i tillämpningen icke skulle bli för invecklad. I stort sett lär man kunna komma till ett riktigt resultat, därest staten årligen till staden för varje statspolisman erlägger det belopp, vartill stadens pensioneringskostnad efter försäkringstekniska grunder i genomsnitt för personalen inom varje tjänstegrad kan uppskattas. Ett förslag härutinnan har upprättats av förste aktuarien i statens pensionsanstalt B. Kjellén; *se bilaga IV*.

Stadens kostnader för *uniformering* av polismän torde som regel kunna ersättas med samma belopp, som av staden erlägges såsom beklädnadsersättning åt dem, som icke åtnjuta sådan förmån.

Stadens kostnader för *andra förmåner av ekonomisk natur*, som tillkomma befattningshavarna, böra tydligen också ersättas, i den mån desamma belöpa på statspolisen.

Då staten i övrigt skulle ombesörja all för statspolisen erforderlig beväpning och utrustning samt själv bestrida alla utgifter för verksamheten, skulle staden utöver vad ovan nämnts icke ha andra utlägg för statspolisen än för *lokaler*. Ersättning bör givetvis utgå för rum åt hästar och fordon. För expeditiionslokal torde vid de mindre avdelningarna i regel icke erfordras några särskilda anordningar, varför ersättning härför torde behöva utgå endast till stad med statspolisavdelning på mera än 7 man (jfr under avd. 24 nedan anmärkning till föreslagen ändring i polislagens 15 § 1 mom.).

I synnerhet i fråga om avlöning och andra personliga förmåner kräves tydligen en reglering av städernas rätt till ersättning i åtskilliga andra avseenden än här berörts. Beträffande dessa förmåner torde emellertid i lagen endast böra upptagas den allmänna principen, att statsverket skall ersätta staden de kostnader, som belöpa på statspolismännen; närmare bestämmelser härom, vilka måste bli ganska detaljerade, torde få ankomma å Konungen att utfärda efter det att riksdagens yttrande i vederbörliga delar inhämtats.

16. Reservpolisen.

Efter redogörelsen för huvudgrunderna i den ifrågasatta anordningen med statspolisavdelningar uppställer sig frågan om den ställning det nuvarande reservpolissystemet bör erhålla i den nya organisationen. Inledningsvis har redan antytts, att någon inskränkning av reservpolisens antal icke anses böra äga rum. Statspolisorganisationen vill möjliggöra för städerna att upp-

ställa ett ökat antal polismän för rikets behov och tillgodose kravet på att en viss styrka alltid finnes att tillgå, men reservpolisens blir därför icke onödig. För beredande av den trygghet för olika eventualiteter, varom talas i direktiven för utredningsmännen, bör det exempelvis tydligen vara möjligt att från Stockholm på en gång erhålla en styrka på mera än 40 man. Särskilt vid behov av polishjälp å flera orter på en gång kan statspolisantalet behöva överskridas. Möjligheten för centralstäderna att uppsätta större styrka statspolis mot indragning av statspolis från annat håll är i sådana fall icke alltid att räkna med och är i varje fall icke under alla förhållanden tillfyllest. Hopsamlande av statspolis från olika län till gemensam styrka kan också stundom vara mindre lämpligt, bland annat på grund av behovet i de särskilda länen. Även om det icke är fråga om särskilt stora styrkor utan om tillgodoseende av smärre lokala behov, kan reservpolisens bliva till gagn. I ett län med en statspolisavdelning på endast 4 eller 7 man kan stundom, även för rent fredliga ändamål, uppstå behov av mera folk. Sådant skall visserligen kunna erhållas från annan statspolisavdelning efter hänvändelse till vederbörande kommissarie, eventuellt statspolisintendenten, men vid vissa tillfällen torde det icke blott gå fortare utan även ur andra synpunkter ställa sig lämpligare och naturligare för länsstyrelsen att öka ut antalet med reservpolis med anställning och hemvist i det egna länet. Länsstyrelsen i Kalmar län skulle exempelvis kunna taga 10 man från Kalmar, varav 3 betalas som reservpolis, samt eventuellt ytterligare 3 man reservpolis från Västervik. I synnerhet sammanläggningen av stats- och reservpolis från statspolisstaden synes vara av stort värde; de sammanflyta ju så att i en viss utkommenderad styrka det icke låter sig göra att utpeka vilka som utkallats under den ena eller den andra titeln. Samövningen och bekantskapen med kamraterna blir alltså fullständig. På grund av det anförda anses det icke böra ifrågakomma att vidtaga någon *begränsning* av det nuvarande antalet reservpolis (närmare angivet i tabblån bilaga V).

Emellertid är det uppenbart, att reservpolisens i än högre grad än för närvarande skulle med förevarande förslag bliva en verklig reserv och i avsevärt mindre utsträckning än tidigare behöva tagas i anspråk, något som tydligt framgår av den ovan (avd. 2) lämnade redogörelsen för reservpolisens hittillsvarande användning. På grund härav och då förslaget alltså innebär en avlastning för städerna, ligger en begränsning av statsbidraget för hållande av reservpolis i sakens natur. Detta bidrag, som för närvarande per man utgår med $\frac{1}{3}$ av lönen i lägsta löneklassen (i genomsnitt cirka 1,100 kronor), torde dock icke böra sänkas mera än till $\frac{1}{6}$ (cirka 550 kronor per man). Det bör i detta sammanhang också uppmärksammas, att även om städerna otvivelaktigt i viss mån skulle kunna få nytta av sina statspolisavdelningar, hållandet av sådana å andra sidan kommer att innebära vissa nya omsorger för dem.

Åtgärder, som skulle underlätta tillhandahållande av reservpolis, ha övervägts i olika riktningar. Därvid har även återupptagits den vid förarbetena till 1925 års lag behandlade tanken att såsom en reserv söka ut-

nyttja de pensionerade polismän, som ännu äro tjänstbara. Det synes antagligt, att det finnes många sådana, vilka skulle vara villiga att stå till förfogande för tjänstgöring i staden i de fall, då reservpolis utsänts, mot att de erhöles en relativt ringa årlig ersättning jämte daglön vid tjänstgöringen. För att uppmuntra städerna att träffa frivilliga dylika överenskommelser — vilket som ovan anmärkts framhölls såsom önskvärt i propositionen 1925 men icke torde ha praktiserats — och för att ur statens synpunkt kunna räkna med denna förstärkning, föreslås såsom ett tillägg till det nuvarande reservpolissystemet bestämmelser av den innebörd, att därest en reservpolisstad träffat överenskommelse med tjänstbar f. d. ordinarie polisman att för viss tid, dock högst till fyllda 65 år, stå till förfogande för tjänstgöring i staden vid de tillfällen, då reservpolis utsänts, *samt* åtagit sig att tillhandahålla ytterligare det antal reservpolismän, för vilka — enligt vad i förväg anmälts — finnas sådana ersättare, staden skulle bliva berättigad att åtnjuta det vanliga statsbidraget ($\frac{1}{6}$ av lönen) för ytterligare detta antal, dock högst till antal motsvarande det obligatoriska reservpolisantalet. Därest överenskommelserna endast skulle innefatta skyldighet att tjänstgöra, då reservpolis utgått, torde den årliga ersättningen kunna sättas ganska lågt, kanske till 200 à 300 kronor, och staden, som i statsbidrag skulle åtnjuta cirka 550 kronor, skulle således kunna få även ekonomiskt intresse av att ordna dylika överenskommelser. Intet hindrar staden att göra tjänstgöringsskyldigheten vidsträcktare, måhända mot högre ersättning, men detta är icke ur statens synpunkt av samma intresse.

I den mån här avsedda överenskommelser träffas, skulle staten betydligt säkrare kunna räkna med reservpolisen och skulle dennas antal ej oväsentligt ökas. En ökning, som sålunda göres beroende av att ersättare kunna erhållas, är tydligen av ett helt annat värde än endast en siffermässig höjning av reservpolisantalet i de resp. städerna, vilken med all sannolikhet icke skulle innebära någon reell förstärkning av polistillgången. Med ledning av undersökningar, som gjorts i vissa städer, torde man kunna räkna med, att ersättare skola kunna erhållas till ett antal av åtminstone 100, och skulle sammanlagda reservpolisantalet således höjas från cirka 200 minst till cirka 300.

Förut har framhållits den stora betydelsen av att erhålla tillgång till beriden polispersonal. Även i fråga om reservpolisen torde vissa åtgärder till befrämjande härav kunna vidtagas. Med stöd av 5 § sista stycket i polislagen har Konungen för de fem största städerna bestämt, att dessa skola tillhandahålla beriden reservpolis (Stockholm 8, Göteborg 5, Malmö 3, Norrköping 2 och Hälsingborg 2 man). Det torde icke möta något hinder att fördubbla de båda första siffrorna och att öka de båda följande till 4, *om* staten samtidigt övertager en väsentlig del, förslagsvis hälften, av kostnaden för detta antal hästar. Någon utökning av det nuvarande hästbeståndet skulle icke i någon av dessa städer erfordras på grund av nämnda höjning i antalet beridna reservpoliser. Då staten har ett starkt intresse av att hästbeståndet uppehålls, synes det vara skäligt, att staten i nämnda form bi-

drager till kostnaden. Det betydande värdet av att erhålla tillgång till ytterligare beriden polispersonal torde också mer än väl överväga den jämförelsevis ringa kostnad, som för detta ändamål skulle behöva utgå.

I samband härmed står frågan om reservpolisens effektivitet i fråga om annan utrustning och beväpning. För närvarande saknas direkta föreskrifter angående reservpolisens utrustning och beväpning, då densamma av stad ställes till förfogande. Det torde vara erforderligt att härutinnan bestämmelser utfärdas, som — utan att å städerna lägga några bördor — tillgodose statens intresse i detta avseende. Åtminstone bör alltid kunna krävas, att reservpolisen är utrustad med sablar. Även om något kan vinnas med dylika föreskrifter, lär det bli lämpligt att förse statspolisen med viss utrustning i sådan utsträckning, att densamma kan räcka även till en del av reservpolisen.

Det har redan omnämnts, att stad ansetts böra i visst fall kunna frivilligt åtaga sig att tillhandahålla flera än det lagstadgade antalet reservpolismän. Därest detta sker i reservpolisstad och kombineras med ett ersättaresystem av nyss antydd beskaffenhet, skulle sådant åtagande kunna ge rätt till årligt statsbidrag även för det överskjutande antalet. Jämväl i andra fall bör emellertid en länsstyrelse kunna träffa överenskommelse med en stad (och därmed jämställd köping) att tillhandahålla reservpolismän. Är stad villig att ställa polismän till länsstyrelsens förfogande, fastän skyldighet därtill enligt lag icke föreligger — resp. fastän reservpolisantalet därigenom överskrides — bör denna möjlighet till polisförstärkning få utnyttjas och även sålunda till förfogande ställda polismän anses såsom reservpolismän. Årligt statsbidrag kan visserligen endast ifrågakomma, då ersättare finnas, och även då endast i fråga om stad, som redan enligt lag är skyldig hålla reservpolismän, men vid *begagnande* av sådana frivilligt tillhandahållna reservpolismän bör ersättning utgå efter samma grunder som för reservpolismän i övrigt. På grund av minskade resekostnader kunna kostnaderna därigenom stundom nedbringas. (Jfr härom vidare 5 § 2 mom. i lagtexten samt anmärkning därtill under avd. 24 här nedan.)

Såsom förut berörts anordnas årligen vid polisskolans i Stockholm lägre kurs tvenne kurser om 20 veckor, den ena med början den 2 januari och den andra med början den 1 augusti, båda omfattande tre klasser om 20 man. Av eleverna äro i genomsnitt hälften från Stockholm och hälften från landsorten. Eleverna ha som regel minst något års polistjänst bakom sig vid genomgången av skolan. Enligt reglementet betraktas eleverna, så länge de tillhöra skolan, såsom befattningshavare vid polisväsendet i Stockholm, men må elev ej beordras till tjänstgöring vid dess poliskår i vidare mån än som påkallas för hans utbildning. Det ej ringa antal man, som här under större delen av året är samlat, borde emellertid kunna utnyttjas såsom en ytterligare reserv. Då till socialministern ingått rekvisition av reservpolis men sådan icke står till buds — vare sig på grund därav att antalet redan uttömts i de orter, som lämpligen kunna komma i fråga, eller att reservpolis icke kan där avstås — torde således socialministern böra kunna förordna om tillkallande av eleverna i polisskolans lägre kurs, eventuellt viss klass därav, för användning på samma sätt som reservpolis. För den tid,

17. Polis-
skoleelever
såsom ytter-
ligare reserv.

då de användas, finge staten givetvis betala dem lön, och utbildningstiden vid skolan finge utökas med samma tid. Möjligheterna att anlita denna utväg kunna kanske minskas på grund av svårigheten att få polisskoleeleverna uniformerade. Eleverna från Stockholm behålla emellertid under skoltiden de uniformer, som de tilldelats såsom extra konstaplar, och detsamma torde vara fallet med många av de övriga.

Motsvarande lärar böra gälla i fråga om polisskolan i Göteborg, därest denna, såsom ovan (avd. 14) förslagits, erhåller statsbidrag för utvidgning av elevantalet.

Det bör understrykas, att en anordning sådan som den här föreslagna icke skulle medföra några kostnader för statsverket annat än vid de — tydligen sällan förekommande — tillfällen, då polisskoleeleverna behövde tagas i anspråk.

18. Allmän
mobilitet vid
utomordent-
liga omstän-
digheter.

Såsom ovan berörts, bygger 1925 års polislag på den uppfattningen, att man icke skäligen kan ålägga ett samhälle förpliktelse att ställa polismän till förfogande för behov å annan ort i andra fall än då bidrag av statsmedel utgår. Denna grundtanke torde icke böra övergivas. Detta synes emellertid icke hindra, att i lagen bör finnas en bestämmelse, som berättigar Kungl. Maj:t i statsrådet att för utomordentliga fall efter vederbörlig framställning förfoga över all polispersonal. En sådan undantagsbestämmelse synes ligga i sakens natur. Fall kunna tänkas — såsom då landets säkerhet kan sägas vara i fara — då det skulle vara orimligt, om till och med Kungl. Maj:t skulle vara förhindrad att uppbåda alla tillgängliga poliskrafter för ordningens uppehållande. Givetvis förutsättes, att Kungl. Maj:t därvid bedömer läget ur rikssynpunkt och icke blottställer orter, som i sig själva äro hotade och där ordningens uppehållande är av särskilt stor vikt.

I samband härmed torde böra övervägas, huruvida sådan ändring i gällande bestämmelser bör äga rum, att jämväl beslut om användande av militär för upprätthållande av ordning skulle ankomma på Kungl. Maj:t.

19. Rekvisi-
tion av stats-
och reserv-
polis.

Angående reservpolisen gäller för närvarande, att länsstyrelse äger tillkalla sådan inom länet men att länsstyrelse vid behov av ytterligare reservpolis har att vända sig till chefen för socialdepartementet, som då äger tillkalla reservpolis från annat län.

I det föregående (avd. 6) har omnämnts, att enligt förevarande förslag allmänna planer rörande *statspolisens* verksamhet i de olika länen skulle uppgöras av statspolisintendenten efter förslag av vederbörande landsfogdar och fastställas av länsstyrelserna samt att vid särskilda behov vid sidan av planen landsfogdarna närmast under vederbörande länsstyrelser skulle ha att förfoga över statspolisen. Skulle inom ett län hjälp av statspolisen påkallas i magistratsstad utan statspolis, bör detta ordnas genom länsstyrelsen. Likaså bör länsstyrelsens tillstånd utverkas, därest polischefen i statspolisstad för särskilt behov vill taga statspolismän från den reguljära verksamheten i länet och använda dem i staden. I den mån vid något tillfälle statspolis-

männen icke tagas i anspråk ute i länet, bör polischefen däremot utan vidare kunna begagna dem i staden.

Därest man inom ett län får behov av mera statspolis än som där står till förfogande, kan (se ovan avd. 8) i första hand hjälp påkallas hos statspoliskommissarien i centralstaden. Anhållan därom bör — med undantag endast för brådskande fall — ankomma å länsstyrelsen. Kommissarien skulle då direkt kunna ställa till förfogande statspolis från hela den under honom hörande rayonen, under förutsättning att medgivande därtill erhöles av respektive landsfogdar eller länsstyrelser. Kunde icke på detta sätt tillräcklig statspolis erhållas, finge länsstyrelsen i stället hänvända sig till statspolisintendenten, vilken då för hela landet skulle ha samma möjlighet som kommissarien beträffande sin rayon.

Vill man inom ett län anlita den egna *reservpolisen*, bör detta allttjämt ankomma på länsstyrelsen. Likaså bör reservpolis från annat län allttjämt endast kunna erhållas efter hänvändelse till socialministern. Sådan hänvändelse bör emellertid kunna göras även av statspolisintendenten. I den mån det vid länsstyrelses anhållan om statspolis från *annat* län visar sig, att erforderlig styrka icke kan erhållas utan att man kommer in på reservpolisantalet, skulle länsstyrelsen eller statspolisintendenten således för möjliggörande härav inhämta socialministerns medgivande. Det har icke ansetts möjligt att eftergiva på kravet på socialministerns medverkan, då fråga är om skyldighet för stad att av den för stadens eget behov avsedda polisstyrkan avstå polis till annat län. Det bör emellertid uppmärksammas, att man på grund av statspolisen som regel skulle kunna utan socialministerns medverkan erhålla erforderlig polishjälp.

Det erinras, att ovan avsedda rekvisitioner och medgivanden tydligen böra kunna ske på snabbaste och formlösaste sätt, ofta per telefon eller telegraf.

Chefskapet över polispersonal tillkommer för närvarande (1 § 1 mom. i 20. Chefskap. polisreglementet) närmast under länsstyrelsen resp. överståthållaren:

i stad där polismästare finnes denne;

i annan stad borgmästaren eller den ledamot av stadens magistrat som förestår dess polisväsen eller, där magistrat ej finnes, kommunalborgmästare eller, om sådan ej finnes, stadsstyrelsens ordförande; samt

i annat polisdistrikt landsfiskalen (dock att chefskapet över köpingsåklagare i fråga om disciplinär bestraffning tillkommer landsfogden).

Chefskapet över landstingspolis tillkommer landsfogden.

Sammandrages polisstyrka från olika orter, utövas chefskapet, där ej länsstyrelsen annorledes förordnar, av polischefen i det polisdistrikt, där polisstyrkan är sammandragen.

Enligt instruktionen för landsfogdarna har landsfogden, under länsstyrelsen såsom länets högsta polismyndighet, ansvar för och ledning av polisväsendet å landsbygden i länet samt därinom belägen stad, där magistrat ej finnes, och är landsfogden pliktig att efter länsstyrelsens förordnande övertaga chefskapet över polisstyrka, som sammandragits från olika orter.

Enligt instruktionen för landsfiskalerna har landsfiskal såsom polisman att ställa sig landsfogdens befallningar till behörig efterrättelse och har han att av landsfogden i förekommande fall inhämta råd och upplysningar. Han är närmast under landsfogden ansvarig för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet inom sitt tjänstgöringsdistrikt.

Dessa bestämmelser torde böra i princip äga tillämplighet även i fråga om statspolisen och dennas verksamhet. Det har förut berörts, att stadens polischef bibehåller chefskapet över hela personalen, även den del därav som kommenderats såsom statspolis, men att denna i sin verksamhet står till länets förfogande. Tjänstgöringsordningen skulle i stora drag fastställas av länsstyrelsen, men landsfogden skulle äga att med avvikelse för visst fall därifrån direkt förfoga över personalen. Vid statspolismännens tjänstgöring ute i ett visst landsfiskalsdistrikt eller i en viss stad bör tydligen chefskapet principiellt tillkomma polischefen på platsen (landsfiskalen, resp. stadens polischef), vilken har befälet över annan polispersonal på platsen och är ansvarig för ordningen därstädes. Det är icke möjligt att härvidlag göra någon principiell åtskillnad på olika slag av tjänstgöring. Ej heller kan man göra chefskapet direkt beroende av tjänstegraden hos åtföljande statspolisbefäl, ty även den lokala polischefens tjänsteställning och lämplighet kan vara mycket växlande (alltifrån landsfiskal i ett obetydligt distrikt till polismästare i en stor stad). Å andra sidan är tydligen i många situationer den lokale polischefen icke den bäst skickade att ha befälet. I många fall torde detta komma att regleras på det sätt, att polischefen överläter åt det statspolisbefäl, som egentligen endast *under* polischefen har befälet över statspolismännen, att vidtaga erforderliga dispositioner och taga den omedelbara ledningen på platsen, i analogi med vad som ofta sker i stad, där borgmästaren är polischef men särskild kommissarie finnes. Statspolisbefälet bör ha skyldighet att i dylika situationer på uppdrag av polischefen taga befälet även över den lokala polispersonalen. Det är naturligtvis i sådana fall av vikt, att befälsförhållandena redan från början klargöras, särskilt för den underordnade personalen.

Tydligen äro emellertid nu antydda möjligheter icke tillfyllest och vinnes därigenom icke alltid önskvärd klarhet rörande befälsrätten och ansvaret. Vid allvarliga tillfällen kan det ofta vara av stor vikt, att den lokale polischefen helt fritages från ledningen och att denna från början lägges i händerna på mera erfaret polisbefäl. Avgörandet huruvida detta bör ske synes böra ankomma på den myndighet, som låtit sända statspolisen till platsen. Då landsfogde eller länsstyrelse beordrar statspolismän jämte befäl till tjänstgöring på viss ort, skall således kunna förordnas, att det medföljande befälet skall ha chefskapet över den på orten sammandragna polisstyrkan. Länsstyrelse bör givetvis som nu kunna uppdraga sådant chefskap även åt landsfogden. Regel torde böra bliva, att då i spetsen för en statspolisstyrka på landsbygden står en befälsperson av kommissaries grad, denne tilldelas det omedelbara befälet, direkt under länsstyrelsen, över polispersonalen på platsen samt ansvaret för ordningens upprätthållande därstädes, men detsamma torde stundom komma att bliva fallet även i fråga om över-

konstapel. I fråga om stad torde det ibland kunna vara naturligt, att även kommissarie ställes under stadens polischef. Då statspolisintendenten på eget initiativ eller länsstyrelsens begäran står i spetsen för en statspolisstyrka, bör länsstyrelsen tydligen alltid tillägga honom det direkta befälet över polispersonalen på platsen; det undantag härifrån, som bör gälla om statspolis användes i en polismästarstad, är knappast av praktiskt intresse, alldenstund statspolisintendentens personliga ingripande i sådana fall icke lär ifrågakomma.

Det sagda har motsvarande tillämplighet även då en utkallad styrka förstärks med reservpolis eller uteslutande består av reservpolis. Skillnaden mellan dessa båda slag av polis skulle egentligen framträda endast i fråga om sättet för rekvisition och ersättningen till staden.

Det bör eftersträvas att rörande dessa förhållanden erhålla klara och tydliga bestämmelser.

Enligt 15 § 4 mom. andra stycket i polislagen gäller för närvarande, att därest polisdistrikt tillhandahållit reservpolispersonal, bestrider statsverket ej mindre vad av vederbörande polismäns lön belöper å tid, som de tjänstgjort utom distriktet, ävensom reservpolispersonalens transport till och från tjänstgöringsorten, personalens bostad och kost under tjänstgöringstiden samt särskilda kostnader för hästar och fordon, än även dagarvode till varje polisman. Enligt 4 § i KK den 26 juni 1925 angående ersättning åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet för vissa av deras verksamhet föranledda utgifter m. m. skall dagarvodet utgå för varje dygn, som helt eller delvis använts för tjänstgöring såsom reservpolisman, med 5 kronor eller, om polismannen innehar befälsgrad, med 8 kronor; dock må ej för del av dygn högre ersättning beräknas än som skulle ha utgått, om polismannen åtnjutit sådan ersättning enligt allmänna resereglementet.

Om befattningshavare vid polisväsendet i annat fall på grund av föreskrift i polislagen tjänstgör utom det område, för vilket han är anställd, bestridas därigenom uppkommande särskilda kostnader av statsverket. Därest befattningshavarens lön endast delvis bekostas av statsverket, skall jämväl vad av lönen belöper å tid, som han sålunda tjänstgör, helt bestridas av statsmedel (15 § 5 mom. i polislagen). — Enligt 5 § i nämnda KK den 26 juni 1925 utgår i sådana fall resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet.

Statspolisen skulle ju regelmässigt användas ute i länen. För denna verksamhet skulle polismännen givetvis endast äga åtnjuta sin vanliga lön samt ersättning för särskilda utgifter i tjänsten. För resorna skulle merendels brukas motorfordon — i kortare patrulleringstjänst även hästar — men för andra resor bör reseersättning enligt resereglementet utgå (jfr 15 § i detta). Vid längre färder måste givetvis även traktamentsersättning utgå. Det torde emellertid vara nödvändigt att genom särskilda bestämmelser begränsa dessa ersättningar till vad som med hänsyn till den särskilda beskaffenheten hos denna tjänstgöring kan vara skäligt (jfr 1 § andra stycket i resereglementet). I den mån man kan bedriva verksamheten från förlägg-

21. Ersättning vid användning av stats- eller reservpolis.

ningsstaden genom färder på kortare tid än 4 timmar — i fråga om patrulleringen till häst lärer detta som regel bliva fallet — synes sålunda icke någon ersättning böra utgå (jfr 17 § 2 mom. i resereglementet). Längre färder torde oftast kunna läggas så, att polismannen återvänder till staden inom den ordinära tjänstgöringstiden, och för sådant fall synes icke behöva utgå full dagtraktamentsersättning enligt resereglementet (6 kronor för polis-konstapel) utan endast ett belopp av 3 kronor (beräknat för medhavd torrskaffning eller ett mål mat). Har en polisman tjänstgöring t. ex. en hel kväll, torde ofta motsvarande lättnad kunna beredas honom under förmiddagen och för sådan resa alltså icke högre traktamentsersättning böra utgå. Måste en polisman vara borta från staden mera än den normala arbetstiden av åtta timmar i följd, lärer traktamentet böra höjas till 6 kronor. Nödgas han övernatta å annan ort, bör till honom utgå ersättning för helt dygn (6 kronor för dag + 4 kronor för natt). För patrullering inom avlägsnare delar av ett län kan det troligen stundom bliva nödvändigt att på detta sätt låta en patrull arbeta vissa dagar med utgångspunkt från annan ort. Skulle det i något fall befinnas lämpligt och möjligt att låta någon polisman för längre tid tjänstgöra med utgångspunkt från annan ort än förläggningsstaden, synes detta icke böra vara uteslutet, men *full* traktamentsersättning bör tydligen icke utgå mer än för högst ett visst antal dagar i följd, exempelvis 10.

De sålunda antydda särskilda föreskrifterna, kompletterade av allmänna resereglementets bestämmelser, skulle gälla vid alla de tillfällen då statspolis anlitas, såväl vid den dagliga verksamheten som vid sammandragningen av statspolisstyrka för särskilda ändamål. För det senare fallet bör anmärkas bestämmelsen i 8 § 1 mom. i resereglementet om skyldighet för »den främste av förrättningsmännen», därest två eller flera ha att färdas samma väg, att på billigaste sätt anordna gemensam resa. Ersättning utgår därvid med vad som verkligen utgivits. Ett liknande stadgande torde här böra införas i fråga om anordnande av kost och logi, varvid dock såsom gräns lämpligen torde kunna sättas, att befäl åtföljer på resan och att hela styrkan består av minst 4 man. I samband härmed torde böra utfärdas närmare bestämmelser om skyldighet för ortsmyndigheterna att i vissa fall ombesörja inkvartering och förplägnad.

Såsom ofta erinrats, skulle reservpolisen tjäna som komplement till statspolisen och användas på fullt enahanda sätt, stundom samtidigt med denna. Då reservpolis anlitas från statspolisstad, skulle detta vara för ökning av det såsom statspolis tillgängliga antalet, och man skulle icke kunna urskilja vissa män såsom statspoliser och andra som reservpoliser. Det är således nödvändigt, att ersättningen för resor, kost och logi ordnas på samma sätt som för statspolisen. En konsekvens härav är, att det särskilda dagarvudet för tjänstgöring såsom reservpolis måste bortfalla.

Då reservpolis anlitas, betalar staten enligt nuvarande ordning till staden vad av dessa polisens lön belöper å tid, som de tjänstgjort såsom reservpolis. Sådan ersättning utgår med lönen till just de män, som använts. För det fall att reservpolis skulle anlitas samtidigt med statspolis från samma stad

skulle detta, av skäl som ovan antytts, icke låta sig göra, utan löneersättningen måste beräknas på samma sätt som för statspolisen. Ersättning för avlöning bör med andra ord utgå på samma sätt som om statspolisavdelningen för denna tid ökats med det antal man, som utgått såsom reservpolis. Även då reservpolis utgått från annan stad än statspolisstad synes ersättning böra utgå efter enahanda grunder. Såsom framgår av det ovan (avd. 16) sagda, skulle dessa grunder tillämpas såväl då reservpolismän tillhandahållits på grund av föreskrift i lag som då tillhandahållandet grundat sig på frivilligt åtagande.

Da polisskoleelever (se avd. 17 här ovan) anlitats, bör till dem utgå ersättning för resa, kost och logi efter samma grunder som ovan angivits. Angående dessa elevers lön hänvisas till anmärkningen till 15 § 5 mom. under avd. 24 här nedan.

Även då i andra fall befattningshavare vid polisväsendet använts utom det område, för vilket han är anställd, böra för enhetlighetens skull gällande regler om rese- och traktamentsersättning jämkas på sätt ovan angivits. Måhända böra dock icke de för verksamhet på landsbygden avsedda kriminalpolismännen avskäras från sin nuvarande rätt till ersättning enligt allmänna resereglementet utan särskilda jämkningar.

Vad nu sagts gäller endast de meniga polismännen. För befälets resor torde resereglementets allmänna bestämmelser böra tillämpas.

Användande av stats- eller reservpolis i sådan tjänstgöring, som skall bekostas av enskilda, bör, såsom förut antytts, icke möta något hinder. För sådana fall böra vanliga regler tillämpas — att utkallandet av reservpolis skett i vederbörlig ordning genom länsstyrelsen kan tänkas få betydelse exempelvis för befogenheten att utöva polisverksamhet utom staden eller för statens ersättningsskyldighet vid skada i tjänsten — endast med den skillnad att statens kostnad för utkallandet uttages av den enskilde. I fråga om reservpolis bör stadens räkning till staten för avståendet av polismännen likvideras av den enskilde. Har statspolis använts på detta sätt, bör länsstyrelsen av den enskilde uttaga ersättning därför och bör det stadgas, efter vilka grunder denna ersättning skall utgå. I detta hänseende torde kunna stadgas, att den enskilde skall ersätta vad staten betalar som avlöning för det ifrågavarande antalet polismän för den tid, då dessa använts, jämte alla kostnader för användandet. Frågan i vad mån polismännen äga mottaga särskild ersättning utöver lönen eller åtaga sig tjänstgöring på fritid mot särskild betalning torde få avgöras efter de för resp. poliskärer gällande bestämmelserna.

Kriminalpolismän för verksamhet huvudsakligen utom staden (6 § andra stycket i polislagen) finnes för närvarande i följande utsträckning:

i Stockholm	2 kriminalöverkonstaplar	4 kriminalkonstaplar
» Uppsala	1	»
» Nyköping	1	
» Eskilstuna	1	

22. Sam-
bandet med
kriminal-
polisorgani-
sationen för
landsbygden.

i Linköping		2	kriminalkonstaplar
» Norrköping		1	»
» Jönköping	1	1	»
» Växjö		1	»
» Kalmar		2	»
» Västervik		1	»
» Visby		1	»
» Karlskrona		1	»
» Kristianstad		2	»
» Malmö	1	3	»
» Hälsingborg		1	»
» Halmstad		1	»
» Göteborg	1	1	»
» Borås		1	»
» Trollhättan		1	»
» Skövde		3	»
» Karlstad		2	»
» Örebro		2	»
» Västerås		2	»
» Falun		3	»
» Gävle	1	2	»
» Sundsvall		2	»
» Härnösand		3	»
» Östersund		1	»
» Umeå		4	»
» Luleå		3	»

Summa 6 kriminalöverkonstaplar 54 kriminalkonstaplar

Det av f. d. polismästaren G. Hårleman avgivna förslaget innebär följande ändringar häri:

1) Vid var och en av länsavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö anställas en kommissarie samt ytterligare en kriminalkonstapel.

2) De för Uppsala, Södermanlands, Västmanlands, Älvsborgs, Hallands och Kristianstads län inrättade kriminalkonstapelsbefattningarna indragas så snart de bliva lediga. I stället inrättas motsvarande antal befattningar av samma slag i Stockholm, Göteborg eller Malmö med sådan fördelning mellan dessa städer att Stockholm blir stationsort för Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län, Göteborg för Älvsborgs och Hallands län samt Malmö för Kristianstads län.

3) I stället för den lediga kriminalkonstapelsbefattningen i Västernorrlands län inrättas en överkonstapelsbefattning i Härnösand eller Sundsvall, därvid även bestämmes att samtliga befattningarna för länet sammanföras till endera av nämnda städer.

4) I andra län, där överkonstapelsbefattning icke finnes, inrättas sådan i mån av behov i utbyte mot kriminalkonstapels befattning (vid kostnadsberäkningen antager Hårleman detta böra ske på så sätt, att överkonstapei skulle finnas i alla de län, som nu icke ha sådan befattning men ha mera än en kriminalkonstapel, d. v. s. — utom Västernorrlands län — i Linköping, Kalmar, Skövde, Karlstad, Örebro, Falun, Umeå och Luleå).

Vare sig detta reformförslag helt eller delvis kommer till genomförande eller ej — ståndpunkt härtill har ännu icke fattats — synes denna organisation i huvudsak icke behöva inverka på beskaffenheten och omfattningen

av den här föreslagna nya organisationen. De båda organisationerna äro visserligen byggda på samma princip; båda slagen av polismän äro anställda i resp. stads tjänst men avsedda för verksamhet huvudsakligen utom staden och avlönade på statens bekostnad; båda slagen göra samma skäl för benämningen »statspolis». Verksamheten är emellertid icke densamma, och ingenting hindrar rent principiellt, att å en ort skulle finnas båda slagen men å en annan endast endera slaget polismän. Det bör dock uppmärksammas, att en samverkan mellan de båda slagen polismän i ej ringa utsträckning torde kunna äga rum på landsbygden, till fromma för verksamheten. I synnerhet vid större kriminalaffärer torde kriminalpolisen ofta kunna ha gagn av den övriga polisens biträde, i varje fall till åtskillig vakt-hållning och dylikt, och motorfordonen borde ej sällan kunna komma till gagn även för kriminalpolismännen. En sådan samverkan befordras tydligen i hög grad, om verksamhetsområdena sammanfalla och om de båda slagen av polismän arbeta med samma ort som utgångspunkt. I den mån det Hårlemanska förslaget parallellt med det här framlagda förslaget genomföres, skulle detta också i huvudsak bliva fallet. Undantagen skulle endast bestå däri, att i var och en av städerna Norrköping, Västervik, Växjö och Visby skulle finnas en kriminalpolisman för resp. län men ingen statspolisavdelning samt att kriminalpolismännen för Västmanlands län skulle tillhöra Stockholms kriminalavdelning, under det att föreliggande förslag upptager en särskild statspolisavdelning i Västerås för detta län. De anförda omständigheterna torde tala för att efter hand indraga kriminalpoliserna i Norrköping och Västervik till resp. Linköping och Kalmar (under det att de fristående kriminalpolismännen i Växjö och Visby torde få bibehållas) samt att bibehålla åtminstone någon av de för Västmanlands län avsedda kriminalpolismännen i Västerås; se vidare här nedan.

Samtliga statspolisavdelningar skulle med en sådan ordning komma att bestå även av kriminalpolismän, och en viss samverkan förutsattes kunna äga rum. Denna förening torde emellertid på intet sätt minska det i Hårlemanska förslaget framhållna behovet av att man i mån av kriminalkonstaplars avgång i stället inrättar kriminalöverkonstapelstjänster i vissa län. Detta är betingat av önskemålet att erhålla kompetenta förhørsledare och utredningsledare, och dessa överkonstaplar måste antagas bliva fullt sysselsatta med kriminalverksamheten. Ordningspolisverksamheten kräver å sin sida en särskild befälsperson även vid de minsta avdelningarna; denna verksamhet skulle säkerligen bliva lidande på om konstaplarna till befäl endast hade en person, som huvudsakligen vore sysselsatt med kriminalpolisverksamhet. I en del fall skulle således statspolisavdelning bestå av en kriminalöverkonstapel med en, två eller tre kriminalkonstaplar samt en annan överkonstapel med 3 eller 6 ordningskonstaplar. De båda delarna av sådan avdelning skulle givetvis vara helt sidoordnade och bedriva sin verksamhet fullt självständigt, men det rent formella chefskapet finge tilldelas den ene av överkonstaplarna. I andra fall skulle vid statspolisavdelning finnas, utom överkonstapel och 3 eller 6 man för ordningspolisverksamheten, endast meniga kriminalpolis-

män. Småningom skulle detta dock bliva fallet endast i de statspolisstäder, där allenast en kriminalpolisman skulle finnas. I Gävle, Sundsvall och Luleå skulle finnas en kommissarie såsom chef för statspolisavdelningen samt under honom en kriminalöverkonstapel med 2—4 kriminalkonstaplar och en annan överkonstapel med 13 konstaplar för ordningspolisen. I Malmö och Göteborg skulle med en direkt sammanslagning av de båda förslagen finnas två kommissarier, en kriminalöverkonstapel med 7, resp. 5, kriminalkonstaplar samt en, resp. 2, andra överkonstaplar med 18, resp. 27, ordningskonstaplar. Införandet av kommissarier för ordningspolisen i dessa båda städer lärer emellertid böra medföra, att icke samtidigt nya kriminalkommissarietjänster här kunna inrättas. I stället torde i båda städerna en av kriminalkonstapelstjänsterna böra utbytas mot en kriminalöverkonstapelstjänst. Det är att märka, att den nye kommissarien i dessa städer skulle i viss mån utöva chefskapet även över statspolisavdelningarnas kriminalpolismän samt att han torde få tid att biträda även i kriminalverksamheten; detsamma skulle gälla i fråga om kommissarierna i Gävle, Sundsvall och Luleå. I Stockholm torde, såsom förslagen innebära, böra finnas en kommissarie för vardera grenen av verksamheten. Här blir ju statspolisintendenten den gemensamme chefen. (I Stockholm beräknas den ena kommissarietjänsten kunna sammanslås med viss annan tjänst; se ovan under avd. 12.)

I redogörelsen här ovan har räknats med ett genomförande i huvudsak av det Härlemanska organisationsförslaget och endast behandlats vissa jämkningar däri, som ett införande samtidigt av ordningsstatspolis förmodas böra medföra. Under överläggningarna med utredningsmännen ha emellertid varit på tal även vissa andra jämkningar i nämnda förslag, vilka här torde böra omnämnas för erhållande av yttrande däröver i samband med yttranden över förevarande promemoria i övrigt. I anledning av de invändningar mot förslaget, som framstälts från vissa av de län, vilka icke skulle få behålla egen kriminalpolis utan skulle erhålla sådan från stad utom länet, har sålunda ifrågasatts, huruvida man icke i vart och ett av dessa län eller några av dem borde även för framtiden bibehålla en kriminalkonstapel, som skulle biträda landsfogden samt på egen hand sköta en del enklare uppgifter. I den mån han icke räckte till för kriminalverksamheten inom länet, skulle kriminalpolismän i enlighet med det Härlemanska förslaget kunna rekvireras från resp. Stockholm, Göteborg och Malmö. För att göra den hjälp, som sålunda skulle kunna erhållas, mera effektiv, har ifrågasatts att utbyta en av kriminalkonstapelstjänsterna i Stockholm mot en överkonstapelstjänst. Då således i Stockholm, utom kommissarien, skulle finnas tre överkonstaplar, skulle dessa, om så befinner sig önskvärt, kunna i viss mån specialisera sig på de därtill hörande olika länens förhållanden samt biträda dessas egen kriminalkonstapel med råd och hjälp vid behov. På samma sätt torde de två överkonstaplarna i Göteborg och Malmö kunna specialisera sig på olika län.

De för statspolisavdelningarna meddelade bestämmelserna torde i viss utsträckning kunna bli tillämpliga även beträffande kriminalpolismännen,

och skulle således även denna organisation i detta sammanhang få en något fastare byggnad än för närvarande är fallet. Likhetera ligga dock mest på det rent administrativa området (avlönings- och pensionssystem och dylikt). De skäl som motivera den här föreslagna cirkulationen i fråga om kommandering till statspolisavdelningen föreligga t. ex. tydligen icke beträffande kriminalpolismännen. Det nu använda förfarings sättet att dessa polismän förordnas för denna tjänst och ofta ställas helt vid sidan av stadens egen poliskår torde dock icke vara lyckligt. Bland annat föranledes lätt härav, att dessa polismän ställas utanför den vanliga befordringsgången inom poliskåren. Även i andra fall än vid befordran böra utbyten kunna äga rum utan några svårigheter. Det synes således vara lämpligt att för förordnande för kriminalpolisman att tjänstgöra på statspolisavdelning stadga samma inskränkning, som ovan föreslagits i fråga om förordnande som befäl vid statspolisavdelning, eller således att sådant förordnande skall ske på viss tid, förslagsvis tre år, i sänder samt underställas länsstyrelsens prövning.

Statspolisintendentens översyn och rent inspekterande verksamhet bör gälla även kriminalpolismännen. Han bör sålunda kunna ingripa med råd och anvisningar samt förslag till åtgärder, i den mån han finner kriminalpolismännen olämpligt eller otillräckligt utnyttjade.

I bifogade *bilaga VI* har gjorts en beräkning över kostnaderna för stats- 23. *Kostnads-beräkning.*
och reservpolisorganisationerna enligt det här förordade förslaget.

För varje post i beräkningen har upptagits: a) i *första kolumnen* beloppen för budgetåret 1932/1933; då organisationen antages skola träda i kraft den 1 januari 1933, utgöra dessa belopp som regel hälften av de årliga beloppen; dock belastas denna budget av alla kostnader för nyanskaffning av materiel m. m.; b) i *andra kolumnen* den beräknade kostnaden för budgetåret 1933/1934, sedan alla nyanskaffningar dessförinnan ägt rum; samt c) i *tredje kolumnen* den genomsnittliga *årliga* kostnaden, därvid posterna för nyanskaffningar fördelats på det antal år, som ansetts motsvara livslängden av olika förnödenheter.

Till beräkningen fogas följande anmärkningar:

p. 1) Statspolisintendentens lön har beräknats enligt lägsta löneklassen i 25 lönegruppen för befattningshavarna i Stockholms stad, till vilken lönegrupp förste, andre och fjärde polisintendenten höra (tredje polisintendenten 26 lönegruppen). Lönen har beräknats för hela budgetåret 1932/1933, då denna befattning med hänsyn till erforderliga förberedelser torde få besättas före organisationens ikraftträdande. Med hänsyn till senare uppflyttning i högre löneklass upptages kostnaden i tredje kolumnen till 1,000 kronor högre belopp. — Dyrtidstillägg ha inräknats i beloppen.

p. 2—5) Ersättningarna för löner i övrigt ha beräknats i genomsnitt komma att uppgå till avlöningsförmånerna i resp. städer i näst högsta löneklassen. Beloppen i tabblån ha — med inräknande av dyrtidstillägg — beräknats på detta sätt, därvid avdrag *icke* skett för de pensionsavgifter, som i vissa städer betalas av befattningshavarna. Enligt denna beräkning

skulle sammanlagda lönekostnaden uppgå till cirka 843,000 kronor. Man torde emellertid med visshet kunna räkna med att under budgetåren 1932/1933 och 1933/1934 sammanlagt minst 50 av statspolisavdelningarnas platser komma att besättas med extra konstablar samt att åtminstone under de närmaste åren därefter minst 25 sådana konstablar årligen bli placerade på statspolisavdelningarna. Då löneskillnaden per man mellan ordinarie och extra konstapel i genomsnitt torde kunna beräknas till 1,000 kronor, har kostnads-siffran minskats med resp. 25,000, 50,000 och 25,000 i de 3 kolumnerna.

p. 6) Efter inhämtade upplysningar rörande löner och pensionsåldrar i de särskilda städerna har beräknats, att statens bidrag till pensioneringskostnader enligt det i bilaga IV föreslagna systemet och med där angivna procenttal skulle uppgå till omkring 85,000 kronor för befattningshavarnas egen pensionering och omkring 27,000 kronor för familjepensioneringen, eller således till sammanlagt omkring 112,000 kronor årligen. Då emellertid i fråga om avlöningskostnaden här ovan räknats med de i medeltal utgående bruttolönerna (utan avdrag för befattningshavarnas egna pensionsavgifter), under det att förslaget i bilaga IV bygger på att avlöningskostnaden beräknas till de i medeltal utgående nettolönerna, bör vid förevarande kostnadsberäkning från nämnda belopp å 112,000 kronor avdragas sammanlagda beloppet av de avgifter för egen och efterlevandes pensionering — skillnad härpå kan ej alltid göras — som det ifrågavarande antalet befattningshavare i de olika städerna som regel erlägger. Detta belopp har beräknats till 23,000 kronor; årliga pensioneringskostnaden skulle således bli 89,000 kronor. Då pensioneringsbidrag icke skulle utgå, i den mån statspolisavdelningarna besättas med extra konstablar, torde man emellertid, med utgångspunkt från samma antagande i detta avseende, som angivits under p. 2—5 ovan, kunna räkna med en minskning i den årliga kostnaden t. o. m. budgetåret 1933/1934 med omkring 20,000 kronor och därefter med omkring 10,000 kronor.

p. 8 och 9) Kostnaderna för hästar ha beräknats med ledning av vissa uppgifter från Stockholms stad, vilka även jämförts med tillgängliga uppgifter från Göteborg och Malmö. För att det fastställda antalet beriden personal alltid skall kunna beräknas vara tillgängligt, har räknats med sammanlagt 10 reservhästar.

p. 10) Då ganska avsevärda krav måste kunna ställas på statspolisens bilar, har man ansett sig icke böra räkna med sådana till lägre inköpspris än 5,000 kronor. Vid en så stor beställning, som det här bleve fråga om, torde man å andra sidan kunna för detta pris erhålla lämpliga bilar.

p. 14) Kostnaderna för beväpning och personlig utrustning ha beräknats med ledning av vissa uppgifter, som erhållits från Stockholms stad.

p. 15) Angående traktamentsersättningarna hänvisas till framställningen under avd. 21 här ovan.

p. 16) För inköp av tekniska hjälpmedel torde böra ställas till förfogande ett större anslag, förslagsvis 15,000 kronor, vid statspolisens nyorganisation samt därefter årligen 3,000 kronor.

p. 17) För statspolisintendentens expedition i Stockholm torde även

komma att erfordras ett skrivbiträde. Sammanlagda kostnaden torde få beräknas utgå från den 1 oktober 1932.

p. 20) I budgeten beräknas f. n. årliga kostnaden för *användning* av reservpolis (d. v. s. oavsett statsbidraget) till 40,000 kronor. Enligt inhämtade uppgifter ha, som i annat sammanhang redan angivits, verkliga kostnaderna under budgetåret 1930/1931 uppgått till cirka 26,500 kronor jämte dagarvoden 8,500 kronor. Här torde nu få beräknas ett runt belopp för användning av stats- och reservpolis. Det är då att märka, att vid användning av statspolis som regel icke uppstå några kostnader utöver de förut i tablån beräknade samt att reservpolisen skulle komma till väsentligt minskad användning. Högre belopp än 20,000 kronor torde alltså ej behöva här beräknas. Detta belopp skulle då inbegripa dels statspolisens alla kostnader för resor (med annat än egna motorfordon), dels kostnader för kost och logi åt statspolis, då sådan användes i trupp, och dels alla kostnader för *användning* av reservpolis.

p. 22) Antalet ersättare kan med nuvarande folkmängdssiffror komma att uppgå till *högst* 202 man, men torde — med ledning av gjorda preliminära undersökningar — icke här behöva räknas med mera än 100.

p. 23) Bidraget till städernas kostnader för reservpolishästar har för varje häst beräknats till hälften av årliga kostnaderna enligt p. 8 och 9 här ovan.

p. 24) Kostnaden för utvidgning av polisskolan i Göteborg med en kurs (avd. 14 ovan) torde få beräknas med fulla beloppet även för budgetåret 1932/1933.

p. 25) I detta sammanhang upptages även den ökade kostnaden för kriminalpolisen enligt Hårlemans förslag. Enligt detta skulle den ökade årliga kostnaden uppgå till cirka 48,000 kronor för personalökningen vid kriminalavdelningarna samt cirka 11,000 kronor för förändring vid centralbyrån för fingeravtryck. Då det föreslagna utbytet av 9 kriminalkonstaplar med lika många kriminalöverkonstaplar (höjning cirka 800 kronor per man) skulle ske endast småningom, beräknar Hårleman emellertid för budgetåret 1932/1933 kostnadsökningen till endast $45,000 + 11,000 = 56,000$ kronor. Här förutsättes nu, att även dessa förändringar kunna äga rum först från den 1 januari 1933 samt att (såsom ovan under avd. 22 omnämnts) i stället för inrättande av de föreslagna nya kommissarierna i Göteborg och Malmö en kriminalkonstapelstjänst i båda dessa städer utbytes mot en överkonstapelstjänst. På grund härav beräknas den årliga framtida kostnaden till 59,000 kronor med avdrag för 2 gånger 8,500 kronor men ökning av 2 gånger 800 kronor eller således till 43,600 kronor, den beräknade kostnaden budgetåret 1933/1934 till 39,000 kronor samt kostnaden budgetåret 1932/1933 till 19,500 kronor.

p. 27) Vid beräkning i budgeten av anslaget för polisväsendet i riket uppskattas f. n. kostnaden för statsbidrag för reservpolismän till 226,700 kronor (cirka 1,100 kronor per man) samt kostnaden för användningen, såsom ovan vid p. 20) berörts, till 40,000 kronor. På grund av inhämtade uppgifter angående statsbidragens faktiska belopp budgetåret 1930/1931 bör

emellertid statsbidraget enligt nuvarande grunder för 202 man beräknas till allenast 216,000 kronor samt, såsom ovan nämnts, kostnaderna för användandet till cirka 35,000 kronor. Här har således upptagits ett avgående belopp av 251,000 kronor.

p. 28) För möjliggörande av reservpolisens användning för trafikkontroll ha under de sista åren till vissa länsstyrelser utgått anslag för förhyrning av motorfordon, tillhoppa cirka 28,000 kronor. Sådana anslag bliva nu onödiga. I detta sammanhang erinras, att de s. k. bilvågar, som för denna verksamhet fått inköpas av länsstyrelserna med hjälp av andra anslag, givetvis böra övertagas av statspolisavdelningarna.

p. 29) Statsbidragen till landstingspolis torde med hänsyn till vad som anförts under avd. 13 här ovan kunna beräknas under de närmast följande åren nedgå från nuvarande cirka 36,500 kronor till omkring 20,000 kronor.

p. 30) Ur polisanslaget utgå f. n. till vissa länsstyrelser olika belopp för extra bevakning på vissa platser. En stor del av dessa anslag torde bliva onödiga efter statspolisens införande. Närmare uppgift å vilka av dessa belopp, som sålunda icke längre böra beräknas, torde böra lämnas av länsstyrelserna i samband med yttrande över denna promemoria. Här har med ledning av tillgängliga uppgifter upptagits ett avgående belopp av 25,000 kronor.

p. 31) Den ovan under avd. 12 omnämnda besparingen å polisbyrån i Stockholm genom indragning av en kriminalkommisarietjänst men ändring av en kriminalkonstapelstjänst till kriminalöverkonstapelstjänst kan beräknas till cirka 9,000 kronor per år.

24. Anmärkningar till utkastet till ändringar i polislagen.

Såsom förut omnämnts, har uppgjorts ett utkast till ändringar i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket, vilket utkast fogats till denna promemoria såsom *bilaga I*. Här nedan upptagas några anmärkningar till utkastet.

5 §.

I denna paragraf finnas upptagna nuvarande bestämmelser angående skyldigheten att tillhandahålla reservpolismän. Då nu i lagen skola införas bestämmelser av innebörd, att Konungen skall kunna ålägga vissa av reservpolisstäderna att även hålla statspolismän utöver sin ordinära styrka — i analogi med det nuvarande stadgandet om kriminalpolismän i 6 § andra stycket — kan det ifrågasättas, om icke det nya stadgandet borde få sin plats före stadgandet om reservpolismän. Dessa skulle ju nu i viss mån tjäna såsom en reserv till statspolisen. Å andra sidan framstår reservpolisen såsom det primära såtillvida, att skyldigheten att hålla sådan skall åligga alla städer av viss storlek på grund av stadgande i lag, varefter Konungen skulle kunna förelägga *vissa av dem* att dessutom påbygga sin poliskår med statspolis. I utkastet har med hänsyn härtill den nuvarande 5 § upptagits såsom *mom. 1* i en ny 5 § samt stadgandet angående statspolis upptagits i ett senare moment av samma paragraf.

I *mom. 2* upptages emellertid först ett nytt stadgande, som skulle giva laga verkan åt åtaganden att tillhandahålla reservpolismän även i den mån skyldighet därtill icke föreligger (se avd. 16 ovan). Möjlighet härtill har ansetts böra finnas för alla polisdistrikt, där icke alla polismän redan på grund av lagens obligatoriska stadganden äro mobila, alltså för såväl reservpolisstäder som andra städer och med stad likställda köpingar. Momentet har formulerats så, att åtagande kan ske såväl för eventuella behov under viss tid framåt som för visst särskilt tillfälle. Åtaganden av det förra slaget torde i huvudsak endast komma att förekomma i fråga om sådan reservpolisstad, som kan träffa överenskommelser om ersättare, enär därigenom beredes möjlighet att erhålla statsbidrag även för de frivilliga reservpolismännen. Åtaganden av det senare slaget åter kunna väl tänkas även i andra fall. Beträffande båda slagen av åtaganden gäller tydligen, att dessa icke kunna få ske under vilka former som helst; härutinnan äro närmare bestämmelser av Konungen erforderliga. Stadgandena angående ersättning av staten i de olika avseendena återfinnas i 15 § 4 mom.

I *mom. 3* första stycket upptages huvudbestämmelsen angående statspolis. Då det säges, att av stadens polispersonal ett visst *antal* huvudsakligen skall användas för verksamhet utom staden samt att för sådan tjänstgöring *i första hand* avsedda polismän till föreskrivet antal skola sammanföras till en statspolisavdelning, avses att därmed i lagen uttrycka grundtankarna i organisationen; den närmare utformningen därav skulle ankomma på Konungen. Bestämmelserna i första styckets två senare punkter förklaras under avd. 9 här ovan. Stadgandet i 3 mom. tredje stycket avser att möjliggöra åläggande för de s. k. centralstäderna att i vissa fall tillhandahålla såsom statspolis flera än städernas egna statspolismän (se avd. 8 ovan).

6 §.

Första stycket hänvisar enligt utkastet till 5 § 1 mom. i stället för till 5 §.

Andra stycket har omformulerats för att erhålla överensstämmelse med stadgandet rörande statspolis i 5 § 3 mom. Det torde saknas anledning att giva olika innebörd åt själva huvudstadgandena om dessa särskilda slag av polismän, avsedda för verksamhet utom staden. Det bör således här tydligt utsägas, att även kriminalpolisverksamheten utom staden principiellt är att anse som tjänstgöring såsom statspolis och att även dessa kriminalpolismän skola tillhöra statspolisavdelningen. Många andra stadganden bliva sedan tillämpliga å båda slagen av statspolis. Detta hindrar icke, att vid den närmare utformningen all möjlig hänsyn också kan tagas till olikheten mellan de båda verksamhetsgrenarna.

Det har icke ansetts nödvändigt att göra stadgandena i 5 § 3 mom. första stycket om skyldighet att öka polisstyrkorna vid inrättande av statspolis tillämpliga även vid förordnanden om tillhandahållande av kriminalpolismän. De skäl, som anförts för nämnda stadganden (avd. 9 här ovan), torde icke vara i samma mån tillämpliga i förevarande avseende.

7 §.

Det nuvarande stadgandet i första stycket angående rätt att anlita polismän utom resp. distrikt kan bibehållas oförändrat. Skola polis-skoleeleverna kunna användas på sätt ovan (avd. 14) föreslagits, lär emellertid erfordras ett tillägg i lagen. Till det nuvarande stadgandet, att befattningshavare må användas utom distriktet, därest hans avlöning helt eller delvis bestrides av statsmedel, synes på ett naturligt sätt ansluta sig ett nytt stadgande, att detta även skall gälla i fråga om elev i av staden bekostad eller understödd polisskola.

Det nuvarande första stycket med nämnda tillägg har upptagits såsom första stycke i 1 mom. Såsom andra stycke i detta moment upptages en ny bestämmelse angående allmän mobilitet för alla polismän vid utomordentliga tillfällen (avd. 18 ovan). Det nuvarande andra stycket har bibehållits oförändrat, men då detta stadgande skulle få tillämpning rörande all den verksamhet utom distriktet, som avses i 5 §, 6 § och 7 § 1 mom. (och således egentligen bort upptagas i en ny paragraf efter 7 §), har stadgandet skilts från det övriga innehållet i 7 § och placerats såsom ett 2 mom. i denna paragraf.

Därest en befattningshavare vederbörligen användes utom det område, för vilket han är anställd, har han tydligen vid sådan tjänstgöring polis-mans skydd och befogenhet. Tvivelsmål ha yppats därom, huruvida detta även gäller vid resa till och från tjänstgöringsorten, och det har i anledning av gjorda erfarenheter påyrkats bestämmelser, varigenom klargöres att så är förhållandet.¹⁾ I detta avseende torde gälla, att en polisman, som vederbörligen kallats utom sitt distrikt, var som helst åtnjuter polis-mans skydd och befogenhet, därest han befinner sig i tjänstgöring. I fråga om resa till eller från en tjänstgöringsort bör alltså gälla detsamma som för resa inom distriktet. Vid den närmare regleringen i administrativ ordning av stats- och reservpolisens verksamhet lär vad nu anförts komma att beaktas. Några ändringar i lag synas icke i detta avseende erfordras.

8 §.

Då till andra stycket endast föreslås det i utkastet upptagna tillägget, innebär detta, att staden har att ombesörja erforderliga lokaler åt statspolis-avdelningen samt för dennas motorfordon, hästar m. m. Frågan om ersättning regleras i 15 § 1 mom. andra stycket. — Tillägget innebär å andra sidan den fördelen för städerna i förhållande till nuvarande ordning, att städerna befrias från skyldigheten att beväpna och eljest utrusta de kriminalpolismän, som tjänstgöra utom staden. Då ordningspolisens utrustning uppenbarligen bör ankomma å staten, har det nämligen icke ansetts vara anledning att göra skillnad beträffande kriminalpolismännen. — Ändringen av orden »anordningar för behörig utrustning av distriktets polisväsen» till

¹⁾ I framställning av Stockholms poliskonstapelsförening den 8 juni 1931.

orden »för distriktets polisväsen erforderliga anordningar» är uteslutande av redaktionell natur och har föranletts därav, att med ordet utrustning i det gjorda tillägget avses allenast personlig utrustning.

15 § 1 mom.

Från *första stycket* föreslås uteslutna bestämmelserna angående statens skyldighet att ersätta kostnaden för avlöning, pensionering m. m. av de för landsbygden avsedda kriminalpolismännen, varefter detta stycke skulle avse endast personal och anordningar för hela rikets behov (således även statspolisintendenten och dennes expedition; jfr ovan under avd. 12).

I stället upptages i *andra stycket* en gemensam allmän bestämmelse om att statsverket skall ersätta statspolisstad de å antalet statspolismän (således även kriminalpolismän) i respektive tjänstegrader belöpande kostnaderna för avlöning och andra förmåner åt stadens polispersonal. De närmare bestämmelserna härom, vilka måste bliva ganska omfattande och detaljerade, i synnerhet i fråga om pensionskostnaden (se bilaga IV), torde det få ankomma å Konungen att utfärda efter det att grunderna härför godkänts av riksdagen. — I andra punkten regleras, i vad mån staden skall ersättas för de anordningar åt statspolisavdelningen, som staden enligt 8 § *andra stycket* skall vara skyldig ombesörja. Förutsättningen för att expeditionslokal skall ersättas, har här angivits vara, att statspolismännens antal överstiger tio. Under avd. 15 har ovan räknades med 7 man som gräns, men här tages nu hänsyn till att statspolisavdelningarna skulle bestå även av kriminalpolismän. För närvarande utgår visserligen icke till städerna ersättning för särskild lokal åt kriminalpolismännen. I de fall, då ersättning skulle lämnas för lokal åt de nya statspolismännen, synes emellertid en naturlig konsekvens vara, att ersättningen omfattar även lokal åt kriminalpolismännen. — Stadgandet i sista punkten står i överensstämmelse med vad som för kriminalpolismännen nu gäller enligt 15 § 5 mom. Att detsamma skall äga tillämpning här ligger i sakens natur.

15 § 4 mom.

Första stycket har undergått sådan ändring, att statsbidraget för det obligatoriska minimiantalet reservpolismän nedsättes till en sjättedel av lönen. Dessutom har till detta stycke fogats en ny punkt angående statsbidrag med hälften av kostnaden för hållande av erforderligt antal hästar med utrustning, därest visst antal reservpolismän skola vara beridna. Stadgandet innebär, att ersättning skall beräknas även för det antal reservhästar, som beräknas vara erforderliga för att ständigt kunna tillhandahålla föreskrivet antal beridna. Närmare grunder för beräkning av dessa kostnader torde få fastställas av Konungen. Det förutsättes, att därvid remonteringskostnaden fixeras till visst årligt belopp i proportion till reservpolisantalet.

Andra stycket upptager det stadgande, på grund varav statsbidrag å en sjättedel av lönen skall kunna erhållas för ytterligare reservpolismän, därest stad åtagit sig att hålla sådana samt ersättare funnits. Stadgandets formule-

ring innebär, att statsbidrag erhålles endast för den tid, då enligt vederbörliga överenskommelser ersättare stått till buds. Har en stad i förlitande på en sådan överenskommelse åtagit sig att tillhandahålla ytterligare en reservpolisman under ett visst år, men avlider ersättaren under året, erhålles statsbidrag endast för den tid, då ersättaren varit i livet och varit tjänstbar. Närmare bestämmelser angående förfarandet och fordringarna i dessa avseenden torde böra meddelas av Konungen.

Tredje stycket innehåller stadgandet om ersättning vid begagnande av reservpolismän, vare sig dessa tillhandahållits på grund av åliggande enligt lag eller lämnats jämlikt frivilligt åtagande. Såsom ovan under avd. 21 berörts, bör ersättning för särskilda kostnader utgå efter samma grunder som vid användning av statspolis eller av andra polismän än stats- och reservpolismän; i detta avseende har därför nu 1, 4 och 5 mom. givits samma innehåll. Angående reservpolismännens avlöning hänvisas till avd. 21 här ovan.

15 § 5 mom.

För närvarande kan detta moment bli tillämpligt endast å befattningshavare, vilkas lön helt eller delvis bekostas av statsverket. Med de gjorda tilläggen till 7 § skulle emellertid polismän kunna användas utom sitt distrikt även i vissa fall, då deras lön varken helt eller delvis bekostas av statsverket. Med hänsyn härtill har andra punkten omformulerats. Ett tillägg erfordras dessutom på grund därav, att en del polisskoleelever, som användas på detta sätt, icke av sina distrikt uppbära någon avlöning. Sådan elev har ansetts böra erhålla lön av staten, motsvarande lägsta lönen för ordinarie polisman i förlägningsstaden. En konsekvens härav är, att om den behållna lönen från det egna distriktet icke uppgår till så högt belopp, skillnaden bör få åtnjutas av statsmedel.

15 § 6 mom.

Ändring i detta moment har icke föreslagits, då den nuvarande lydelsen ansetts innebära rätt till ersättning av statsmedel för skada i tjänsten även i fråga om en reservpolisman, som tillhandahållits på grund av 5 § 2 mom., d. v. s. frivilligt åtagande.

15 § 7 mom.

Detta moment föreslås oförändrat. Med stöd härav kan i administrativ ordning bestämmas, i vad mån staten skall hålla statspolisavdelning med särskild telefon.

Bilaga 1.

**Utkast till ändringar
i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket.¹⁾**

*(Nuvarande lydelse.)**(Ändrad lydelse.)***1 §.**

1. För polisverksamhetens upprätthållande i enlighet med vad i denna lag finnes stadgat skall riket vara indelat i polisdistrikt.

Stad, så ock köping, som enligt särskild bestämmelse är pliktig att bekosta för köpingen erforderlig polispersonal, skall utgöra särskilt polisdistrikt.

I övrigt skall landsfiskalsdistrikt eller del därav, bestämd i den ordning, som i 9 och 10 §§ här nedan sägs, utgöra polisdistrikt.

2. Med polisverksamhet förstås i denna lag, vad angår stad, upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, verkställande av spaning och annan undersökning angående brott ävensom den verksamhet i övrigt, som på grund av särskilda stadganden eller hävdvunnet bruk åligger polispersonal i denna dess egenskap.

Polisverksamheten på landsbygden omfattar därjämte enligt denna lag biträde vid åtgärd i utskökningsmål, vid indrivning av utskylder eller böter och vid annan handräckning.

2 §.

I stad, så ock i köping, som i 1 § 1 mom. andra stycket sägs, skola polismän, i övriga polisdistrikt skola fjärdingsmän (polismän) finnas anställda i den omfattning, det erfordras för polisverksamhetens ombesörjande inom vederbörande polisdistrikt.

Viss polisman i köping eller fjärdingsman må anställas för allenast sådan verksamhet, som omförmäles i 1 § 2 mom. första stycket, eller för allenast sådan handräckningsverksamhet, som avses i samma moments andra stycke.

Erfordras å viss ort å landsbygden polispersonal för att där upprätthålla ordningen vid enstaka tillfällen utan att anledning finnes att härför anställa fjärdingsmän, varde i vederbörande polisdistrikt en eller flera ordningsmän tillsatta.

3 §.

Till förstärkning av den för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet avsedda polispersonalen inom visst landstingsområde må polismän anställas för landstingsområdet.

4 §.

I de polisdistrikt, Konungen bestämmer, skola polismän för hela rikets behov finnas anställda.

¹⁾ För sammanhangets skull ha här även avtryckts en del paragrafer, i vilka ändring icke ifrågasättes.

(Nuvarande lydelse.)

5 §.

I stad, vars invånarantal uppgår till minst 10,000, skall polisstyrkan vara så stor, att staden må kunna, efter ty nedan sägs, av den regelbundet använda polispersonalen tillhandahålla polismän (reservpolismän) för att vid tillfälligt behov av polisförstärkning å annan ort där biträda vid upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Vad sålunda stadgats skall i län, där stad med minst 10,000 invånare ej finnes, äga tillämpning å den stad inom länet, Konungen bestämmer.

Stad, som i första stycket sägs, skall tillhandahålla en reservpolisman för varje fullt tal av 10,000 invånare; uppgår invånarantalet icke till 10,000 eller skulle enligt nämnda grund numerären understiga tre, skola ändock tre reservpolismän ställas till förfogande.

Stads skyldighet att tillhandahålla reservpolismän skall för varje år bestämmas på grundvalen av de befolkningsuppgifter, som under nästföregående år av vederbörande statsmyndighet offentliggjorts.

Konungen äger bestämma, i vad mån reservpolismännen skola utgöras av polisbefäl eller vara beridna.

(Ändrad lydelse.)

5 §.

1. I stad, vars invånarantal uppgår till minst 10,000, skall polisstyrkan vara så stor, att staden må kunna, efter ty nedan sägs, av den regelbundet använda polispersonalen tillhandahålla polismän (reservpolismän) för att vid tillfälligt behov av polisförstärkning å annan ort där biträda vid upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Vad sålunda stadgats skall i län, där stad med minst 10,000 invånare ej finnes, äga tillämpning å den stad inom länet, Konungen bestämmer.

Stad, som i första stycket sägs, skall tillhandahålla en reservpolisman för varje fullt tal av 10,000 invånare; uppgår invånarantalet icke till 10,000 eller skulle enligt nämnda grund numerären understiga tre, skola ändock tre reservpolismän ställas till förfogande.

Stads skyldighet att tillhandahålla reservpolismän skall för varje år bestämmas på grundvalen av de befolkningsuppgifter, som under nästföregående år av vederbörande statsmyndighet offentliggjorts.

Konungen äger bestämma, i vad mån reservpolismännen skola utgöras av polisbefäl eller vara beridna.

2. Stad, så ock köping, som i 1 § 1 mom. andra stycket sägs, må kunna åtaga sig att tillhandahålla reservpolismän även i den mån skyldighet enligt 1 mom. icke föreligger. Närmare föreskrifter för tillämpning härav meddelas av Konungen.

3. I fråga om stad, som jämlikt 1 mom. är skyldig tillhandahålla reservpolismän, må Konungen förordna, att ett bestämt antal av stadens polispersonal i särskilda tjänstegrader

(Nuvarande lydelse.)

(Ändrad lydelse.)

huvudsakligen skall användas för tjänstgöring såsom statspolis vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet utom staden. Då sådant förordnande meddelats, skall polispersonalen i staden ökas med det bestämda antalet. Därest sedermera polispersonalen minskas, utan att motsvarande ändring i behovet av polispersonal inom staden ägt rum, eller personalen icke ökas i förhållande till sådan ändring, må Konungen förordna om ökning av personalen.

För tjänstgöring såsom statspolis i första hand avsedda polismän till föreskrivet antal skola sammanföras till en särskild avdelning (statspolisavdelning). Närmare föreskrifter angående anordnande av sådan avdelning meddelas av Konungen.

I fråga om stad, som skall tillhandahålla statspolis, må Konungen föreskriva, att staden för särskilda tillfällen skall vara skyldig att för tjänstgöring såsom statspolis tillhandahålla, utöver vad förut sagts, ytterligare det antal polismän, för vilka ersättare kunna erhållas genom indragning för tjänstgöring i staden av statspolismän från vissa angivna andra städer.

6 §.

I stad, som jämlikt 5 § skall tillhandahålla reservpolismän, skall i erforderlig utsträckning finnas anställd för spaning och annan undersökning angående brott särskilt utbildad polispersonal (kriminalpolisavdelning).

Vid kriminalpolisavdelning, som på grund av stadgandet i första stycket eller eljest i stad inrättas, skola, om och till det antal Konungen förordnar,

6 §.

I stad, som jämlikt 5 § 1 mom. skall tillhandahålla reservpolismän, skall i erforderlig utsträckning finnas anställd för spaning och annan undersökning angående brott särskilt utbildad polispersonal (kriminalpolisavdelning).

I fråga om stad, som på grund av stadgandet i första stycket eller eljest inrättar kriminalpolisavdelning, må Konungen förordna, att ett bestämt

(Nuvarande lydelse.)

finnas anställda polismän för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden.

(Ändrad lydelse.)

antal av stadens kriminalpolismän i särskilda tjänstegrader huvudsakligen skall användas för tjänstgöring såsom statspolis vid kriminalpolisverksamhet utom staden. För sådan tjänstgöring i första hand avsedda kriminalpolismän till föreskrivet antal skola i stad med statspolisavdelning tillhöra denna.

7 §.

Jämväl annan befattningshavare vid polisväsendet än sådan, som avses i 5 § eller 6 § andra stycket, må, därest hans avlöning, efter ty nedan sägs, helt eller delvis bestrides av statsmedel, användas för polisverksamhet utom det område, för vilket han är anställd.

Närmare bestämmelser angående fjärdingsmäns och andra polismäns användning utom det område, för vilket vederbörande befattningshavare är anställd, meddelas av Konungen.

7 §.

1. Jämväl annan befattningshavare vid polisväsendet än sådan, som avses i 5 § eller 6 § andra stycket, må, därest hans avlöning, efter ty nedan sägs, helt eller delvis bestrides av statsmedel, användas för polisverksamhet utom det område, för vilket han är anställd. *Vad nu sagts skall ock gälla i fråga om elever i av staten bekostad eller understödd polisskola.*

Då utomordentliga omständigheter därtill föranleda, äger Konungen förordna, att befattningshavare vid polisväsendet även i andra fall än i första stycket sägs må användas för polisverksamhet utom det område, för vilket han är anställd.

2. Närmare bestämmelser angående fjärdingsmäns och andra polismäns användning utom det område, för vilket vederbörande befattningshavare är anställd, meddelas av Konungen.

8 §.

Polisdistrikt är pliktigt att skäligen avlöna de fjärdingsmän, ordningsmän eller andra polismän, vilka jämlikt 2, 4, 5 eller 6 § skola finnas anställda i distriktet, samt de övriga befattningshavare, som för polisverksamhetens upprätthållande äro erforderliga, att med skälig pension förse innehavare av befattning, som är av stadigvarande beskaffenhet och av vilken befattningshavaren kan antagas bliva helt sysselsatt (ordinarie befattning) samt att, då befattningshavare avlidit i följd av skada, som åsamkats i tjänsten, till hans änka och barn utgiva skäligt familjeunderstöd ävensom till dödsboet utbetala skälig begravningshjälp.

(Nuvarande lydelse.)

Polisdistrikt åligger tillika att draga försorg om föreskriven uniformering och beväpning av distriktets polispersonal samt att i erforderlig utsträckning ombesörja materiel, byggnader, arrestlokal, telefon och övriga *anordningar för behörig utrustning av distriktets polisväsen.*

(Ändrad lydelse.)

Polisdistrikt åligger tillika att draga försorg om föreskriven uniformering och beväpning av distriktets polispersonal samt att i erforderlig utsträckning ombesörja materiel, byggnader, arrestlokal, telefon och övriga *för distriktets polisväsen erforderliga anordningar. Beväpning samt annan utrustning än uniform åt personal, vilken tjänstgör såsom statspolis, ävensom för denna verksamhet erforderlig materiel skall dock ombesörjas av statsverket.*

För särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet är det polisdistrikt, Konungen bestämmer, skyldigt att draga försorg.

I samband med fastställandet av den med viss befattning förenade lönen skall jämväl bestämmas, huruvida befattningen skall vara ordinarie.

Har landsting beslutat upprättandet av polisavdelning för ändamål, som i 3 § sägs, skall vad i första, andra och fjärde styckena stadgats äga motsvarande tillämpning å landstinget.

Angående polisdistrikts och landstings rätt till bidrag av statsmedel stadgas i 15 §.

9—13 §§ oförändrade.

14 §.

1. Varder i polisdistrikt eller av landsting i avseende å befattningshavare vid polisväsendet beslut fattat angående avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp eller i fråga, som avses i 8 § 4 stycket, skall beslutet underställas länsstyrelsens prövning.

Beslut, som sålunda underställas, skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Beslut angående avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp må ej ogillas på den grund att dylik förmån anses bestämd till för lågt belopp, med mindre beloppet uppenbarligen icke är skäligt. Vägras fastställelse, skall skäl därtill uppgivas.

Om beslut, som eljest fattas angående polisväsendets organisation, skall anmälan göras hos länsstyrelsen.

2. Finner länsstyrelse, att avlöning, pension, familjeunderstöd eller begravningshjälp av polisdistrikt eller landsting bestämts till belopp, som uppenbarligen icke är skäligt, eller att polisdistrikt eller landsting eljest uppenbarligen åsidosätter sina åligganden enligt denna lag, skall länsstyrelsen hos polisdistriktet eller landstinget göra framställning om rättelse.

Vidtages ej i anledning av länsstyrelsens framställning erforderlig åtgärd, äger länsstyrelsen därom förordna. Finnes det vara av nöden, må länsstyrelsen förelägga lämpligt vite och till sådant vite fälla.

(Nuvarande lydelse.)

15 §.

1. Polisdistrikts kostnader för polispersonal, som i distriktet finnes anställd för hela rikets behov, *för avlöning och pensionering av kriminalpolisman, som avses i 6 § andra stycket, för begravningshjälp till sådan kriminalpolisman*s dödsbo samt för särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet skola gottgöras polisdistriktet av statsmedel.

(Ändrad lydelse.)

15 §.

1. Polisdistrikts kostnader för polispersonal, som i distriktet finnes anställd för hela rikets behov, samt för särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet skola gottgöras polisdistriktet av statsmedel.

Stad, som jämlikt 5 § 3 mom. första stycket och 6 § andra stycket skall tillhandahålla statspolis, gottgöres av statsverket så stor del av stadens kostnader för avlöning, pensionering, begravningshjälp och andra förmåner åt polispersonalen i särskilda tjänstegrader, som belöper å det bestämda antalet statspolismän i motsvarande grader enligt de beräkningsgrunder, som av Konungen fastställas. Dessutom utgår, jämväl enligt av Konungen fastställda beräkningsgrunder, ersättning med skäligt belopp för stadens kostnad för anskaffande av rum för avdelningens hästar och fordon samt, därest statspolismännens antal bestämts till flera än tio, för erforderlig expeditiionslokal. Samtliga kostnader för verksamheten såsom statspolis bestridas av statsmedel.

Kostnaden för poliskollegiernas verksamhet bestrides av statsmedel.

2. Till kostnaden för avlöning av befattningshavare vid polisväsendet, vilken anställts för landstingsområde, så ock till kostnaden för avlöning av den, som i polisdistrikt, varom i 1 § 1 mom. tredje stycket förmäles, innehar eller uppehåller ordinarie befattning, bidrager statsverket med hälften. Efter enahanda grund utgiver statsverket bidrag till landstings eller dylikt polisdistrikts kostnad för familjeunderstöd och begravningshjälp samt för sjukvård, som må tillkomma för landstingsområdet eller i polisdistriktet anställd befattningshavare vid skada, som i tjänsten åsamkats honom.

Till kostnaden för avlöning av den, som i polisdistrikt, varom i 1 § 1 mom.

(Nuvarande lydelse.)

tredje stycket förmäles, innehar eller uppehåller icke ordinarie befattning, bidrager statsverket med en femtedel.

3. Ordinarie befattningshavare, vilken anställts för landstingsområde eller i polisdistrikt, som avses i 1 § 1 mom. tredje stycket, må pensionsförsäkras i statsanstalt enligt vad därom finnes särskilt stadgat. Vill landsting eller polisdistrikt på annat sätt ombesörja pensionering av sådan befattningshavare, bidrager statsverket med en tredjedel av den utgående pensionen.

4. Till polisdistrikt, som skall tillhandahålla reservpolismän, utgår statsbidrag för varje reservpolisman, som skall tillhandahållas, med *en tredjedel* av de sammanlagda löneförmåner, som årligen tillkomma i distriktet anställd polisman med lägsta lön inom den tjänstegrad, reservpolismannen skall tillhöra.

(Ändrad lydelse.)

4. Till polisdistrikt, som *jämlikt* 5 § 1 mom. skall tillhandahålla reservpolismän, utgår statsbidrag för varje reservpolisman, som skall tillhandahållas, med *en sjättedel* av de sammanlagda löneförmåner, som årligen tillkomma i distriktet anställd polisman med lägsta lön inom den tjänstegrad, reservpolismannen skall tillhöra. *Skola reservpolismännen till visst antal vara beridna, utgår därjämte statsbidrag med hälften av stadens kostnad för hållande av erforderligt antal hästar och utrustning för dessa. Närmare grunder för beräkning av sådan kostnad fastställas av Konungen.*

Har polisdistrikt, som jämlikt 5 § 1 mom. skall tillhandahålla reservpolismän, åtagit sig att för viss tid tillhandahålla ytterligare reservpolismän, utgår för var och en av dessa statsbidrag efter enahanda grunder, som i första stycket sägs, i den mån distriktet visar, att lämpliga och tjänstbara personer under 65 års ålder, vilka tidigare innehaft befattningar såsom ordinarie polismän i stad, enligt överenskommelse med distriktet stått till förfogande för att vid utkallande av reservpolispersonal tjänstgöra såsom ersättare för denna inom distriktet. Statsbidrag för reservpolismän må dock sammanlagt utgå högst för dubbla det antal, som distriktet enligt 5 § 1 mom. är skyldigt tillhandahålla. Närmare bestämmelser rörande sådana

(Nuvarande lydelse.)

Har polisdistrikt tillhandahållit reservpolispersonal, bestrider statsverket *ej mindre vad av vederbörande polis- mans lön belöper å tid, som han tjänst- gjort utom distriktet, ävensom reserv- polispersonalens transport till och från tjänstgöringsorten, personalens bostad och kost under tjänstgöringstiden samt särskilda kostnader för hästar och fordon, än även dagarvode till varje polisman.*

5. Om befattningshavare vid polis- väsendet i annat fall än som avses i 4 mom. på grund av föreskrift i denna lag tjänstgör utom det område, för vilket han är anställd, bestridas därigenom uppkommande särskilda kostnader av statsverket. *Därest be- fattningshavarens lön endast delvis be- kostas av statsverket, skall jämväl vad av lönen belöper å tid, som han sålunda tjänstgör, helt bestridas av statsmedel.*

6. Har befattningshavare vid polismästarens skadats i tjänsten, medan han på grund av stadgande i denna lag tjänstgjort utom det område, för vilket han är anställd, skola av statsmedel gäldas alla de kostnader, som på grund av skadan må åvila vederbörande landsting eller polisdistrikt.

7. Angående statsbidrag till telefonkostnader, så ock angående ersättning till polisman för skada å kläder är särskilt stadgat.

(Ändrad lydelse.)

ersättare, som nu sagts, meddelas af Komungen.

Har polisdistrikt tillhandahållit reservpolispersonal, bestrider statsverket för den tid, då reservpolismännen tjänstgjort utom distriktet, dettas jämlikt 1 mom. andra stycket beräk- nade kostnad för avlöning av ifråga- varande antal polismän ävensom alla av tjänstgöringen uppkommande sär- skilda kostnader.

5. Om befattningshavare vid polis- väsendet i annat fall än som avses i 1 och 4 mom. på grund av föreskrift i denna lag tjänstgör utom det område, för vilket han är anställd, bestridas därigenom uppkommande särskilda kostnader av statsverket. *Dessutom skall, oavsett huruvida eljest stats- bidrag utgår till befattningshavarens lön, vad av lönen belöper å tid, som han sålunda tjänstgör, helt bestridas av statsmedel. Har för sådan tjänst- göring använts elev vid av staten be- kostad eller understödd polisskola, och uppbär sådan elev under tjänstgörings- tiden icke lön eller motsvarar hans lön icke lägsta lön för ordinarie polisman i den stad, där polisskolan är förlagd, skall han äga av statsverket uppbära ett belopp motsvarande denna lön eller skillnaden mellan denna och den lön han åtnjuter.*

17 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser angående

- 1) chefskapet över polispersonal;
- 2) polisskola;
- 3) tillsättning och entledigande av befattningshavare vid polisväsendet;
- 4) polispersonalens tjänstedräkt, tjänstetecken och beväpning;
- 5) befattningshavares skyldigheter;
- 6) befattningshavares disciplinära bestraffning;
- 7) poliskollegiums tjänstgöring och förfarandet inför poliskollegium; samt
- 8) utbetalning av statsbidrag till polisdistrikt och landsting.

18—20 §§ oförändrade.

Reservpolisens användning ^{1/1} 1919 — ^{31/12} 1928.

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringstid
	från	till			
1919	Stockholm	Dalarö	Besök av besättningsmän från 14 tyska fartyg	8 2	$\frac{9}{11}$ — $\frac{4}{12}$ $\frac{5}{12}$ — $\frac{24}{12}$
	Nyköping	Nävekarv	Infångande av en beväpnad, för allmänna säkerheten far- lig sinnessjuk	2	$\frac{27}{6}$
	Skövde	Moholm	Grovt hemfridsbrott	2	$\frac{4}{10}$
1920	Stockholm	Västerås	Arbetskonflikt	14 4	$\frac{9}{2}$ — $\frac{14}{2}$ $\frac{15}{2}$ — $\frac{7}{3}$
	"	Södertälje	Arbetskonflikt	10	$\frac{11}{2}$ — $\frac{14}{2}$
	"	Munkfors	Oroligheter vid Munkfors bruk	20	$\frac{15}{2}$ — $\frac{1}{3}$
	Karlstad	"	"	3 5	$\frac{11}{2}$ — $\frac{12}{2}$ $\frac{16}{2}$ — $\frac{28}{2}$
	Nyköping	Bullersta i Hel- gona s:n	Infångande av en beväpnad, för allmänna säkerheten far- lig brottsling	2	$\frac{3}{2}$
1921	Eskilstuna	Oxelösund	Strejk	2	$\frac{14}{4}$ (tid för åter- kallelsen ej uppgiven)
	Halmstad	Oskarström	Ordningens upprätthållande	3	$\frac{1}{5}$
	Örebro	Hallsberg	Möte av arbetslösa (s. k. luf- farekongress)	8	$\frac{30}{3}$ — $\frac{1}{4}$
	Sundsvall	Mellansel	Luffarekongress	6	$\frac{28}{4}$ — $\frac{2}{5}$
	Nyköping och Eskilstuna	Hedenlunda i Vadsbo s:n	Arbetskonflikt	6	$\frac{19}{3}$
1922	Östersund	Nor i Revsunds s:n	Oordningar, våld och skade- görelse av en församlad folkhop	1	$\frac{4}{2}$ — $\frac{13}{2}$
	Luleå	Muoskosel	Flottningsstrejk	1	$\frac{25}{5}$ — $\frac{20}{6}$
	"	Seskarö	Sågverksblockad	2 3 2	$\frac{10}{8}$ — $\frac{6}{10}$ $\frac{7}{10}$, $\frac{8}{10}$ $\frac{9}{10}$ — $\frac{14}{11}$
1924	Stockholm	Sundsvall	Arbetskonflikt	20 16 10	$\frac{16}{1}$ — $\frac{29}{2}$ $\frac{1}{3}$ — $\frac{6}{3}$ $\frac{7}{3}$ — $\frac{14}{3}$
	Gävle	Ockelbo polis- distrikt	Lantarbetarestrejk	2	$\frac{5}{12}$ — $\frac{31}{12}$
	Stockholm	Ulriksdal	Kapplöpning	16	$\frac{21}{5}$, $\frac{24}{5}$; $\frac{1}{8}$, $\frac{7}{6}$
1925	Växjö	Grimslöv	Undersökningar i anledning av rån mord	3	$\frac{9}{10}$, $\frac{10}{10}$

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringstid
	från	till			
1925	Malmö	Kalmar	Kommunalstrejk	6	28/7—28/8
	Västerås	Strömsholm	Kapplöpning	1	12/7
	Gävle	Ockelbo polisdistrikt	Lantarbetarestrejk	2	1/1—4/3
	Östersund	Ängersjö, i dåvarande Ytterhogdals s:n	Oordningar bland skogsarbetarna, olovlig brännvinstillverkning	1	24/2—27/4
	"	Hammerdals s:n	Oordningar vid flottningsarbeten	1	20/5—22/5
				4	24/5—5/6
1926				3	6/6—14/6
				2	15/6—16/6
	Stockholm	Ulriksdal	Kapplöpning	14	8 dagar i juli och aug.
	Södertälje och Lidingö	Sigtuna med omnejd	Fälttjänstövning	4	27/9—2/10
	Lidingö	Sundbyberg	Arbetskonflikt	3	30/10, 10/11—18/11
	Södertälje	"	"	3	12/11—1/12
	Södertälje och Lidingö	"	Stadsinvigning	6	31/12
	Uppsala	Skilda platser inom länet	Trafikkontroll	2	9 dagar under tiden okt.—dec.
	Nyköping och Eskilstuna	Stjärnhov	Konungens av Belgien besök	6	1/11
	Växjö	Åseda	Olsmässöfesten; kontroll av motorfordonstrafiken m. m.	2	25/7
	"	Skilda platser inom länet	Trafikkontroll	1	7 dagar under aug. och sept.
	Kalmar	"	"	2—4	6 dagar under okt. och nov.
	Malmö	Veberöd	Automobiltävling	4	8/7
	Göteborg	Skilda platser inom länet	Trafikkontroll	6	8 dagar i aug.
				4	3 dagar i aug.
				2	20/11
	Västerås	Strömsholm	Kapplöpning	1	3/7
	Falun	Säter	Festspel	2	3/7—4/7
	"	Dala-Floda	"	2	10/7—11/7
	Falun	Särna	Spaningsarbete	2	22/7
	"	Svärdsjö	Trafikkontroll	2	10/8
	Gävle	Ramsjö	Flottningsarbetarestrejk	3	11/8—3/7
	"	Valbo polisdistrikt	Trafikkontroll	2	4 dagar i okt.
	Luleå	Nedertorneå (Skiljestället i Torneälven)	Flottningsarbetarestrejk	2	18/7—28/7
1927	Stockholm	Tveta s:n	Motortävling	11	28/6
	"	Drottningholm	Konungens vistelse å platsen	2	1/11—31/12

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringstid
	från	till			
1927	Stockholm	Ulriksdal eller Solvalla	Kapplöpning	14	17 dagar under tiden maj—okt.
	Södertälje och Lidingö	Sundbyberg	Stadsinvigning	6	$1/1$
	”	Beatelund	Scoutläger	2 à 3	10 dagar i juli
	Lidingö	Barkarby	Idrottstävling	3	$21/8$
	Uppsala	Skilda platser inom länet	Trafikkontroll	2	11 dagar under tiden juni—dec.
	Eskilstuna	Västerbyviken i Torshälla s:n	Motortävling	3	$18/2$
	Växjö	Traryd	Arbetskonflikt	1	$9/8—22/8$
	”	Klavreström	”	2	$13/11—18/11$
	”	Åseda	”	2	$15/12—17/12$
	Kalmar	Ijunghyholm	Kontrollering av vittnesmål i automobilärende	2	$31/5$
	”	Förlösa	Zigenarbesök	3	$12/10—13/10$
	Göteborg	Skilda delar av länet	Trafikkontroll	6	9 dagar under tiden maj—okt.
	Skövde	”	”	2	15 dagar i juli och aug.
	Västerås	Strömsholm	Kapplöpning	1	$10/7$
	Gävle och Söderhamn	Arbrå	Hälsingestämman	5	$23/6—26/6$
	Gävle	Ovansjö polisdistrikt	Barnens dag	3	$3/7—4/7$
	”	Hille polisdistrikt	Trafikkontroll	2	$10/7$
	”	Gnarps polisdistrikt	Ostkustbanans invigning	1	$30/10—1/11$
	Sundsvall	Gimån i Torps s:n	Arbetskonflikt	1	$20/7—13/11$
	Östersund	Bodsjö s:n	Oordningar vid flottningsarbeten	2	$14/6—5/7$
	”	Bräcke s:n	”	1	$6/7—29/8$
	Umeå	Grubbe, Umeå landsförs.	Arbetskonflikt	2	$21/7—21/8$
	Luleå	Gällivare. (Ångesåns flottled)	Blockad av flottningsarbetet	3	$27/10—9/11$
	Luleå	Gällivare. (Ångesåns flottled)	Blockad av flottningsarbetet	3	$4/6—13/6$
1928	Stockholm	Drottningholm	Konungens vistelse å platsen	2	$1/1—9/1, 23/8—21/10, 13/10—31/12$
	”	Nacka (General-Motors Nordiska A.-B.)	Arbetskonflikt	6	$13/4$
	”	Nacka (General-Motors Nordiska A.-B.)	Arbetskonflikt	2	$14/4$
	”	Nacka (General-Motors Nordiska A.-B.)	Arbetskonflikt	1	$15/4$
	”	Nacka (General-Motors Nordiska A.-B.)	Arbetskonflikt	2	$16/4—20/4$

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringstid
	från	till			
1928	Stockholm	Tveta s:n	Motortävling	4	8/6
	"	Skilda platser inom Hal-lands län	Fältmanöver	2	25/9—2/10
	Stockholm, Södertälje och Lidingö	Ulriksdal eller Solvalla	Kapplöpning	4—10	18 dagar under tiden maj—okt.
	Södertälje	Dalarö	Offentligt möte	2	20/7
	Lidingö	Djursholm	Demonstration vid nödhjälps-arbeten	3	24/2
	Uppsala	Harnäs	Bevakningstjänst vid kusten	1	21/2—23/2
	"	Skilda platser inom länet	Trafikkontroll	2	29 dagar under tiden mars och dec.
	Eskilstuna	Väsbyviken i Torshälla s:n	Motortävling	3	19/2
	"	Västerrekarne landsfiskals-distr.	Trafikkontroll	1	4 dagar i mån. fr. juli
	"	Stallarholmen	Broinvigning	3	8/12
	Växjö	Kronobergshed	Folkfest	3	23/6—25/6
	"	Ljungby	Lantbruksutställning	3	24/3—3/9
	Kalmar	Strömsrum	Arbetskonflikt	2	2/5—10/5
	"	Förlösa	Järnvägsmännens fest	2	9/8, 10/6
	"	Smedby	"	3	7/7
				2	8/7
				2	4/8, 5/8
	"	Skilda platser inom länet	Trafikkontroll	2	10 dagar under juli och aug.
	Västervik	"	"	2	10 dagar under juli och aug.
	Halmstad	Särö	Konungens vistelse å platsen	3	8/7
	"	Skilda platser inom länet	Fältmanöver	3	25/9—1/10
	Göteborg	Torslanda	Flyguppvisning	17 9 12 17	17/5 18/5 19/5 20/5
	"	Styrsö	Badortens öppnande	2	2/6, 3/6
	"	Skilda platser inom länet	Folkfester	2 à 3	28 dagar under tiden juni—sept.
	"	Skilda delar av länet	Trafikkontroll	4—6	5 dagar under juli och aug.
	Örebro	Degerfors	Arbetskonflikt	3 2	3/9—20/12 20/12—31/12
	Västerås	Strömsholm	Kapplöpning	4	14/7, 15/7

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringstid
	från	till			
1928	Falun	Ludvika	Tävling	2	4/3
	"	Mora	"	2	11/3
	"	Sundborn	Auktion	2	27/4, 28/4
	"	"	Basar	2	26/5—28/5
	"	Rättvik	Trafikens ordnande	2	26/12—31/12
	"	Skilda platser inom länet	Trafikkontroll	1 à 2	20 dagar under tiden febr.— dec.
	Gävle	Valbo polisdi- strikt	"	2	20/5
	"	Färila polisdi- strikt	Hembygdsfest	3	26/5—28/5
	"	Bollnäs polisdi- strikt	Järnvägsolycka	2	22/6, 23/6
	Söderhamn	Laforsen, Färila	Hembygdsfest	1	27/5, 28/5
	Luleå	Nederluleå (Svartön)	Gruvstrejk, blockad	3	24/6—29/6

Bilaga III.

Reservpolisens användning ¹/₁ 1929—mitten av oktober 1931.

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringens omfattning
	från	till			
1929	Södertälje	Ulriksdal	Kapplöpningar	2	15 söndagar
	»	Östertälje m. m.	Motortävling	3	1 dag
	»	Saltsjöbaden	Trafikreglering	3	1 dag
	»	Skilda platser	Fälttjänstövningar	3	8 dagar
	»	Solna m. m.	Omnibusstrejk	2	—
	Lidingö	Ulriksdal	Kapplöpningar	2	15 söndagar
	»	Skilda platser	Idrottstävlingar	1 à 2	3 tillfällen
	»	Solna m. m.	Omnibusstrejk	2	—
	»	Drottningholm	Besök av Lettlands president	3	1 dag
	Stockholm	Ulriksdal	Kapplöpningar	6 beridna	15 söndagar
	»	Solna m. m.	Omnibusstrejk	67	1 dag
	»	» »	»	38	1 à 10 dagar
	»	» »	»	14	10 à 20 dagar
	»	» »	»	4 à 10	Över 20 dagar
	»	Järfälla	Cykeltävling	8	1 dag
	Uppsala	Skilda platser	Trafikkontroll	2	6 dagar i mån. maj—okt.; 3 dagar i mån. eljest
	Eskilstuna	Västerrekarne distrikt	Motortävlingar	2	1 dag
	»	»	Trafikkontroll	1	8 dagar
	»	»	Broinvigning	3	1 dag
	Nyköping	Skilda platser	Trafikkontroll	1 à 2	5 dagar
	»	Rönö distrikt	Omhändertagande av sinnessjuk	2	1 dag
	Växjö	Ljungby	Kreatursmöte	1	1 dag
	Kalmar	Skilda platser	»Större folksamlingar»	1 à 2	3 tillfällen
	»	Södra Möre	Arbetskonflikt och vräkningar	3	1 dag vid 2 tillfällen; 8 dagar vid ett tillfälle
	»	Emmaboda	Köpingens invigning	2	1 dag
	Västervik	Skilda platser	Trafikkontroll	2	10 dagar
	»	Vassmolösa distrikt	Arbetskonflikt	3	5 dagar
	Visby	Hemse	Marknad	2	1 dag
	»	Grötlingebo	»	2	1 dag
	»	Hemse	Svenska flaggans dag	2	1 dag

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringens omfattning
	från	till			
1929	Göteborg	Skilda platser	Trafikkontroll	2 à 4	13 dagar
	"	" "	Resandeström, folkfester m. m.	2 à 4	29 dagar
	"	" "	Folkfest	7	2 tillfällen
	Uddevalla	" "	Folkfester, marknad	2 à 3	4 tillfällen
	Borås	" "	Trafikkontroll	2	30 dagar
	Trollhättan	" "	"	2	33 dagar
	Skövde	" "	"	2	2 dagar
	Örebro	Degerfors	Arbetskonflikt	2	3 månader
				1	53 dagar
	Falun	Skilda platser	Trafikkontroll	2 à 3	16 dagar
	"	" "	Folkfester o. d.	1 à 3	7 tillfällen
	"	Transtrand	Gränsmöte	2	2 dagar
	"	Naglarby	Mordutredning	2	1 dag
	Gävle	Laforsen	Hälsingeting	2	4 dagar
	"	Sandviken	Gästrikemässa	3	5 dagar
	"	Ovansjö	Spaning efter lönnbrännare	1	5 dagar
	Umeå	Skilda platser	Trafikkontroll	2	17 dagar
1930	Södertälje	Sandhamn	Jubileumsregatta	1 à 2	19 dagar
	"	Ulriksdal	Kapplöpningar	2	17 söndagar
	"	Skilda platser	Idrottstävlingar	1 à 2	3 tillfällen
	"	Saltsjöbaden	Trafikreglering	1	1 dag
	Lidingö	Sandhamn	Jubileumsregatta	1 à 2	19 dagar
	"	Ulriksdal	Kapplöpningar	2	17 söndagar
	"	Skilda platser	Idrottstävlingar	1	2 tillfällen
	"	Drottningholm	Konungens vistelse å platsen	3	1 dag
	"	Saltsjöbaden	Trafikreglering	1	1 dag
	Stockholm	Ulriksdal	Kapplöpningar	6 beridna	17 söndagar
	"	Järfälla	Cykeltävling	6	1 dag
	"	Drottningholm	Konungens vistelse å platsen	4	2 dagar
	"	"	" " " "	2	1 dag
	Uppsala	Skilda platser	Trafikkontroll	2	6 dagar i mån. maj—okt.; 3 dagar i mån. eljest
	Eskilstuna	Sparreholm	Tågsammanstötning	2	1 dag
	"	Ekeby	Vägbyggnad	3	45 à 70 dagar
	"	Lerbo	Vägarbeten	1	16 dagar
	Nyköping	Sparreholm	Tågsammanstötning	2	2 dagar
	"	Ekeby	Vägbyggnad	1	1 dag
	Kalmar	Skilda platser	»Större folksamlingar»	1 à 2	5 tillfällen
	"	Verkeböck	Arbetskonflikt	3	18 dagar

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringens omfattning
	från	till			
1930	Kalmar	Ljungbyholm	Demonstration	3	1 dag
	Västervik	Skilda platser	Trafikkontroll	2	8 dagar
	"	Hjorteds distrikt	Arbetskonflikt	{ 3 8	5 dagar
					4 dagar
	Visby	Hemse	Marknad	2	1 dag
	"	Grötlingebo	"	2	1 dag
	"	Hemse	Svenska flaggans dag	2	1 dag
	Karlskrona	Ronneby m. m.	Stölder	3	2 dagar
	Malmö	Skilda platser	Folkfester o. d.	2	3 tillfällen
	"	Saxtorp	Motortävling	10	1 dag
	Hälsingborg	"	"	5	1 dag
	Trälleborg	Hällviken	Folkfest	2	2 dagar
	Ystad	Högestad	Bråk vid folkfest	3	1 dag
	Halmstad	Särö	Tennistävlingar	2	1 dag
	Göteborg	Skilda platser	Trafikkontroll	4	4 dagar
	"	" "	Resandeström, folkfester m. m.	2 à 3	28 dagar
	"	Styrsö	Resandeström	6	2 dagar
	"	Torslanda	Motortävlingar	21	1 dag
	Uddevalla	Skilda platser	Folkfester, marknader	2 à 3	5 tillfällen
	Borås	" "	Trafikkontroll	2	60 dagar
	Trollhättan	" "	"	2	42 dagar
	"	Brålanda	Marknad	2	1 dag
	Skövde	Skilda platser	Trafikkontroll	2	26 dagar
	Falun	" "	"	2 à 3	17 dagar
	"	" "	Idrottstävlingar	2 à 3	5 tillfällen
	"	" "	Folkfester o. d.	1 à 2	11 tillfällen
	"	Orsa	Offentligt möte	1	3 dagar
	Gävle	Hille distrikt	Zigenareläger	3	1 dag
	"	Laforsen	Halsingeting	2	4 dagar
	"	Vallvik	Arbetskonflikt	1	1 dag
	Söderhamn	"	"	1	11 dagar
	Härnösand	Kramfors	Röda dagen	2	2 dagar
	Umeå	Skilda platser	Trafikkontroll	2 à 3	2 dagar
	Luleå	" "	Fältmanöver	3	6 dagar
1931	Södertälje	Ulriksdal	Kapplöpningar	2	16 söndagar
	"	Solvalla	Motortävlingar	1	1 dag
	Lidingö	Ulriksdal	Kapplöpningar	2	16 söndagar
	"	Saltsjöbaden	Trafikreglering	2	1 dag
	Stockholm	Ulriksdal	Kapplöpningar	6 beridna	16 söndagar
	"	Solvalla	Motortävlingar	12	1 dag

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringens omfattning
	från	till			
1931	Stockholm	Solvalla	Motortävlingar	18	1 dag
	"	Ådalen m. m.	Arbetskonflikt m. m.	41	3 à 4 dagar
	"	"	"	5 beridna	3 dagar
	"	Vänersborg	Nationellt möte	{ 10 (4 beridna)	3 dagar
	Uppsala	Skilda platser	Trafikkontroll	2	{ 6 dagar i mån. maj—okt. 3 dagar i mån. eljest
	"	Valklövsundet	Väginvigning	2	1 dag
	Eskilstuna	Skilda platser	Trafikkontroll	2	5 dagar
	"	Åhus distrikt	Väginvigning	2	2 dagar
	"	Skilda platser	Idrottstävlingar	2 à 3	2 tillfällen
	"	Villättinge di- strikt	Hembygdsfest	4	4 dagar
	Nyköping	Skilda platser	Trafikkontroll	2 à 3	14 dagar
	"	Öllstabrinken	Motortävling	3	1 dag
	"	Ekeby	Vägbyggnad	1	1 dag
	"	Malmköping	Sörmlandsstämman	3	4 dagar
	Norrköping	V:a Husby	Midsommarfest	1	1 dag
	Kalmar	Skilda platser	Trafikkontroll	2	34 dagar
	"	" "	»Större folksamlingar»	1 à 2	6 tillfällen
	"	Algotsrum	Hästutställning	1	1 dag
	"	Torsås	Slagsmål	3	1 dag
	"	Ljungbyholm	Demonstration	3	1 dag
	Västervik	Skilda platser	Trafikkontroll	2	18 dagar
	Visby	Hemse	Marknad	2	1 dag
	"	Grötlingebo	"	2	1 dag
	"	Hemse	Svenska flaggans dag	2	1 dag
	Malmö	Skilda platser	Folkfester o. d.	2 à 4	7 tillfällen
	"	Saxtorp	Motortävlingar	11	1 dag
	"	Skilda platser	Trafikkontroll	1	36 dagar
	Hälsingborg	Kulla-Gunnars- torp	Scoutläger m. m.	2	5 dagar
	"	Skilda platser	Trafikkontroll	1	21 dagar
	Lund	" "	"	1	6 dagar
	Landskrona	" "	"	1	21 dagar
	Trälleborg	Höllviken	Folkfest	2	2 dagar
	Ystad	Skilda platser	Trafikkontroll	1	3 dagar
	Halmstad	Särö	Tennistävlingar	2	1 dag
	Göteborg	Halmstad	Arbetskonflikt	{ 12 19	10 dagar 3 dagar

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringens omfattning
	från	till			
1931	Göteborg	Borås	Arbetskonflikt	14 (5 beridna)	65 dagar
	"	"	Nationellt möte	4	9 dagar
	"	Tingvall	" "	14	1 dag
	"	"	"	7	1 dag
	"	Skilda platser	Trafikkontroll	4 2	26 dagar 5 dagar
	"	Torslanda	Motortävling	24	1 dag
	"	"	Flyguppvisning	3	1 dag
	"	Skilda platser	Folkfester	2 à 3	9 dagar
	"	Askim	Folkbad	2	23 dagar
	"	Linnerhult	Motortävling	5	1 dag
	Udevalla	Skilda platser	Folkfester, marknader m. m.	2 à 3	3 tillfällen
	Borås	" "	Trafikkontroll	2	90 dagar
	"	Frändefors distrikt	Demonstrationer	3	2 dagar
	"	Bjärke distrikt	"	3	1 dag
	Trollhättan	Frändefors distrikt	"	3	1 dag
	"	Lelångens "	"	2	3 dagar
	"	" "	Trafikkontroll	2	79 dagar
	Skövde	" "	"	2	3 dagar
	"	Arvall	Hembygdsfest	3	3 dagar
	"	Öhult	Nationell fest	3	2 dagar
	"	Skilda platser	Fältmanöver	2	5 dagar
	Karlstad	Råtorp	Arbetskonflikt	2	11 dagar
	Örebro	Skilda platser	Trafikkontroll	2	5 dagar
	Falun	" "	"	2	14 dagar
	"	" "	Biträde åt besiktningsman vid "flygande besiktning"	2	16 dagar
	"	" "	Idrottstävlingar	1 à 3	6 tillfällen
	"	" "	Folkfester o. d.	2 à 3	7 tillfällen
	"	Rörbäcksnäs	Kommunistiskt möte	3	2 dagar
	Gävle	Vallvik	Arbetskonflikt	1	31 dagar
	"	Laforsen	Hälsingeting	3	4 dagar
	"	Hofors	Barnens dag	2	3 dagar
	"	Skilda platser	Trafikkontroll	2	2 dagar
	Söderhamn	Vallvik	Arbetskonflikt	2	31 dagar
	"	Hudiksvall	"	6	1 dag
	Härnösand	Gudmundrå	"	3	4 dagar
	Sundsvall	"	"	3	4 dagar
	"	Njurunda	Efterspaning av spritsmugg- lare	2	7 dagar

År	U t k a l l a d e		A n l e d n i n g	Styrkans storlek	Tjänstgöringens omfattning
	från	till			
1931	Östersund	Helån	Flottningar	3	c:a 20 dagar
	"	Skilda platser	Trafikkontroll	2	44 dagar
	Umeå	" "	"	1	1 dag
	"	Nordmaling	Eftersökning av en lönnbrännare	2	6 dagar
	"	Burträsk	Arbetskonflikt	1	17 dagar
	"	Åsele	"	2	15 dagar
	"	"	Bönhelg	3	14 dagar
	"	"	"	1	7 dagar
	Luleå	Porjus	Större folksamling	1	2 dagar

P. M.

**angående beräkning av statsbidrag till täckande av kostnaderna
för pensionering av statspolisavdelnings befattningshavare
och dessas efterlevande.**

Vederbörande städers direkta bidrag till täckande av kostnaderna för befattningshavares och deras efterlevande familjers pensionering utgå i de olika städerna efter mycket växlande grunder, och även befattningshavarnas bidrag till pensioneringen bestämmas på mycket olikartade sätt. På grund härav och med hänsyn jämväl därtill, att den till statspolisavdelning kommanderade personalen förutsättes komma att växla från år till år, har det syntts vara praktiskt ogenomförbart att giva de bestämmelser, som skulle reglera statsbidraget till bestridande av pensioneringskostnaderna, en sådan inriktning, att staden skulle erhålla ersättning för sina direkta utlägg. Man har därför måst söka på en mera indirekt väg erhålla en uppskattning av kostnaderna och detta har, under hänsynstagande till de hos ifrågavarande städer förefintliga olikheterna i pensionshänseende, funnits böra kunna ske efter här nedan uppdragna grundlinjer.

Vid bestämmande av den medellön, efter vilken statens bidrag till *avlönande* av polismän inom viss tjänstegrad beräknas, utgår man från nettolönerna, d. v. s. de löner, som respektive befattningshavare erhålla, sedan från avlöningarna dragits de avgifter, som befattningshavarna själva eventuellt hava att erlagga för sin egen och sina efterlevandes pensionering. Om statsbidraget till statspolisavdelning skulle stanna vid dessa nettolönebelopp, skulle tydligen staden komma att få vidkännas hela kostnaden för pensioneringen. Staten bör alltså utöver dessa nettolöner tillskjuta ett belopp, som beräknas täcka hela kostnaden för pensioneringen av statspoliserna och deras efterlevande.

Statsbidraget till pensioneringen torde lämpligen böra avvägas på det sättet, att staten för varje befattning vid statspolisavdelning erlagger den årliga pensionsavgift, som, erlagd under befattningshavarens återstående tjänstetid intill pensionsåldern, beräknas täcka kostnaderna för egen- och familjepension, om avgiftsbetalningen börjar vid den ålder, vid vilken polisman i genomsnitt kan antagas vinna första anställning i befattning, som medför pensionsrätt. Avgiften bör utgå *dels* med viss procent å tjänstepensionsunderlaget, varmed här förstås beloppet av den pension, som befattningshavaren själv enligt stadens pensionsbestämmelser skulle erhålla vid uppnådd pensionsålder, om han då räknar det för erhållande av hel pension erforderliga antalet tjänstår, *dels* med viss procent å familjepensionsunderlaget, som här tänkes vara lika med den högsta pension, som enligt samma bestämmelser vid befattningshavarens frånfälle skulle utgå till änka utan pensionsberättigade barn. Om tjänste- och familjepensionsunderlagen äro beroende av polismannens löneklass inom tjänstegraden, beräknas avgifterna efter de pensionsunderlag, som motsvara den för befattningen fastställda slutlönen (alla ålderstillägg således inräknade).

Skulle statspolisavdelning inrättas i stad, som saknar pensionsbestämmelser, torde frågan om statsbidragets storlek få bliva beroende på prövning i varje särskilt fall med utgångspunkt från här angivna principer.

Beräkningen av statsbidrag till pensioneringen bör ansluta sig till beräkningen av lönebidragen. Om således *tillfälligtvis* extra polismän använts vid statspolisavdelningen men staten lämnar löneersättning för ordinarie befattningshavare, bör jämväl statsbidrag till pensioneringen utgå såsom för ordinarie polismän. Om däremot staten för viss tid utbetalar ersättning efter den

för extra polisman bestämda lönen, bör, i den mån enligt stadens pensionsbestämmelser sådan extra befattningshavare saknar pensionsrätt, statsbidrag till pensioneringen ej utgå.¹⁾

För bestämmande av den genomsnittliga anställningsålder, som skall ligga till grund för avgiftsberäkningarna, synes man lämpligen kunna utgå från den avgiftsprocent, som i reglementet för statens pensionsanstalt stadgats för de befattningshavare vid polisväsendet, för vilka delaktighet i anstalten beretts. Det procenttal, efter vilket avgiften för tjänstepension bestämmes i förhållande till tjänstepensionsunderlaget, utgör i statens pensionsanstalt 4 %. Vid tillämpning av de för anstaltens beräkningar av befattningshavares avgifter fastställda försäkringstekniska grunderna (ålderdomsförsäkringskommitténs allmänna dödlighetstabell och en räntefot av 4 %) motsvarar denna avgift, som avsetts skola täcka ungefär $\frac{1}{3}$ av tjänstepensionskostnaden, en genomsnittlig anställningsålder av ungefär 24 år, då, såsom härvidlag är fallet, pensionsåldern är 60 år. Med utgående härifrån föreslås, att statens pensionsavgifter för personalen vid statspolisavdelning bestämmas till de belopp, som enligt ovannämnda för statens pensionsanstalt gällande försäkringstekniska grunder och de för samma anstalt fastställda familjepensionsvärdena beräknas vara erforderliga, om befattningshavarnes medelålder vid inträde i poliskåren är 24 år. Det må nämnas, att i kostnadsberäkningarna vid den i november 1922 avlämnade Linnérska utredningen räknats med en genomsnittlig anställningsålder av 23 år.

De på ovan föreslaget sätt beräknade avgiftsprocenterna bliva i avrundade tal för olika förekommande pensionsåldrar följande:

Pensionsålder	Årlig pensionsavgift i procent av pensionsunderlaget	
	för tjänstepension	för familjepension
55	19	15
56	17	15
57	16	15
58	14	14
59	13	14
60	12	14
61	11	14
62	10	14
63	9	14
64	8	14
65	7	14

Vid beräkningen av ovanstående procenttal har ej tagits hänsyn till inträffande befordringar till befattning med högre pensionsunderlag. Den kostnadsökning, som härav föranledes, torde emellertid få anses vara så ringa, att den i detta sammanhang kan lämnas ur räkningen, i all synnerhet som den i större eller mindre utsträckning motväges av att pensionsåldern ofta stiger med tjänstegraden, vilket medför viss minskning av pensioneringskostnaderna.

Vid statsbidragets beräkning på här föreslaget sätt beaktas ej de dyrtidstillägg och andra liknande tillägg, som städerna bevilja å utgående pensioner. Ville man taga hänsyn jämväl till dessa tillägg, kunde detta möjligen ske genom att öka pensionsavgifterna efter det procenttal, som ungefärligen motsvarar de tillägg, som för tillfället erhållas å utgående pensioner. Enär det torde komma att möta svårigheter att härvidlag lämna tillfredsställande beräkningsföre-

¹⁾ Jämför under avd. 15 i promemorian.

skrifter, som tillika äro någorlunda lätthanterliga, och då dessutom här ifråga-
varande kostnader måste betraktas såsom obetydliga i förhållande till total-
kostnaderna för statspolisavdelningarna, böra de emellertid kunna försummas.

De kostnader, som blivande löne- och pensionsregleringar kunna väntas med-
föra i fråga om då anställd personal, bliva tydligen vid ovan skisserade beräk-
ningssätt för statsbidraget ej heller fullt täckta.

Det må emellertid framhållas, att enligt det här framlagda förslaget till be-
räkningsgrunder ersättningen av statsmedel i vissa fall kan väntas något över-
skrida stadens utgifter för pensioneringen. Såsom exempel härå kan anföras,
att statens bidrag till pensioneringen beräknas efter de pensionsunderlag, som
motsvara slutlönerna i resp. befattningar, fastän pensionen oftast bestämmes
av befattningshavarens medellön under ett eller flera år tillbaka i tiden (det
är särskilt i fråga om familjepensioner, som detta kan bliva till förmån för
staden).

Med hänsyn till det gagn, som jämväl städerna själva få beräknas hava av
sina statspolisavdelningar, synes det vara tillfyllest att meddela sådana stats-
bidragsföreskrifter, att städerna *i stort sett* erhålla sina kostnader för dessa av-
delningar täckta. Detta utgör grundtanken i det förslag, som här framlagts,
och de differenser, som kunna väntas uppstå mellan beräknade och verkliga kost-
nader, gå ibland i gynnsam och ibland i ogynnsam riktning för staden, men de
kunna alltid väntas bliva förhållandevis obetydliga, i synnerhet i jämförelse med
totalkostnaderna för statspolisavdelningarna.

Det torde här böra anmärkas, att man vid bestämmande av statsbidraget till
täckande av de särskilda kostnader, som uppkomma genom att statspolis skadats
i tjänsten, synes böra kunna anse, att kostnaderna för familjeunderstöd redan
äro av statsverket ersatta genom de statsbidrag till familjepensionsavgifter, som
enligt ovanstående förutsättas hava utgått.

Stockholm den 18 december 1931.

Bertil Kjellén.

Preliminär plan över stats- och reservpolisen.

S t a t s p o l i s								R e s e r v p o l i s (då ersättare ej anstälts) ²⁾	
Förläggningssort och styrka ¹⁾		In- tend.	Kom- miss.	Över- konst.	Bilar	Mo- tor- cykl.	Häs- tar	Man	Därv beridna
Stockholms län	Stockholm 40	1	1	3	6	3	16	Stockholm ³⁾ 50	16 (nu 8)
Uppsala "	} 58							Södertälje 3	
Södermanlands "								Lidingö 3	
								Uppsala 3	
Östergötlands "	Linköping 7	—	—	1	1	1	—	Eskilstuna 3	
Örebro "	Örebro 7	—	—	1	1	1	—	Nyköping 3	
Västmanlands "	Västerås 4	—	—	1	1	1	—	Linköping 3	4 (nu 2)
	} 34							Norrköping 6	
Kalmar "								Örebro 3	
Gotlands "								Västerås 3	
Kronobergs "	} Karlskrona 7							Kalmar 3	
Blekinge "								Västervik 3	
Kristianstads "								Visby 3	
	} 20							Växjö 3	
Malmöhus "								Karlskrona 3	
								Kristianstad 3	
	} 48							Malmö 12	4 (nu 3)
Jönköpings "								Hälsingborg 5	2 (nu 2)
Hallands "								Landskrona 3	
Göteb. o. Bohus "	Göteborg 30	—	1	2	6	2	10	Lund 3	
	} 22							Ystad 3	
Älvsborgs "								Trälleborg 3	
Skaraborgs "	Skövde 4	—	—	1	1	1	—	Jönköping 3	
Värmlands "	Karlstad 7	—	—	1	1	1	—	Halmstad 3	
Kopparbergs "	Falun 7	—	—	1	1	1	—	Göteborg ⁴⁾ 24	10 (nu 5)
Gävleborgs "	Gävle 15	—	1	1	3	1	6	Mölndal 3	
Jämtlands "	Östersund 4	—	—	1	1	1	—	Uddevalla 3	
Västernorrlands "	Sundsvall 15	—	1	1	3	1	6	Borås 3	
Västerbottens "	Umeå 4	—	—	1	1	1	—	Trollhättan 3	
Norrbottens "	Luleå 15	—	1	1	3	1	6	Skövde 3	
								Karlstad 3	
								Kristinehamn 3	
								Falun 3	
								Gävle 3	
								Söderhamn 3	
								Östersund 3	
								Sundsvall 3	
								Härnösand 3	
								Umeå 3	
								Luleå 3	
Summa 200		1	6	20	36	20	⁵⁾ 50	²⁾ 202	36 (nu 20)

¹⁾ Siffrorna härunder beteckna den styrka som skall kunna uppsättas av centralstaden (den kursiverade) vid koncentration dit av statspolisavdelningarna inom klammer. — ²⁾ Reservpolisens styrka skall, i den mån ersättare anställas, kunna uppgå till *dubbla* antalet. I kostnadsberäkningen har räknats med ersättare till sådant antal att reservpolisantalet skall ökas med 100. — ³⁾ I Stockholm tillkommer under större delen av året såsom ytterligare reserv poliskoleelever till ett antal av högst 75 (se avd. 17 ovan). — ⁴⁾ I Göteborg tillkommer under större delen av året såsom ytterligare reserv poliskoleelever till ett antal av högst 25 (se avd. 17 ovan). — ⁵⁾ Härtill kommer reservhästar 10 st.

Bilaga VI.

Kostnadsberäkning för stats- och reservpolis.

(Förklaring till de olika posterna se P. M. sid. 51 o. f.)

		Budgetår 1932/33	Budgetår 1933/34	Årlig kostnad framdeles
		Kronor.	Kronor.	Kronor.
1	Löner: 1 intendent	13,000	13,000	14,000
2	6 kommissarier	48,300		
3	20 överkonstaplar	95,900		
4	173 ord. konstaplar	698,800		
	Summa 843,000			
5	Med avdrag m. h. t. användande av icke ord. personal	396,500	793,000	818,000
6	Ersättning för <i>pensioneringskostnader</i>	34,500	69,000	79,000
7	Ersättning för <i>uniformering</i> à 300	30,000	60,000	60,000
8	60 hästar: Inköp, inklusive mundering, à 1,600 (livslängd 10 år)	96,000	—	9,600
9	Underhålls- och stallkostnad à 1,400	42,000	84,000	84,000
10	36 bilar: Inköp à 5,000 (livslängd 5 år)	180,000	—	36,000
11	Underhålls- och driftkostnad à 2,000	36,000	72,000	72,000
12	20 motorcyklar: Inköp à 2,000 (livslängd 5 år) ..	40,000	—	4,000
13	Underhålls- och driftkostnad à 1,500	15,000	30,000	30,000
14	Beväpning och personlig utrustning (utom uni- former): inköp 175 kr. per man (livslängd 10 år)	35,000	—	3,500
15	Traktamentsersättningar: I genomsnitt beräknas $\frac{2}{3}$ av folket (130 man) varje dag (360 dagar) vara på patrullering e. d. Av dessa resor beräknas: $\frac{4}{10}$ vara kortare än 4 tim. och ske utan ersättning $\frac{5}{10}$ vara dagsresor med ers. 3 kr. 70,200 $\frac{1}{10}$ vara dygnsresor med ers. 10 kr. 46,800	58,500	117,000	117,000
16	Tekniska hjälpmedel, anslag första året 15,000, sedan 3,000	15,000	3,000	3,000
17	Lokal och skrivbiträde i Stockholm	7,500	10,000	10,000
18	Lokal i 5 andra städer à 1,000 kr.	2,500	5,000	5,000
19	Expenser: 6 städer à 500 = 3,000 11 " " 200 = 2,200	2,600	5,200	5,200
20	Andra kostnader vid användning av stats- och reservpolis	10,000	20,000	20,000
		1,014,100	1,281,200	1,370,300

		Budgetår 1932/33	Budgetår 1933/34	Årlig kostnad framdeles
		Kronor.	Kronor.	Kronor.
<i>Härtill kommer:</i>				
21	Statsbidrag för reservpolisstyrka 202 man ($\frac{1}{6}$ av lönen = i genomsnitt 550 kr.)	55,550	111,100	111,100
22	Ytterligare $\frac{1}{6}$ av lönen till 100 man (beräknat antal ersättare)	27,500	55,000	55,000
23	Hälften av kostnaden för 36 reservpolishästar	14,040	28,080	28,080
24	Utvidgning av polisskolan i Göteborg med en klass	7,000	7,000	7,000
25	Ökade kostnader för kriminalpolis enligt Härlemans förslag	19,500	39,000	43,600
26		1,137,690	1,521,380	1,615,080
<i>Avgår:</i>				
27	Nuvarande kostnader för reservpolis 251,000			
28	Nu utgående anslag för hyra av motorfordon till övervakning av vägtrafiken 28,000			
29	Minskning i statsbidraget till landstingspolis 16,500			
30	Anslag för diverse extra bevakning 25,000			
31	Besparing betr. polisbyrån i Stockholm 9,000	164,750	329,500	329,500
32		972,940	1,191,880	1,285,580

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
1. Utredningens tillkomst.....	3
2. Nuvarande organisation	5
3. Brister i den nuvarande ordningen	17
4. Grundlinjer för en reform	20
5. Organisation av statspolisavdelningar	24
6. Den normala verksamheten	27
7. Fördelning på städerna	28
8. Åtgärder mot splittring	30
9. Garantier mot minskning i polisstyrkorna	31
10. Utrustning med hästar, motorfordon m. m.	32
11. Statspolisintendenten	33
12. Sambandet med anstalter i Stockholm för hela rikets behov	34
13. Sambandet med landstingspolisen	35
14. Hur tillgodose personalbehovet?	36
15. Sätt för beräkning av statens ersättning till städerna för statspolis	37
16. Reservpolisen	38
17. Polisskoleelever såsom ytterligare reserv	41
18. Allmän mobilitet vid utomordentliga omständigheter	42
19. Rekvisition av stats- och reservpolis	42
20. Chefskap	43
21. Ersättning vid användning av stats- eller reservpolis	45
22. Sambandet med kriminalpolisorganisationen för landsbygden ..	47
23. Kostnadsberäkning	51
24. Anmärkningar till utkast till ändringar i polislagen	54

Bilagor.

I. Utkast till ändringar i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket	59
II. Reservpolisens användning $\frac{1}{1}$ 1919— $\frac{31}{12}$ 1928	68
III. » » $\frac{1}{1}$ 1929—mitten av okt. 1931	73
IV. P. M. av förste aktuarien B. Kjellén ang. beräkning av pensionerings- kostnaderna	79
V. Preliminär plan över stats- och reservpolisen	82
VI. Kostnadsberäkning för stats- och reservpolis	83

Sammanfattning

av yttranden i anledning av promemoria hösten 1931 rörande reservpolis och statspolis m. m.

(Jämför även proposition 178/1932 sid. 9—27.)

Avd. 4¹. (Grundlinjer för en reform.)

Länsstyrelsen i Kalmar län ifrågasätter lagändring, så att länsstyrelserna finge större inflytande på indelningen i polisdistrikt i syfte att distrikten *alltid* kunde göras så stora, att en kvalificerad ordinarie polisman med skälig lön och avsedd att endast ägna sig åt sin tjänst kunde anställas.

St. 1.

Förslag i samma syfte framställs av *landsfogden i Jönköpings län* och även från andra håll.

Fristående kårer av helt statsavlönade polismän förordas av länsstyrelsen i Blekinge län, generalstabschefen, riksförbundet för fjärdingsmän och polismän samt polischefen i Göteborg.

St. 3.

Länsstyrelsen i Blekinge län: Länsstyrelsen vänder sig — med undantag dock för centralstäderna — speciellt i fråga om Blekinge men även generellt mot att statspolisavdelningarna inlemmas i städernas poliskårer. De borde i stället bli självständiga under länsstyrelserna lydande kårer, i analogi med den nuvarande landstingspolisen i Blekinge uppdelade på med automobil utrustade patruller, förlagda till skilda delar av vederbörande län. Mot koncentration till städerna talade, att densamma i hög grad skulle försvåra polismännens skyndsamma uppträdande på den plats, där deras hjälp erfordrades. Deras person- och lokalkännedom skulle minskas. Vidare skulle driftkostnaderna ökas. Cirkulationssystemet vore förkastligt (se avd. 5 sid. 6). Befordringssvårigheterna syntes kunna övervinnas exempelvis genom att låta en viss del av statspolistjänsterna bli överkonstapelsbefattningar. Däremot ger länsstyrelsen i stort sett sin anslutning till att statspolisavdelningar anordnas i centralstäderna på sätt föreslagits.

Generalstabschefen: Organisatoriskt sett torde det sannolikt icke erbjuda några svårigheter att redan från statspolisens första uppsättande erhålla ett härför tillräckligt antal fullt kvalificerade polismän förtrogna med ordningspolisens uppgifter, detta icke minst med hänsyn till gynnsammare befordringsmöjligheter inom statspolisen samt densammans förläggande till de större städerna.

Genom att organisera en fullt fristående statspolis vinner man den stora fördelen att beträffande rekrytering icke behöva tillämpa det eljest erforderliga cirkulationssystemet mellan den kommunala polisen och statspolisen. Med detta cirkulationssystem finnes alltid trots de mest noggrant reglerande bestämmelser risken för att statspolisens kvalitet, särskilt sett från syn-

¹ Hänvisningarna avse avdelningar i promemorian samt stycken inom varje avdelning (se Bilaga A här förut).

punkten angående polismännens lämplighet för ordningspolistjänst, icke skulle bliva så hög som önskvärt vore, vilket även förutses av utredningsmännen. Genom att inrätta en fullt fristående statspolis skulle man även komma ifrån alla de reglerande bestämmelser, som eljest erfordras för att undvika en minskning av det antal polismän (reservpolismän), som vederbörligt distrikt under alla förhållanden skall vara skyldigt att hålla.

Lämpligast synes alltså vara, om statspolisen i främsta rummet organiserades med tanke på användning för riksändamål, sammanhängande med frågor rörande ordningens upprätthållande m. m. Den för ifrågavarande tjänst erforderliga utbildningen synes kunna bibringas statspolisen genom lämpligt anordnade teoretiska och praktiska övningar. Det av utredningsmännen föreslagna cirkulationssystemet synes således icke vara nödvändigt ur utbildningssynpunkt, under förutsättning, att de polismän, som ingå i statspolisen, före sitt inträde äga goda kunskaper i till ordningspolistjänst hörande frågor. Cirkulationssystemet torde dessutom icke kunna tillgodose kravet på ett tillräckligt antal motorutbildad och ridkunnig personal vid statspolisen.

Statspolisen borde under ovan angiven förutsättning såsom särskilda statspolisavdelningar förläggas till de största städerna samt till andra eventuellt erforderliga platser (företrädesvis residensstäderna). Vid bestämmande av avdelningarnas dislokation bör emellertid hänsyn särskilt tagas till dels önskvärdheten att erhålla starkast möjliga avdelningar å de olika platserna, dels nödvändigheten att hastigt kunna koncentrera de olika statspolisavdelningarna (samtliga eller endast vissa).

Även av psykologiska skäl är det lämpligt, att statspolisen organiseras som en uteslutande för riksändamål avsedd fullt fristående organisation. Staten synes härigenom tydligare giva uttryck för sin vilja att under alla förhållanden hävda sin auktoritet.

Slutligen tala även tekniska skäl för denna organisationsform. Samövning av statspolisavdelnings personal möjliggöres icke i samma utsträckning under andra förhållanden. Dessutom erfordras såväl särskild enskild utbildning i handhavande av speciell teknisk utrustning som tillämpningsövningar berörande statspolisavdelnings (-avdelningars) samlade uppträdande.

Största nackdelen med organiserandet av en fullt fristående statspoliskår synes ligga i sättet för reglerandet av ersättningen (utbytet) av till statspolisen hörande polismän, vilka visa sig mindre lämpade för sin tjänst. På grund av de stora anspråk i fysiskt och psykiskt avseende, som måste ställas på statspolismännen synes det dessutom nödvändigt att fastslå en låg pensionsålder för dessa. Det kan för den skull visa sig önskvärt — särskilt ur ekonomisk synpunkt — att i dessa fall söka ordna byte mellan personal tillhörande statspolisen och den kommunala polisen.

Utan att frängå den uppfattningen, att det vore lämpligast att organisera statspolisen som en fullt fristående kår uteslutande avsedd för riksändamål, anser generalstabschefen dock, att statspolisen på grund av det trängande behovet av polisförstärkning på landsbygden bör kunna disponeras för detta ändamål under normala tider.

Riksförbundet för fjärdingsmän och polismän: Beträffande den föreslagna anordningen, att statspolisen skulle infogas i vissa större städers polisstyrkor, finner förbundet det synnerligen tveklaktigt om denna anordning är den ändamålsenligaste. För de städer, varest sådan statspolisstyrka komme att förläggas, bleve anordningen givetvis av stort värde. Men den enda fördel, som i övrigt lär kunna åberopas för denna anordning, är att polismännen skulle få erfarenhet beträffande dirigerandet av större folksamlingar. Säkerligen har betydelsen härav väsentligt överskattats och anordningen

drager otvivelaktigt med sig mycket betydande olägenheter, som icke böra lämnas obeaktade.

Av största vikt vid utövändet av all polisverksamhet är besittandet av orts- och personkännedom. Det är givet att med den föreslagna förläggningen av statspolisen (icke mindre än sju län skulle sakna sådan polis) och därtill anordningen att kommenderingarna till statspolisavdelning ej skulle ske på längre tid än högst tre år denna kännedom endast i ytterst ringa utsträckning skulle förvärfvas. När en befattningshavare efter ett par års tjänstgöring kanske börjat få någon kännedom om förhållandena inom det normala tjänstgöringsområdet, skulle kommenderingen snart upphöra. Även i övrigt skulle utbildning för den normala tjänstgöringen i allmänhet fullständigt saknas. Man frågar sig vilka förutsättningar exempelvis en patrullerande konstapel från en större stad skulle ha för uppdagande av sprit-smuggling eller lönnbränning ute på landsbygden. Då statspolisen i stor utsträckning skulle tjänstgöra som trafikpolis och motorfordon även vid övrig tjänstgöring i allmänhet skulle komma till användning, torde åtminstone hälften av personalen böra vara kompetenta bilförare. I stadspolisens verksamhet förekommer ju bilkörning i ringa omfattning och följden skulle sannolikt bli att statspolisavdelningarnas bilförare i stor utsträckning skulle komma att sakna erforderlig trafikvana för att kunna på ett av polisverksamheten betingat sätt handhåva fordonen.

Även i övrigt torde det vara möjligt att vid en helt fristående statspolis åstadkomma ett betydligt bättre urval vid rekryteringen till kåren. Trots eventuella preventiva föreskrifter torde det vara svårt att förhindra att städerna till statspolisavdelning kommenderade av en eller annan anledning mindre önskvärda polismän. Vid behov av samlad polisstyrka skulle städerna icke vara skyldiga att använda det statspolisavdelningen tilldelade folket utan vara fria att använda andra polismän. Då det ofta kunde förekomma att behovet av polismän i respektive städer samtidigt vore stort, t. ex. vid en allmän konflikt på arbetsmarknaden, skulle tydligen frestelsen ligga särskilt nära till hands att i staden behålla de dugligaste och för dylika uppgifter mest lämpade polismännen.

Länsstyrelsen i Blekinge län: Det i Kronobergs län tillämpade systemet med utseendet i vissa fall av ersättare för fjärdingsmännen synes hava goda skäl för sig. Att därvid lita på en frivillig medverkan från polisdistriktens sida torde dock knappast vara ägnat att leda till något praktiskt resultat, så länge statsbidrag till dylika ersättare endast utgår med $\frac{1}{3}$ av kostnaden. Då ju här är fråga om ett statsintresse — ökad möjlighet av de ordinarie fjärdingsmännens tillkallande för ordningens upprätthållande utom eget distrikt — synas fullgiltiga skäl föreligga för att staten bestrider, om också ej hela, så dock väsentligt större del av kostnaden.

St. 4.

Landsfogden i Uppsala län ifrågasätter, om icke behovet av ytterligare polispersonal lika väl kunde tillgodoses genom utökning av antalet reservpoliser.

St. 7.

På likartat sätt uttalar sig *stadsstyrelsen i Trollhättan*.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser statspolisen böra regelbundet tjänstgöra i den yttre ordningspolistjänsten i förläggningsstaden (jfr avd. 7 sid. 8). Självfallet borde den härunder i normala tider särskilt tagas i anspråk till utkommendering vid större folksamlingar och dylikt. (Jfr också avd. 16 sid. 24.)

St. 8.

Svenska landstingsförbundet understryker, att den önskvärda omorganisationen av polisväsendet jämsides med kravet på att vid *extra ordinära för-*

St. 9.

hållanden kunna erhålla snabb tillgång till samövade ordningspolisstyrkor av tillräcklig storlek, ovillkorligen måste tillgodose önskemålet av regelbunden tillgång till polispersonal för landsbygdens normala behov. (Jfr avd. 6 sid. 8.)

- St. 10. Ökning av den totala statspolisstyrkan ifrågasättes av generalstabschefen, länsstyrelserna i Uppsala, Blekinge och Hallands län, landsfogden i Gotlands län, stadsfullmäktige i Växjö, magistraterna i Södertälje och Kalmar, föreningen Sveriges stadsfiskaler samt polischefen i Halmstad.

Länsstyrelsen i Uppsala län föreslår en styrka av 250—375 man (se avd. 7 sid. 9).

Länsstyrelsen i Hallands län föreslår att antalet ökas till minst 300 man.

Generalstabschefen: Utredningsmännen synas vid bestämmande av statspolisens styrka icke tillräckligt hava beaktat den av departementschefen till statsrådsprotokollet anförda synpunkten, att förstärkningen av den för särskilda tillfällen avsedda civila polismakten främst är önskvärd för att bereda trygghet vid mera omfattande oroligheter, utan utredningsmännen synas främst avvägt styrkan efter det antal polismän, som erfordras under normala tider. Det synes emellertid ligga vikt uppå, att den av departementschefen anförda synpunkten i större grad vinner beaktande vid bestämmandet av styrkeförhållandena.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler: Syftet med föreliggande förslag är givetvis i första hand att tillgodose ett riksintresse, som dock icke blir tillräckligt tillgodosett genom allenast 200 man.

Polischefen i Halmstad anser att dubbelt så stort antal statspoliser kunnat föreslås.

Även från andra håll uttalas tvekan rörande den föreslagna styrkans tillräcklighet. Så göra länsstyrelserna i Kronobergs, Kristianstads och Västmanlands län samt magistraten i Härnösand.

- St. 11. *Överståthållarämbetet:* Förslaget, att polispersonal, som helt avlönas av statsmedel, skall upptagas å stadens lönestat, synes desto mindre behöva väcka betänkligheter, som det, såvitt ämbetet kan finna, redan med nu gällande lagstiftning torde vara åsyftat, att de polismän, som äro anställda hos Stockholms stad för kriminell verksamhet huvudsakligen utom staden och för att ombestyrja särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet, skola i alla avseenden betraktas och behandlas som övrig vid polisverket anställd personal. Fullt tydlig föreskrift i ämnet är emellertid önskvärd.

Betänkligheter i sådant hänseende hyser däremot *polisnämnden i Stockholm*, som erinrar därom, att i samband med genomförandet av 1925 års polislagstiftning från stadens sida yppades vissa betänkligheter emot ett dylikt uppförande på stadens ordinarie lönestat av en del i detta tidigare sammanhang förutsatta, av statsmedel avlönade befattningar. Så var fallet med polisskolan samt centralbyrån för fingeravtryck tillhörande personal ävensom i fråga om kriminalpolis för tjänstgöring utom staden. Följden har också blivit den, framhåller polisnämnden, att hithörande tjänster ännu icke — trots i vissa fall upprepade förslag härutinnan — konstituerats såsom ordinarie befattningar, varav i sin tur följer, att innehavarnas ställning, bland annat i avlönings- och pensionshänseende, heller icke blivit i vederbörlig ordning reglerad. Polisenämnden fortsätter härafter:

Stadens nu berörda betänkligheter hänförde sig närmast till en viss osäkerhet i fråga om stadens möjligheter att företaga en realprövning med avseende på löneförmånernas storlek, alldenstund nämligen i visst då föreliggande fall — fjärde polisintendentsbefattningen — lönefrågans prövning genom riksdagens ställningstagande ansågs föregripen på ett sätt, som ej

kunde från de kommunala myndigheternas sida utan vidare godtagas i samband med befattningens uppförande på stadens ordinarie lönestat. Även om avlöningen till alla delar bestredes av statens medel, ansågs det, särskilt ur jämförelsesynpunkt, olämpligt, att på nyssnämnda lönestat utan någon verklig medbestämmanderätt från stadens sida uppfördes befattningar med löneförmåner, vilka kunde anses ej stå i paritet med den värdesättning, som låge till grund för den kommunala lönestatens utformning i övrigt (se stadskollegiets utlåtande nr 60 för år 1926 samt nr 447 A för år 1930, sid. 2084).

Ehuru liknande betänkligheter måhända ej med fullt samma fog kunde anföras emot det nu föreliggande förslaget, kvarstode likväl denna nu berörda principfråga allttjämt utan att hava erhållit sin lösning, trots ernåendet av en sådan lösning, såsom polisenämnden tidigare framhållit, särskilt ur befattningshavarnas synpunkt måste anses vara av stor betydelse. Jämväl ur andra synpunkter vore detta nu anförda förhållande förenat med direkta olägenheter i form av en viss osäkerhet samt fara för förvecklingar vid handhavandet av den hithörande personalens avlönings- och pensionsförhållanden. Också vore det enligt polisenämndens mening önskvärt, att denna angelägenhet i förevarande sammanhang kunde på ett eller annat sätt regleras icke endast med avseende på den nu ifrågakommande statspolisen utan jämväl med avseende på redan nu förefintliga tjänster med enahanda ställning i förhållande till stat och kommun.

Även t. f. polischefen i Göteborg uttalar vissa betänkligheter i detta avseende.

Avd. 5. (Organisation av statspolisavdelningar.)

Poliskammaren i Karlskrona, polisenämnden i Stockholm, t. f. polischefen i Göteborg och svenska stadsförbundet äro tveksamma, huruvida den i städernas tjänst nu anställda polispersonalen är skyldig att underkasta sig den tjänstgöring, som normalt skall tillkomma statspolisavdelnings personal (polisreglementet 9 §). Svenska stadsförbundet anför härvid: Med hänsyn till för närvarande gällande bestämmelser i polislagen synes det ganska ovisst, om den redan nu anställda personalen skulle komma att hava sådan skyldighet. Även om man möjligen räknat med att denna personal i allt fall skulle vara villig att bestrida de slag av tjänstgöring, som skulle ankomma på statspolisen, kan det ej för städerna vara tillfredsställande att för fullgörande av dem åvilande skyldighet att tillhandahålla personal för ändamålet vara beroende av ett frivilligt åtagande från polispersonalens sida. Det torde därför vara påkallat, att frågan om polispersonalens ställning i berörda avseende fullt klarlägges, innan städerna påläggas de åsyftade förpliktelserna.

St. 2.

Överståthållarämbetet framhåller i nu berörda fråga, att, därest icke, såsom enligt överståthållarämbetets mening är fallet, sådan skyldighet anses följa av föreskriften i § 9 stycket 2 i polisreglementet för riket, förtydligande bestämmelse torde böra utfärdas.

Vidare framhålla *poliskammaren i Karlskrona och stadsförbundet*, att cirkulationsreglerna böra göras mera smidiga. Härvid anför stadsförbundet: Fordran på en sträng tillämpning av cirkulationsreglerna skulle kunna bliva kännbar för städerna även med hänsyn till den speciella utbildning, som i vissa avseenden förutsattes för tjänstgöring vid statspolisavdelning. Förslaget avser ju, att den till sådan avdelning kommenderade personalen till mycket stor del skulle tjänstgöra såsom beridna polismän eller som förare av motorfordon. Man torde emellertid knappast kunna påräkna, att vare

sig tillräcklig ridkunnighet eller utbildning och vana som motorförare förefinnes hos den nuvarande polispersonalen i den utsträckning, som härför vore erforderlig. Det är härvid att märka, att urvalet av manskap för statspolisavdelningarna givetvis icke kan få ske så, att effektiviteten hos de för städernas egna behov kvarstående polisstyrkorna äventyras. Om det för tjänstgöringen vid statspolisavdelning skulle visa sig erforderligt att träffa några särskilda anstalter för att i vidare mån bibringa de ifrågakommande städernas polismanskap utbildning i omförmälda hänseenden, synes det från de givna utgångspunkterna själfvallet, att staten skall bära härav föranledda kostnader.

Länsstyrelsen i Västmanlands län framhåller, att det är av vikt, att endast polismän, som lämpa sig för statspolistjänst, komma till användning. Om polischefens cirkulationsplan brister i detta avseende, borde vederbörande landsfogde eller länsstyrelse kunna föranstalta om rättelse.

Mot den föreslagna tiden av 3 år i statspolistjänst hava vissa erinringar gjorts.

Å ena sidan anse poliskammaren i Karlskrona och magistraten i Härnösand att denna tid är för lång. Å andra sidan förordar svenska polisförbundet 5 års tjänstgöringstid.

Poliskammaren i Karlskrona: Då tjänstgöringen vid statspolisavdelningen i stor utsträckning medför bortovaro från hemorten, kommer så lång kommenderingstid att i många fall föranleda olägenhet för personalen.

Magistraten i Härnösand: Den föreslagna tiden, tre år, synes väl lång och skulle komma att menligt inverka på vederbörande polismäns därefter kommande tjänstgöring inom respektive städer. Då tjänstgöringen å landsbygden säkerligen kommer att bliva betydligt lindrigare än den i städerna förekommande, torde en polisman, som under tre år haft lindrig tjänstgöring å landsbygden, sedermera hava svårt att återtaga den betydligt mera betungande tjänstgöringen i stad med den obligatoriska patrulleringen såväl dag som natt.

Svenska polisförbundet: Den person- och lokalkännedom, som varje polisman bör hava, torde, då det gäller så vidsträckta områden, som här är fråga om, knappast kunna förvärfvas på kortare tid än två år. Måste då kommenderingen upphöra efter tre år, skulle statspolisavdelningens polismän i allmänhet icke komma att besitta den kännedom i berörda avseende, som för tjänstens bästa utförande är erforderligt. Den omnämnda tiden bör därför utsträckas att omfatta minst fem år. Givetvis bör organisationen göras så smidig, att om den, som kommenderats, befinnes vara mindre lämplig för dylik polistjänst eller själf önskar återgå till tjänstgöring i staden, hinder icke skall möta för att hans kommendering upphör inom kortare tid än ovan nämnts. Bestämmelser torde böra utfärdas därom att polisman, som kommenderats till statspolisavdelning, icke därigenom får hindras från att genomgå klass i polisskola eller förrätta sådan tjänst, som enligt gällande bestämmelser kvalificerar honom för befordran. Vidare torde böra stadgas, att av nu anställda polismän ingen bör mot sin vilja kommenderas till tjänstgöring vid statspolisavdelning.

Emot den växelvisa tjänstgöringen å landet och i stad uttala sig generalstabschefen (se avd. 4 st. 3), länsstyrelsen i Blekinge län, riksförbundet för fjärdingsmän och polismän (se avd. 4 st. 3) samt t. f. polischefen i Göteborg och landsfogdarna i Malmöhus och Älvsborgs län.

Länsstyrelsen i Blekinge län, som ej synes göra erinran beträffande cirkulationssystemet i centralstäderna, anför i fråga om landet i övrigt: Cirkulationssystemet är förkastligt. Det skulle omöjliggöra för vederbörande att

skaffa sig ingående person- och ortskänedom. Det vore också ett fullständigt felaktigt antagande, att en tjänstgöring vid poliskåren i en stad, som Karlskrona, skulle göra vederbörande särskilt skickade att fylla de uppgifter, som skulle åvila statspolismännen. De bästa medlen för vinnande av för ordningens upprätthållande väl kvalificerade statspoliser låge i dels en god första utbildning, dels periodiskt återkommande kortare tjänstgöring i någon av våra tre största städer och dels anordnande av årliga övningar i något större förband än de vanliga.

T. f. polischefen i Göteborg: Den absoluta fordran, att statspolisstyrkans personal skall bestå av skickliga ryttare och motorförare, torde omöjliggöra tillämpningen av de föreslagna cirkulationsreglerna vid urvalet av folk för statspolis-tjänstgöring. Visserligen hava polismännen i allmänhet, åtminstone är fallet så i Göteborg, erhållit utbildning som motorförare, men endast ett fåtal äga däri sådan vana och skicklighet, att de kunna anförtros handhavandet och vården av motorfordon i tjänsten utan risk för materielen. Beträffande ridkunnigheten bland polispersonalen är det betydligt sämre ställt, särskilt som man måste uppställa fordran på synnerligen stor ridkunnighet för att ryttare och häst skola kunna behärska varje situation samt av ryttaren dessutom fordra rutin, initiativ och förmåga att handla på egen hand, då polismännen till häst på ett helt annat sätt än fotpolisen äro lämnade åt sig själva.

icke heller torde det vara möjligt, i varje fall är det icke lämpligt, att för ordningens upprätthållande vid exceptionella fall av mera allvarliga störningar använda andra polismän än de som tilldelats statspolisavdelningen. Vill man undvika användandet av militär för ifrågavarande uppgifter annat än i yttersta nödfall, torde det nämligen bliva nödvändigt, att den för riksändamål i första hand avsedda statspolisen utrustas med framförallt tårgas, men även med rökbomber. Då det kommunala polisväsendet i landet hittills icke gjort bruk av dessa ofarliga vapen, av vilka tårgasen till sina verkningar kan vara mera effektiv än sablar, batonger och till och med hästar, kan denna fordran på effektiv utrustning icke tillgodoses med mindre statspolisen erhåller speciell utbildning i användningen av tårgas och rökbomber.

Landsfogden i Malmöhus län: Ju längre tid en polisman tjänstgjort å landsbygden desto dugligare blir han och desto mera gagn erhåller man av honom vid hans tjänstgöring på landet.

Landsfogden i Älvsborgs län: Cirkulationsreglerna skulle föranleda till, att poliserna ej förvärvade nödig lokal- och personkänedom å landsbygden samt att de ej bleve i tillfälle att i tjänsten utnyttja den erfarenhet de i sådant hänseende kunnat förvärva sig.

Å andra sidan vitsordas på sina håll cirkulationens betydelse.

Länsstyrelsen i Malmöhus län: Måhända har i promemorian för starkt betonats de större möjligheterna att i stad vinna tillfälle till övning att uppträda inför större folksamlingar. Om man bortser från de största städerna, torde det nämligen vara så, att numera även på den egentliga landsbygden folksamlingar förekomma betydligt oftare och med större anslutning än tidigare. Enär tillgången till samlingslokaler är ojämförligt mindre än i städerna, äga på landsbygden folksamlingarna mestadels rum utomhus, vilket försvårar upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Bortsett härifrån, torde vad i promemorian anförts i fråga om fördelarna av den föreslagna cirkulationen ha fog för sig. Länsstyrelsen finner övervägande skäl tala för att statspolisavdelningarna böra organiseras enligt de i promemorian föreslagna grunderna.

Länsstyrelsen i Hallands län: Det är utomordentligt viktigt, att en cirkulation äger rum inom stadens poliskår mellan statspolisavdelningen och stadens

övriga polisstyrka. Härigenom får personalen övning och förfarenhet i båda grenarna av tjänsten och statspolisen undgår också i viss mån karaktären av en för speciella ändamål inrättad och inlärd polistrupp.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Kravet på kunnighet i förande av motorfordon och i ridning synes ej lägga hinder i vägen för tillämpning av cirkulationsbestämmelserna — vilka förordas — åtminstone vad Göteborg beträffar.

Länsstyrelsen i Uppsala län förordar 3-års cirkulation i de statspolisavdelningar, som föreslagits av länsstyrelsen (se avd. 7 sid. 9).

St. 5. *Poliskammaren i Karlskrona* anser lämpligt, att kommenderingen till statspolisavdelningen ankommer på länsstyrelsen efter inhämtande av statspolisintendentens yttrande.

St. 6. *Magistraten i Västerås:* Därest föreskriften — att polisman, som under ett år (kalenderår?) varit sjukskriven mer än två månader, icke längre får bibehållas vid statspolisavdelningen — innebär, att även polisman, som under tjänstgöring vid statspolisavdelningen ådragit sig sjukdom, skall, så snart sjukdomen varat mer än två månader, överföras till stadens poliskår, synes en sådan föreskrift ingalunda medföra rättvisa, då därigenom kostnader för vikarie, vilka rätteligen borde åvila staten, komme att överföras på staden.

Stadsfullmäktige i Östersund framhålla, att staten bör för statspolisavdelningen godtaga t. ex. de sjukledighets- och sjukersättningsbestämmelser, som gälla för stadens polis i allmänhet.

Avd. 6. (Den normala verksamheten.)

Svenska landstingsförbundet: Promemorians uttalanden angående statspolisens normala verksamhet för uppgifter, som hittills på grund av bristande tillgång till lämpliga polismän på landsbygden måst eftersättas, få anses riktiga. Med hänsyn till den enormt ökade trafiken på våra landsvägar och den ökning av trafikolyckorna, varom bl. a. av medicinalstyrelsen publicerad statistik talar ett tydligt språk, hyser förbundet för sin del den uppfattningen, att den blivande statspolisens förnämsta uppgift i normala tider torde böra bli att övervaka trafiksäkerheten på landsbygden, samt att denna huvuduppgift noga bör hållas i sikte, då det gäller att närmare utforma det nu framlagda programmet.

Länsstyrelsen i Kalmar län anser, att tydliga bestämmelser böra meddelas rörande statspolisernas tjänstgöringsskyldighet inom stad till förekommande av att förvecklingar härvid kunna uppstå.

Landsfogden i Södermanlands län påpekar, att genom förslaget landsfogdarnas arbetsbörda skulle ökas och anser att den bör i motsvarande mån lättas. Han ifrågasätter i sådant syfte vissa åtgärder.

Jfr dels avd. 4 st. 8, dels ock avd. 16: länsstyrelsens i Uppsala län uttalande (sid. 24).

Avd. 7. (Fördelning på städerna.)

Allmänna anmärkningar.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser fel att, såsom förslaget, splittra statspolisen i smågrupper ned till 4 man. Även de föreslagna större grupperna vore i och för sig otillräckliga till antalet för mera krävande omständigheter och detta torde gälla även med den ökning som enligt förslaget skulle kunna ske genom sammanföring till vissa centralstäder av smågrupperna. En sålunda sammanförd skara skulle sakna nödig fasthet, och själva samman-

föringen skulle, även om en mobiliseringsplan vore uppgjord, åstadkomma tidsspillan och försvaga organisationen på samtliga de ställen, där omflyttning skulle ske. Splittringen kunde endast motiveras, om man, såsom de sakkunniga, låte polisstyrkans omfattning bero på det antal, som man för normala tider kan hava behov av i de olika länen. Enligt länsstyrelsens uppfattning däremot finge »det normala behovet», d. v. s. trafikkontroll och dylikt, komma i andra rummet. Det avgörande för antalet måste vara vilket tillskott i säkerhet, som anses erforderligt.

Länsstyrelsen föreslår, att statspolis förläggas till nedannämnda antal i följande städer:

i Stockholm.....	100
i Göteborg	75 à 50
i Malmö	50
i Sundsvall	25
i Luleå eller Boden	25
Summa 275 à 250	

Antalet överkonstaplar i Stockholm borde utgöra 4, i Göteborg 3 och i Malmö 2, varemot de andra överkonstapelsbefattningarna utom i Sundsvall och Luleå (Boden) kunde bortfalla.

Även *landsfogden i Uppsala län* anser, att statspolisen bör fördelas på rikets tre största städer samt en eller högst två norrlandsstäder.

Landsfogden i Gotlands län framhåller som en avgjord svaghet i den föreslagna anordningen den alltför stora splittringen av statspolisstyrkan i smågrupper. Denna uppdelning måste medföra ett försvagande av effektiviteten. Samma ståndpunkt intager *polischefen i Halmstad*.

Också *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser splittringen olämplig. Organisationen borde i främsta rummet vara inriktad på att kunna behärska allvarliga situationer. Små grupper, förlagda till jämförelsevis smärre städer kunde icke få erforderlig vana att möta, leda och lugna en folkmassa. En sådan liten grupp kunde ej heller, då den skulle komma till användning för här ifrågavarande ändamål, uppträda såsom självständig enhet och komme därför att ställas under annat befäl än dess eget och sammanföras med förut sannolikt okända polismän. Önskvärd träning och samövning komme att lida; hela organisationen försvagas. Det normala behovet, uppsikt över vägtrafiken m. m., torde även med en väsentligt större koncentration kunna tillgodoses med hjälp av statspolisen och reservpolisen.

Länsstyrelsen föreslår:

i Stockholm	75	man
i Göteborg	50	»
i Malmö	25	»
i Sundsvall	25	»
i Luleå	25	»

Antalet kommissarier kunde härigenom minskas till 5 och antalet överkonstaplar till 12.

I varje fall, anför länsstyrelsen, borde ingen grupp göras mindre än 15 man.

Landsfogden i Västernorrlands län önskar ej städer som förläggningsorter för statspolisen utan anser att grupper om 2 eller 4 man skulle förläggas i de större och folkrikaste landsfiskalsdistrikten under omedelbart befäl av landsfiskalen i distriktet.

Länsstyrelsen i Blekinge län (jfr avd. 4 st. 3) anser statspolisen endast i fråga om de största städerna — Stockholm, Göteborg och Malmö samt möjligen även Gävle och Sundsvall — böra förbindas med städernas poliskårer. I öfrigt vill länsstyrelsen skapa fristående, under länsstyrelserna sorterande polisavdelningar, förlagda patrullvis till skilda delar av vederbörande län. Beträffande de till städerna förlagda statspolisavdelningarna ifrågasätter länsstyrelsen, att dessa städer skulle få sig ålagt att i händelse av behov till statens förfogande ställa än större styrkor reservpolis än enligt förslaget mot det att staten helt bekostade organiserandet av ersättare för dem att vid utkommendering av ordinarie personal träda in i deras ställe till tjänstgöring inom staden (se avd. 16 st. 3—4).

Föreningen Sveriges stadsfiskaler anser, att statspolisen bör stationeras å större antal orter än föreslagna 17 städer, och att mera hänsyn bör tagas till orternas ur kommunikationssynpunkt och i andra avseenden lämpliga läge, omgivande traktens befolkningstäthet, orternas brottsfrekvens, tillgång till lokalpolis, egenskap av hamnstad eller järnvägsknutpunkt m. m.

Aven *länsstyrelsen i Hallands län* anser att förslaget i flera fall gått för långt i fråga om kravet på koncentrerings. Länsstyrelsen förordar, att statspolisstyrkan ökas i Stockholm till 70 man, i Göteborg till 45 man och i Malmö till 30 man samt att återstående 45 man av den utav länsstyrelsen förordade ökningen med 100 man fördelas dels i form av ökning av övriga föreslagna statspolisstäders polisstyrkor och dels såsom statspolisförstärkning till vissa icke föreslagna städer.

Stadsfullmäktige i Uddevalla önska också större splittring.

Länsstyrelsen i Kalmar län förmenar, att det från vissa håll framförda yrkandet, att ökningen av polisstyrkan företrädesvis bör koncentreras till ett fåtal städer, bör bestämt avvisas.

Landsfogden i Blekinge län anser det vara absolut förkastligt att samman slå flera län, exempelvis Blekinge och Kronobergs län. Varje län borde hava sin egen för landsbygden avsedda polis. Överkonstapel erfordrades ej för statspolisen.

Särskilda anmärkningar.

Stockholms, Uppsala och Södermanlands län.

I de uttalanden, som inkommit från Södermanlands län uttalas allmänt önskemålet, att en statspolisavdelning blir förlagd inom länet. Man framhåller som stöd härför, att först därigenom under normala tider statspolisen bleve till det gagn för länet, som åsyftas med dess inrättande, att förläggning i Stockholm skulle medföra onödigt höga rese- och traktamentskostnader, att statspolisen i Stockholm ej skulle erhålla så god kännedom om länet, samt att polislönerna i allmänhet vore lägre i landsorten.

Emellertid påyrka *stadsfullmäktige i Eskilstuna*, att statspolisavdelningen förläggas dit, medan *stadsfullmäktige i Nyköping* önska avdelningen förlagd till sistnämnda stad.

Till stöd för *Eskilstuna* som förläggningsort framhålla *stadsfullmäktige*, att Eskilstuna är den största staden inom länet och belägen inom länets folkrikaste del, att staden äger stor poliskår, varigenom den föreslagna cirkulationen lätt kunde ordnas, att Eskilstunas poliskår numera erhållit avsevärt förbättrade och rymliga lokaler, samt att förbindelserna från Eskilstuna åt olika håll med såväl landsvägar som järnvägar vore synnerligen goda.

För *Nyköping* hava *stadsfullmäktige* där framdragit, att Nyköping är residensstad, där landsfogden har sin verksamhet, att stadens poliskår är tillräckligt stor för att erbjuda tillräcklig cirkulation, att statspolisen skulle

längs kusten kunna samarbeta med spritpolis och kustbevakningspersonal, samt att samarbete i Nyköping lätt kunde anordnas med de myndigheter, ämbets- och tjänstemän, vilka främst hade att tillse att jakt- och fiskestadgor m. m. respekterades och trafikföreskrifterna efterlevdes.

Landsfogden och länsstyrelsen förordar Nyköping. Landsfogden framhåller, att länets kriminalpolisman böra bibehållas skilda från Stockholm, och understryker särskilt att samarbete med spritpolisen skulle vara mycket svårt att anordna från Eskilstuna samt lättast låte sig anordnas från Nyköping. Visserligen saknade länet för närvarande särskild spritpolis, men behov därav föreläge fortfarande, och tillgodoseendet av detta behov måste bli en av statspolisens icke minst angelägna uppgifter.

Beträffande storleken av den ifrågasatta statspolisavdelningen i Södermanlands län, föreslå stadsfullmäktige i Eskilstuna och landsfogden densamma till minst 7 man, medan länsstyrelsen förordar minst 6 man.

Riksförbundet för fjärdingsmän och polismän föreslår, att mindre förläggningar övertöfas från Stockholm till Uppsala och Södermanlands län.

Östergötlands län.

Stadsfullmäktige i Norrköping föreslå, att statspolisavdelningen för Östergötlands län förläggas till Norrköping. Stadsfullmäktige understryka härvid, att många skäl tala för att man genom en sådan förläggning skulle kunna tillgodogöra sig erfarenheten av stadens stora polisstyrka. Man skulle om denna polisstyrka även kunna tillägga epitetet väl utbildad och utrustad. De i promemorian antydda olägenheterna, varmed väl avsåges olägenheterna för vissa mera avlägset från Norrköping liggande landsbygdsdelar av länet, syntes med hänsyn till stadens goda järnvägs- och andra trafikförbindelser med länet vara överdrivna.

Länsstyrelsen förordar, ehuru icke utan tvekan, att Linköping, med hänsyn till dess centrala läge såväl inom länet i allmänhet som i förhållande till flera av länets största industricentra på landsbygden, såsom Motala verkstad, Åtvidaberg och Boxholm, blir utsedd till förläggningsplats för statspolisen i Östergötlands län.

Jönköpings län.

Landsfogden ifrågasätter, om icke den för Jönköpings län avsedda styrkan av 7 man borde fördelas med 4 man i Jönköping och 3 man i Nässjö. Den östra delen av länet skulle härigenom bli bättre tillgodosedd än om hela styrkan förlades till Jönköping. Önskemålet om koncentration av hela styrkan skulle visserligen ej uppnås, men avsteget därifrån anser landsfogden kunna försvaras av kostnadsskäl.

Kronobergs, Kalmar och Blekinge län.

I de uttalanden, som inkommit från Kronobergs län ifrågasättes, att en särskild statspolisavdelning skulle förläggas till Växjö, medan avdelningen med förläggningsplats i Blekinge län skulle minskas.

Sälunda framhålla *stadsfullmäktige i Växjö*, att Karlskrona vore belägen i en utkant av det område, som skulle bli avdelningens verksamhetsområde. Detta förhållande måste uppenbarligen komma att i väsentlig grad försvåra arbetet för den till avdelningen hörande personalen och därjämte i icke ringa mån äventyra effektiviteten i den nya organisationen. Särskilt syntes detta gälla för de västligaste och således längst bort från förläggningsorten belägna delarna av Kronobergs län. Helt visst skulle det därför vara fördelaktigast, om en avdelning av statspolisen förlades till detta län, i vilket

fall Växjö stad vore den lämpligaste förläggningssorten. Förutom det att Växjö vore residensstad, vore staden knutpunkt för det vitt utgrenade vägnätet i södra Småland, en omständighet, som icke minst med hänsyn till statspolisens uppgift som trafik- och ordningspolis syntes böra tillmätas största betydelse vid bestämmandet av plats för densammas förläggning.

Landsfogden i Kronobergs län påpekar, att länet till sin areal är synnerligt vidsträckt, att vissa delar av detsamma äro belägna så att anlitande av statspolis från Karlskrona i normala fall skulle medföra både för stor tidsutdräkt och onödiga kostnader, att däremot förbindelserna från Växjö måste anses som synnerligen bekväma, samt att vägnätet i Kronobergs län vore 3—4 gånger så stort som Blekinge läns.

Länsstyrelsen i Kronobergs län framhåller, att några farhågor för att länet icke skulle kunna sysselsätta en statspolisavdelning knappast kunde anses berättigade. Med de normala arbetsuppgifter, som skulle komma att åligga den statliga ordningspolisen, och de ytterligare åligganden, som efter hand torde komma att anförtros densamma, syntes, då reservpolisen icke skulle kunna såsom för närvarande disponeras för sådana ändamål, en statspolisavdelning vara behöfelig för länet. I staden vore vidare anställd en kriminalpolisman och samverkan med denne skulle öka i effektivitet, därest båda slagen av polismän arbetade med samma ort som utgångspunkt. Besparing skulle vinnas genom avsevärt minskade traktamentsersättningar.

Storleken av statspolisavdelningen i Växjö föreslår *landsfogden* till 3 man, därav en överkonstapel. *Landsfogden* utgår därvid från att man skulle kunna anlita kriminalkonstapeln, som för närvarande ej kunde anses vara fullt sysselsatt av sin tjänst, så att en dubbelpatrull stode till förfogande för fullgörande av de arbetsuppgifter, som i allmänhet skulle ankomma på statspolisen. *Länsstyrelsen* föreslår en statspolisavdelning på 4 man, därav en överkonstapel.

Länsstyrelsen i Blekinge län anser, att den till Blekinge förlagda statspolisavdelningen bör till tjänstgöringsområde få endast Blekinge län och bestå av 4 man. Att till Karlskrona förlägga en statspolisavdelning, avsedd även för Kronobergs län, anser länsstyrelsen av praktiska och ekonomiska skäl fullständigt uteslutet.

Även *landsfogden i Blekinge län* anmärker på gemensam statspolis för Blekinge och Kronobergs län.

Svenska polisförbundet föreslår, att de till Kalmar och Karlskrona förlagda avdelningarna, tillsammans 14 man, fördelas med 5 man till vardera Kalmar och Karlskrona samt 4 man till Växjö. Samma förslag har framlagts av *riksförbundet för fjärdingsmän och polismän*.

Gotlands län.

Magistraten i Visby anser, att, därest så är möjligt, en statspolisavdelning borde förläggas till Gotland. Öns avskilda läge kunde medföra att rekvirerad personal komme för sent. Därjämte ville det synas, som om det för en polisavdelning med lokal- och personkännedom ofta skulle vara lättare att komma till tals med en folkmassa än vad förhållandet vore med en främmande polisstyrka. Några svårigheter syntes icke möta mot statspolisavdelningens inordnande i Visby poliskår.

Länsstyrelsen har framhållit, att inrättandet av statspolisavdelning inom länet utan tvivel skulle bliva länet till gagn i många avseenden, men några anspråk i sådan riktning syntes ej rimligen kunna framställas.

Malmöhus och Kristianstads län.

Riksförbundet för fjärdingsmän och polismän föreslår, att en del av den till Malmö föreslagna förläggningen överföres till Kristianstad.

Polismästaren i Malmö ifrågasätter, att en av de föreslagna konstupels-tjänsterna utbytes mot en inspektions- eller biträdande överkonstapelstjänst. Flera tillställningar kunde nämligen komma att äga rum samtidigt och med så många tjänstgörande polismän, att de borde stå under befäls ledning. Befälsantalet torde då ej alltid räcka till.

Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län.

Såväl *stadsfullmäktige i Halmstad* (därest förslaget överhuvud bör genomföras) som *landsfogden och länsstyrelsen i Hallands län* förorda, att en statspolisstyrka av 5 man förläggas till Halmstad. Man framhåller de stora avstånden som även skulle ådraga statsverket dryga kostnader, därest Göteborg bleve förläggningssort.

Stadsfullmäktige i Uddevalla föreslå, att en statspolisavdelning på 4 man förläggas till Uddevalla. Härigenom skulle, på grund av minskade rese-kostnader, besparingar kunna göras.

Stadsfullmäktige i Borås ifrågasätta en statspoliskontingent om 7 man till Borås, särskilt med hänsyn till upprätthållandet av ordningen och fullgörandet av övriga polisuppgifter i den stora och tätbefolkade landsbygden kring staden. *Magistraten i samma stad* anser däremot, att — med hänsyn till betydelsen av att polisstyrkorna i görligaste mån koncentreras till de största städerna — skäl för att till Borås förlägga en statspolisavdelning icke föreligger.

Riksförbundet för fjärdingsmän och polismän föreslår, att en mindre del, exempelvis 4 à 5 man, överföres från Göteborg till Vänersborg.

Skaraborgs län.

Länsstyrelsen anser, att antalet statspoliser icke bör sättas lägre i Skaraborgs län än i angränsande Jönköpings och Örebro län. Göromålen under normala tider finge nämligen antagas bliva nog så omfattande i Skaraborgs län som i de två andra länen, vilka hade mindre antal invånare och städer.

Västmanlands län.

Magistraten i Västerås anser den för Västmanlands län föreslagna styrkan, 4 man, alltför svag med hänsyn såväl till den livliga trafiken inom länet som till länets vidsträckthet och struktur.

Kopparbergs län.

Landsfogden anser, att det för Kopparbergs län föreslagna antalet statspoliser, 7 man, skulle vara tillräckligt stort, om man i allmänhet skulle kunna påräkna hjälp av motsvarande polisstyrka i Gävle. Då så icke komme att bli förhållandet utan då denna komme att anlitas endast i särskilda allvarliga fall, anser landsfogden med hänsyn till storleken av Kopparbergs län jämförd med Gävleborgs län en reglering av dessa läns polisstyrkor vara på sin plats, förslagsvis så att Kopparbergs län erhöle 9 man och Gävleborgs 13 man.

Även *länsstyrelsen* har med hänsyn till länets stora areal och statspolisens normala verksamhet funnit önskvärt, att den för länet beräknade styrkan något utökas.

Västernorrlands län.

Stadsfullmäktige i Härnösand hava, då i övriga län, med undantag av ett enda, vederbörande residensstad föreslagits såsom förläggningssort, samt an-

ledningen därtill väl måste antagas vara den, att man ansett det lämpligt att statspolisen, ehuru i och för sig självständig, likväl borde stå i så nära kontakt med länets högsta polismyndighet, länsstyrelsen, som möjligt, ifrågasatt, huruvida icke jämväl i Västernorrlands län statspolisen borde förläggas till residensstaden.

Även *magistraten i Härnösand* förordar denna stad, som låge mera i länets centrum än Sundsvall och därjämte hade stall och garage för statspolisens hästar och automobiler. Magistraten anser också, att det föreslagna antalet statspolismän är, särskilt vad beträffar Västernorrlands län, alltför snävt tilltaget.

Länsstyrelsen däremot anser — med hänsyn till såväl numerären som beskaffenheten hos polisväsendet i Härnösand och Sundsvall samt med hänsyn jämväl till angelägenheten av att statspolisen även under normala tider må beredas full sysselsättning, erhålla tillfälle till nödig övning att uppträda i samlad trupp och att dirigera större folkskaror — ingen tvekan böra råda därom, att Sundsvall äger avgjort företräde framför Härnösand såsom förläggningssort för den för länet föreslagna statspolisavdelningen.

Landsfogden föredrager också Sundsvall

Jämtlands län.

Magistraten i Östersund framhåller, att den föreslagna statspolisstyrkan om 3 man samt en överkonstapel måste anses uppenbarligen för ringa för ett län av den storlek som Jämtlands län, däri ju även ingår Härjedalen. Jämväl för utövandets av kontrollen över motorfordonstrafiken uti länets vidsträckta område, syntes polisstyrkan vara för ringa, minst ytterligare 2 polismän måste anses oundgängligen nödvändiga för sådant arbete. Därtill komme att de särskilda tillfällen, då polisförstärkning på landsbygden bleve erforderlig, såsom vid arbetskonflikter vid flottningar, alltid inträffade på samma tid av året eller på våren och försommaren. Reservpolisen funnes då visserligen tillgänglig, men, därest reservpolisen ständigt måste tagas i anspråk, syntes statsbidraget för denna reservpolis hållande icke böra sänkas utan i stället höjas. Det vore därför helt säkert bättre såväl för länet som polismyndigheten i Östersund, om saken ordnades sålunda, att statspolisstyrkan bestämdes för länet till 6 man i stället för föreslagna 4 man samt reservpolisstyrkan såsom hittills 3 man emot nu gällande avtal om statsbidrag till en tredjedel av denna kostnad. (Jfr avd. 16 st. 2.)

Länsstyrelsen har anfört att, även om den föreslagna styrkan med hänsyn till länets storlek vore otillräcklig, om samtidigt på olika platser skulle uppstå behov av tillfällig polisförstärkning, innebure dock den härigenom åstadkomna ökningen av den inom länet tillgängliga, för tjänstgöring å landsbygden avsedda ordningspolisen en avsevärd förbättring, som med hänsyn till hittills vunnen erfarenhet om behovet av polisförstärkning vid vissa tillfällen finge anses tämligen tillfredsställande för den närmaste framtiden.

Norrbottens län.

Länsstyrelsen i Blekinge län ifrågasätter, att statspolisen i Norrbottens län utökas till exempelvis 18 man.

Stadsfullmäktige i Boden hava hemställt, att den för Norrbottens län avsedda polisstyrkan måtte förläggas till Bodens stad. I häröver infordrat utlåtande har *länsstyrelsen i Norrbottens län* gjort bestämd hemställan, att hänsyn icke måtte tagas till detta yrkande.

Stadsfullmäktige i Piteå hava hemställt, att en tredjedel av den statspolis-kår, som eventuellt komme att förläggas inom länet, måtte stationeras i Piteå stad.

Avd. 8. (Åtgärder mot splittring.)

Länsstyrelsen i Gotlands län vänder sig mot att Gotland hänföres till samma grupp som Kalmar, Kronobergs, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. Visby hade reguljär ångbåtsförbindelse med Kalmar endast under sommarmanaderna och på hösten ett par gånger i veckan, då det däremot funnes daglig förbindelse hela året om mellan Visby och Stockholm (Nynäshamn). Gotlands län borde därför hänföras till den grupp, som hade Stockholm till centralstad.

Länsstyrelsen i Blekinge län anser, att för borttagande av statspolis från det län, dit densamma hör, för tjänstgöring i annat, till samma »central-distrikt» hörande län bör fordras länsstyrelsens, ej endast landsfogdens tillstånd.

Avd. 9. (Garantier mot minskning i polisstyrkorna.)

Stadsfullmäktige i Göteborg framhålla, att staden, därest den föreslagna statspolisorganisationen genomföres, icke vill se sig kringskuren i eller berövad sin hittillsvarande rätt att besluta om den minskning av stadens polispersonal, som av förhållandena kan föranledas, exempelvis genom ökad användning av tekniska hjälpmedel, ändrad organisation eller dylikt.

Svenska stadsförbundet kan ej undertrycka farhågan, att den föreslagna organisationen skulle komma att verka ytterligare inskränkande på städernas redan genom 1925 års polislagstiftning starkt beskurna självbestämmanderätt med avseende å polisväsendet. Beträffande de lagbestämmelser, som ansetts erforderliga såsom garantier mot minskning av polisstyrkorna i städer med statspolisavdelningar, hade i den remitterade promemorian framhållits, att stor försiktighet vore av nöden för att ej träda denna självbestämmanderätt för nära. Förbundet ville för sin del starkt understryka vikten av att åt dessa lagbestämmelser gives en mycket smidig tillämpning, med största möjliga hänsynstagande till varje stads förhållanden och önskemål.

Stadsfullmäktige i Stockholm: Den nya polisorganisationen skulle innebära en ytterligare inskränkning av den kommunala självbestänningsrätten i fråga om polisväsendet, varemot bestämd gensaga inlägges.

Avd. 10. (Utrustning med hästar, motorfordon m. m.)

Länsstyrelsen i Uppsala län anser statspolisavdelningarna, som länsstyrelsen föreslagit (se avd. 7 sid. 8), böra vara beridna till ett antal av 30 man i Stockholm, 20 man i Göteborg, 15 man i Malmö, 6 man i Sundsvall och 6 man i Luleå eller Boden.

Länsstyrelsen i Kalmar län anser, att jämväl en del avdelningar i andra, mera avlägset belägna residensstäder än de föreslagna delvis böra göras beridna. För avdelningen i Kalmar borde anskaffas två hästar, varigenom effektiviteten för länet i dess helhet skulle betydligt höjas.

Magistraten i Kalmar anser beriden polisstyrka böra finnas i varje residensstad.

Länsstyrelsen i Blekinge län förordar, att särskilt i Norrland och då främst i Norrbottens län statspolisen göres ridande i betydligt större utsträckning än enligt förslaget.

Polismästaren i Malmö anser ryttarnas antal i Malmö böra beräknas till 9 eller 10. Däremot anser *länsstyrelsen i Malmöhus län* förslaget om 6 ryttare i statspolisavdelningen i Malmö kunna godtagas.

Polismästaren i Gävle har anfört, att tjänstgöringen i Gävle och dess omgivning icke gäve tillfälle till den övning för hästar och ryttare, som vore behöfvlig för att ridande polis skulle vara till avsedd nytta. Det kunde

St. 3.

därför ifrågasättas, om ej ridande polis borde förläggas endast till sådana städer, som själva hade anledning hålla ridande polis. I varje fall kunde det möta hinder att beträffande ryttarna genomföra den föreslagna cirkulationen i fråga om tjänstgöringen.

Stadsfullmäktige i Gävle hemställa att, om statsmakterna anse sig böra genomföra den ifrågasatta förändringen i polisorganisationen, i den statspolisstyrka, som är avsedd att förläggas till Gävle, icke måtte ingå någon beriden avdelning.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län: Länsstyrelsen är för sin del övertygad om att beriden polis, rätt utnyttjad, kan vara till stor nytta ur såväl ordningsmaktens som allmänhetens synpunkt, när det gäller att vägleda stora folkmassor och upprätthålla god allmän ordning. För att i sådana fall kunna uppträda med nödig vana och behärskning fordras dock att polismännen liksom även hästarna erhålla ändamålsenlig övning och därvid erbjuder den relativt närbelägna huvudstaden avgjort större möjligheter än Gävle. Då vidare stadsfullmäktige i Gävle i sitt uttalande mot inrättande av statspolis särskilt undanbett sig ridande polis, som tidigare funnits i staden men år 1919 avskaffades, anser länsstyrelsen, att man i avvaktan på ytterligare erfarenhet bör såvitt möjligt tillmötesgå detta stadsfullmäktiges önskemål.

St. 4. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* ifrågasätter, med hänsyn såväl till den goda tillgången på trafikautomobiler som ock till de avsevärda kostnaderna för anskaffande och underhåll av dylika fordon, huruvida skäl föreligga för tillhandahållande åt statspolispersonalen av tjänsteautomobiler.

Detsamma påpekas av *länsstyrelsen i Uppsala län*, som även framhåller, att, om trafikkontrollen omlägges i enlighet med vad länsstyrelsen skisserat (se avd. 16 st. 1), frågan om anskaffning av bilar och motorcyklar krävede ytterligare undersökning. Upplýsningsvis meddelar länsstyrelsen, att inom Uppsala län under år 1931 två reservpoliser under tiden från och med den 15 maj till och med den 31 oktober sex dagar i månaden samt från och med den 1 november till och med den 31 december 3 dagar i månaden patrullerat på länets allmänna vägar med motorfordon för övervakning av motortrafiken. För ändamålet hava förhyrts enskilda bilar. Sammanlagda kostnaden, som utbetalts under året, har uppgått till 1,455 kronor. Enligt redan fattade beslut i vederbörande polisdistrikt skola 12 fjärdingsmän av sitt distrikt utrustas med motorcyklar, för vilka visst bidrag till driftkostnaden utgår. Att döma härav synes utrustningen kunna ordnas på väsentligt billigare sätt än enligt de sakkunnigas förslag.

Svenska polisförbundet anser lämpligt, att vid envar av de största statspolisavdelningarna funnes en med tekniska hjälpmedel försedd och för ambulansändamål inrättad större bil.

Åtskilliga vända sig mot anskaffande av motorcyklar.

Länsstyrelsen i Blekinge län: Motorcyklar måste enligt länsstyrelsens mening helt utdömas, då det gäller en sådan omfattande patrullering som den, varom här är fråga. Man kan ej begära, att polismännen skola slita ut sig genom att så gott som dagligen år efter år färdas på dessa skakande och oskyddade fordon. Härtill kommer, att endast automobiler bereda polismännen möjlighet att medtaga en av dem anhängen person. Att tillskapa en mängd nya befattningar utan att samtidigt giva dessas innehavare tillräcklig utrustning, så att de skola kunna utnyttjas på bästa sätt, är en dålig ekonomi.

Landsfogden i Blekinge län: Motorcykel är ett fullständigt odugligt fort-skaffningsmedel. Det har erfarenheten givit vid handen, och den är som bekant en god läromästare. Det är först och främst nödvändigt, att polis-

männen äro två. De situationer de ofta råka ut för äro sådana, att båda två behövas på en gång. Om de då under sina färder exempelvis träffa på någon, som bör anhållas, skall då den polisman, som åker i sidvagnen, taga den anhållne i sitt knä eller vad menar sakkunskapen? Redan på denna grund bör alltså motorcykeln vara ur räkningen. Jag misstänker för resten, att sakkunskapen i detta som i flera andra avseenden haft Stockholm och trakten närmast däromkring i tankarna. Där kan det ju vara lämpligt, att polismän å motorcyklar hålla efter så kallade motordrullar. Till vad som ovan anmärkts mot motorcykeln som fortskaffningsmedel kommer, att den är ytterst ansträngande att köra och fordrar den körandes uppmärksamhet i långt högre grad än en bil, i vilken man dock sitter bekvämt och lugnt tillrätta.

Poliskammaren i Karlskrona: Motorcykeln är visserligen något billigare i anskaffning och drift men torde ur andra synpunkter vara mindre lämplig än bil. Användandet av motorcykel förutsätter särskild beklädnad till skydd mot damm, regn och köld. Kostnaden därför torde uppväga den billigare anskaffningskostnaden.

Landsfogden i Kopparbergs län åberopar mot användande av motorcyklar det hårda klimatet.

Svenska polisförbundet: Erfarenheten å platser, varest motorcyklar nu användas, har visat, att dessa fordon i de allra flesta fall äro avsevärt mindre lämpliga än bilar. Motorcyklar kunna icke användas under hela året, särskilt vad avser Norrland. Tjänstgöringen å desamma är likaledes pressande eller rent av nedbrytande, särskilt om den skall fullgöras under längre tidsföljd eller av äldre personer, vilket naturligtvis måste bliva fallet inom statspolisen. Motorcykeln är dessutom mindre användbar. Anhållna eller skadade personer kunna i regeln icke transporteras med densamma, vilket däremot med fördel kan ske med bilen. Det föreslagna antalet motorcyklar torde därför i största möjliga utsträckning böra utbytas mot bilar.

Riksförbundet för fjärdingsmän och polismän: Motorcyklar äro alldeles olämpliga för polistjänsten. Fullt användbara bilar kunna numera erhållas till en kostnad knappast överstigande det pris en motorcykel med sidvagn betingar. Ej heller underhålls- och driftkostnaderna behöva alltför avsevärt överskrida kostnaderna för motorcyklar.

I stället för en bil och en motorcykel föreslås två bilar åt de mindre statspolisavdelningarna av länsstyrelsen i Blekinge län och poliskammaren i Karlskrona. Antagligen intaga även de övriga, som vänt sig mot motorcyklar, i allmänhet denna ståndpunkt.

St. 5.

Länsstyrelsen i Blekinge län anför närmare: Att, på sätt i promemorian föreslås, i motorfordonshänseende utrusta en statspolisavdelning på 7 man med endast en automobil och en motorcykel med sidvagn är alldeles otillräckligt för att en dylik avdelning skall kunna fullt utnyttjas vid sin ordinarie tjänstgöring. Skall särskilt motortrafiken kunna effektivt övervakas — och härvidlag föreligger ett allmänt känt behov — måste statspolisen i den utsträckning, som dess övriga göromål det tillåta, verkställa en oavlätlig patrullering på länets vägar. Att mer än två av polismännen medfölja på varje dylik färd är ej erforderligt. Vad skola då de övriga göra under tiden? I Blekinge hava de båda landstingspolispatrullerna vardera en bil till sitt förfogande, och länsstyrelsen tvekar ej att utsäga, att det varit främst detta förhållande — jämte polismännens personliga duglighet och intresse för sina uppgifter — som man har att tacka för att deras arbetsresultat blivit så gott som det faktiskt varit.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anför att, då effektiviteten av polisens verksamhet i hög grad främjas av möjligheten för densamma att snabbt för-

flytta sig från det ena stället till det andra, det ville synas länsstyrelsen önskvärt, att till statspolisens disposition kunde ställas motorfordon till något större antal än förslaget i detta hänseende ifrågasätter.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser den av länsstyrelsen föreslagna avdelningen i Växjö böra förses med en bil och en motorcykel. *Landsfogden i samma län* anser den av honom föreslagna avdelningen på 3 man i nämnda stad böra förses med en bil.

Avd. 11. (Statspolisintendenten.)

Generalstabschefen: Statspolisintendenten synes icke hava fått den ställning, som möjliggör tillgodoseendet av kravet på en god central ledning. Enligt förslaget skall han således bl. a. i regel höras i frågor rörande statspolisens befäl. Därjämte skall han efter förslag av landsfogdarna uppgöra allmänna planer för statspolisens verksamhet under normala tider, vilka planer därefter skola fastställas av vederbörande länsstyrelse. Vidare framhålls, att vederbörande kommunala polischef skall kunna disponera över statspolismännen i vederbörlig stad, i den mån desamma vid något tillfälle icke tagas i anspråk för tjänstgöring å länets landsbygd. Samtidigt skall emellertid landsfogde under vederbörande länsstyrelse för särskilda behov, oberoende av uppgjord plan, kunna förfoga över statspolisen. Enligt förslaget skall statspolisintendenten, därest han själv åtföljer utbeordad statspolisstyrka, icke under alla förhållanden erhålla befälet över hela den å platsen befintliga polisstyrkan. Statspolisintendenten skall vid de tillfällen, då han äger dylik befälsrätt, direkt under vederbörande länsstyrelse bära ansvaret för ordningens upprätthållande på orten.

Den dubbla tjänsteställning som statspolisintendenten erhåller enligt förslaget — dels under Stockholms polismästare, dels under regeringen i egenkap av inspektör för statspolisavdelningarna ute i landet — synes även olämplig.

Ovan framhållna synpunkter rörande statspolisintendentens befogenheter, lydnadsställning m. m., vilka icke stå i överensstämmelse med kravet på en god central ledning, synas vara en följd av det föreslagna organisatoriska sambandet mellan statspolisen och den kommunala polisorganisationen.

En god central ledning av statspolisen synes därför endast kunna erhållas, därest statspolisen organiseras fullt fristående från kommunernas polisväsende, med en direkt under chefen för socialdepartementet lydande statspolischef. Denne chef skall under normala tider ställa de olika statspolisavdelningarna till vederbörande länsstyrelser förfogande för tjänstgöring inom länen i enlighet med av socialministern på förslag av länsstyrelserna och efter statspolischefens yttrande fastställda planer.

Statspolischefen bör dock i och för ordningens upprätthållande vid extraordinära tillfällen eller eljest, då förhållandena så påkalla, äga disponera över samtliga statspolisavdelningar, varvid dock vederbörande länsstyrelses yttrande bör inhämtas, därest statspolisavdelning förflyttas från länet. Härvid tillkommer det socialministern att besluta om samt taga ansvaret, därest dylik förflyttning verkställes mot länsstyrelses avstyrkan. Socialministern synes även böra bestämma den myndighet, som närmast under honom själv skall bära ansvaret för ordningens upprätthållande, därest viss eller vissa statspolisavdelningar sammandragas för detta ändamål, vare sig kommunal polischef finnes på platsen eller ej. Regeln synes härvid böra vara, att statspolischefen såsom statens representant påläggas detta ansvar, därest förhållandena äro sådana att statens säkerhet eller andra viktiga intressen stå på spel.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler. Den föreslagna statspolischefens ställning förefaller vara alltför obestämd. För det första torde vara nödigt, att denne tilldelas polismästares grad för att sålunda givas bättre auktoritet i de ansvarsfulla värv, som han skulle hava att fylla t. ex. i fråga om tillsyn över att kommunerna verkligen hålla nödig polispersonal, ett svårt tillsyningsuppdrag, bland annat med hänsyn till kommunernas hävdande av sin självbestämmanderätt och allmänna obenägenhet att underkasta sig »förmyndarskap». Det torde icke vara möjligt för statspolischefen-intendenten att ensam utöva sin funktion såsom polisbefäl och tillsynsorgan över poliskårerna. Hans dubbelställning och otillräckliga möjlighet att förfoga över personal torde nog kunna göra hans värv svårt. Fast organisation och enhetlig ledning äro nödvändiga.

Även *polismästaren i Malmö och t. f. polischefen i Göteborg* anmärka på statspolisintendentens dubbla tjänsteställning.

Och *svenska polisförbundet* anser, att statspolisintendentsbefattningen bör givas en i förhållande till de lokala polischeferna och kommunala myndigheterna mera självständig ställning.

Landsfogden i Jönköpings län anser — utan att framlägga något förslag — att statspolisintendentens uppgifter skulle kunna vidgas.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län betonar uttryckligen, att länsstyrelsen anser förslaget om inrättande av en statspolisintendent och hans äligganden lämpligt.

Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller att, även med den organisation länsstyrelsen ifrågasatt, inrättandet av en befattning som statspolisintendent skulle medföra vissa fördelar.

Avd. 12. (Sambandet med anstalter i Stockholm för hela rikets behov.)

Generalstabschefen anser förslaget att inränga den för närvarande under tredje polisintendenten i Stockholm lydande polisbyrån under statspolischefens befäl vara värt beaktande.

St. 4.

Avd. 13. (Sambandet med landstingspolisen.)

Svenska landstingsförbundet vitsordar riktigheten av att landstingspolisens omfattning småningom alltmera minskats även efter antagandet av 1925 års polislag. Förbundet anför vidare följande:

Landstingens minskade intresse för polisväsendet torde få anses utgöra ett led i deras framför allt under de senaste åren framträdande strävande att i möjligaste mån koncentrera sin verksamhet till sjukvården och speciellt anstaltsvården och därmed sammanhängande arbetsområden. Uppgifterna för landstingspolisen skulle, om det nu framlagda förslaget genomföres, komma att i huvudsak täckas av statspolisens verksamhetsområde, vadan man i så fall, såsom i promemorian framhålles, torde »få räkna med att landstingen allmänt låta landstingspolisen försvinna». Det bör under sådana förhållanden anses fullt riktigt, att man vid planeringen av statspolisens förläggning icke tagit någon hänsyn till förefintligheten av landstingspolis. I promemorians förslag att underlätta landstingspolismännens övergång i städernas tjänst bland annat genom att låta staten stå för de särskilda kostnader för pensionering, som i detta fall kunna uppkomma, kan förbundet i allo instämma. Förbundet har sålunda intet att erinra mot de uttalanden, som i promemorian göres angående landstingspolisen.

Svenska landskommunernas förbund: Med den föreslagna anordningen av statspolis, som skall arbeta utan hänsyn till kommunområde eller länsgränser, kan det ifrågasättas om landstingens uppgift att anställa polismän bör bibe-

hållas. I stort sett torde det kunna sägas, att statspolis och landstingspolis skulle få enahanda uppgifter. För att undgå för samhället kostbara dubbelringar av tjänster synes därför denna landstingens uppgift kunna upphöra och bestämmelserna i polislagen härom kunna utgå.

Länsstyrelsen i Blekinge län har intet att erinra mot att den nuvarande landstingspolisen får ställning av statspolis, dock under förutsättning att den nuvarande organisationen bibehålles.

Polismästaren i Malmö framhåller att, om personal fast anställes vid statspolisavdelningen, kunde landstingspolisen i första hand beredas anställning, vartill den också syntes vara lämplig.

Avd. 14. (Hur tillgodose personalbehovet?)

Statens polis-skola har, med hänsyn till den omständigheten att i skolan icke ens under nuvarande förhållanden plats kan beredas för så stort elevantal, som önskligt är, intet att erinra mot att polis-skolan i Göteborg skulle utvidgas med ytterligare en avdelning årligen.

T. f. polischefen i Göteborg (tillika föreståndare för Göteborgs polis-skola): Mot förslaget att utvidga Göteborgs stads polis-skola torde i stort sett icke vara något att erinra. Dock är det önskvärt, att utvidgningen sker på det sätt, att den kurs, som nu årligen hålles, uppdelas på två parallellavdelningar, enär arbetet med skolan eljest blir för betungande för de polismän, som jämte den egna tjänsten hava att svara för undervisningen. För sådant ändamål finnes även lokal tillgänglig, men då varje sal endast kan rymma 21 elever, kan skolan icke mottaga mer än detta antal dubbelt.

I detta sammanhang bör erinras om att kostnaden för Göteborgs stads polis-skola i 1932 års budget upptagits till 6,960 kronor. Härav belöper å arvoden kronor 3,090, å beräknad lokalhyra kronor 3,000, å städning m. m. kronor 335 och å läroböcker m. m. kronor 535. Arvodena till de polismän, som meddela undervisning i skolan, äro med hänsyn till skolans kommunala karaktär lågt beräknade. Särskilt är detta fallet med läraren i lagkunskap, som för omkring 130 timmars undervisning endast äger uppbära ett arvode av 200 kronor. Vid en utvidgning av skolan bör därför räknas med höjda arvoden åt dessa polismän, och torde den sammanlagda kostnaden för den utvidgade polis-skolan belöpa sig till omkring 12,500 kronor. I händelse skolan utvidgas, på sätt här ovan förordas, tillkommer dessutom kostnaden för inredning av ytterligare en skolsal, varjämte hyran givetvis kommer att beräknas något högre än för närvarande.

Stadsfullmäktige i Göteborg påyrka, att staten i samband med upprättandet i Göteborg av en statspolisavdelning övertager och bekostar den polisutbildning, som sedan 1929 äger rum vid Göteborgs stads polis-skola. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* finner detta ej annat än rimligt.

Magistraten i Östersund hemställer om statsbidrag åt lämpliga statspolisaspiranter för genomgående av polis-skolans lägre kurs. Magistraten anför: Någon tillgång till personal, som genomgått polis-skolan, torde icke finnas, utan måste till en början extra polismän antagas och dessa därefter genomgå polis-skolan. Emellertid medför bevisandet av polis-skolan avsevärda utgifter för denna personal, som icke uppbär någon lön under den tid de bevista skolan. I stället plägar vederbörande för genomgåendet av polis-skolan tillerkännas ett bidrag å 500 kronor under villkor att de förbinda sig att under de närmaste fem åren fortfarande tjänstgöra vid poliskåren. Därest de skulle av någon anledning tidigare sluta sin anställning, måste de avstå från däremot svarande del av bidraget. Dessa kostnader för den nyuppsatta statspolisen böra ersättas staden av statsverket, om ej eleverna

vid polis-skolorna på annat sätt beredas ersättning för sina utgifter i och för polis-skolan.

Länsstyrelsen i Jämtlands län finner vad magistraten sålunda anfört vara värt beaktande.

Avd. 15. (Sätt för beräkning av statens ersättning till städerna för statspolis.)

Svenska stadsförbundet: Vad angår reglerandet av statens ersättning till städerna för de direkta kostnaderna för hållande av statspolisavdelning, känner sig förbundet icke övertygat, att principen om statens skyldighet att till fullo gottgöra dessa kostnader skulle bliva på ett tillfredsställande sätt iakttagen, om bestämmelser i detta hänseende utarbetades i anslutning till de riktlinjer, som föreslagits i promemorian. Beträffande kostnaderna för avlöning har bl. a. framhållits, att därest länsstyrelsen medgivit placering på statspolisavdelning av extra konstablar, skulle för sådan tid för detta antal utgå ersättning motsvarande endast (medel-)lönen för sådana konstablar. Även när placering av visst antal extra konstablar på statspolisavdelning medgivits, torde man dock av flera skäl få räkna med att vid särskilda tillfällen ordinarie personal kunde komma att tjänstgöra på avdelningen i dessas ställe, och detta torde t. o. m. kunna bliva förhållandet under jämförelsevis lång tid. Med tanke härpå synes billigheten kräva sådan jämkning i ersättningsbestämmelserna i denna del, att gottgörelsen åtminstone i särskilda undantagsfall skulle kunna beräknas efter den faktiska användningen av extra konstablar.

St. 2.

Polisnämnden i Stockholm anser anledning till erinran knappast finnas emot avlöningskostnadens täckande med utgångspunkt från en för varje särskilt år på basis av förhållandena inom kåren i dess helhet uträknad medelavlöning inom olika tjänstegrader.

Svenska stadsförbundet: I fråga om den beräkning av ersättningen för pensioneringskostnader, som föreslagits i en särskild, i promemorian åberopad bilaga, torde flera erinringar böra göras. Enligt denna bilaga skulle vid beräkningarna hänsyn bl. a. icke tagas till den kostnadsökning, som föranledes av inträffande befordringar till befattning med högre pensionsunderlag. Denna kostnadsökning torde emellertid knappast vara så ringa, att den utan vidare kan lämnas ur räkningen. I allmänhet förefinnes ej heller i de ifrågakommande städerna några sådana skiljaktigheter mellan pensionsåldern för de olika tjänstegraderna, att sagda kostnadsökning därigenom skulle i nämnvärd mån motvägas. Då vidare föreslagits, att vissa beräkningsgrunder, som användas inom statens pensionsanstalt, skulle tillämpas vid bestämmandet av förevarande ersättning, är ock att märka, att med dessa grunder hänsyn icke skulle tagas vare sig till förtidspensionering eller till förvaltningskostnader. Även på grund härav innebär förslaget således, att städerna icke skulle erhålla full gottgörelse för sina kostnader. Ytterligare har föreslagits, att vid ersättningens beräkning hänsyn ej heller skulle tagas till dyrtidstillägg och andra liknande tillägg, som städerna bevilja å utgående pensioner. Dylika tillägg förekomma dock för närvarande i städerna i så stor utsträckning och utgå flerstädes med så stora belopp, att det ej synes rimligt att i förevarande sammanhang lämna dem ur räkningen. Att så göra skulle dessutom uppenbarligen leda till orättvisor olika städer emellan, då pensionerna i en del städer, där dylika tillägg ej utgå, i stället torde vara bestämda till belopp som innefatta kompensation för dyrtiden, och sistnämnda städer således i realiteten skulle komma i åtnjutande av högre ersättning än de övriga, även om de faktiska pensioneringskostnaderna vore lika stora.

St. 3.

Polisnämnden i Stockholm, i vars yttrande i denna del *överståthållarämbetet* instämmer, förordar den föreslagna anordningen med ett på visst sätt fixerat årligt pensioneringsbidrag, under förutsättning att staden på sådant sätt beredes skäligt vederlag för den ökade pensioneringsskyldighet, som påläggas staden. Polisnämnden anför vidare följande:

Personalens i samband med förslaget förutsatta större rörlighet genom alternerande tjänstgöring såsom statspolis samt direkt i distriktets tjänst torde tala för frågans lösning genom tillämpning av den princip, som i den föreliggande promemorian sålunda framförts.

Då i det vid promemorian fogade detaljförslaget förutsatts, att, därest staten för viss tid utbetalar avlöningssättning endast efter den för extra polisman bestämda lönen, statsbidrag till pensioneringen ej skall utgå, för så vitt sådan extra polisman enligt stadens bestämmelser saknar pensionsrätt, synes detta polisnämnden vara riktigt allenast under den förutsättningen, att för tillgodoseende av behovet utav statspolis anordnats *tjänster* såsom extra konstuplar. Hava däremot, såsom polisnämnden förutsatt, ordinarie befattningar inrättats, torde statsbidrag till pensioneringen böra utgå, oavsett om extra konstuplar för visst fall eller viss tid kommenderats till statspolisavdelningen samt statens ersättning för lönekostnaden under samma tid utgått på grundvalen av extra konstupels avlöning. Stadens i och med anordnandet av ordinarie befattning åtagna framtida pensionsutfästelse påverkas nämligen i sista hand icke av denna sist berörda omständighet.

Med avseende på familjepensioneringen har polisnämnden ansett sig böra erinra, att denna för polispersonalens del ännu ej blivit ordnad genom några särskilda av stadsfullmäktige fastställda eller godkända bestämmelser. Härav torde enligt förslaget följa, att frågan om statsbidrag för stadens hitörande kostnader bör bliva beroende på särskild prövning, och får sålunda förutsättas, att denna angelägenhet blir ordnad på ett för staden tillfredsställande sätt. I viss motsättning till vad i de föreliggande handlingarna finnes angivet, synes härvid böra särskilt beaktas de fall, då polisdistriktet med hänsyn till polislagens bestämmelser efter särskilt gynnsamma grunder beviljar familjepension åt efterlevande till polisman, som avlidit i följd av skada, som åsamkats i tjänsten.

St. 6. Från flera håll påyrkas, att ersättning skall utgå för expeditionslokal även i stad med statspolisavdelning på 7 man och därunder.

Från andra håll påyrkas, att sådan ersättning skall utgå i stad med statspolisavdelning på 7 man eller därunder, om polisstyrkans ökning framkallar behov av utrymmen utöver de befintliga.

Den förra gruppen utgöres av länsstyrelsen i Örebro län, stadsfullmäktige i Jönköping och Uddevalla, drätselkammaren och magistraten i Västerås och svenska polisförbundet.

I Jönköping och Västerås skulle nuvarande lokaler ej förslå.

Svenska polisförbundet: Även de mindre avdelningarna måste nödvändigtvis hava lokal för att kunna fullgöra förhørs- och övriga utrednings- och skrivarbeten. Erhålla icke nämnda polisavdelningsstäder, vilka utgöras av medelstora och mindre städer, som i de flesta fall redan förut hava ringa lokalutrymmen för sitt polisväsende, ersättning för expeditionslokal åt sina statspolisavdelningar, har man skäl befara, att de icke ställa erforderliga lokaler till förfogande. Detta kommer att i hög grad försvåra statspolisavdelningarnas arbete. På grund härav och ur synpunkten av rättvisa städerna emellan, torde även städer med statspolisavdelningar på 7 man eller därunder böra erhålla ersättning för expeditionslokal.

Den andra gruppen utgöres av länsstyrelserna i Jönköpings och Västmanlands län, stadsfullmäktige i Skövde och Örebro, magistraten i Örebro samt svenska stadsförbundet.

Stadsfullmäktige i Örebro: Antagandet, att städerna i allmänhet skulle förfoga över till utrymmet så tilltagna polislokaler att i desamma utan vidare skulle kunna inrymmas ytterligare en avdelning på i vissa fall intill 9 man (även kriminalpolis), torde knappast vara grundat på verkliga förhållandena och är i varje fall för Örebro stads del icke riktigt. Det torde därför och även med stöd av de principiella grunder, som i utredningen föreslås för ordnandet av uppkommande ekonomiska mellanhavanden mellan staten och städerna, vara befogat uppställa det kravet, att staten för samtliga städer ersätter de kostnader, som uppkomma för tillhandahållande av lokaler åt statspolisen.

Länsstyrelsen i Västmanlands län: Med hänsyn till att även städerna, åtminstone vid vissa tillfällen, kunna ha fördel av statspolisavdelningens förläggning inom desamma, synes ersättning för lokal skäligen kunna förvägras stad, där befintliga lokaler för stadens polis medgiva utrymme även för statspolisavdelningen. Men om, såsom i Västerås, att statspolisavdelningen måste förhyras särskild lokal, synes staden böra tillerkännas ersättning här för, vilken dock med hänsyn till den nytta staden kan få av statspolisavdelningen bör kunna jämkas något nedåt.

Svenska stadsförbundet: Även vad angår lokalkostnaderna för statspolisavdelning finner förbundet det angeläget att understryka, att ersättningsbestämmelserna ej måtte göras så snäva, att städerna i realiteten få bära någon del av dessa kostnader. I betraktande av den ganska betydande utökning av poliskåren, som statspolisorganisationens inrättande skulle medföra för en del städer, torde man få räkna med möjligheten, att just tillkomsten av en statspolisavdelning kan nödvändiggöra kostsamma lokalskaffningar, som eljest skulle kunna undvikas eller i allt fall uppskjutas under längre tid. Att särskilda lokalkostnader, utöver kostnader för rum åt fordon, kunna föranledas även genom den utökning av polisstyrkan, som skulle ske i städer med mindre statspolisavdelning (4 eller 7 man), synes ingalunda uteslutet.

Vad angår *stadsfullmäktige i Skövde* påpeka dessa, att staten bör ersätta även kostnader för inventarier, telefon, förbrukningsartiklar å expeditionen m. m. Då med all sannolikhet särskilda anordningar måste vidtagas för statspolisens expeditioner, borde statsmakterna räkna med ersättningar även i nämnda hänseenden.

Svenska stadsförbundet befarar, att den nya organisationen skulle kunna medföra vissa krav på ökade avlöningsförmåner åt polispersonalen i de städer, som därav skulle beröras. Sålunda synes det icke uteslutet, att det högre polisbefälet i dessa städer — särskilt i de städer, där en mera betydande ökning av poliskåren bleve följden — skulle finna sig hava anledning att för sin del framställa krav på löneökning. Sådana krav skulle tvivelsutan kunna anses motiverade med hänsyn till de ökade göromål för polisledningen, som i samband med statspolisavdelnings upprättande skulle föranledas icke blott av poliskårens utökning i och för sig utan även av tjänstgöringsförhållandenas mera invecklade beskaffenhet inom kåren. Vad åter angår polispersonalen i gemen, bör det särskilt uppmärksammas, att alltså icke alldeles oväsentliga skilligheter förefinnas i fråga om storleken av denna personals avlöningsförmåner i olika städer, och att dessa skilligheter ofta torde få anses motiverade på grund av olika tjänstgöringsförhållanden o. dyl. Härutinnan har redan nu förmärkts en påtaglig strävan från personalens sida att åstad-

komma en utjämning — givetvis i så måtto att högre avlöningsförmåner i en stad återopats som skäl för en löneökning i en annan. I den mån dessa olika städers personal tidvis skulle bestrida alldeles samma slag av tjänstgöring — och under den gemensamma benämningen statspolis — torde kraven på enhetliga avlöningsvillkor vinna åtskilligt fog för sig. Då det ju å andra sidan icke gärna kan tänkas och i allt fall icke åsyftats med det föreliggande förslaget att göra någon skillnad beträffande avlöningen åt personalen inom en och samma stads poliskår, allteftersom denna personal är kommenderad till statspolisavdelning eller icke, så skulle det nyss sagda tydligen kunna hava konsekvenser även med avseende å de kostnader, som vederbörande stad själv finge bära för polisväsendet.

Stadsfullmäktige i Jönköping påpeka, att förslaget lämnar den frågan obesvarad, huruvida statsverket eller städerna skola drabbas av kostnaderna för eventuella löneförhöjningar till av staden avlönade befälspersoner vid poliskåren till följd av ökat arbete och ansvar genom inrättande av statspolisavdelningar. Stadsfullmäktige anse dessa kostnader böra gäldas av statsverket.

Magistraten i Västerås anser bestämmelser vara erforderliga angående avlöning av vikarie för överkonstapeln vid statspolisavdelningen.

Polisnämnden i Stockholm förutsätter, att det föreslagna stadgandet där-om, att samtliga kostnader för verksamheten såsom statspolis skola bestridas av statsmedel, kommer att så tillämpas, att polisdistrikt kan påräkna vederlag för påvisbar dylik kostnad överhuvudtaget och sålunda jämväl för andra utgifter än sådana, som finnas i föreslagna lagbestämmelser direkt angivna. Om och i den mån det kan påvisas, att med den utvidgning av poliskåren, som anordnandet av statspolisavdelningen för huvudstadens vidkommande skulle innebära, kommer att följa en stegring av vissa allmänna omkostnader för polisväsendet — såsom exempelvis bränsle och lyse, renhållning, inventarier, skrivmaterial, läkarvård och medikamenter, vikariatsersättningar m. m. — böra dessa ökade kostnader alltså i sista hand täckas av statens medel. Nämnden förutsätter för den skull, att denna angelägenhet kommer att ägnas vederbörlig uppmärksamhet i samband med utarbetandet av de detaljföreskrifter, vilka enligt förslaget från Kungl. Maj:ts sida skulle komma att utfärdas i fråga om bland annat närmare beräkningsgrunder för gottgörelsen åt distrikten av statsmedel.

Avd. 16. (Reservpolisen.)

St. 1.

Begränsning av det nuvarande antalet reservpolismän föreslås av *länsstyrelsen i Uppsala län*, som anför: Beträffande frågan om reservpolisen visar en granskning av uppgifterna angående reservpolisens hittillsvarande användning, att, utom vid anledningar av mera elekartad karaktär, reservpolisen dels tillkallats vid konflikter av mindre omfattning, dels tagits i anspråk för trafikkontroll och dels använts vid större folkfester, tävlingar och dylikt. Beträffande de två sista slagen av användning torde enligt länsstyrelsens uppfattning reservpolisen knappast vara behöflig. Hur polisbevakningen vid dessa kan ordnas på annat sätt, behandlas i det följande.

Vid mindre konflikter däremot har erfarenheten visat, att en förläggning av även några få vana polismän vid orosplatsen kan på ett lyckligt sätt verka förebyggande. För dylika ändamål bör givetvis statspolis kunna rekvideras, men därjämte förefaller det sannolikt, att inom vissa områden, varifrån avståndet till statspolisens förläggningsorter är jämförelsevis stort, tillgång till reservpolis alltjämt bör finnas. Länsstyrelsen skulle i enlighet

härmed vilja förordna bibehållandet av sådan polis i tremannagrupper i följande städer:

Linköping eller Norrköping, Örebro, Kalmar, Jönköping, Karlstad, Falun, Gävle, Östersund och Umeå.

I övrigt synes, om statspolis införes enligt länsstyrelsens förslag, reservpolisen kunna avskaffas.

Beträffande sådana godartade anledningar till förstärkning av den lokala polispersonalen som folkfester, tävlingar och dylikt kan naturligen statspolis användas, särskilt om folksamlingen förutses bli mycket omfattande. I regel torde dock rekvisition av statspolis i dylika fall vara onödig. Såväl härför som för trafikkontroll torde — åtminstone såvitt man kan döma av förhållandena i detta län — den nya fjärdingsmannainrättningen bereda enklare och tillräckliga utvägar. Inom länet kan beräknas att 20 ordinarie fjärdingsmän med utbildning vid polisskolans lägre kurs inom kort komma att finnas. Genom användning av dessa, enligt polisreglementets 6 §, torde trafikkontroll och polis skydd vid folkfester och dylikt kunna besörjas.

Skulle i andra län tillgången till utbildade fjärdingsmän vara sämre, eller fjärdingsmännen icke kunna tagas i anspråk i tillräcklig omfattning, torde reservpolisen behöva bibehållas i större utsträckning än ovan angivits.

För att nuvarande grunder för statsbidrag till reservpolismän lämnas *helt* orubbade uttala sig länsstyrelsen i Kalmar län, stadsfullmäktige i 10 städer (Nyköping, Norrköping, Jönköping, Växjö, Västervik, Lund, Mölndal, Uddevalla, Skövde och Östersund), magistraterna i Kristinehamn, Västerås, Söderhamn, Härnösand och Östersund, stadsstyrelsen i Trollhättan, drätselkammarna i Uppsala och Västerås, svenska polisförbundet och svenska stadsförbundet.

St. 2.

Man framhåller härvid, *att* reservpolis även efter statspolisens tillkomst måste hållas i samma utsträckning som hittills, varför polisstyrkans numerär, som med anledning av skyldigheten att hålla reservpolismän varit i överkant, ej kunde minskas, *att* redan skyldigheten att hålla reservpolismän vore betungande, särskilt i mindre städer, *att* det vore kommunerna ovidkommande om staten hade användning eller icke för reservpolisen så länge skyldigheten att hålla sådan polis kvarstode, *att* statspolisen ej skulle bli till gagn för städernas egen polisverksamhet, *att* redan befintliga möjligheter ej borde försämrast. Understundom påyrkas, att, om ersättningen minskas, skyldigheten att hålla reservpolismän minskas i motsvarande mån.

Magistraten i Kristinehamn anser det icke vara välbetänt att minska ersättningen, helst som, därest nuvarande reservpoliser inom staden icke vidare ställde sig till förfogande, det torde vålla en väsentlig svårighet att träffa avtal, som möjliggör tillhandahållandet av polismän.

Magistraten i Söderhamn: Av den föreslagna statspolisstyrkan skulle femton man tilldelas Gävleborgs län på sådant sätt att Gävle stads poliskår utökades med detta antal. En del av denna styrka skulle användas för att övervaka vägtrafiken och spritsmugglingen särskilt å länets landsbygd. Med hänsyn till avdelningens ringa styrka och dess förläggning i södra ändan av länet lär provinsen säkerligen få föga gagn av densamma vid de tillfällen, då tillgång till fullt utbildad ordningspolis vore önskvärd.

Enahanda torde förhållandet bli i ett flertal andra län. Att därför, såsom förslaget gör, förutsätta, att reservpolisen skulle i huvudsak bli obehövlig, förefaller så mycket mera ogrundat, som enda möjligheten för den fåtaliga statspolisen att kunna fylla sin uppgift är att med tillhjälp av reservpolisen etablera ett snabbt och säkert fungerande samarbete med de lokala polisstyrkorna. Är denna mening riktig, kommer användningen av

reservpolisen framdeles att ökas i stället för minskas. Något giltigt skäl för nedsättning av ersättningen till vissa kommuner för tillhandahållande av reservpolis finnes således icke.

Stadsfullmäktige i Östersund anse att, med hänsyn till att det vid reservpolisens tillkomst räknades med en mindre användning av densamma än som sedan visat sig bli fallet, det torde vara motiverat att fasthålla vid det nu med städerna gällande avtalet.

Svenska stadsförbundet: Förbundet föreställer sig, att utgångspunkten för förslaget om nedsättning varit vissa i promemorian gjorda uttalanden, varigenom man synes ha velat göra gällande, att städerna hittills tillgodogjort sig detta statsbidrag utan att anpassa sina polisstyrkor efter åliggandet att tillhandahålla reservpolis. Den knappa tid, som stått till buds för besvaret av remissen, har ej möjliggjort någon närmare undersökning, i vad mån ett sådant påstående kan ha fog för sig. Men det förefaller rätt egenomligt, om länsstyrelserna, som dock haft att tillse, att städernas polisstyrkor anpassades efter 1925 års lagstiftning, icke skulle ha fäst tillbörligt avseende vid skyldigheten att hålla reservpolis. Det bör även uppmärksammas, att de städer, som ålagts sådan skyldighet genom denna lagstiftning, i betydande utsträckning redan därförut haft liknande skyldighet på grund av särskilda åtaganden, vilket i väsentlig mån torde kunna förklara, att någon nämnvärd ökning av polisstyrkorna ej visat sig behöfvlig till följd av sagda lagstiftnings bestämmelser om reservpolis.

Vid bedömandet av frågan, huruvida städerna verkligen varit tillräckligt rustade för att fullgöra omförmälda skyldighet, får ej heller förbises, att — såsom jämväl i promemorian medgivits — reservpolisen ej varit avsedd för en mera regelbunden användning utom staden. Ej heller kan man gärna hava påräknat, att reservpolisen skulle tillhandahållas under för staden själv brydsamma förhållanden. Fasthåller man vid dessa begränsningar, torde man våga påstå, att de i en bilaga till promemorian lämnade uppgifterna om reservpolisens användning utom förläggningssorten under senaste år bestyrka, att städerna verkligen varit tillräckligt försedda med polispersonal för att fylla de anspråk, som rimligtvis kunnat ställas på dem i förevarande hänseende.

Oaktat ett genomförande av förslaget om statspolis väl skulle komma att minska reservpolisens användning, måste det vid sist angivna förhållande förefalla förbundet obilligt att nu i ett slag — och såsom en konsekvens därav — beröva reservpolisstäderna hälften av omförmälda statsbidrag. Då den föreliggande utredningen utmynnat i förslag om bland annat åtgärder för stärkande jämväl av reservpolisorganisationen, synes det omöjligt hava kunnat vara meningen, att minskningen i statsbidraget skulle berättiga städerna att hålla sig mindre beredda än hittills att tillhandahålla reservpolis. Redan på grund härav lär ingen reduktion av polisstyrkan, svarande mot minskningen i statsbidrag, kunna få äga rum. För övrigt skulle en sådan reduktion i de städer, där statspolisavdelningar skulle upprättas, omöjliggöras av de föreslagna bestämmelserna, att polisstyrkan under alla förhållanden vid upprättandet av sådan avdelning måste utökas med just det antal befattningshavare, varav avdelningen skulle bestå. Och för övriga reservpolisstäders vidkommande kan man givetvis icke räkna med att några vakanser skulle förefinnas, som medgäve den ifrågasatta reduktionen.

Sammanfattar förbundet det nu sagda i fråga om statsbidraget för hållande av reservpolis, finner förbundet sig kunna konstatera, att den föreslagna minskningen av detta statsbidrag skulle med nödvändighet öka vederbörande städers kostnader för polisväsendet med motsvarande belopp, utan att denna ökning på något sätt betingades av ökat behov av polisskydd för

stadens egen räkning. Att denna kostnadsökning för städerna i stället skulle indirekt föränledas av tillkomsten av en för riksändamål och uppgifter på landsbygden avsedd polisorganisation, synes ägnat att ännu mera framhäva den föreslagna statsbidragsminskningens obillighet.

En särskild ställning intar *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, som anför: Skulle det av länsstyrelsen framlagda förslaget om statspolisens koncentring till fem städer genomföras, i följd varav reservpolis för vissa städer komme att i vidsträcktare omfattning än hittills användas för det s. k. normala behovet på landsbygden, borde statsbidraget till dessa städer — vilka, torde bli beroende på vidare utredning — böra utgå efter samma grund som hittills.

För att nuvarande grunder för statsbidrag till reservpolismän lämnas *orubbade i städer, där ej statspolisavdelning stationeras*, uttala sig länsstyrelserna i Gotlands och Hallands län, stadsfullmäktige i Visby och Halmstad, magistraten i Visby och landsfogden i Gotlands län.

Med särskild styrka framföres detta krav av myndigheterna på Gotland, där statspolisavdelning ej skulle stationeras.

Från vissa håll biträdas å andra sidan uttryckligen den föreslagna sänkningen.

Länsstyrelsen i Östergötlands län: Med hänsyn till den ytterligt obetydliga omfattning, i vilken reservpolisen i länet tagits i anspråk, vill det synas länsstyrelsen, som om förhållandena, inom detta län åtminstone, skulle kunna motivera den ifrågasatta nedsättningen och detta även utan samband med statspolisens inrättande. Det torde, på sätt även förslagsställarna förutsatt, vara att antaga, att tillkallande av reservpolis efter statspolisens bildande kommer att äga rum i ännu mindre omfattning än hittills.

Länsstyrelsen i Jönköpings län: Genom tillkomsten av statspolisavdelning komma reservpolismännen endast i mycket ringa utsträckning att tagas i anspråk för statsändamål. De kunna i regel helt disponeras för städernas eget behov. Den föreslagna nedsättningen synes därför ej oskäligen.

Drätselkammaren i Karlskrona: Förnekas kan ej, att den nya anordningen bör för städerna i gemen — och väl även för Karlskrona — innebära en viss avlastning såvitt angår tillhandahållandet av reservpolis, och då härtill kommer, att staden skulle beredas förmånen att anlita statspolisen vid de tillfällen, då större krav ställas å ordningsmakten i samhället, och måhända även eljest skulle beredas vissa fördelar genom de skatteintäkter, som komma att inflyta för de enligt förslaget i Karlskrona stationerade statspoliserna, 7 till antalet, finner drätselkammaren förslaget ej heller i vad det avser reservpolisen lämna rum för invändningar.

Magistraten i Kristianstad anser, att inskränkningen av statsbidraget uppväges av den stora fördel, som skulle beredas staden genom att vid behov kunna förhållandevis skyndsamt erhålla väl utrustad statspolis från den i Malmö förlagda avdelningen.

Även *stadsfullmäktige i Karlstad, t. f. polischefen i Göteborg* samt *länsstyrelsen i Gävleborgs län* uttala sig för nedsättningen.

Drätselkammaren i Södertälje anser minskningen uppvägas av de fördelar beträffande stadens poliskårs tjänstgöring inom staden, som en minskning av tillhandahållandet av reservpolismän skulle medföra.

Landsfogden i Gotlands län anser, att Kungl. Maj:t bör föreskriva *skyldighet* för stad att tillhandahålla ytterligare reservpolismän, där förhållandena sådant påkalla.

Föreningen Sveriges köpingsåklagare föreslår, att pensionerad personal vid polisen skulle äga skyldighet att, förutsatt att vederbörande är frisk och tjänstgöringsduglig, under en tid av fem år inträda i tjänstgöring å den ort, där han är bosatt.

Länsstyrelsen i Blekinge län (se avd. 4 st. 3) ifrågasätter, att de största städerna — Stockholm, Göteborg och Malmö samt möjligen även Gävle och Sundsvall — skulle få sig ålagt att i händelse av behov till statens förfogande ställa än större styrkor reservpolis än enligt förslaget mot det att staten helt bekostade organiserandet av ersättare för dem att vid utkommandering av ordinarie personal träda in i deras ställe för tjänstgöring inom staden.

Svenska polisförbundet: Någon nämnvärd fördel av förslaget torde icke vara att vinna, då det troligen endast är ett fåtal av dessa pensionerade polismän, som äga förmåga att fylla de stora krav, vilka numera ställas på en polisman. I ett stort antal av berörda städer är pensionsåldern fastställd till 55 år, då det ansetts, att polismännen icke längre kunna tillfredsställande fullgöra tjänsten. Att utöver ovannämnda tid utsträcka tiden med ytterligare 10 år, anser polisförbundet icke vara lämpligt. Då emellertid en viss fördel med dessa ersättare för reservpolismän torde vinnas, om tiden för sådan tjänstgöring endast begränsas att omfatta de närmaste åren efter det pensionsåldern uppnåtts, vill förbundet föreslå, att denna tid sättes till högst 5 år efter uppnådd full pensionsålder. En sådan formulering torde också vara nödvändig för att icke de mindre reservpolisstäderna, som pensionera sina polismän först vid 60 år, skola helt berövas möjligheten att anställa dylika ersättare. Det torde emellertid bliva nödvändigt, att dessa polismän under minst tre veckor i följd årligen inkallas till tjänstgöring för att bibringas träning i sin forna verksamhet och kännedom om nytillkomna lagar och förordningar. Som följd härav torde få förutsättas att den föreslagna ersättningen, 200 à 300 kronor per år, måste höjas något.

T. f. polischefen i Göteborg: Tanken att såsom reserv utnyttja de pensionerade polismän, som ännu äro tjänstbara, torde endast delvis kunna genomföras. För att dessa polismän, som under åren närmast före pensionsålderns inträdande i regel icke förrättat egentlig polistjänst, skola kunna bliva till någon nytta, är det nämligen icke tillräckligt, att de inkallas till tjänstgöring endast vid de tillfällen, då reservpolis utsänts. I händelse statspolis inrättas behöver reservpolisen tagas i anspråk i betydligt mindre utsträckning än förut, varför de pensionerade polismännens tillfällen till tjänstgöring bleve allt för få, för att de skulle kunna bibehållas vid sin tjänstbarhet. Det synes därför påkallat, att vid träffande av här avsedda överenskommelser inryckes bestämmelse om tjänstgöringsskyldighet under minst tre veckor i följd årligen, för att ifrågavarande polismän under denna tid skola kunna meddelas kännedom om nytillkommande lag- och författningsbestämmelser samt bibringas någon träning i sin forna verksamhet. Som följd härav torde den föreslagna årliga ersättningen, 200 à 300 kronor till varje sådan pensionär böra höjas något. I övrigt synes den föreslagna åldern, 65 år, för hög. Den bör lämpligen sättas till 60 högst 62 år.

Lämpligheten och effekten av förslaget om utnyttjande av de pensionerade polismännen ifrågasättes även på andra håll.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Den i förslaget framkastade tanken på möjligheten för länsstyrelserna att träffa frivilliga överenskommelser med städerna om förstärkning av reservpolisen medels inkallande i tjänstgöring av pensionerade polismän under 65 år och annorledes anser länsstyrelsen för sin del komma att i praktiken få synnerligen ringa betydelse, då villkoren för erhållande av statsbidrag, som ställes i utsikt, icke synas vara sådana, att de innebära någon lockelse för vederbörande reservpolisstäder.

Polismästaren i Malmö: Den praktiska betydelsen av att som ytterligare reserv anställa pensionerade polismän är tvivelaktig. Om antalet skulle visa sig otillräckligt, borde ökning av antalet statspolismän lätt kunna ske. I varje fall borde pensionerade polismän över 60 år ej komma i fråga och över huvud taget ej alls uttagas till tjänstgöring utom vid utomordentliga tillfällen.

Magistraten i Härnösand anmärker, att en polisman, som uppnått en ålder av 60 år, då polismännen i Härnösand vore berättigade till pension, ej vore lämplig att vidare tjänstgöra, för såvitt han skulle utföra patrullerings- och ordningstjänst.

A andra sidan tillstyrkes förslaget om ersättningsmanskaper av tjänstdugliga pensionerade polismän uttryckligen av länsstyrelserna i Uppsala samt Göteborgs och Bohus län, därvid den förra anser, att som villkor för statsbidrag bör gälla, att, bortsett från ersättningsmanskapet, stadens polispersonal är tillräcklig för det lokala normalbehovet.

Länsstyrelsen i Östergötlands län understryker vad i promemorian anförts i fråga om möjligheterna till utökning av den beridna reservpolisen bland annat i Norrköping.

St. 5.

T.f. polischefen i Göteborg: Förslaget om statsbidrag med hälften av stadens kostnad för hållande av erforderligt antal hästar och utrustning för dessa är dikterat av statens intresse av att hästbeståndet vid polisväsendet uppehålls. Som följd härav skulle emellertid Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Hälsingborg vara skyldiga att tillhandahålla dubbla antalet beriden reservpolis mot för närvarande (Göteborg alltså 10 mot nu 5). Då Göteborgs polisverk enligt av polismyndigheten lämnat direktiv icke äger att hålla mer än 12 effektiva hästar, bör det påpekas, att staden icke kan ställa ett så stort antal hästar till statens förfogande, som nu ifrågasatts, med mindre utökning sker av det nuvarande hästbeståndet.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler: Förvisso vore det av mycket stor betydelse, om statsbidrag lämnades till vissa med hänsyn till läge m. m. lämpade städer och köpingar, som icke äro skyldiga att hålla statspolis, reservpolis eller kriminalpolisavdelning, mot att de åtog sig att hålla någon personal, anknuten till nämnda avdelningar. Förslag härutinnan borde utarbetas.

St. 7.

Avd. 17. (Polisskoleelever som ytterligare reserv.)

Från ett par håll hava betänkligheter rests mot att använda polisskoleelever på samma sätt som reservpolis.

Svenska polisförbundet: Polisförbundet vill på det bestämdaste avstyrka förslaget, då det måste anses högst olämpligt att till tjänstgöring av så ömtalig art beordras personer, som ännu icke erhållit utbildning för sitt yrke, eller, beträffande elever från landsbygden, icke ens vunnit polisanställning. Man får heller icke bortse från den irritationskänsla, som för eleverna själva ovillkorligen måste uppstå, att under pågående skolkurs, vilken eleverna bevista för erhållande av meriter för polistjänst, kommenderas till ifrågavarande tjänstgöring, där kravet på polismannens uppträdande och blick för situationen mången gång är av avgörande betydelse.

Länsstyrelsen i Blekinge län anser förslaget på grund av elevernas ungdom och ringa erfarenhet ägnat att väcka betänkligheter. Det förefölle, som om det vore en bättre utväg att i de städer, där dylika elever funnes, i stället öka antalet reservpoliser och låta eleverna, i händelse av behov, inrycka såsom ersättare för dessa.

Statens polisskola finner väl vissa betänkligheter tala mot elevernas användning som reservpolis, då därigenom ett visst förryckande av undervisningsplanen obestriddligen kan bli en följd. Då emellertid förslaget utvisar, att

elevernas användande i reservpolistjänst skulle ifrågakomma först i sista hand, avstyrkes ej förslaget. Emot detta uttalande har *borgarrådet Oscar Larsson* anmält avvikande mening. Han anser, dels att kurstiden är alltför kort för vidtagande av en sådan åtgärd, dels att den rubbning av undervisningsplanen, som måste bli en följd av elevernas användande i reservpolistjänst, är så betänkelig, att enligt hans mening förslaget bort avstyrkas i denna del.

T.f. polischefen i Göteborg: Förslaget om polis-skoleelevernas användande som ytterligare reserv avser eleverna i polis-skolans *lägre* klass och förutsätter förslagsställaren att dessa som regel hava minst något års polistjänst bakom sig vid genomgången av skolan. Sistnämnda förhållande är emellertid icke fallet med eleverna från Göteborgs polisdistrikt. Vill man utnyttja polis-skolornas möjligheter att tillhandahålla reservpolis vid särskilda tillfällen, synes det dock mest ändamålsenligt att uteslutande hålla sig till högre klassen. Eleverna i denna klass hava nämligen en flerårig polistjänst bakom sig samt äga nödig rutin och vana att handskas med folk. Samtliga äro därtill uniformerade, och torde som villkor för att genomgå högre klassen kunna föreskrivas skyldighet att medföra uniform och beväpning.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har intet annat att erinra mot ifrågavarande del av förslaget än att endast sådan elev enligt länsstyrelsens mening borde få användas, som före inträdet i polis-skolan fullgjort längre tids praktisk tjänstgöring.

Vidare tillstyrkes användandet av polis-skoleelever uttryckligen av *general-stabschefen* och *länsstyrelsen i Uppsala län*.

Föreningen Sveriges köpingsåklagare föreslår, att elev i polis-skolorna skall vara skyldig att inträda i tjänstgöring å den plats, eventuellt närliggande stad eller köping, där polis-skolan är förlagd, allt under förutsättning att vederbörande stad på rekvisition lämnat polismanskap för tjänstgöring å annan ort.

Avd. 18. (Allmän mobilitet vid utomordentliga omständigheter; användande av militärmanskap.)

St. 1. I anledning av förslaget om Kungl. Maj:ts rätt att i särskilda fall upp-båda alla tillgängliga poliskrafter, som uttryckligen tillstyrkes av länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala samt Göteborgs och Bohus län, ifrågasätta länsstyrelserna i Stockholms och Jönköpings län rätt för länsstyrelse att — vid behov — förfoga över all polispersonal inom länet.

En i viss mån motsvarande ståndpunkt intar *länsstyrelsen i Uppsala län*, som ifrågasätter rätt för länsstyrelse att från stad inom länet rekvirera polispersonal för tillfälligt behov, exempelvis med begränsning till 2 dagar, mot bidrag av statsmedel allenast för de dagar, personalen anlitas.

St. 2. Emot Kungl. Maj:ts beslutanderätt i fråga om beslut om militärs användande uttala sig länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Göteborgs och Bohus, Västmanlands samt Gävleborgs län ävensom landsfogden i Jönköpings län.

Länsstyrelsen i Uppsala län: Sistnämnda fråga torde kunna ses ur två skilda synpunkter. Å ena sidan utgår man ifrån, att med den tillämnade förstärkningen av ordningspolisen något behov av militärmanskap för ordningens upprätthållande icke skall ifrågakomma annat än i händelse av uppror eller eljest under sådana förhållanden, att rikets säkerhet är i fara, och det borde då tillhöra Kungl. Maj:t att avgöra, vilka åtgärder som krävas för att möta faran.

Å andra sidan kan det sägas, att med det relativt svaga antal statspoliser, som kunna sändas till en viss plats, det väl kan ifrågakomma, att statspolisen behöver förstärkning genom en säkerhetsvakt av militär för att trygga

ordningen inom en ort eller att en latent oro i en landsända hotar att bryta ut och att förberedande säkerhetsåtgärder, som i nödfall möjliggöra en snabb användning av militär, kunna behöva vidtagas i god tid. I dessa och andra liknande fall är det den lokala myndigheten, som har den bästa kännedomen om ställningen. Dess åtgärder väcka ej heller intrycket av oro på samma sätt som ett ingripande från Kungl. Maj:t.

Därtill kommer, att ett till Kungl. Maj:t överlämnat övervägande svårligen kan undgå politiska synpunkter och politiska verkningar. Men det är ett för alla gemensamt önskemål, att ordningens upprätthållande i möjligaste mån hålles utanför och ovanför politiken. Då det gäller ett grundläggande samhällsintresse kan ej heller den förklarliga obenägenheten hos militären själv att användas till skydd mot inre oroselement tillmätas avgörande betydelse.

På grund av dessa omständigheter hyser länsstyrelsen den uppfattningen, att beslut om användning av militär för ordningens upprätthållande fortfarande bör ankomma på vederbörande länsstyrelse. Att vid sådan prövning militär endast kommer att användas i nödfall, lär stå utom allt tvivel.

Länsstyrelsen i Västmanlands län: Frågan i sig torde efter en utökning av ordningspolisen ej hava någon egentlig aktualitet annat än för det fall, att oroligheter vid ett givet tillfälle uppkomma på flera olika ställen i riket, därvid även den förstärkta ordningsmakten befinnes otillräcklig. Så som förhållandena gestaltat sig i vårt land torde man kunna säga, att varje regering är i viss mån partipolitiskt bunden och detta såväl gent emot det egna partiet som mot andra, vilka i folkrepresentationen äga något inflytande. Ingen regering torde kunna helt frigöra sig från detta band, om det skulle gälla att taga ställning till frågan om inkallande av militär för ordningens upprätthållande. Detta kan vålla tidsspillan och tveksamhet även i fall, då tid till tvekan ej gives. De lokala myndigheterna hava för övrigt normalt en bättre överblick över ställningen än regeringen. Deras ansvar blir ej mindre, men det blir icke politiskt. Under sådana förhållanden synas övervägande skäl tala för att någon ändring ej göres i nu gällande bestämmelser i sådant hänseende.

Emot länsstyrelsens uttalande härutinnan har emellertid *landssekreteraren* anmält skiljaktig mening och anfört: Om den ifrågasatta statspolisorganisationen kommer till stånd, kan man förutsätta, att användande av militär för nämnda ändamål behöver komma i fråga endast vid utomordentliga tillfällen, då all tillgänglig polismakt befinnes otillräcklig för ordningens upprätthållande.

I dylika fall torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om anlitande av militära maktmedel.

Landsfogden i Jönköpings län: Den nuvarande anordningen, enligt vilken länsstyrelsen och vissa polismyndigheter äro behöriga att begära militärhandräckning hos militärmyndighet, som avgör om handräckningen kan lämnas eller ej, kan utan fara bibehållas.

Därest beslut om användande av militär skall fattas av Kungl. Maj:t, torde Kungl. Maj:ts ställning bestämmas efter de upplysningar om läget, de för ordningen ansvariga ortsmyndigheterna lämna. De senare lära inte tappa besinningen till den grad, att de bliva ur stånd att rätt bedöma läget. Anser man dem äga förmåga därtill, bör också åt dem kunna anförtrors att avgöra frågan om tillkallande av militär. För övrigt synes den på en orosplats varande polischefen ha berättigat anspråk på att få de hjälpmedel till ordningens upprätthållande, han anser sig behöva.

Uttryckligen tillstyrkes förslaget om Kungl. Maj:ts beslutanderätt i fråga om militärs användande av länsstyrelsen i Kalmar län, svenska landstingsförbundet och generalstabschefen.

Avd. 19. (Rekvision av stats- och reservpolis.)

St. 2. *Föreningen Sveriges landsfogdar* anser, att magistratsstad utan statspolis vid behov av förstärkning av sin polisstyrka bör vända sig till landsfogden, som, om så ske kan, tillhandahåller stats- eller reservpolis från annan stad.

St. 3. *Länsstyrelsen i Malmöhus län:* Det torde vara tveksamt, huruvida det föreslagna sättet för rekvisition av stats- eller reservpolis från annat län är att förorda. Visserligen skulle den rekvirerande länsstyrelsen få att göra endast med en person, nämligen kommissarien vid statspolisen i centralstaden, men denne måste i sin tur träda i underhandling med respektive landsfogdar eller länsstyrelser. Ifrågasätts kan, om ej en bekvämare väg vore att låta rekvisitionen gå direkt till den länsstyrelse, som har att lämna tillstånd till personalens användning utom länet.

Landsfogden i Västernorrlands län anser, att länsstyrelsen bör äga rätt att hos länsstyrelserna i andra län utan vidare rekvirera den statspolis, som av omständigheterna kan anses erforderlig.

Föreningen Sveriges landsfogdar anser bestämmelserna om rekvisition av stats- (och reserv)polis i förslaget lida av en viss oklarhet. Enligt detsamma syntes sådan rekvisition åtminstone i brådskande fall skola ske genom landsfogden. Då avgörandet i de mest kritiska fallen lagts i landsfogdens hand, syntes åt honom kunna anförtros, att även i övrigt verkställa rekvisition.

Aven *landsfogden i Kopparbergs län* anser, att landsfogde i allmänhet bör äga att rekvirera statspolis.

St. 4. *Länsstyrelsen i Blekinge län* anser länsstyrelse kunna bestämma om reservpolis till annat län. Endast om denna begäran vägras, behövde frågan hänskjutas till socialministern.

Landsfogdarna i Blekinge och Västernorrlands län anse också, att länsstyrelse bör äga rätt att hos länsstyrelserna i andra län utan vidare rekvirera den reservpolis, som av omständigheterna kan anses erforderlig.

Länsstyrelsen i Stockholms län påpekar, att enligt promemorians förslag (avd. 8 och 11) länsstyrelsen vid behov finge rekvirera *direkt* hos statspolisintendenten såväl den statspolis som uppsattes i Stockholm, som även den ytterligare styrka av statspolis i vissa andra län, för vilken Stockholm skall utgöra centralstad, med skyldighet för Stockholm att av sin reservpolis i första hand tillhandahålla även det antal man, som motsvarar sistnämnda, på andra håll förlagda statspolis. För disposition av *denna* reservpolis skulle alltså icke erfordras särskilt medgivande av socialministern. Länsstyrelsen förutsätter, att erforderliga bestämmelser härom införas i polisreglementet.

Avd. 20. (Chefskap.)

Man framhåller på flera håll behovet av klara bestämmelser i denna fråga och anser i vissa fall, att promemorians förslag ej är fullt tydligt.

Vidare lämnas en del förslag om hur chefskapet bör ordnas.

Medan *landsfogden i Jönköpings län* förordar ortsbefälet, anser *landsfogden i Värmlands län*, att *landsfogden i första hand* bör ha befälet, och *landsfogden i Västmanlands län* att statspolisbefälet bör ha chefskapet.

Landsfogden i Jönköpings län åberopar till stöd för sin ståndpunkt ortsbefälets person- och lokalkännedom, kännedom om själva situationen samt orosmakares större hänsyn för av dem kända personer.

Landsfogden i Värmlands län motiverar sin ståndpunkt huvudsakligen med att *landsfogden* är statspolisens ordinarie chef.

Landsfogden i Västmanlands län påpekar statspolisbefälets större erfarenhet och rutin.

I nära överensstämmelse med landsfogden i Västmanlands län uttalar sig *svenska polisförbundet*, som anser lämpligt, att det vid statspolisen anställda befälet vid alla tillfällen, där hinder ej möter, utövar chefskapet.

Föreningen Sveriges landsfogdar anser att, å landet, det bör ankomma på landsfogden att avgöra, huruvida han själv vill taga befälet eller om detta kan av honom uppdragas åt statspolisbefäl eller landsfiskal. Befälet över sammandragen styrka i magistratsstad borde åvila polischefen i staden, vilken dock borde kunna uppdraga det omedelbara befälet å orosplatsen åt statspolisbefäl eller polisbefäl i staden.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Enklast synes vara, att då statspolisavdelningen är avsedd att användas i den dagliga tjänsten utom staden i särskild verksamhet efter av länsstyrelse fastställd tjänstgöringsordning och med rätt för landsfogden att i vissa fall direkt förfoga över personalen, denne alltid har att inom det egna länet under länsstyrelsen hava ansvaret för avdelningen och utöva chefskapet för densamma. Det närmaste befälet över avdelningen åter bör under landsfogden tillkomma kommissarie eller överkonstapel; då avdelningen tjänstgör i visst landsfiskalsdistrikt eller i viss stad inom länet bör chefskapet, under landsfogden, tillkomma polischefen på platsen. Liknande bestämmelser synas böra föreskrivas rörande chefskap över statspolisavdelningar, sammandragna från flera olika län, detta dock med undantag då statspolisintendenten, efter medgivande av vederbörande länsstyrelse, förfogar över statspolispersonal, i vilket fall nämnda intendent äger utöva chefskapet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: Innan anordningen bringas i funktion, torde böra avlägsnas en del oklarheter i fråga om chefskap och befälsföring, som synas vidlåda förslaget och vilka särskilt för s. k. »centralstäder» kunna bliva betänkliga.

Förslaget utgår sålunda ifrån att stadens polischef bibehåller chefskapet över hela personalen, alltså även över den del därav, som kommenderats att tjänstgöra såsom statspolis. På vissa ställen i promemorian talas emellertid om att, i den mån statspolisavdelningens folk icke fullt behöver tagas i anspråk utom staden, avdelningens chef får ställa de övertaliga till stadens polischefs förfogande, under det att på andra ställen nämnes att, då statspolismännen vid något tillfälle icke tagas i anspråk ute i länet, stadens polischef utan vidare bör kunna begagna dem i staden. Det synes böra — i blivande reglemente eller eljest — tydligt sägas ifrån, huru i dessa ting skall förfaras. Uppenbarligen kan eljes alltför lätt uppstå arbetsstörande friktion mellan polisbefälen.

När den föreslagna polisförstärkningen satts så pass låg till numerären som i promemorian skett, är detta tydligen avsett att uppvägas av en perfekt polisteknisk utbildning. Denna skulle väl till väsentlig del förvärfvas genom praktisk övning under vistelsen i staden, då manskapet står under befäl av stadens polischef. Det är emellertid givetvis icke utan vidare klart, att denne är den lämplige att leda den önskade utbildningen; kanske föreligger som regel sannolikhet för att statspolisens chefer i kommissariegrad sitta inne med de säkrare förutsättningarna härvidlag, modernt polisutbildade och även i övrigt kvalificerade män som dessa kunna förväntas bliva. Å andra sidan synes det vara avsett att, då vid något tillfälle i spetsen för en statspolisstyrka på landsbygden står en befälsperson av kommissaries grad, denne skall beklädas med ansvaret för ordningens upprätthållande och tilldelas det omedelbara befälet direkt under länsstyrelsen över hela polispersonalen på platsen; för befälsföring över trupp synes han efter det ovan sagda emellertid hava fått föga träning. Även denna detalj synes böra fullt tillfredsställande ordnas i reglementarisk väg.

Statspoliskommissariens tjänstgöring förefaller för öfrigt att bliva av mycket självständig art. Därom vore i och för sig måhända icke så mycket att säga, om blott inspektionen över tjänsten bleve noggrant reglerad. Framhållas må, hurusom frestelsen för denne tjänsteman att »ligga ute på trakamenten» kan befaras i någon mån ytterligare ökad av en i och för sig förklarlig obenägenhet att frånträda befälet genom återvändande till förläggningsorten.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler: Föreningen anser omarbetning nödvändig av det nu föreliggande förslagets innehåll i fråga om chefs- och förmanskap. För visso är det av största vikt, icke minst vid sammandragning av polispersonal, att befälet utövas av personer med lokal- och personkännedom å respektive orter samt med erfarenhet och kunskap i praktisk polistjänst.

I fråga om chefskapet över polispersonal bör sålunda, när statspolisavdelning sammandrages till stad, där polismästare ej finnes och statspolisintendenten ej själv för befälet, *stadsfiskalen*-poliskommissarien respektive poliskommissarie på platsen utöva chefskapet. Detta synes också vara i överensstämmelse med ordningen och syftet i normalinstruktionens 37 §.

I visst avseende kan tvekan uppstå beträffande tolkningen av uttrycket »*chefskapet över polispersonal*». Man torde nämligen kunna fråga sig, huruvida stadsfiskal, som utövar befattning med polisväsendet, på grund av bestämmelserna i 5 § av instruktionen för stadsfiskaler, kan komma att inrymmas i begreppet polispersonal, enär nämligen stadsfiskal knappast torde vara att hänföra till polispersonal. Härfor torde dock krävas att stadsfiskalen är särskilt förordnad till poliskommissarie.

Länsstyrelsen i Uppsala län: Var och en av de stora grupperna bör inordnas i vederbörande stads egen polisstyrka och underställas dess befäl. Vid tjänstgöring efter rekvisition bör i rekvisitionen meddelas bestämmelse angående befälsrätten. I huvudsak torde därvid de riktlinjer, som de sakkunniga angivit, kunna tillämpas.

Awd. 21. (Ersättning vid användning av stats- eller reservpolis.)

St. 3. *Landsfogden i Kopparbergs län och svenska polisförbundet* anse, att reseersättning bör utgå i enlighet med allmänna resereglementet. Det framhållles, att detta krav vore med billigheten förenligt och att promemorians förslag vore ägnat att vid jämförelse med andra tjänstemän skapa misstämning.

Polismästaren i Malmö anser, att tiden för åtnjutande av full trakamentsersättning icke bör begränsas till 10 dagar. Dagtraktamente bör alltid utgå enligt resereglementet utom i det fall, då tjänstgöringen utom förläggningsorten understiger 4 timmar, då ingen ersättning bör utgå.

St. 5. *Stadsfullmäktige i Östersund* finna det icke lyckligt, att det till reservpolisen utgående dagarvode vid tjänst utom staden bortfaller. Det syntes böra övervägas, huruvida icke detta dagarvode borde bibehållas och utgå jämväl till statspolisen i alla fall, då denna eller reservpolisen påkallades för tjänst utom staden utöver den allmänna planen för statspolisens tjänst på landsbygden, eller sålunda vid dess anlitan för särskilda tillfällen. Det syntes icke kunna bestridas, att sådan tjänst vid extra ordinära fall i allmänhet komme att bli såväl psykiskt som fysiskt mycket krävande och sålunda väl motivera ett extra dagarvode. Om sålunda arvode skulle sättas att utgå endast vid stats- och reservpolisens anlitan vid särskilda tillfällen, syntes kostnaderna bliva obetydliga och i många fall påvila enskilda t. ex. anordnare av danstillställningar, större folkfester m. m.

Magistraten i Östersund anser det nu utgående dagarvode till reservpolismännen böra bibehållas och även utgå till statspolisen.

Riksförbundet för fjärdingsmän och polismän vänder sig mot förslaget om reduktion av rese- och traktamentsersättningarna till fjärdingsmän vid tjänstgöring utom det område, för vilket de äro anställda. En fjärdingsman hade i allmänhet icke någon ersättning för resor inom distriktet, något dagtraktamente finge han icke alls. Om därför vissa inskränkningar beträffande rätten till dagtraktamente skulle stadgas för statspolisavdelningens befattningshavare, syntes det näppeligen nödvändigt att därför beskära andra befattningshavares rätt till ersättning vid de relativt sällsynta fall, då de tjänstgjorde utom sitt distrikt.

St. 8.

Svenska polisförbundet anför: Det föreslås bland annat, att för polisbefälets resor resereglementets allmänna bestämmelser skulle tillämpas, under det att för de menige polismännen skulle företagas vissa inskränkningar. Bestämmelser av dylikt slag skulle med säkerhet uppväcka starkt missnöje och skulle uppenbarligen också vara orättvisa. Befälets utgifter vid dylika resor komma icke för var och en av dem att bli högre än för var och en av de menige polismännen. I stället torde de i allmänhet bli fullständigt sammanfallande. Som redan anförts torde det sålunda icke vara i överensstämmelse med rättvisa, att tilldela befälet ersättning i överensstämmelse med resereglementet, men göra inskränkningar beträffande de meniga polismännen, särskilt som redan resereglementet tillerkänner befälet något högre reseersättning.

St. 9.

Polismästaren i Malmö anser det böra föreskrivas, att vid sådan tjänstgöring, som bör bekostas av enskilda, förutom föreskriven ersättning till polisen för statsverkets räkning och dagtraktamente, den, som rekvirerat polisen, skall svara för dess förplägnad.

St. 10.

Avd. 22. (Sambandet med kriminalpolisorganisationen för landsbygden.)

Stadsstyrelsen i Trollhättan hemställer, att befattningen såsom länskriminalkonstapel vid Trollhättans polisdistrikt bibehålles.

St. 2.

Stadsfullmäktige och magistraten i Borås hemställa att kriminalkonstapelsbefattningen i Borås måtte bibehållas. Såväl genom möjlighet till snabb inställelse på förrättningsplatsen som genom större kännedom om traktens befolkning vinnas fördelar av att befattningshavaren är bosatt i Borås framför befattningens överflyttande till Göteborgs poliskår.

Stadsfullmäktige i Härnösand ha ifråga om förslaget om sammanslagning av statens kriminalkonstaplar i Härnösand och Sundsvall till en gemensam kriminalpolisavdelning uttalat sig för att avdelningen förläggas till Härnösand, dels emedan länsstyrelsen i länet där hade sitt säte, dels ock på grund av stadens belägenhet i geografiskt hänseende.

Länsstyrelsen i Kalmar län anser, att en överflyttning av kriminalpolisman från Västervik till Kalmar icke på grund av länets långsträckthet och nödvändigheten av att vid inträffade större kriminalaffärer inom norra delen av länet hava en sådan kriminellt utbildad polisman nära tillhands lämpligen bör ifrågakomma.

St. 3.

Länsstyrelsen i Västmanlands län tillstyrker, att en kriminalkonstapel bibehålles i länet.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler. I regel torde statspolis- och kriminalpolisavdelningarna böra samarbeta. Sålunda synes det mången gång vara lämpligt, att tjänstgöring så uppdelas, att patruller, bestående av manskap från båda avdelningarna, samarbeta, varigenom exempelvis ett så kallat kommissionspar skulle bestå av en man från vardera avdelningstyperna.

Sådana patruller borde alltsomoftast utnyttjas genom att inom större områden avpatrullera vägarna för att därunder kontrollera trafiken och vägunderhållet samt spana efter för brott efterlysta personer, utöva tillsyn över lösdrivare, ävensom för att utöva tillsyn över gällande bestämmelser angående alkohollagstiftning, gårdfarihandel, jakt och fiske, mått och vikt m. m. och samtidigt vara i tillfälle att förvärva för polisverksamheten i övrigt ytterst nödvändig lokal- och personkännedom.

Behövligheten av att förstärka polisväsendet torde vara odisputabel. Den ökning av polisnumerären, som i nu ifrågavarande förslag om reservpolis och statspolis åsyftas, är alltså välbetänkt. I lika hög grad torde emellertid vara erforderligt att förstärka kriminalpolisväsendet.

Kriminalpolismannen i Blekinge län anser att den nuvarande organisationen i Blekinge i hög grad underlättar kriminalarbetet, och att förslaget skulle medföra försämring härutinnan.

St. 4.

Mot gemensam chef för statspolis- och kriminalpolisavdelningarna uttala sig länsstyrelserna i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, landsfogden i Malmöhus län, polismästaren i Malmö, polismästaren (med magistratens instämmande) i Örebro, t. f. polischefen i Göteborg samt svenska polisförbundet.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Kriminalpolisens och ordningspolisens verksamhet vore till sina huvuddrag vitt skilda och tarvade var för sig specialutbildat folk. Även det formella chefskapet borde utövas av en person, som fått sin utbildning i dess tjänst. Med den omfattning, den till Göteborg förlagda kriminalpolisavdelningens verksamhet skulle erhålla, krävdess för övrigt, att den leddes av en person i kommissaries tjänsteställning.

Landsfogden i Malmöhus län: Kommissarien för statspolisen finge full sysselsättning med sitt chefskap för statspolisen, och med de tid efter annan ökade göromålen för den för landsbygden avsedda kriminalpolisen vore anställandet av en särskild kommissarie för nämnda poliskår mera än väl motiverad.

Polismästaren i Malmö: Kriminalpolisavdelningarna böra lämnas rätt att av statspolisens personal erhålla den hjälp som kan anses behöfelig, och denna personal bör då stå direkt under kriminalpolisens befäl. Arten av arbetet och utbildningen för personal i kriminalpolistjänst är så vitt skild, att den anordningen icke lämpligen bör införas, att ordningspolisens befäl jämväl skulle utöva befälet för kriminalpolismännen i deras arbete.

Polismästaren i Örebro: Det lämpligaste synes vara, att kriminalpolismännen även i fortsättningen hänföres till stadens kriminalpolisavdelning och att statspolisavdelningen hänföres till ordningspolisen, enär härigenom ett mera rationellt utnyttjande av de båda avdelningarnas kapacitet skulle åstadkommas. I annat fall skulle fara föreligga för att de kriminalpolismän, som tjänstgjorde å statspolisavdelningen, förlorade kontakten med stadens kriminalpolis. Den för landsbygdens del erforderliga samverkan mellan de av statsmedel avlönade ordnings- och kriminalpolismännen syntes kunna anordnas av landsfogden.

Svenska polisförbundet: Då ledningen för de båda avdelningarna kräver helt olika kvalifikationer, torde det för arbetets behöriga gång vara det lämpligaste, att ledningen och chefskapet över ordnings- och kriminalpolisavdelningarna i största möjliga utsträckning bliva oberoende av varandra.

Polismästaren i Gävle framhåller, att vid tjänstgöring inom staden måste kriminalpolismännen stå under befäl av kriminalpolisavdelningens chef.

Landsfogden i Jönköpings län anser, att för nedbringande av kostnaderna för kriminalpolismännens resor dessa få betjäna sig av statspolisavdelningens motorfordon.

I motsats härtill framhåller *landsfogden i Blekinge län*, att statspolisen alltid själv behöver sina bilar. Kriminalpolisen kan i trängande fall, då tåg ej lämpligen bör användas, begagna sig av automobil.

Till förslaget att åtminstone en kriminalkonstapel utplaceras i varje län och antalet överkonstapelstjänster i Stockholm utökas ansluter sig *länsstyrelsen i Blekinge län*.

St. 5.

Länsstyrelsen i Hallands län tillstyrker, att fortfarande åtminstone en kriminalkonstapel måtte bli placerad i Halmstad.

För minst två kriminalpolismän i varje län uttala sig *landsfogden i Kopparbergs län* och föreningen Sveriges landsfogdar.

Landsfogden i Kopparbergs län: Som kriminalpolisarbetet i de flesta län lagts så, att två polismän samtidigt sysselsätts med samma uppgift och då denna anordning visat sig hava varit till största nytta för en utredning, borde bestämmelser givas att minst två kriminalkonstaplar böra finnas till förfogande i varje län.

Föreningen Sveriges landsfogdar uttalar som ett minimikrav, att varje landsfogde har tillgång till en kriminalpolisman. I annat fall måste det kunna befaras, att den lokal- och personkännedom, som vid utredandet av brott är en mycket stor tillgång, i väsentlig grad går förlorad. Föreningen påyrkar, att denne kriminalpolisman blir av överkonstapels grad, då det är mycket angeläget, att han blir väl kvalificerad. För sin del förordar emellertid föreningen, att inom varje län anställas en kriminalöverkonstapel och en kriminalkonstapel. Inom såväl städerna som å landsbygden, där så ske kunde, bedrivs nämligen kriminalpolisverksamheten numera i allmänhet så att två arbeta gemensamt i en så kallad kommission på en och samma utredning. Detta system har visat sig synnerligen ändamålsenligt och bör således icke övergivas.

Cirkulationsförfarande för kriminalpolismännen avstyrkes av *länsstyrelserna i Blekinge, Malmöhus och Örebro län*, *landsfogden i Malmöhus län* och *polismästaren i Malmö*.

St. 6.

Länsstyrelsen i Blekinge län åberopar, att här om någonsin måste en genom utbildning och praktisk tjänstgöring förvärvad specialkunskap vara av nöden.

Länsstyrelsen i Örebro län: Av redogörelsen framgår icke tydligt, huruvida tillika avsetts, att i detta hänseende enahanda inskränkning skall gälla, som å sid. 25 i promemorian föreslagits beträffande ordningspolismännen, eller att vederbörande icke får ånyo kommenderas till statspolisavdelning förrän han under samma tid tjänstgjort i staden. Därest så är fallet, synes en ändring härutinnan erforderlig. För kriminalpolistjänstens behöriga fullgörande är det nämligen av synnerlig betydelse, att befattningshavarna äga bästa möjliga lokala kännedom om sitt tjänstgöringsdistrikt och det är därför angeläget, att de en gång förordnade polismännen — givetvis under förutsättning, att de äro för uppdraget lämpliga — så länge som möjligt kvarstå i tjänsten. Det i promemorian åberopade skälet, att vederbörande icke skola ställas utanför den vanliga befordringsgången inom poliskåren, är visserligen förtjänt av allt beaktande. Men erforderlig möjlighet till befordran och därmed garanti för en god rekrytering synes kunna vinnas, därest enligt det Hårlemanska förslaget ett avsevärt antal av de nuvarande kriminalkonstapels-tjänsterna uthytas mot befattningar av överkonstapels grad.

Polismästaren i Malmö: Person- och lokalkännedom, som vinnes först efter lång verksamhet i tjänsten, är en av de viktigaste förutsättningarna för att ett gott arbetsresultat skall kunna uppnås.

St. 7. *Landsfogden i Kopparbergs län* anmärker, att genom bestämmelse om att statspolisintendenten skall äga ingripa med råd och anvisningar samt förslag till åtgärder, i den mån han kan finna kriminalpolismännen olämpligt eller otillräckligt utnyttjade, statspolisintendenten komme att kunna när som helst ingripa i landsfogdens dispositioner samt på så sätt omöjliggöra hans arbete.

Föreningen Sveriges landsfogdar framhåller, att statspolisintendentens befälsrätt icke bör få inkräkta på landsfogdens befälsrätt över kriminalpolis-
man, som avsetts för verksamheten inom länet.

St. — *Föreningen Sveriges landsfogdar* påpekar, att enligt nu gällande föreskrifter det ligger i vederbörande stadspolischef's makt att till kriminalpolisverksamhet utom staden förordna vilken som helst av sina underlydande kriminalpolismän. Härigenom kan uppstå den situationen, att till sådan tjänstgöring beordras stadens minst kvalificerade kriminalpolispersonal. För undvikande av en sådan eventualitet bör statsmyndighet äga inflytande på förordnande av kriminalpolismän för huvudsaklig verksamhet utom stad.

Avd. 23. (Kostnadsberäkning.)

p. 2—5. *Polismästaren i Malmö* anser, att löneförmånerna till statspolisavdelningarna böra utgå med högre belopp än som nu är gällande och vara likformiga för hela landet, fränsett dyrtidstilläggen. I annat fall kunde det absurda förhållandet uppstå, att statspolismän med tjänstgöring å samma plats men med olika förläggningssorter åtnjöte olika lön för samma arbete. Dessutom kunde det förutsättas, att tjänsten vid statspolisen bleve mera ansträngande, enerverande och oregelbunden än i stad, varför frivillig övergång till statspolistjänst knappast kunde förväntas, därest icke denna tjänst bleve förenad med något högre ekonomiska förmåner.

Länsstyrelsen i Malmöhus län biträder ej kravet på högre avlöningsförmåner för statspolismännen.

p. 6. *Polismästaren i Malmö* anser, att staten bör garantera statspolismännen och deras familjer alla sådana pensionsförmåner, som polismännen i sin förra polisanställning åtnjutit, och att pensionsåldern ej bör sättas högre än 55 år.

p. 10. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser underhålls- och driftkostnaderna, åtminstone såvitt bilarna angår, vara väl lågt beräknade av de sakkunniga, om programmet för verksamheten ordnas enligt deras förslag.

p. 28. *Landsfogden i Gotlands län* anser för Gotlands län orimligt att anslaget för möjliggörande av reservpolisens användning för trafikkontroll indrages. *Länsstyrelsen i Gotlands län* har samma ståndpunkt. Då övervakningen av vägtrafiken å Gotland med all säkerhet även för framtiden måste handhavas av inom länet bosatt polispersonal, måste det anses erforderligt, att, såsom hittills varit fallet, medel må kunna disponeras för förhyrning av motorfordon i och för trafikkontrollen inom Gotlands län.

UTREDNING

ANGÅENDE

KRIMINALPOLISEN FÖR LANDSBYGDEN OCH STÄDER DÄR KRIMINALPOLIS- AVDELNING ICKE FINNES

UTARBETAD PÅ OFFENTLIGT UPPDRAG

AV

G. HÅRLEMAN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<i>Den nuvarande organisationen</i>	1
<i>Anmärkta brister i organisationen</i>	4
<i>Myndigheternas yttranden</i>	6
Erfarenheter av organisationen.....	6
Ifrågasatta reformer.....	8
<i>Ytterligare utredning</i>	19
Omfattningen av kriminalpolisens verksamhet utom stationsorten.....	20
Personalens sysselsättning i stationsorten.....	26
Ledningen och övervakningen av verksamheten utom stationsorten.....	28
Personalens utbildning och kompetens.....	30
<i>Granskning och förslag</i>	34
Personalorganisationen.....	34
Utrustning och hjälpmedel.....	44
<i>Bilagor.</i>	
<i>Tab. 1.</i> Brott och förseelser som undersökts av kriminalpolisen vid verksamheten utom stationsorten åren 1928—1930.....	52
<i>Tab. 2.</i> För brott begångna å landsbygden och i städer, där kriminalpolisavdelning icke finnes, häktade personer åren 1928—1930.....	57
<i>Tab. 3.</i> Av kriminalpolisen för verksamheten utom stationsorten använda rese- och förrättningsdagar åren 1928—1930.....	58
<i>Utkast</i> till ändrad lydelse av 7 § polisreglementet för riket den 26 september 1925.....	59

Den nuvarande organisationen.

Genom 1925 års polislagstiftning lades grunden till en kriminalpolisorganisation för landsbygden och de städer, vilka icke hava egen kriminalpolisavdelning. I anslutning till bestämmelse att i stad, vars invånarantal uppgår till minst 10,000, i erforderlig utsträckning skall finnas anställd för spaning och annan undersökning angående brott särskilt utbildad polispersonal (kriminalpolisavdelning) föreskrives i 6 § polislagen, att vid kriminalpolisavdelning, som på grund av nämnda stadgande eller eljest i stad inrättas, skola, om och till det antal Konungen förordnar, finnas anställda polismän för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden. Beträffande kostnaden för denna organisation är stadgat, att staten skall gottgöra vederbörande städer samtliga löne- och pensioneringskostnader, varjämte staten har att vidkännas de särskilda kostnader, som föranledas av kriminalpolisverksamheten utom stationsorten.

Den sålunda grundlagda organisationen är närmare reglerad i polisreglementet för riket. I 7 § av denna författning är föreskrivet att landsfogde eller annan, som har att i polisdistrikt, varest kriminalpolisavdelning icke finnes, leda förberedande undersökning i brottmål, må hos polischefen i stad, där kriminalpolisman, avsedd för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden, finnes anställd, rekvrirera för sådan undersökning erforderlig kriminalpolispersonal. Bekvitionen skall, såvitt ej särskilda omständigheter föranleda annat, ske från stad inom det län där undersökningen sker eller, vad angår Stockholms län, från Stockholm. Är kriminalpolisman, som är avsedd för verksamhet huvudsakligen utom den stad, där han är anställd, inom staden sysselsatt med visst arbete, som icke lämpligen kan avbrytas, må i stället annan i staden anställd kriminalpolisman ställas till förfogande.

Vid polislagens antagande beräknades antalet kriminalpolismän med uppgift att hava sin verksamhet huvudsakligen utom den stad, där de vore anställda, till 60, därav några kriminalöverkonstaplar. Genom cirkulär till länsstyrelserna den 21 november 1925 bestämde Kungl. Maj:t antalet till 55, därav 4 kriminalöverkonstaplar. Antalet har därefter ökats och utgör nu 60, därav 6 överkonstaplar, nämligen

i Stockholm	2	kriminalöverkonst.	4	kriminalkonst.
» Uppsala			1	»
» Nyköping			1	»
» Eskilstuna			1	»
» Linköping			2	»
» Norrköping			1	»
» Jönköping	1	»	1	»
» Växjö			1	»
» Kalmar			2	»
» Västervik			1	»
» Visby			1	»
» Karlskrona			1	»
» Kristianstad			2	»
» Malmö	1	»	3	»
» Hälsingborg			1	»

bringandet av kunskap i modern kriminalteknik eller så, att den egentliga befälsutbildningen skildes från kriminalpolisutbildningen, vilken därigenom skulle kunna göras grundligare.

Tydligt är emellertid att, även om genom förbättrad utbildning eller eljest undersökningsledarna bliva bättre skickade att handhava det förberedande utredningsarbetet rörande brott, man dock icke kan räkna med, att de skola vara i stånd att med biträde av allenast den lokala polispersonalen ombesörja utredningen av grövre brottmål. Utredningsarbetet måste med nödvändighet — låt vara under deras överinseende — till en del självständigt omhändertagas av kriminalpolispersonal. Frågan om hur denna kan, särskilt kvalitativt, förstärkas med hänsyn närmast till de mest invecklade fallen bör därför tagas under överbäggande. Härvid kan tänkas antingen en förstärkning i vissa fall av den i länen förefintliga kriminalpolispersonalen eller ock skapandet av en central kriminalpolisavdelning, från vilken biträde skulle kunna lämnas de lokala myndigheterna. För den förra utvägen talar, att länsens egen kriminalpolispersonal till följd av sin kännedom om de lokala förhållandena m. m. i vissa fall kan antagas äga bättre förutsättningar för arbetets bedrivande än annan personal. Hänsyn bör ock tagas till att en central polisavdelning måste försitta avsevärd tid på resor samt till den inom länen stationerade kriminalpolispersonalens större möjlighet att skyndsamt infinna sig å brottsplatsen, ett företräde som särskilt skulle framträda, därest en central polisavdelning — vilken ju ej kan göras alltför stor — samtidigt skulle kallas till hjälp å olika platser. Å andra sidan måste beaktas, att inom en central polisavdelning bör kunna påräknas framför allt rikare erfarenhet och bättre utrustning för undersökningar på det område, varom här är fråga. Vid ett val mellan de båda alternativen böra givetvis även de med dem förenade kostnaderna överbäggas.

En svårighet, som naturligen uppstår, därest organisationen bygges huvudsakligen på en central polisavdelning, är att bestämma, när biträde från denna avdelning skall påkallas. Härvid har man att räkna med å ena sidan en förklarlig strävan hos länsmyndigheterna att söka reda sig utan främmande hjälp och å andra sidan önskemålet att, då specialutbildad personal måste anlitas, denna icke må tillkallas först då en dyrbar tid förflutit och kanske åtskilliga ledtrådar förlorats. Med hänsyn härtill kunde det måhända vara ändamålsenligt att föreskriva, att biträde av specialutbildad polispersonal skall begäras vid alla brott av viss art t. ex. vid mord och mordbrand, därest gärningsmannen ej omedelbart ertappas, eller vid grova brott i allmänhet, då saken finnes vara av särskilt invecklad beskaffenhet. En annan och möjligen lämpligare metod vore att överlämna åt länsstyrelsen att bedöma, om ock när dylik medverkan skall påkallas. På grund av sin kännedom om förhållandena i orten, de personliga kvalifikationerna hos de polismän, som omhänderhava arbetet på platsen m. m., torde länsstyrelsen i regel hava möjlighet att träffa ett riktigt avgörande. Märkas bör, att länsstyrelsen i andra likartade fall har att bedöma vilka åtgärder böra vidtagas, såsom huruvida vid vissa dödsfall utan föregången sjukdom begravning må äga rum utan rättsmedicinsk obduktion.

Vid prövning av nu omförmälda förslag bör naturligen även tagas under överbäggande, huruvida en omdaning bör ske av den gällande organisationen eller om det är möjligt att inom denna organisations ram vidtaga erforderliga förbättringar. Måhända skulle något kunna vinnas genom utfärdande i administrativ ordning av vissa allmänna bestämmelser rörande de åtgärder, som i olika fall böra vidtagas från polismyndigheternas sida. Anvisningar om vad icke polis-skoleutbildad personal bör iakttaga, då anmälan inkommit om brott, kunde sannolikt vara av värde.

Innan ställning toges till förenämnda frågor, synes det lämpligt, att yttranden över desamma inhämtas från överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län. Härvid torde länsstyrelserna böra anbefallas dels att inkomma med redogörelse för vunnna erfarenhet rörande den hittills tillämpade ordningen för landsfogdarnas och landsfiskalernas samt kriminalpolisens befattning med utredningen i grövre brottmål, dels ock att uttala sig rörande behovet av ändringar på förevarande område och angående de åtgärder, som i sådant hänseende kunna finnas lämpliga.»

Myndigheternas yttranden.

Erfarenheter av organisationen.

De yttranden, som avgåvos i anledning av förutnämnda remiss, visade att de erfarenheter man i länen haft av länskriminalpolisens verksamhet varit ganska växlande.

Länsstyrelsen i Stockholms län meddelade, att den vid kriminalpolisavdelningen i Stockholm anställda för länet avsedda personalen anlitats i länet i en mycket betydande omfattning och med mycket gott resultat och att samarbetet mellan dessa kriminalpolismän samt länets landsfiskaler och lokala polismän även utvecklat sig mycket gynnsamt.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhöll, att genom den ifrågavarande organisationen i detta län icke hade tillkommit något egentligt nytt, då i länet förut funnits en av landstinget bekostad polisorganisation av sådan beskaffenhet att den sakligt sett kunnat jämnställas med nuvarande anordning. Vad systemet överhuvudtaget anginge uttalade länsstyrelsen, att det visat sig ändamålsenligt. Om detsamma icke medfört den grad av förbättring på området som kunnat väntas, finge detta delvis anses hava berott på att samtidigt landsfiskalerna, som tidigare omhänderhaft kriminalpolisverksamheten till huvudsaklig del, alltmåra blivit sysselsatta av indrivnings- och andra göromål, som bundit dem vid kontorsarbete, samt således icke fått tid att tillräckligt ägna sig åt polisverksamheten. För uppdagande av brott vore det givetvis av stor betydelse, att tillgång funnes till polismän som kunde helt ägna sig åt uppgiften.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Den hittills vunna erfarenheten inom länet gäve vid handen, att samarbetet mellan kriminalpolisen samt de lokala polismyndigheterna lämnat ett gott resultat. Den polismyndighet å länets landsbygd medgiva rätten att rekvirera kriminalpolisman från kriminalpolisavdelningen i Göteborg, där polismännen hade ett omfattande arbete och därför erhöles stor träning, innebure givetvis en särskild fördel. Vad Göteborgs och Bohus län beträffade syntes det sålunda länsstyrelsen att den nuvarande organisationen finge anses vara i stort sett tillfredsställande.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län: Den nuvarande polisorganisationen hade beträffande de grövre brotten icke visat sig fullt tillfredsställande. Detta berodde enligt länsstyrelsens åsikt icke på själva organisationen utan på att personalen från landsfogden till polis- och fjärdingsmän i det stora hela saknade tillräcklig utbildning i modern kriminalteknik och även nödig utrustning för att helt kunna fylla sin uppgift. Till dess det pågående processreformer arbetet givit resultat och därigenom frågan om höjandet av kompetensen hos landsfogdar och landsfiskaler såsom ledare av utredningar rörande brott avgjorts, vore nämnda tjänstemän under utredningsarbetet avgjort beroende av länens kriminalpolispersonal.

T. f. stadsfiskalen i Falun: Det syntes icke kunna frångås att det stora flertalet av kriminalpolismännen för landsbygdens behov ännu saknade till-

räcklig erfarenhet och utbildning i fråga om utredning av i synnerhet svårare och mera omfattande brottmål. Att så vore förhållandet vore emellertid helt naturligt med hänsyn till den korta tid organisationen existerat. Det stora flertalet av kriminalpolis Männen vore nämligen helt unga och hade erhållit sina anställningar omedelbart efter genomgången polis skola. Då man betänkte, att minst en tioårig intensiv verksamhet på området i regel erfordrades för erhållande av nödiga kvalifikationer som förundersökare i brottmål, även om de allra bästa personliga förutsättningar förefunnos, måste man förstå, att det ännu vore för tidigt att fördöma organisationen på grund av den då eller då framträdande begränsningen av de enskilda polis Männens förmåga.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län: Med hänsyn till den korta tid, varunder den nuvarande polisorganisationen varit gällande, vore det givetvis förenat med svårigheter att göra ett bestämt uttalande om värdet av nämnda organisation och om de brister som kunde förefinnas. Hittills vunna erfarenheter syntes emellertid giva vid handen, att polispersonalen ofta icke hade den kompetens, som vore önskvärd för ernående av ett tillfredsställande resultat vid utredning av grövre brott, vilket måhända delvis berodde därpå att polispersonalen ännu icke hunnit beredas den kriminalpolisutbildning som 1925 års polislagstiftning åsyftade.

Magistraten i Sundsvall åberopade ett yttrande från poliskommissarien därstädes, vilken anförde: Den kriminalpolispersonal, som vore anställd i Sundsvall för verksamhet huvudsakligen utom staden, utgjordes av två kriminalkonstaplar, vilka i januari 1926, efter genomgång av högre klassen i polis skolan i Stockholm, befordrats från konstaplar vid stadens ordningspolisavdelning till kriminalkonstaplar i och för nämnda tjänstgöring. Vid tillträddandet av denna tjänst hade dessa två polis män ingen som helst praktik i kriminaltjänst och med undantag av vad de inhämtat i polis skolan ej heller någon teoretisk kännedom om kriminaltjänsten. I början togos deras tjänster ej så mycket i anspråk av landsfogden eller landsfiskalerna, och fullgjorde de större delen av året sin tjänst vid kriminalavdelningen i Sundsvall. Så småningom började de emellertid anlitas mer och mer och på senare tiden hade de nästan uteslutande tagits i anspråk för tjänstgöring utanför staden. Resultatet av deras verksamhet på landsbygden hade dock i de flesta fall varit dåligt, detta naturligtvis till en del beroende på deras korta praktik i kriminaltjänst, men enligt poliskommissariens förmenande, åtminstone på senare tiden, även till stor del beroende på att de nästan alltid tillkallats alldeles för lång tid efter det brottet utförts, för vars utredning de tillkallats. I regel plägade polis Männen i fråga tillkallas först sedan landsfiskalen och de hos honom anställda polis Männen verkställt utredning utan resultat. Det vore av största vikt vid alla utredningar i brottmål att fortast möjligt få kännedom om brottet och att brottsplatsen vid kriminalpolispersonalens ankomst befunnos om möjligt i samma skick som då förbrytaren lämnat densamma. Ävenledes vore det av stor betydelse, att de första förhören med misstänkta personer och även med vittnen leddes av i kriminaltjänst utbildad och erfaret folk, varför det under nuvarande omständigheter, då kriminalpolis Männen tillkallats först då landsfiskaler, fjärdingsmän eller andra verkställt undersökningar och förhört i saken inblandade personer, icke vore att förvänta bättre resultat än som hittills uppnåtts även om kriminalpolis Männen vore mera utbildade och tränade än vad nu vore fallet.

I yttrandena från de övriga länen uttalades ganska allmänt den meningen, att kriminalpolisorganisationen för landsbygden vore alltför ny för att något slutgiltigt omdöme om densammas effektivitet skulle kunna fällas. Men även i flera av dessa län hade, enligt vad länsstyrelsernas och landsfogdar-

nas yttranden utvisade, erfarenheten givit stöd för den meningen, att den mot organisationen framställda anmärkningen för bristande effektivitet vore befogad, åtminstone vad grövre eller mera invecklade brottmål beträffade. Så syntes vara förhållandet i Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Kristianstads, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Jämtlands och Västerbottens län. I första hand har framhållits bristen på *kompetent personal* såväl i ledare- som underordnad ställning, för verkställande av svårare och mera invecklade utredningar. I Kronobergs och Västerbottens län hade det mött svårighet att erhålla nöjaktigt utbildade sökande till kriminalpolisbefattningarna och från Jämtlands län meddelades, att den därstädes för landsbygdens behov anställda kriminalkonstapeln icke ägde någon utbildning utöver den lägre klassen i polis-skolan, till följd varav hans biträde endast undantagsvis anlitas.

Även bristen på kriminalteknisk och annan erforderlig *utrustning* har starkt betonats av en del myndigheter.

Såsom en väsentlig brist i hela polisorganisationen för landsbygden för undersökning i brottmål har i flera yttranden framhållits, att landsfiskalernas dubbelställning som polismän och åklagare, å ena, samt utmätningsmän m. m., å andra sidan, med därav följande stora arbetsböda betydligt försvårade organisationens rationella utnyttjande.

Slutligen har i flera yttranden påpekats, att avsaknaden av *närmare föreskrifter, när kriminalpolis skall anlitas*, medfört att dylik polis stundom icke alls anlitas, ehuru detta varit önskvärt, eller ock att, då biträde påkallats, detta ofta skett vid så sen tidpunkt, att utredningsarbetet i hög grad försvårats.

Ifrågasatta reformer.

Lands-
fogdarnas
och lands-
fiskalernas
utbildning
m. m.

Nästan undantagslöst har man beräffande *landsfogdarna* och *landsfiskalerna* funnit deras utbildning i kriminaltekniskt hänseende otillfredsställande samt föreslagit åtgärder till förbättrande av densamma. Härjämte hava bristerna i den nuvarande organisationen av landsfiskalsbefattningarna framhållits i flera yttranden. Det torde emellertid icke vara lämpligt att här närmare redogöra för de olika förslag, som sålunda framkommit, då dessa frågor torde bli föremål för prövning i annat sammanhang.

Kriminal-
polisperson-
alens utbild-
ning.

I fråga om kriminalpolispersonalens utbildning framhålles i flera yttranden att denna vore otillräcklig.

Länsstyrelserna i Kristianstads och Västmanlands län, länsstyrelserna jämte landsfogdarna i Gävleborgs och Västerbottens län, magistraten i Sollefteå samt föreningen Västernorrlands läns landsfiskaler anse undervisningen i polis-skolans högre kurs vara bristfällig så tillvida som den icke toge tillräcklig hänsyn till vikten av kriminalteknisk utbildning och förorda därför en omläggning av kursen i antydd riktning.

Magistraten i Härnösand finner sådan ändring i polis-skolans undervisning erforderlig att de elever, som skola ägna sig åt kriminaltjänst, erhålla särskild utbildning därutinnan.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som uttalar samma mening, föreslår att den egentliga befälsutbildningen helt skiljes från kriminalpolisutbildningen.

Magistraten i Linköping åberopar ett yttrande av föreståndaren för kriminalpolisen därstädes, som anser att befäls- och kriminalpolisutbildningen icke bör skiljas åt, enär detta skulle föranleda en ej önskvärd rubbning i nuvarande befordringssystem (samma grunder för befordran till såväl kriminalkonstapelsbefattningar som till befälsposter vid ordningspolisen). Bristen i den kriminaltekniska utbildningen borde i stället avhjälpas genom förlängning av studietiden eller genom anordnande av särskilda kurser i dithörande ämnen för dem, som skulle ägna sig åt kriminalpolisverksamhet.

Länsstyrelsen och landsfogden i Hallands län samt landsfogden i Kalmar län finna bristen i fråga lämpligast böra avhjälpas på det sätt att vid polis-skolan anordnades särskild kurs i kriminalteknik för dem, som efter genomgången polisskola visat sig äga personliga kvalifikationer för detektivyrket, därvid studiestipendier i erforderlig omfattning skulle utdelas.

Landsfogden i Kristianstads län framhåller såsom önskvärt, att undervisningen för kriminalpolismännen omläggas i syfte att utbilda dem för mera självständigt arbete än hittills. En kriminalpolisman borde kunna hålla de för en viss utredning erforderliga förhör, vilket nu endast undantagsvis vore fallet.

Poliskommissarien i Sundsvall, med instämmande av magistraten därstädes, anser önskvärt, att åtminstone en kriminalpolisman i varje län finge genomgå en särskild kurs vid statens centralbyrå för fingeravtryck.

Länsstyrelserna i Kopparbergs, Västmanlands och Västerbottens län jämte landsfogdarna i de två sistnämnda länen förorda beredande av ökad utbildning åt kriminalpolismännen — utöver polisskolan — genom upprepade tjänstgöring vid kriminalpolisavdelning i större stad. Länsstyrelsen i Kopparbergs län betonar i detta sammanhang vikten av att — intill dess fragan om landsfogdarnas och landsfiskalernas ställning och kompetens i förevarande avseende blivit avgjord i samband med pågående processreform — kriminalpolismännen erhålla fullgod kriminalteknisk utbildning.

Länsstyrelsen jämte landsfogden i Värmlands län samt landsfogden i Jönköpings län anser, att kriminalpolismännen för att kunna bibehålla nöjaktig kännedom om och förvärva eventuellt nya rön i kriminaltekniskt hänseende borde beredas tillfälle att på statens bekostnad med jämna mellanrum, t. ex. vart tredje år, genomgå en kortare repetitionskurs i Stockholm under skickliga instruktörers ledning. Dylika kurser skulle enligt landsfogdens i Värmlands län mening i hög grad stimulera personalens intresse för och öka dess duglighet i yrket.

Länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Jämtlands län jämte vissa landsfogdar och landsfiskaler förorda utarbetande genom statens försorg av en lättfattlig handbok i kriminalteknik. Länsstyrelsen i Uppsala län anser, att en dylik handbok icke borde hållas till salu för vem som helst utan endast tillhandahållas landsfogdar, stads- och landsfiskaler samt kriminalpolismän med skyldighet för dem att väl förvara boken för obehöriga. Handboken borde innehålla, förutom praktiska råd och vinkar för utredningar i olika fall, jämväl referat av särskilt belysande fall.

Handbok i kriminalteknik.

Länsstyrelserna i Kronobergs, Jönköpings, Gotlands, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län jämte vissa landsfogdar och landsfiskaler ävensom magistraten i Ornsköldevik tillstyrka utfärdande i administrativ ordning av vissa allmänna bestämmelser angående de åtgärder, som i olika fall böra från polismyndigheternas sida vidtagas. Genom utfärdande av anvisningar om vad icke polis-skoleutbildad personal bör iakttaga, då anmälan om brott inkommit, borde allt för flagranti misstag av dylik personal kunna undvikas. Sådana anvisningar kunde lämpligen inryckas i instruktionen för fjärdingsmän och polismän på landsbygden.

Allmänna bestämmelser och anvisningar.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län lägger huvudvikten på rekryteringen och yttrar härutinnan:

»Till sist vill Kungl. Maj:ts befallningshavande framhålla att enligt dess mening, hur värdefulla än förbättringar i organisations- och utbildningsavseende kunna vara för höjandet av ordningsmaktens kvalitet, huvudvikten ligger vid åstadkommandet av en högt kvalificerad rekrytering av personalen.

Förbättring av rekryteringsmöjligheterna.

En sådan rekrytering är emellertid i hög grad beroende av de lönevillkor, som erbjudas de olika befattningshavarna. Såväl genom vid årets riksdag företagen ändring av polislagen, varigenom beträffande den lägre polispersonalen ett steg tillbaka tagits från vad lagstiftarna år 1925 avsågo att vinna för stabilisering av denna personals ekonomiska ställning, som genom upprepat undanskjutande av påkallad lönereglering för landsfogdar och landsfiskaler, ha emellertid statsmakterna till rekryteringsfrågan intagit en ställning, som gör att fullt tillfredsställande resultat ej heller kunna förväntas av i övrigt befogade organisatoriska förändringar.»

Landsfogdarna i Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Kopparbergs län lägga jämväl huvudvikten på rekryteringen och framhålla, att någon förbättring i rekryteringsförhållandena, ehuru synnerligen önskvärd, icke vore att vänta förrän samtliga befattningar inom kriminalpolisen blivit förenade med tillfredsställande löneförmåner. Beträffande speciellt kriminalpolismännen yttrar landsfogden i Kopparbergs län:

»Helt naturligt är emellertid, att då avlöningarna åt dessa satts så lågt som till 3,100 kronor om året och då de dessutom sakna möjlighet till biförtjänster, tillräckligt kvalificerat och erfaret folk till tjänsterna icke stått att få. Rekryteringen till tjänsterna bör ju ske från de större städerna. De där tjänstgörande äldre erfarna polismännen föredraga nu att stanna kvar å sina väl avlönade befattningar och befordras till ännu bättre tjänster, än att gå ut i kriminaltjänst på landsbygden. Enda förutsättningen för erhållandet av skickliga förhållare och polismän är att dessa avlönas på ett tillfredsställande sätt, vilket tyvärr dock nu ej är fallet. Väl ställes stora anspråk på utbildning m. m., men när fråga blir om avlöningar måste anspråken minskas. Möjliggöres rekryteringen, anser jag den i nya polislagen föreslagna polisanordningen vara tillfyllest.»

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller, att de kriminalpolismän, som avdelats för tjänstgöring huvudsakligen på landsbygden, merendels komma att intaga en ogynnsam ställning i befordringshänseende, vilket är ägnat att försvåra rekryteringen. Härutinnan yttrar länsstyrelsen:

»De» d. v. s. ifrågavarande kriminalpolismän »torde nämligen i regel få kvarbliva vid dem tilldelad tjänstgöring och erhålla icke vikariatsförordnanden på högre tjänst, varigenom de komma efter sina kamrater i fråga om meriter och befordran. Huruvida detta förhållande kan avhjälpas genom några föreskrifter är måhända tivelaktigt, men länsstyrelsen har ej velat underlåta att fästa uppmärksamhet vid detsamma, då det är ägnat att medföra att rekryteringen på ifrågavarande polistjänster blir otillfredsställande. En åtgärd till förbättring vore att möjliggöra en avvikelse från dessa kriminalpolismän från den eljest gällande löneskalan. Såsom saken nu är ordnad äro de ju inrangerade i vederbörande polisavdelnings lönestat, ehuru deras avlönande bekostas av staten, och något ingripande från statsmyndigheternas sida i fråga om avlöningsbeloppens storlek kan icke ske, därest avlöningen får anses skälig.»

T. f. stadsfiskalen i Falun åter tror, att de för landsbygden avsedda kriminalpolismännen komma att dragas över till städerna och ser däruti en fara för rekryteringen. Stadsfiskalen yttrar:

»Det är nämligen ett faktum, att beträffande landsorten länskriminalpolismännen genom sin tjänstgöring i såväl stad som landsbygd i gemen erhålla en mera allsidig utbildning och erfarenhet än sina kolleger i städerna. Därför finnas berättigade farhågor för, att länskriminalpolismännen vid första bästa tillfälle söka och erhålla transport eller befordran till stadspolisen. Därigenom kommer givetvis kriminalpolisorganisationen på landsbygden att bliva lidande. Efter hand är därför en sådan påbyggnad av denna organisation

nödvändig, att de bästa krafterna bland personalen finna förmånligt att kvarstanna inom organisationen.»

Så gott som samtliga de hörda myndigheterna hava vitsordat behovet av en förstärkning av den nuvarande kriminalpolispersonalen, särskilt i kvalitativt avseende. För vinnande av en sådan förstärkning har i första hand föreslagits två alternativ, nämligen antingen en förstärkning av de nuvarande länskriminalavdelningarna eller ock skapande av en central kriminalpolisavdelning. Vid valet mellan dessa alternativ hava myndigheterna fördelat sig ungefär lika. Vissa myndigheter hava emellertid förordat såväl förstärkning av länskriminalpolisen som inrättande av en mindre centralavdelning, bestående av experter, att anlitas endast i speciella fall.

*Förstärkning
av persona-
len.*

För en förstärkning av länsavdelningarna hava uttalat sig överståthållarämbetet jämte polismästaren i Stockholm, länsstyrelserna jämte landsfogdarna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Malmöhus, Hallands, Västmanlands, Kopparbergs och Västernorrlands samt Göteborgs och Bohus län, länsstyrelserna i Jönköpings och Gotlands län, landsfogdarna i Östergötlands och Västerbottens län, magistraterna i Linköping och Norrköping, stadsstyrelsen i Sollefteå, vissa landsfiskaler i Södermanlands, Östergötlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län ävensom polischeferna i Eslöv och Falun, därvid dock länsstyrelsen i Gotlands län uttryckligen förutsatt, att kriminalpolismännen kunde beräknas erhålla full sysselsättning åtminstone större delen av året.

*Förstärkning
av länsavdel-
ningarna.*

Avgörande synpunkter för dessa myndigheters inställning till förevarande fråga hava varit vikten i de flesta fall av ett snabbt ingripande samt av person- och lokalkännedom, i vilka hänseenden en länsvis organiserad kriminalpolis ansetts avgjort överlägsen en centralt organiserad. Till belysning av speciellt betydelsen av person- och ortskännedom yttrar landsfogden i Stockholms län:

»Dessa kriminalpolismän», d. v. s. de polismän från Stockholms stads poliskår, som ställts till länets förfogande »vitsorda enstämmt, att de vid början av sin verksamhet i länet år 1926 överraskats av de svårigheter, som ovanan vid polisarbete på landsbygden medförde för dem, vilka förut varit vana vid stadsförhållanden. Men även obekantskapen med orterna och folket samt med landsfiskalerna och de lokala polismännen var för dem till en början till stor olägenhet. Men i mån, som de förvärvat närmare kännedom härom och så att säga vuxit in i länets förhållanden, har deras arbete underlättats och resultatet därav förbättrats. Den sålunda vunna erfarenheten utgör belägg för att den lokala avgränsningen av kriminalpolisens verksamhetsområden till respektive län såvitt möjligt bör vidhållas och fastslås.»

Länsstyrelsen i Gotlands län, polischefen i Eslöv och landsfogden i Kopparbergs län uttrycka tillika farhågor för att samarbete mellan en eventuell centralpolis och länspolisen icke skulle bli det bästa och föredraga därför även ur den synpunkten en förstärkning av den nuvarande länspolisen framför inrättande av en centralpolis. Vidare hava *länsstyrelsen i Västernorrlands län och landsfogden i Värmlands län* ansett en förstärkt länspolis vara att föredraga även ur kostnadssynpunkt, enär en central kriminalpolisavdelning icke kunde få göras alltför liten, om den skulle kunna tillgodose hela landets behov. Slutligen har *polismästaren i Stockholm* framhållit, att en centralisering av kriminalpolisen skulle medföra svårigheter vid personalens disponerande, särskilt med hänsyn till de talrika mordbrandsanläggningarna. Endast i så måtto kunde enligt polismästarens mening en centralisering vara till gagn som att vissa till Stockholm, Göteborg eller Malmö förlagda kriminalpolismän företrädesvis skulle vara avsedda för särskilda uppgifter.

Beträffande frågan i vad mån och på vad sätt förstärkning av länspolisén bör äga rum hava olika meningar yppat sig.

Landsfogden i Stockholms län, med instämmande av *länsstyrelsen i länet*, framhåller, att för länets vidkommande något behov av kriminalpolis utöver den avdelning från Stockholms stads poliskår, som nu stode till länets förfogande, icke föreläge, under förutsättning dock, att denna avdelning icke finge disponeras på annat håll. Vidkommande andra län syntes det landsfogden anmärkningsvärt, att en del av desamma icke tilldelats kriminalpolismän av annan grad än konstapels. Då det gällde att tillföra landsbygden verkligt kvalificerade kriminalpolismän, borde åtminstone en del av dem förvärvat den skicklighet och erfarenhet, att de vunnit befordran till överkonstapel. Effektiviteten av organisationen borde därför kunna höjas genom tillsättande av flera överkonstapelsbefattningar, eventuellt i utbyte mot vissa nuvarande konstapelsbefattningar. Värdefullt vore ock att vid sidan av den ordinarie kriminalpolisén erhålla tillgång till vissa specialutbildade polismän, såsom fingeravtrycksexperter och kriminalfotografer med tillhörande utrustning.

Landsfogden i Södermanlands län, med instämmande av *länsstyrelsen jämte vissa landsfiskaler i länet*, påpekar, att den i länet tillgängliga kriminalpolispersonalen endast räckt till för landsfogdens behov. Landsfiskalerna hade oftast måst reda sig själva. Förstärkning av kriminalpolisén vore därför önskvärd och kunde lämpligen ske genom anställande av en överkonstapel, stationerad på så central plats i länet som möjligt. Denne överkonstapel skulle visserligen stå under landsfogdens befäl men lämnas vidsträckt handlingsfrihet med avseende å sina undersökningar. Höga anspråk borde därför ställas på dennes utbildning och erfarenhet.

Länsstyrelsen jämte landsfogden i Västmanlands län anser, att varje län borde äga tillgång till en specialutbildad kriminalpolisman, som skulle stå till landsfogdens förfogande och jämväl tillerkännas en i förhållande till sin utbildning lämpligen förhöjd avlön.

Landsfogden i Skaraborgs län finner nödvändigt, att inom länet — i utbyte mot en av de tre kriminalkonstaplarna därstädes — anställes en i den moderna kriminaltekniken skicklig och erfaren kriminalassistent för verkställande av utredning i grövre brottmål i samråd med landsfogden eller respektive landsfiskaler.

Landsfiskalen i Ramsele distrikt anser att, så länge kommunerna själva finge välja fjärdingsmän, den förbättring, som avsåges med 1925 års polislagen, komme att utebli. Därför vore en kraftig förstärkning av den nuvarande länspolisén erforderlig. För att samtidigt tillgodose de kvalitativa kraven borde den nuvarande organisationen utökas med sammanlagt 26 kriminalöverkonstaplar. Först med en sådan ökning torde landsbygdens behov vara fyllt.

Landsfiskalen i Skärkinds distrikt framhåller nödvändigheten av att två polismän samarbeta i svårare fall. För Östergötlands läns behov erfordrades därför minst fyra disponibla kriminalpolismän (nu tre st.). Med hänsyn till sjukdom o. d. borde antalet dock ej understiga fem. Dessutom borde såsom omedelbart befäl över dessa anställas en kriminalöverkonstapel, som ständigt följde polisarbetet och stundom, vid svårare utredningar, kunde bli en välbehövlig kvalitativ förstärkning. Om en dylik utökning ägde rum, kunde annan polispersonal avsevärt inskränkas.

Länsstyrelsen jämte landsfogden i Hallands län anser, att även i städer med mindre än 10,000 inneånare borde, när omständigheterna därtill gäve anledning, kriminalpolis kunna anställas. Antalet kriminalpolismän i länet borde utökas till att omfatta förutom två i Halmstad, minst en i Varberg,

detta med hänsyn till de outvecklade kommunikationerna i länet och vikten av lokalkännedom. Erfarenheten hade visat nödvändigheten av en sådan placering.

Länsstyrelsen jämte landsfogden i Göteborgs och Bohus län finner önskvärt, att i länet anställes ytterligare en kriminalkonstapel för landsbygden. Erfarenheten hade visat, att två kriminalkonstaplar stundom behöfde samarbeta och, om då ett nytt brott anmälades, vore det angeläget att äga tillgång till ytterligare en konstapel.

Landsfiskalen i Ljusdals distrikt föreslår, med hänsyn till framför allt vikten av lokalkännedom, förstärkning på det sätt, att en kriminalpolis stationerades i varje domsaga.

För inrättande av central kriminalpolis uttala sig *länsstyrelserna jämte landsfogdarna i Kronobergs, Blekinge, Älvsborgs, Värmlands och Örebro län, länsstyrelserna i Kristianstads, Skaraborgs, Västerbottens och Norrbottens län, landsfogden i Jämtlands län, vissa landsfiskaler i Södermanlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län, föreningen Västernorrlands läns landsfiskaler samt magistraten i Härnösand.*

Central
kriminal-
polis.

Den tanke, som legat till grund för dessa myndigheters val av förstärkning, har varit, att en till länet bunden kriminalpolis aldrig eller i varje fall endast undantagsvis kunde förvärva den erfarenhet beträffande utredningar av svårare brottmål, som vore nödvändig för vinnande av ett gott resultat. Av en centralt organiserad kriminalpolis däremot kunde man förvänta tillräcklig erfarenhet i detta avseende. De med en sådan kriminalpolis förbundna olägenheterna har ansetts kunna i väsentlig grad neutraliseras genom uppdelning av densamma i flera avdelningar, samarbete med länspolisen och tillhandahållande av erforderliga fortskaffningsmedel.

Landsfogden i Örebro län yttrar angående motiven.

»Ett snabbt ingripande är visserligen av stor vikt och en dylik avdelning skulle vara tvungen att försitta en del tid på resor särskilt till landets avlägsnare delar. Landsfogden eller landsfiskalen kunde emellertid med biträde av länskriminalpolisen omedelbart börja en förberedande undersökning och samtidigt tillse att inga åtgärder vidtagas, som kunde försvåra den centrala polisavdelningens arbete. Genom samarbete mellan centralpolisen och länspolisen skulle nödig kännedom om lokala förhållanden vinnas. Av en sådan centralpolisavdelning skulle man kunna vänta, att den komme att besitta tillräcklig erfarenhet för lösande av de svåraste uppgifter och fördelen härav skulle vida överstiga nackdelarna. Genom att stationera en mindre del av avdelningen i någon av de norrländska städerna och en i den sydligare delen av landet skulle för övrigt den tid, som måste försittas på resor, avsevärt nedbringas. Om de till avdelningen hörande polismännen finge på lämpligt sätt cirkulera mellan de olika stationsorterna, skulle samtliga befattningshavare kunna hållas på samma kvalitativt höga nivå. För övrigt är jag övertygad om, att en dylik avdelning med verkligt skickliga kriminalpolismän redan genom sin tillvaro skulle minska brottsfrekvensen.»

Länsstyrelsen i Skaraborgs län yttrar:

»Otvivelaktigt skulle härigenom», d. v. s. genom inrättande av central kriminalpolis, »i svårartade fall säkerställas tillgång till polisbiträden, som ägde efter förhanden varande förhållanden största erfarenhet och bästa tekniska utrustning för undersökningarnas verkställande samt kunde förväntas genom sitt oavslätliga sysslande med fall av antydd art allttjämt motsvara de städse ökade kraven på erforderlig kriminalteknik. Med den allttjämt fortgående förbättringen av samfärdsmedlen torde olägenheterna av tidsförlust genom polispersonalens resor för inställelse på avlägset belägna undersökningsplatser alltmer få antagas försvinna och nämnda omständighet nu icke böra

hindra tillkomsten av en institution, med avseende varå sagda olägenheter icke äro för handen beträffande de rikast befolkade delarna av landet. Till mötande åtminstone delvis av den utgift, som centralavdelningen skulle medföra, ifrågasätter länsstyrelsen, huruvida icke samtliga eller några av de fem kriminalkonstapelsbefattningar, som tillsatts på grund av nådiga brevet den 10 december 1926, skulle kunna indragas. Skaraborgs län, som genom sagda nådiga brev erhöll en tredje konstapel, synes kunna åtminstone tillsvidare reda sig med två.»

Landsfiskalerna i Hedemora och Gagnefs distrikt anse en centralpolis vara att föredraga även ur kostnadssynpunkt, enär den vore i stånd att arbeta mera metodiskt och snabbt än den mindre vana länspolisen. Dessutom skulle inrättandet av en centralpolis möjliggöra en inskränkning i den nuvarande länspolisens numerär.

Landsfogden i Blekinge län föreslår inrättande av fyra centralavdelningar med förläggning i Malmö, Stockholm, Falun och Luleå, vardera bestående av två man, försedda med en snabbgående automobil.

Länsstyrelsen i Blekinge län förordar inrättande av några på skilda orter inom landet förlagda centrala kriminalpolisavdelningar för särskilt spaningsarbete. Dessa behöfve ej bli så särdeles manstarka eller många till antalet, ifall möjlighet öppnades för dylik avdelning att subsidiärt lämna hjälp till ort även utom avdelningens område. Däremot ansågo länsstyrelsen olämpligt att inrätta endast en central för hela landet med hänsyn till de stora avstånden.

Länsstyrelserna jämte landsfogdarna i Kronobergs, Värmlands och Gävleborgs län samt länsstyrelserna i Örebro och Kristianstads län förorda jämväl fördelning av centralpolisen på flera avdelningar, därvid länsstyrelsen i Örebro län framhåller lämpligheten av att avdelningarna anknytas till poliskårerna i de största städerna för att polismännen under den tid, då de ej äro sysselsatta med utredning på annat håll, skola hava tillfälle att utöka sin erfarenhet på ifrågavarande område.

Landsfogden jämte vissa landsfiskaler i Jämtlands län föreslå slutligen en centralpolis, bestående av en huvudavdelning och flera underavdelningar, varigenom förmånen av enhetlig ledning skulle ernås.

Centralpolis
jämte
förstärkt
länspolis.

Länsstyrelsen jämte vissa landsfiskaler i Östergötlands län, länsstyrelsen jämte landsfogden i Kalmar län, länsstyrelsen i Malmöhus län, landsfogden i Skaraborgs län, Värmlands länsförening av föreningen Sveriges landsfiskaler samt landsfiskalerna i Ludvika och Kopparbergs distrikt anse, att man i första hand borde genom lämplig förstärkning av den nuvarande länspolisen göra denna mera skickad för sin uppgift. Tillika syntes det dock berörda myndigheter önskvärt, att såsom komplement till länspolisen inrättades en mindre, för hela riket gemensam centralavdelning, bestående av olika slags experter att anlitas i vissa, mera sällsynta fall, t. ex. mord, eller för utredning av särskilda detaljer, för vilka länspolisen stode främmande. Till en dylik avdelnings förfogande skulle givetvis stå snabbaste fortskaffningsmedel även flygmaskin om så befunnnes erforderligt.

Andra
organi-
satoriska
förändringar.

Länsstyrelsen jämte vissa landsfiskaler i Jämtlands län anser, att bristen på kompetent personal för svårare fall bäst avhjälpes genom att göra samtliga kriminalpolis-krafter i riket rörliga, så att de kunna användas, där de bäst behövas. Länsstyrelsen yttrar härom:

»Den här erforderliga specialkunskapen torde endast kunna presteras av ett fåtal befattningshavare med omfattande och fortlöpande praktisk övning. Av denna anledning kan det antagas, att det skulle lämna sämre resultat, om man för landsortens behov inrättar en — eller flera — särskilda kårer, än om man använder sig av detektivpersonalen i de tre största städerna.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes uppfattning är det därför lämpligast att i denna del återgå till 1922 års förslag därom att polisbiträde för utredning får rekvireras från nämnda städer från vilken ort som helst i landet, samt att sådant biträde icke får vägras i vidare mån än som för polisverksamhetens utövande i hemortsstaden är oundgängligen nödigt.»

Landsfogden i Jönköpings län anser även, att i första hand borde skapas större möjligheter att i svårare fall erhålla biträde från Stockholms eller annan större stads kriminalpolisavdelning. Med hänsyn till vikten av person- och lokalkännedom borde dessutom den nuvarande kriminalpolisen göras mera rörlig inom länet och genom stationering under kortare tider å olika orter beredas tillfälle att utöka sina kunskaper i berörda hänseende. Därvid kunde den lämpligen tjänstgöra jämväl såsom övervakare av den lösa befolkningen.

Länsstyrelsen jämte landsfogden i Kalmar län föreslår, att den för landsbygden avsedda kriminalpolisen i varje län ordnas såsom självständig organisation, underställd länsstyrelsen, med landsfogden som chef. Om fördelarna härav yttrar landsfogden:

»Härigenom skulle vinnas åtskilliga fördelar bland annat, *dels* att landsfogden, vilken under länsstyrelsen såsom länets högsta polismyndighet har ansvar för och ledning av polisväsendet å länets landsbygd, kunde direkt utöva chefskapet över den för landsbygden avsedda personalen, varigenom denna på snabbare och effektivare sätt kunde utnyttjas, *dels ock* att länspolisen för sina avlönings- och pensionsförhållanden, vilka för en god rekrytering av kåren äro utav avgörande betydelse, och ifråga om sin utrustning med de för brottmålsutredningars behöriga verkställande nödvändiga materialen icke behöfde vara beroende av de kommunala myndigheterna i stationsorten, vilka i allmänhet sakna intresse för en polisorganisation, som huvudsakligen skall användas utom kommunen. I detta sammanhang bör emellertid framhållas, att länspoliserna jämväl, i den mån de icke vore sysselsatta å landsbygden, borde tjänstgöra i stationsorten.»

Landsfogden i Kristianstads län anser önskvärt, att kriminalpolisen direkt underställes landsfogden.

Magistraten och poliskammaren i Sundsvall anse, att största effektiviteten skulle nås genom omorganisation av den nuvarande kriminalpolisen till en statlig institution med centralavdelning i Stockholm och underavdelning i varje län. Utbildad personal skulle då ständigt finnas att tillgå och förstärkning kunde vid behov erhållas från lämpligaste ort både med avseende å personal och utrustning. Inrättande av en centralavdelning för hela landet vore däremot enligt berörda myndighet icke tillrådligt.

Landsfogden i Västernorrlands län, med instämmande av länsstyrelsen, även som vissa landsfiskaler i länet föreslå inrättande av ett kriminaltekniskt laboratorium. Här om anför landsfogden:

Kriminal-
tekniskt
laboratorium.

»Den största bristen torde dock vara avsaknaden av ett statens kriminaltekniska laboratorium, där vetenskapen kunde anlitas för lösande av vissa kriminalproblem. Kriminalpolisens i de moderna kulturländerna framgångar torde i hög grad bero på tillgången av sådana laboratorier, där skriftgranskningar, kemiska analyser och vetenskapligt fotografiska undersökningar kunna lämna god ledning för brottens utredning och tillförlitliga bevismaterial för rättegångarna. Förutom de direkta praktiska resultaten av dessa laboratoriers verksamhet hava dessa sin stora betydelse för utbildning i modern kriminalteknik. Ett inrättande av sådana laboratorier t. ex. i samband med några av våra högskolor skulle säkerligen vara till oskattbar nytta för landets kriminalpolisväsende, särskilt om de förenades med undervisning för kriminalpolismännen, åtminstone för kriminalpolismän i ledareställning.»

S. k.
enfingers-
register.

Landsfogden i Örebro län, med instämmande av länsstyrelsen i länet, föreslår inrättande av s. k. enfingersregister för hela landet och yttrar härutinnan:

»Centralbyrån för fingeravtryck är till god hjälp, då fingeravtryck anträffats å brottsplatsen och det gäller att identifiera eventuellt misstänkt person. Emellertid inträffar synnerligen ofta, att ett fingeravtryck anträffas men undersökningarna icke giva till resultat, att misstankar kunna riktas emot viss eller vissa personer. Som ytterst sällan avtryck av brottslingens samtliga tio fingrar återfinnas å brottsplatsen, är det i de flesta fall icke möjligt för centralbyrån att undersöka, huruvida motsvarande avtryck finnes i deras register. En sådan undersökning är möjlig endast om ett fullständigt s. k. enfingersregister finnes att tillgå. Vid centralbyrån för fingeravtryck föres endast ett mindre dylikt enfingersregister, huvudsakligen omfattande avtryck, upptagna i Stockholm. Det skulle vara synnerligen önskvärt, om detta enfingersregister utvidgades till att omfatta hela landet. Min övertygelse är att härigenom åtskilliga brottslingar, som eljest skulle gå fria, förr eller senare skulle ertappas.»

Polishundar.

Länsstyrelserna jämte landsfogdarna i Södermanlands, Örebro och Väster-norrlands län, länsstyrelserna i Gotlands och Kristianstads län, landsfiskalerna i Hedemora, Svärdsjö och Undersåkers distrikt samt magistraten i Örnsköldsvik anse, att varje länskriminalavdelning borde utrustas med en fullt dresserad polishund. Därigenom skulle effektiviteten av spaningsarbetet kunna betydligt höjas, enligt vad erfarenheten visat. Landsfiskalen i Svärdsjö distrikt yttrar i denna fråga.

»En sak, som i anledning av vissa på sista tiden förövade grövre brott åter blivit aktuell, är polishundsfrågan. Det har från flera håll framhållits att, därest dresserade polishundar stått till polisens förfogande, brottslingarna säkerligen kunnat gripas. Detta påstående kan säkerligen ej betvivlas. Att en god polishund, använd i rätta ögonblicket, kan vara till ovärderlig nytta, är uppenbart. Vid gripande av beväpnade brottslingar synes mig en eller flera polishundar vara enda effektiva medlet. Det skulle säkerligen hälsas med stor tillfredsställelse från många håll, därest staten på något sätt bidroge till kostnaderna för anskaffande av polishundar inom varje län. Jag har mig bekant, att ett flertal av länets landsfiskaler och polismän hava för tanke att inköpa polishundar till sin verksamhet, därest detta ej ställde sig för dyrbart. Skulle exempelvis staten i någon mån bidraga till kostnadernas nedbringande dels genom ställande av erforderligt anslag för ändamålet och dels genom vidtagande av åtgärder för anskaffande av lämpliga polishundar, vore nog saken genast i ett gynnsammare läge. Åtminstone borde det vid varje kriminalpolisavdelning i länens huvudstäder finnas en polishundsdepå, där polishundar vid förekommande behov kunde rekvideras.»

Motorfordon.

Länsstyrelserna jämte landsfogdarna i Stockholms och Södermanlands län samt magistraten i Linköping och chefen för kriminalpolisen i därstädes finna önskvärt, att snabbgående motorfordon ställas till länskriminalpolisens förfogande. Landsfogden i Stockholms län anför härutinnan:

»I fråga om utrustningen för den å landsbygden arbetande kriminalpolisen har åtminstone inom detta län alltmera framträtt behov av tillgång till en egen automobil. För närvarande äro kriminalpolismännen hänvisade att resa enligt resereglementet, det vill säga så vitt möjligt anlita järnväg, där sådan finnes att tillgå, samt å andra sträckor använda förhyrda bilar. Detta medför ej sällan olägenheter med avseende å möjligheterna till skyndsam uttryckning, varjämte arbetet ute i orterna i avsevärd grad därav försvåras. Kriminalpolismännen befinna sig ofta i sådana situationer, att det svårigen

kan bedömas, huruvida saken tarvar så skyndsam resa, att resereglementets föreskrifter om billigaste färd sättet måste följas eller om de äga rätt att välja ett snabbare men dyrbarare färd sätt i automobil. Risken att själv få vidkännas kostnaden för bilresan gör, att polismännen ofta draga sig för att anlita automobil. Härigenom kan en dyrbar tid gå förspild. Kriminalpolisens arbete på landsbygden är i och för sig så svårt och tungt, att det är beklagligt, att detsamma skall ytterligare tryckas av dylika olägenheter, vilka nedsätta dess effektivitet. Vid gjorda jämförelser emellan å ena sidan de ärliga kostnaderna för kriminalpolisens ersättningar för lejda fordon och å andra sidan den beräknade kostnaden för inköp, underhåll och drift av en egen automobil, har det visat sig, att statsverkets merutgift i det senare fallet troligen bleve tämligen obetydlig. I de län, där flera kriminalpolismän finnas stationerade på samma plats och där deras biträde för brottmålsutredningar inom länet påkallas i större omfattning, synes det följaktligen nödvändigt, att desamma på statens bekostnad beredas tillgång till en egen automobil.»

Länsstyrelsen i Stockholms län yttrar:

»Länsstyrelsen vill särskilt understryka vad landsfogden anfört angående lämpligheten av att länets kriminalpolis erhåller tillgång till egen automobil. Kriminalpolisens resekostnader hava uppgått för år 1927 till omkring 3,600 kronor och för år 1928 till omkring 4,600 kronor. Med hänsyn härtill torde statsverkets merutgift för tillhandahållande av egen automobil åt kriminalpolisen bliva skäligen obetydlig.»

Landsfogden i Gävleborgs län betonar önskvärdheten av ändring i kriminalpolismännens placering i rese- och traktamentsklass av allmänna resereglementet. Vid längre resor bleve nämligen personalen i onödan uttrötad genom resa i III klass å tåg. Denna olägenhet komme att förstoras, om centrala avdelningar inrättades.

Ändring
i gällande be-
stämmelser
om rese-
ersättning.

Föreningen Västernorrlands läns landsfiskaler framhåller i detta sammanhang, att gällande föreskrifter för reseersättnings utbekommande verka hämmande på polistjänstens utövning och därför böra uppmjukas. I motiven yttrar föreningen:

»Har landsfiskalen någon gång av tjänstenit företagit resor för brottslingars efterspanande och gripande, har många gånger ersättningar för dylika resor vägrats, sedan räkningarna granskats av personer, som till och med endast haft en mycket svag aning om polismannatjänst och därmed förenade omständigheter. En och annan gång har det även inträffat, att Kungl. Maj:t av nåd utanordnat ersättning för av landsfiskal företagen resa, som skett ej för nöjes skull, utan av nit och intresse i tjänsten. Allt dylikt är ej ägnat att stimulera det intresse, som förefunnits, utan har snarare verkat i motsatt riktning.»

Länsstyrelsen jämte landsfogden i Örebro län, landsfogden i Jönköpings län samt landsfiskalerna i Junsele och Lits distrikt betona olägenheten av att telefonstationerna på landsbygden ej hållas öppna dygnet om. Detta vållade ofta förseningar i spaningsarbetet. Det vore därför önskvärt, om polismyndigheterna på ett eller annat sätt kunde beredas möjlighet att använda telefon i tjänsteärenden, oberoende av stängningstiderna. I varje fall borde åtminstone landsfiskalerna kunna dygnet om stå i telefonförbindelse med residensstaden för att kunna vidare befordra anmälan om brott eller rekvirera erforderligt biträde m. m.

Ständig
telefon-
förbindelse
m. m.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser, att i landsfogde- och landsfiskalsinstruktionerna borde stadgas skyldighet för vederbörande att i fall, då behov av kriminaltekniskt biträde kunde anses föreligga och vederbörande landsfogde eller landsfiskal icke med säkerhet kunde utföra det i sådant avseende erforderliga arbetet, anlita dylikt biträde. Rekvisition av biträde från

Särskilda
föreskrifter.

de tre största städerna, på sätt länsstyrelsen föreslagit, borde dock endast ske genom länsstyrelsen, varom föreskrift lämpligen kunde lämnas i polisreglementet. I instruktionen för landsfogdar, landsfiskaler och stadsfiskaler borde jämväl omnämnas deras skyldighet att vid behov av dylikt biträde därom skyndsammast göra anmälan till länsstyrelsen.

Landsfiskalerna i Villåttinge, Skärkinds, Malungs, Lillhärads, Sregs och Mörsils distrikt anse jämväl det böra stadgas skyldighet för de lokala polismyndigheterna att anlita kriminalpolis men vilja fastslå denna skyldighet att gälla alla grövre brott, därest ej gärningsmannen omedelbart ertappades eller eljest tillräckliga bevis angående gärningsmannen genast erhöles. *Landsfiskalen i Skärkinds distrikt* anför härutinnan:

»Även om polischefen inom distriktet anser sig hava möjlighet att reda upp ett svårt brottmål, synes mig försiktigheten bjuda, att han genast i ett sådant fall tillkallar kriminalpolis. Han synes mig hava skyldighet förut-sätta, att han kan misslyckas, och under sådana förhållanden har ju en dyr-bar tid gått förlorad och många ledtrådar försvunnit. I varje fall bör det icke under några förhållanden vara tillåtet, att andra polismän än sådana, som hava föreskriven teoretisk kompetens och även praktisk utbildning vid kriminalpolis, börja befatta sig med brottmål, ty det har visat sig, att sådana polismäns försök till utredningar endast försvårar arbetet, då kriminalpolis-män skola taga vid, där de förutnämnda strandat. Även om ett visst intresse finnes, kan nyfikenhet undantränga plikt känslan och polismannainstinkten.»

Poliskammaren i Norrköping jämte stadsfiskalen därstädes finner lämpligast att avskilja vissa brottskategorier, vid vilka kriminalpolis ofördröjligen skall tillkallas. Att, såsom föreslagits, låta vederbörande länsstyrelse avgöra, när kriminalpolis borde anlitas, bleve alltför tidsödande, då länsstyrelsen ofta ej kunde fatta beslut utan remiss. Under alla förhållanden vore det nöd-vändigt att utfärda förbud för icke kriminaltekniskt utbildad personal att, då grövre brott inträffat, vidtaga några som helst självständiga åtgärder på brottsplatsen utom att avspärra densamma.

Poliskommissarien i Sundsvall, med instämmande av magistraten därstädes, föreslår, att kriminalpolis ofördröjligen skall tillkallas vid mord, mordbrand och inbrottsstölden av mera betydande mått, samt att kategoriska föreskrifter givas härom i syfte att undvika onödig tidsutdräkt.

Länsstyrelsen jämte landsfogden i Älvsborgs län anser, att därest central-polis inrättades, denna ofördröjligen skulle tillkallas vid mord, dråp, mord-försök och mordbrand, såvida ej gärningsmannen omedelbart ertappades. Därjämte skulle centralpolisen stå till förfogande även för utredningar av andra brott efter länsstyrelsens beprövande i varje särskilt fall. Till be-stämmelserna härom borde även knytas vissa allmänna föreskrifter om vad som i avbidan på centralpolisens ankomst skulle vidtagas av ortspolisen.

I. f. landsfiskalerna i Sundborns och Venjans distrikt föreslå, att en even-tuell centralpolis alltid skulle tillkallas vid mord och mordbrand, medan i övriga fall de lokala polismyndigheterna skulle hava rätt att avgöra, huru-vida biträde av dylik polis skulle anlitas eller ej.

Länsstyrelsen i Blekinge län anser åter olämpligt att stadga kategoriska föreskrifter om tillkallande i vissa fall av hjälp från centralpolisen. Lämp-ligast vore att helt överlämna åt vederbörande länsstyrelse att avgöra, om och när dylik medverkan skulle påkallas. Både landsfogden och lands-fiskalerna kunde lätt och utan tidsutdräkt komma i förbindelse med sin läns-styrelse för att samråda i saken.

Länsstyrelserna jämte landsfogdarna i Kronobergs och Gävleborgs län, läns-styrelserna i Malmöhus, Västerbottens och Norrbottens län, landsfogden jämte vissa landsfiskaler i Kopparbergs län, chefen för kriminalpolisen i Eslöv samt

landsfiskalen i Brunflo distrikt anse och lämpligast att åt länsstyrelsen överlämna avgörandet i berörda hänseende, icke minst med hänsyn till de kostnader, som vore förenade med anlitande av dylikt biträde.

Landsfogdarna i Jönköpings och Blekinge län samt landsfiskalerna i Kinda och Ytterhogdals distrikt finna olämpligt att överlämna avgörandet härutinnan åt länsstyrelsen, enär dess arbete ej vore så inriktat samt densamma ej heller vore anträffbar dygnet om. Befogenheten ifråga borde i stället anförtros landsfogden eller i varje fall även denne.

Länsstyrelsen i Örebro län finner och befogenheten att tillkalla centralpolis lämpligen böra tillkomma landsfogden, eventuellt i samråd med länsstyrelsen, där så ske kunde.

Landsfogden i Västmanlands län anser nämnda befogenhet böra tillkomma undersökningsledaren, enär denne bäst vore i stånd att bedöma, om och i vad mån biträde av dylik polis erfordrades.

Länsstyrelserna i Skaraborgs och Västernorrlands län vilja med hänsyn till den tidsutdräkt, som länsstyrelses medverkan skulle vålla, jämväl lägga avgörandet i undersökningsledarens hand, därvid dock länsstyrelsen i Västernorrlands län betonar vikten av att vederbörande undersökningsledare ofördröjligen avgör, huruvida kriminalpolis skall tillkallas eller ej.

Länsstyrelserna i Uppsala och Östergötlands län jämte vissa landsfiskaler i sistnämnda län finna även lämpligast att fortfarande låta vederbörande polischef på eget ansvar avgöra, huruvida kriminalpolis skall tillkallas eller ej; dock borde enligt länsstyrelsen i Uppsala län föreskrifterna om rekvisition givas sådan avfattning, att anlitande av kriminalpolis icke — såsom nu ofta vore fallet — ansåges som en nödfallsåtgärd, vilken icke borde tillgripas, förrän egna ansträngningar visat sig resultatlösa.

Ytterligare utredning.

Kungl. Maj:t uppdrog den 19 december 1930 åt undertecknad att på sätt statsrådsprotokollet för samma dag närmare utvisar såsom sakkunnig inom socialdepartementet biträda vid granskning av polislagstiftningens tillämpning m. m. Beträffande uppdragets innebörd framhöll departementschefen i sitt anförande till nämnda protokoll rörande den ifrågavarande kriminalpolisorganisationen, att den verkställda utredningen, av vilken en sammanställning upprättats inom socialdepartementet, torde böra kompletteras med en undersökning rörande *dels* den omfattning, i vilken de kriminalpoliser, vilkas avlöning bestredes av statsverket, användes utanför stationsorten, *dels* vilka göromål de sysselsattes med å denna ort och *dels* i vad mån deras kompetens motsvarade vad man vid institutionens införande avsett, och uttalade departementschefen att undersökningen av denna fråga delvis torde få verkställas genom samtal med domare som haft att handlägga mål, i vilka utredning verkställts av dylika kriminalpoliser, liksom även med dessas överordnade.

För fullgörande av uppdraget beträffande utredningen angående kriminalpolisorganisationen har jag besökt 15 städer i landet, där kriminalpolismän för verksamhet huvudsakligen utom staden äro anställda, och angående denna organisation haft samtal med 7 landshövdingar, 5 landssekreterare, 15 landsfogdar, 10 häradshövdingar, 5 borgmästare, 5 polismästare, 2 stadsfiskaler, 2 poliskommissarier, 5 kriminalöverkonstaplar, 9 kriminalkonstaplar samt 2 representanter för föreningen Sveriges landsfiskaler. Härjämte har jag genom länsstyrelserna och landsfogdarna införskaffat särskilda uppgifter rörande kriminalpolisen, vilka delvis återfinnas i bilagda tabeller.

*Uppdrag åt
sakkunnig.*

Omfattningen av kriminalpolisens verksamhet utom stationsorten.

Statistik.

Den officiella statistiken över brottsligheten i vårt land är uteslutande grundad på uppgifter från domstolarna. Endast sådana brott, som varit föremål för domstolsbehandling, redovisas i denna statistik. Någon allmän polisstatistik, varav upplysning skulle kunna erhållas om den stora mängd av brott, som icke beivras, finnes icke. För bedömande av polisens och åklagarmaktens effektivitet är en sådan statistik behöfvig, men endast beträffande några av de största städerna publiceras uppgifter i detta hänseende.

I samband med 1925 års polisreform meddelades vissa bestämmelser, som avsågo att möjliggöra en kontroll över att den av staten bekostade kriminalpolispersonalen i länen vore tillräcklig för varje ort. I instruktionerna för landsfogdarna, för landsfiskalerna och för stadsfiskalerna intogos nämligen bestämmelser om skyldighet för nämnda åklagare att föra dagbok över bland annat anmälningar angående brott. Enahanda skyldighet stadgades för i köping anställda åklagare. Kontrollmöjligheten bestod däri att av dagboksanteckningarna skulle kunna inhämtas, huruvida de olika anmälningarna lett till brottslingarnas uppdagande och sakfällande. Man skulle härigenom kunna få en uppfattning av kriminalpolisarbetets effektivitet på det ena eller andra hållet. Såsom i en i socialdepartementet år 1929 av dåvarande revisionssekreteraren S. Lawski upprättad promemoria framhölls, var emellertid värdet av denna kontrollmöjlighet uppenbarligen ganska obetydligt så länge någon sammanställning av de olika åklagarnas dagböcker icke ägde rum. Ville man på ett rationellt sätt fördela den av staten bekostade kriminalpolispersonalen efter behovet av sådan i de särskilda länen, vore enligt uttalande i promemorian en statistik över kriminalpolisverksamheten i riket oundgänglig. För närvarande saknades emellertid en myndighet, som ägde på en gång skyldighet och kompetens att upprätta en dylik statistik.

Med anledning av innehållet i nämnda promemoria uppdrog Kungl. Maj:t den 29 november 1929 åt statistiska centralbyrån att i närmare angivna hänseenden inkomma med yttrande och förslag i ämnet, och har sådant förslag i juni 1931 avgivits av ämbetsverket.

Men ehuru någon allmän polisstatistik ännu icke finnes att tillgå, hava dock ganska belysande uppgifter kunnat erhållas rörande omfattningen av kriminalpolisens verksamhet. Genom länsstyrelserna hava uppgifter införskaffats från kriminalpolismännen själva för åren 1928—1930 angående *dels* antalet brott och förseelser av olika slag, vilka varit föremål för undersökning vid deras verksamhet utom stationsorten, *dels* antalet personer, vilka blivit häktade för brott, som undersökts av kriminalpolisen, och *dels* antalet av kriminalpolismännen i verksamheten utom stationsorten använda rese- och förrättningsdagar. Uppgifterna äro grundade på polismännens egna anteckningar och det bör naturligtvis icke förbises, att dessa kunna vara bristfälliga och ofullständiga, men felaktigheterna torde i avseende å det föreliggande behovet icke vara av någon större betydelse. Härjämte hava uppgifter erhållits genom länsstyrelserna å hela antalet personer, som under åren 1928, 1929 och 1930 häktats för brott begångna inom området för den av staten bekostade kriminalpolisens verksamhet, nämligen landsbygden och städer, där kriminalpolisavdelning icke finnes. Samtliga sålunda införskaffade uppgifter återgivas i tab. 1—3.

Av dessa uppgifter finner man, att omfattningen av kriminalpolisens verksamhet utom stationsorten är mycket olika i olika län, och av jämförelser mellan tabellerna framgår, att olikheterna äro högst betydliga även i förhållande till förekomsten av grövre brott, varom tab. 2 lämnar upplysning beträffande sådana brott, för vilka häktning ägt rum.

Det större eller mindre behovet av kriminalpolis betingas icke heller endast av förekomsten av grövre brott eller av brott över huvud taget. Även andra förhållanden kunna inverka, såsom landsfiskalernas olika förutsättningar att själva göra brottsundersökningar, större eller mindre svårighet för dem på grund av andra göromål att ägna tillräcklig tid åt arbetet med brottmålen samt tillgången på extra landsfiskaler eller andra polismän, som kunna utföra eller deltaga i sådant arbete.

I sistnämnda hänseende kan framhållas, att den i Östergötlands län anställda av landstinget med bidrag av staten bekostade ordningspolisen, bestående av en kommissarie och sex konstuplar, anlitas även för verkställande av en del utredningar i brottmål. Den ena av de kriminalkonstuplar för länet, som är anställd i Linköping, har icke någon gång tagits i anspråk för tjänstgöring utom staden, vilket uppgivits hava sin orsak i förutnämnda förhållande. Landsfogden i länet har emellertid meddelat, att landstingspolisen numera användes mestadels såsom ordnings- och trafikpolis, till följd varav kriminalkonstuplarnas utredningsarbete å landsbygden med all sannolikhet komme att ej oväsentligt ökas.

Även de ordinarie fjärdingsmännen torde i åtskilliga distrikt vara eller kunna bliva användbara såsom biträden åt landsfiskalerna vid brottsutredningar, icke endast såsom vittnen utan även för verkställande av undersökningar i enklare mål.

Förutom de faktorer, vilka sålunda närmast torde vara bestämmande i fråga om behovet av kriminalpolis, kunna särskilda personliga eller lokala förhållanden i hög grad föranleda ökad eller minskad användning av kriminalpolisen. Härutinnan bör i främsta rummet beaktas att i de län, där kriminalpolismännen äga större erfarenhet och träning och därigenom högre kompetens, vederbörande åklagares benägenhet att anlita dem kan antagas bliva större. Med den ökade uppskattningen av de fördelar, som kunna vinnas genom anlitan av väl kvalificerade kriminalpolismän, torde också följa växande anspråk i allmänhet på brottsutredningars beskaffenhet, varav i sin ordning kunna följa ökade behov.

Vidare kunna avstånden från stationsorten till länets olika delar vara av stor betydelse. De korta avstånden i Stockholms län från Stockholm till stadens omgivningar, där förekomsten av brott är särskilt stor, samt i Malmöhus län hava i väsentlig mån föranlett ökad användning av kriminalpolisen i dessa län, medan i de norrländska länen råder ett motsatt förhållande.

I fråga om behovet och användningen av kriminalpolis äro förhållandena i Stockholms län av särskilt intresse på grund av grannskapet till huvudstaden. Landsfogden i länet har i en den 7 mars 1931 gjord framställning om inrättande av en kriminalkommissariebefattning för länet lämnat en utförlig redogörelse angående den verksamhet, som utövats av kriminalpolisen därstädes, en kriminalöverkonstapel och fyra kriminalkonstuplar. Denna framställning synes här i huvudsakliga delar böra återgivas. Efter framhållande att erfarenheterna under den förflutna femårsperioden på ett overdägligt sätt visat behovet och nyttan av en dylik kriminalpolis, fortsätter landsfogden:

»Under det första året — 1926 — vilket får betraktas som ett övergångsår, kom visserligen avdelningens verksamhet icke fullt till sin rätt, vilket huvudsakligen torde hava berott på avdelningens obekantskap med länet och bristande vana att arbeta på landsbygden. Men delvis torde orsaken även hava varit att söka däri, att länets egna lokala polismyndigheter då ännu ej voro bekanta med det nya systemet och de möjligheter detsamma medförde. Men från och med året 1927 har länsavdelningens verksamhet inom

*Erfarenheten
i Stockholms
län.*

länet varit i full gång. Från och med sistnämnda år har ävenledes förts noggrann statistik över dess verksamhet och denna statistik utvisar, i vilken avsevärd och alltjämt stigande omfattning denna kriminalpolis anlåtats. Även om, såsom av statistiken framgår, länsavdelningens biträde i regel begränsats till allenast grövre brott och även om vederbörande sökt att, då arbetsbördan vid avdelningen varit stor, hålla igen, då dess biträde påkallats från lokala polismyndigheter inom länet, har det dock ej kunnat undvikas att arbetsbelastningen efter hand blivit alldeles onormalt stor. Och för närvarande har det kommit därhän, att de vid avdelningen tillgängliga arbetskrafterna och främst dess befäl, kriminalöverkonstapeln, äro så överlupna av arbete, att det skäligen ej kan begäras att det skall fortgå vidare. Flera rekvisitioner av angelägen art om biträde från denna avdelning hava även av denna anledning fått avvisas. Med ett ord det förefinnes ett trängande behov av förstärkning av personalen vid avdelningen.»

Efter hänvisning till en framställningen bilagd statistik över kriminalpolisavdelningens verksamhet under åren 1927—1930 fäster landsfogden därutöver uppmärksamheten på vissa förhållanden, vilka äro av speciell betydelse, då det gäller kriminalpolisverksamhet inom Stockholms län och anför härom:

»Länet är beläget omkring Stockholm och dess folkrikaste delar utgöra förorter till denna storstad. Stockholm bildar centralpunkten för större delen av länet. Detta förhållande återverkar även på de kriminella företeelserna inom länet. Det har sålunda visat sig, att de inom länet förövade grövre brotten ofta leda sin upprinnelse från Stockholm. Och dit söker sig gärningsmannen merendels för att vinna avsättning för vad han kan hava åtkommit eller för att dölja sig. I fråga om de talrikast av alla förekommande grövre brotten, nämligen tillgreppsbrott och speciellt inbrottsstölderna, är det vidare så att desamma ofta förövas i serier med hemsökande periodvis av än den ena och än den andra förorten, därvid det ofta är samma brottsling eller samma brottslingsliga som är verksam och vilken har sitt egentliga tillhåll inom Stockholm. Dylika serier kunna sålunda genomlöpa såväl stadens som länets områden samt flera olika landsfiskalsdistrikt. Det ligger i öppen dag att de lokala polismännen, fjärdingsmännen, vilkas befogenhet i regel är begränsad till en socken, liksom också landsfiskalen, vars befogenhet ej sträcker sig utanför den eller de socknar, som bilda hans distrikt, redan på grund av denna lokala begränsning av deras polismansbefogenhet skola vara mycket dekapiterade, då det gäller att efterspana och utreda sådana brott.

Visserligen äger såväl landsfiskal som annan polisman att för fullföljande av begynt spaning eller av annan tvingande orsak utsträcka sin polisverksamhet utom sitt egentliga tjänstgöringsområde. Men detta medgivande måste givetvis användas med stor försiktighet och ej annat än undantagsvis. Och i allt fall äro dessa polismän på grund av sin obekantskap med de lokala förhållandena merendels icke i stånd att på ett effektivt sätt bedriva polisverksamhet utom sitt område. Däremot äro ifrågakvarande kriminalpolismän, vilka äga polisbefogenhet ej endast inom hela länet utan även inom Stockholms stad, synnerligen väl lämpade att omhänderhava dylika spaningar och utredningar.

För att höja effektiviteten av länsavdelningens på detta sätt centralt bedrivna polisverksamhet har den anordningen vidtagits, att landsfiskalerna ålagts att till länsavdelningen insända meddelanden om alla tillgreppsbrott, där förövaren ej kunnat av dem ertappas, samt att därvid lämna upplysningar om tillgripet gods ävensom att i övrigt meddela vad som kan tjäna till ledning vid efterspaningen. Hos länsavdelningen samlas och registreras

dessas anmälningar, varjämte länsavdelningen förmedlar deras införande i spaningsregistraturen hos Stockholms egentliga kriminalpolis. Härigenom har det i många fall lyckats länsavdelningen att komma på spåren och upptäcka seriebrott av stor omfattning. Å andra sidan har länsavdelningen fördelen att vid sitt arbete kunna utnyttja den värdefulla brottslings- och spaningsregistratur, som finnes vid kriminalpolisen i Stockholm.»

Beträffande behovet av en kommissariebefattning framhöll landsfogden vidare att, då det för länsavdelningen merendels gällde att utföra självständiga spanings- och utredningsuppdrag av svårare art, det vore nödvändigt, att vid avdelningen funnes tillgång till väl *kvalificerade* arbetskrafter och att för att avdelningen skulle bliva i tillfälle att till fullo utnyttja de goda möjligheter, som enligt vad ovan antytts förefunnes för en effektiv kriminalpolisverksamhet rörande brott inom länet, det sålunda erfordrades att avdelningen erhöles en föreståndare och ledare, vilken åtminstone delvis kunde frigöras från löpande göromål, varmed han nu vore överhopad, för att han skulle kunna helt ägna sig åt större och svårare arbetsuppgifter och för att han skulle kunna utöva den sammanhållande och överblickande ledning över verksamheten som vore nödvändig.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 mars 1931 förordade länsstyrelsen i Stockholms län livligt inrättandet av den föreslagna kommissariebefattningen. Länsstyrelsen erinrade, att länsstyrelsen redan år 1925 framhållit önskvärdheten av att befälet över kriminalpolisavdelningen för länet bleve utrustad med kommissariats kompetens. Länsstyrelsen hade emellertid då iakttagit en viss återhållsamhet med hänsyn till »de svävande frågorna om reglering av landsfiskalsdistrikten och de extra landsfiskalernas bibehållande», men numera torde man, framhöll länsstyrelsen, kunna fastslå att, på vilket sätt frågan om landsfiskalskårens omorganisation än bleve löst, behovet av en välorganiserad kriminalpolis för landsbygden komme att kvarstå, vilken synpunkt även framhållits av landsfogden.

Jämte Stockholms län visar Malmöhus län i statistiken den största omfattningen av kriminalpolisens verksamhet utom stationsorten. De båda länen synas i detta avseende vara tämligen likställda. Statistiken visar för Malmöhus län delvis något större tal och under treårsperioden en betydande ökning av arbetet inom länet. Landsfogden i detta län har också framhållit, att kriminalpolisen för länet blivit överhopad av göromål och att den icke kan tåla någon vidare belastning.

Mellan Stockholms län och Malmöhus län, å ena sidan, samt de övriga länen, å den andra, finnes en påfallande relativt stor skillnad i verksamhetens omfattning. Denna beror tydligen i hög grad därpå, att i de båda förstnämnda länen funnits större möjligheter för en effektiv kriminalpolisverksamhet beträffande både de lokala förhållandena och personalens erfarenhet och kompetens. Vad Göteborgs och Bohus län angår må framhållas, att Göteborg icke är centralpunkt i länet såsom Stockholm i förhållande till Stockholms län utan ligger helt nära andra län, vilka delvis kunna räknas till stadens omgivning men hava sin egen kriminalpolis.

I vart och ett av de tre nämnda länen finnes en överkonstapel vid kriminalpolisen, vilken omständighet jämte hela personalens större erfarenhet och vana vid brottsutredningar torde hava ganska väsentligt bidragit till att den blivit alltmera anlitad för undersökningar på landsbygden. I Gävleborgs län finnes likaledes en överkonstapel och även där har vid kriminalpolisen jämväl i övrigt anstälts beprövad personal, men även i detta län har till följd av stationsortens läge och länets relativt stora utsträckning förhållandena blivit helt annorlunda än i Stockholms omgivning och i Malmöhus län. Vidare må framhållas, att landsfogden i Gävleborgs län givit lands-

*Malmöhus
län.*

*Göteborgs och
Bohus län.*

*Gävleborgs
län.*

fiskalerna direktiv att icke anlita kriminalpolisen för undersökning angående tjuvnadsbrott, om icke särskild anledning därtill finnes, enär han ansett landsfiskalerna i regel kunna och böra göra sådana utredningar själva.

Återhållsamhet och obehagenhet i avseende å rekvisition av kriminalpolis.

I flera län synes en högre grad av återhållsamhet vid rekviderande av kriminalpolis hava gjort sig gällande i sparsamhetssyfte eller för att utnyttja annan arbetskraft. Så torde hava varit förhållandet bland annat i Värmlands län, där emellertid en ändring ägt rum sedan landsfogdebefattningen år 1930 fått ny innehavare. Många landsfiskaler torde på grund av särskild obenägenhet att begära hjälp vid brottmålsarbetet underlåta att rekquirera kriminalpolis. Man får nog även räkna med att det kan vara ekonomiskt fördelaktigt för en landsfiskal på grund av reseersättningarna att företaga resor för brottsundersökningar, särskilt om han har egen automobil. Dessa förhållanden kunna delvis förklara såväl att kriminalpolisen i många län relativt litet tagits i anspråk som ock den flerstädes gjorda erfarenheten, att biträde av kriminalpolis ofta påkallas först sedan vederbörande landsfiskal försökt verkställa utredningen utan sådan hjälp.

Av uppgifterna från Västmanlands län framgår, att kriminalpolismännen där anlitas i synnerligen ringa omfattning ute i länet. I samtliga tabellerna är detta förhållande framträdande. Av hela det antal häktade personer, som redovisats från länet, under treårsperioden tillhopa 135, hava endast 4 häktats för brott, som undersökts av kriminalpolisen. I kriminalpolismännens redogörelse, vilken atterats av stadsfiskalen i Västerås, anföres beträffande inom länet inträffade inbrotts- och andra stölder »att vederbörande landsfiskaler i allra största utsträckning underlåta att påkalla biträde för undersökning och spaning i sådana brott». Landsfogden har icke givit landsfiskalerna någon anvisning i detta hänseende och de för länet avsedda kriminalkonstaplarna hava vistordats för duglighet.

Att den för Jämtlands län avsedde kriminalkonstapeln i Östersund så ytterst obetydligt, som tabellerna visa, anlitas för sin huvudsakliga uppgift har väl sin särskilda förklaring i den av landsfogden lämnade upplysningen, att denne polisman icke genomgått polis-skolans högre klass.

Fluktuationer i brottsfrekvensen.

Kriminalpolisens arbetsbörda kan naturligtvis inom de särskilda länen vara periodiskt växlande allt efter förekomsten av sådana brott, för vilkas utredning den anlitas. Sådana fluktuationer kunna, där personalen eljest är mer än tillräcklig, tidvis taga densamma så i anspråk, att det icke är möjligt att tillmötesgå alla inkommande rekvisitioner. Ökningen av arbetet kan tillfälligtvis till följd av enstaka brott bliva högst betydande. Sålunda har beträffande den i Trollhättan stationerade kriminalpolisen meddelats, att verksamhetens större omfattning åren 1928 och 1929 huvudsakligen föranletts av utredning angående olagligt förfarande av vissa fjärdingsmän i Trollhättan vid indrivning och redovisning av allmänna medel, för vilken utredning använts 200 förrättningsdagar år 1928 och 122 dagar år 1929, och kriminalkonstapeln i Borås har beträffande i hans arbetsredogörelse för år 1930 upptagna 67 diverse förseelser uppgivit, att i 63 av dessa fall hållits av en landsfiskal påkallade förhör med personer, som undertecknat ett till hovrätten insänt intyg rörande en häktad person. För kriminalpolismännen i Älvsborgs län har till följd härav i arbetsredogörelsen i tab. 3 årsmedeltalet för rättningsdagar per man blivit relativt högt, medan däremot av tab. 2 framgår att antalet personer, vilka häktats för brott inom länet som undersökts av kriminalpolismännen, varit relativt lågt.

I redogörelsen från kriminalpolisen i Kopparbergs län har framhållits, att Naglarbymordet 1929 och stora dynamitbrott 1930 tagit lång tid och flera polismän i anspråk. Av denna anledning kunde flera under dessa år inkomna rekvisitioner av kriminalpolis icke bifallas, då samtliga kriminalpolis-

männen för länet voro upptagna. Det förekom dock dessa år, att en eller flera — en gång tre — av staden Faluns egna polismän dessutom ställdes till förfogande för länets räkning. Det gällde i dessa fall skyndsamt utryckning för beivrande av grova brott.

Kriminalpolisens verksamhetsområde utom stationsorten utgöres i regel av länets landsbygd och städer inom länet, där kriminalpolisavdelning icke finnes. Men polisman äger enligt 9 § polisreglementet för riket att för fullföljd av begynt spaning eller av annan tvingande orsak utsträcka sin polisverksamhet utom det område, för vilket han är anställd, och undantag från verksamhetens begränsning till länet är medgivet även så att rekvisition av kriminalpolis kan ske från ett län till ett annat. Enligt 7 § polisreglementet skall rekvisition ske från stationsort inom det egna länet (i Stockholms län från Stockholm) *såvitt ej särskilda omständigheter föranleda annat*. Sistnämnda undantagsbestämmelse, som torde vara tillämplig endast när omständigheterna i särskilda fall därtill föranleda och ej så att t. ex. i vissa landsfiskalsdistrikt gränsande till annat län i regel får anlitas kriminalpolis i detta län, har emellertid så gott som icke alls blivit tillämpad. I redogörelserna från kriminalpolisen för treårsperioden 1928—1930 hava uppgivits endast två fall, då kriminalpolis rekvirerats till annat län, nämligen ett i Göteborg och ett i Luleå. Här avses endast sådana fall, då länskriminalpolis rekvirerats och ej då för biträde vid undersökning begärts hjälp av stadspolis t. ex. vid undersökningen angående Naglarbymordet från Stockholms kriminalpolis.

*Verksamhet
utom länet.*

Det torde vara lämpligt att här något beröra även den praxis, som i vissa län utbildat sig, att låta kriminalpolismännen tjänstgöra parvis. Vid Stockholms kriminalavdelning är tjänstgöring i s. k. kommissionspar helt genomförd. Den anses där lämplig och behövlig främst därför att två vittnen böra finnas till vad som förekommer vid undersökningarna men även för att giva undersökningarna ökad styrka i andra avseenden och möjliggöra större skyndsamhet vid deras utförande. Vad arbetsordningen i Stockholm angår må för övrigt framhållas, att spaningsarbetet i regel utföres av en särskild avdelning, spaningsavdelningen, medan förhören hållas vid speciella utredningsavdelningar.

*Tjänstgöring
parvis.*

Nämnda praxis, som torde vara vanlig vid städernas kriminalavdelningar, följes även av länskriminalpolisen i fyra län, nämligen Stockholms län, Kristianstads län, Malmöhus län samt Göteborgs och Bohus län. Kriminalpolisen i Stockholms län anför i detta avseende, att det torde för statsverket bli mindre kostsamt om två polismän företaga en utredning, som av dem kan avslutas samma dag, än att en polisman sysslar med utredningen längre tid. Vid mera omfattande utredningar har hela den för länet avsedda styrkan varit sysselsatt för en och samma utredning. Dock har vid flera tillfällen endast en polisman företagit utredningar ensam, när det utan olägenhet kunnat ske. Den i Malmö anställda för landsbygden avsedda kriminalpolisen framhåller, att genom den praxis, som följts att undersökningarna verkställes gemensamt, hava ärendena snabbare än eljest kunnat slutföras och undersökningarna icke behövt äventyras i brist på tillgång till vittnen. Kriminalpolisen i Göteborgs och Bohus län meddelar, att ifrågavarande praxis följts där detta låtit sig göra, enär det visat sig omöjligt för en polisman att ensam verkställa såväl spanings- som utredningsarbetet.

Det saknas emellertid icke exempel på att sådan praxis varit tillämpad men sedan övergivits. Poliskommissarien i Sundsvall har uppgivit, att de båda länskriminalkonstaplarna där intill år 1928 verkställt alla utredningar gemensamt, enär alla rekvisitioner intill dess gällt två polismän, men att polismännen därefter rekvirerats var för sig och endast vid större utred-

ningar arbetat tillsammans, och landsfogden i Värmlands län har vid avlämnandet av arbetsredogörelsen från de därvarande båda polismännen meddelat, att dessa dittills i regel tjänstgjort tillsammans, enär rekvisition skett allenast för mera omfattande undersökningar, men att de i fortsättningen, efter prövning i varje särskilt fall, i den mån så kunde ske skulle tjänstgöra var för sig.

Vad de övriga länen angår är att märka, att i 13 stationsorter icke finnes mer än en kriminalpolisman för huvudsaklig verksamhet utom staden. I Södermanlands län, där en av kriminalkonstaplarna är anställd i Nyköping och en i Eskilstuna, anlitar emellertid landsfogden ofta båda för sina mål, medan de i övrigt i regel tjänstgjort var för sig. Kriminalkonstapeln i Hälsingborg samarbetar med länskriminalpolisen i Malmö enligt där vedertagen praxis. För övrigt är det regel, även där mer än en kriminalpolisman finnes, att endast en deltagar i varje undersökning. Från Kopparbergs län framhålles dock, att den därvarande kriminalpolisens erfarenhet vore den, att det vore fördelaktigt att följa sådan praxis, att åtminstone två polismän arbetade tillsammans.

Det är ganska allmänt brukligt, att kriminalpolismännen, vare sig de tjänstgöra parvis eller icke, anlita fjärdingsman eller annan polisman i orten att biträda vid undersökningen. Om denna verkställes av endast en kriminalpolisman, kan sådant biträde vara outhärdligt såsom vittne och för annan hjälp vid förrättningens utförande. Men det kan även i andra fall vara till nytta, att ortens polisman är närvarande särskilt därför att han närmare känner trakten och människorna där. Kriminalpolisen kan visserligen vara väl förtrogen med både ords- och befolkningsförhållandena i länet men sådan närmare kännedom om olika orter och deras befolkning, som ofta kan vara behövlig, då det gäller att känna t. ex. skogsvägar i trakten och enskilda individer bland befolkningen, kan den icke förvärva. Av denna anledning kunna fjärdingsmännen i många fall hava en mycket betydelsefull uppgift vid brottsundersökningarna. Beträffande Malmöhus län har dock uppgivits, att kriminalpolisen där för erhållande av lokal- och personkännedom icke har behov av biträde av fjärdingsmännen.

Personalens sysselsättning i stationsorten.

*Allmänna
erfarenheter.*

Av tab. 3 framgår i vilken utsträckning kriminalpolismännens tid enligt deras uppgifter tagits i anspråk för tjänstgöringen utom stationsorten. Det uppgivna antalet dagar innefattar, såsom i not under tabellen antecknats, även arbetstid, som åtgått för avfattande av protokoll eller rapporter över undersökningarna. Frånsett en del göromål å stationsorten, som dessutom kunna föranledas av verksamheten utom densamma, hava polismännen i övrigt sysselsättning i stadens tjänst. För de flesta utgör denna till tiden den större delen av deras tjänstgöring.

Kvantitativt kan sysselsättningen i städerna i stort sett anses vara tillräcklig. Åtskilliga städer hava fått stor nytta av ifrågavarande personal och det finnes icke någon anledning att betvivla att den tid, personalen är ledig från undersökningar ute i länet, i tillräckligt stor utsträckning tages i anspråk för stadens behov. Det utredningsarbete, som kriminalpolisen i städerna förutom brottsundersökningar har att utföra, har till följd av lagstiftningen, särskilt på det sociala området, och med anledning av kriminalpolisens användbarhet för utredningar av allehanda slag fått en sådan omfattning, att det synes vara svårt att få arbetskrafterna att räcka till. I de medelstora och mindre städerna får kriminalpolisen göra utredningar i många ärenden, som i Stockholm handläggas av ordonnans-, central- eller distrikts-

polisen, och det torde i flera städer förhålla sig så som i en medelstor stad särskilt uppgivits, att sysslandet med annat än brottmål utgör den största delen av arbetet. Endast undantagsvis förekommer det, att den ifrågavarande personalen användes vid stadens ordningspolis, såvida man icke dit vill hänföra t. ex. utredningar i trafikmål, för vilka kriminalpolisen anlitas i större eller mindre utsträckning, delvis även i mål angående kollisioner m. m. inom staden, då stadens ordningspolis icke kan användas för dylikt arbete.

Sedan de för Värmlands län avsedda kriminalkonstaplarna under år 1930 i större omfattning än förut tagits i anspråk för tjänstgöring utom Karlstad, föranledde detta magistraten därstädes att hos stadsfullmäktige i staden anhölla om ökning av stadens poliskår med två kriminalkonstaplar. Till stöd för sin framställning anförde magistraten jämte utredning angående brottsligheten i staden bland annat följande:

Värmlands län.

»Polisens utredningar angå emellertid icke enbart brott och förseelser såsom möjligen någon tror. Polisen kan icke vägra utföra utredningar, som av diverse myndigheter påkallas och som beröra alla tänkbara förhållanden inom det civila livet, fattigvårdsärenden, hemortsfrågor, mantalsskrivningsärenden, trafikrättigheter, körkortsfrågor, ordningsfrågor, utlänningsars alla förhållanden, delgivningar, handräckningsärenden, utskäkningsfrågor m. m. m. i den grad, att endast ett dagligt träget arbete på kriminalavdelningen kan hålla anhopningen av ärenden från livet. Långa tider måste anlitas hjälp från personalen vid ordningspolisen, ehuru densamma icke är särskilt tränad på sådant utredningsarbete, där avfattning i skrift ofta erfordras.»

Förhållandena i Västerås i berörda hänseende äro av särskilt intresse, då de där för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden anställda kriminalkonstaplarna, såsom förut framhållits, endast i mycket obetydlig omfattning tagits i anspråk för tjänstgöring utom staden. Efter anmodan att lämna närmare upplysningar om deras sysselsättning i stadens tjänst har magistraten översänt ett yttrande därom av stadsfiskalen därstädes. I detta meddelas, att länskriminalpolisen sysselsatts med samma slags ärenden, som utredas av kriminalpolisen i Västerås. Jämte omnämnande av brott som anmälas för åtal eller utredning uppräknas ett femtiotal olika grupper av ärenden, som kriminalpolisen har att behandla. Stadsfiskalen anför vidare följande.

Västerås län.

»Det förhåller sig i övrigt så att ett par av stadens kriminalkonstaplar nästan uteslutande uppehålla sig med utredningar i de verkliga och större brottmålen, under det att den övriga personalen sysselsätter sig i större utsträckning med utredning av ovannämnda och liknande ärenden. Detta har skett uteslutande på den grund, att de personer, som utföra det förnämsta spaningsarbetet, alltid böra få hålla på härmed, då därigenom vinnes mera erfarenhet och sammanhållning i detta arbete. Det har misstänkts, att länskriminalkonstaplarna, därest de mestadels skulle sysselsätta sig med detta arbete, ofta skulle ryckas därifrån för arbete å landsbygden och därför hava dessa i större utsträckning fått sysselsätta sig med arbete, som kunnat övertagas av annan eller eventuellt under kortare tid vila. Länskriminalkonstaplarna hava emellertid, liksom alla kriminalpolismännen härstädes, deltagit i brottmålsutredningarna i den mån utredning av ovannämnda ärenden icke lagt hinder i vägen härför.»

I 7 § polisreglementet för riket är föreskrivet att, om kriminalpolisman, som är avsedd för verksamhet huvudsakligen utom den stad där han är anställd, inom staden är sysselsatt med visst arbete som icke lämpligen kan avbrytas, i stället annan i staden anställd kriminalpolisman må ställas till förfogande.

Uthytte av stadspolis mot länspolis.

Av det anförda yttrandet av stadsfiskalen i Västerås framgår att man där velat undvika tillämpning av denna bestämmelse. Under treårsperioden 1928—1930 har sådant utbyte av personal icke heller någon gång förekommit i Västerås.

Det är ju också naturligt, att städernas polismyndigheter velat förfara på detta sätt och man har tydligen allmänt sökt fördela göromålen så att varken avbrott i pågående undersökningar i staden eller utbyte av personal behövt ifrågakomma. I 18 av de ifrågavarande stationsorterna har under nämnda treårsperiod sådant personalutbyte icke heller förekommit någon gång, i en stad 1 gång, i tre 2 gånger, i tre 3 gånger, i en 4 gånger, i en 6 gånger och i en (Karlstad) 13 gånger.

Beträffande Sundsvall har poliskommissarien därstädes lämnat den särskilda upplysningen att, enär tjänstgöringen vid därvarande kriminalavdelning alltid fördelades så att två polismän gemensamt skötte brottsundersökningar samt de båda för landsbygden avsedda kriminalkonstaplarna vid tjänstgöring inom staden arbetade var för sig, hade de aldrig varit förhindrade att resa vid rekvisition från landsbygden. Liknande anordning torde vara vanlig även i andra städer.

Ledningen och övervakningen av verksamheten utom stationsorten.

*Landsfogdens
uppgift.*

Landsfogde har enligt sin instruktion under länsstyrelsen ansvar för och ledning av polisväsendet å landsbygden i länet samt därinom belägen stad, där magistrat ej finnes, och skall i denna egenskap vaka över att polisväsendet tillhörande befattningshavare vederbörligen fullgöra sina åligganden.

Landsfogden är tillika allmän åklagare och det åligger honom såsom sådan att beivra företrädesvis:

1) brott, varå efter lag kan följa straffarbete i fyra år eller därutöver, därvid dock undantagna brott som avses i 20 kap. strafflagen,

2) fel eller försummelser i tjänsten av landsfogden underordnade allmänna åklagare eller av utmätningsmän,

3) under 1) eller 2) ej inbegripna brott som efter lag kunna förskylla straffarbete, därest de påkalla utredning av mera krävande art.

Övriga brott må av landsfogden beivras, så framt det kan ske utan efter sättande av andra tjänstegöromål.

Om landsfogde finner att han av tjänstegöromål, som ej tål uppskov, är förhindrad att verkställa förberedande undersökning eller därmed sammanhängande åtgärder i anledning av brott, som det, enligt vad förut nämnts, åligger honom att beivra, eller om han anser att beivran av dylikt brott lämpligen bör ankomma på annan åklagare, skall han därom genast göra anmälan hos länsstyrelsen för vederbörlig åtgärd.

Landsfogden äger anlita vederbörande landsfiskal att biträda vid förundersökning angående brott, som det åligger landsfogden att åtala, och landsfiskalen är skyldig att även utan anmodan ofördröjligen vidtaga alla för dess beivran erforderliga åtgärder.

Landsfogden äger sålunda stor frihet att beträffande sin befattning med den omedelbara ledningen av förundersökningen förfara efter omständigheterna.

*Landsfiskals
uppgift att
vara under-
söknings-
ledare.*

Landsfiskal är enligt sin instruktion närmast under landsfogden ansvarig för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet inom sitt tjänstgöringsdistrikt samt har inseende över polisväsendet därstädes och chefskapet över där anställd polispersonal, i den mån icke chefskapet enligt vad särskilt är stadgat tillkommer landsfogden.

Landsfiskal är inom sitt distrikt allmän åklagare i alla de fall, där icke

åtalsrätten på grund av gällande stadganden uteslutande tillkommer annan åklagarmyndighet eller särskild åklagare blivit av vederbörande myndighet för visst mål förordnad.

Sedan landsfiskal blivit av landsfogden underrättad, att denne övertagit förberedande undersökning eller åtal i fråga om visst brott, må landsfiskalen därmed ej taga annan befattning än den, som kan åligga honom *i hans egenskap av polisman* under landsfogden.

I sin egenskap av polisman har landsfiskalen, såsom av det förut anförda framgår, under landsfogden ansvar för hela polisväsendet inom sitt distrikt och således även för undersökningar i brottmål, oavsett huruvida åtalsrätten tillkommer landsfogden eller landsfiskalen. Endast i den mån landsfogden själf verkställer sådan undersökning eller övertager den omedelbara ledningen av densamma blir landsfiskalen befriad från detta ansvar. Uppgiften att vara förundersökningsledare på landsbygden tillkommer följaktligen närmast landsfiskalerna i alla brottmål.

I praxis har emellertid en betydelsefull förändring i landsfiskalernas befattning med dessa undersökningar ägt rum, sedan kriminalpolis anställts för landsbygdens behov. Förhållandet mellan landsfiskalerna och kriminalpolisen har icke blivit sådant, att kriminalpolisen användes huvudsakligen för biträde med spaningstjänst och att landsfiskalerna fungera såsom förhørs- och undersökningsledare. Det har blivit allmänt vedertaget, att kriminalpolismännen vid de undersökningar, för vilka de anlitas, även hålla förhör med både misstänkta personer och vittnen och få bedriva arbetet i stort sett självständigt. Ej sällan få de utan beslut av åklagarna anhålla och kvarhålla för brott misstänkta personer och verkställa husrannsakan. Protokollen eller rapporterna utarbetas och undertecknas av kriminalpolismännen och läggas omedelbart till grund för åtal, där sådant äger rum, såvida det icke finnes anledning att dessförinnan göra ytterligare undersökning.

Man kan säga att en uppdelning av undersökningsarbetet ägt rum så att ett mindre antal mål, nämligen de svårare, få skötas av kriminalpolisen, medan de enklare målen skötas av landsfiskalerna själva. Undantag förekomma och förhållandena kunna, såsom den föregående redogörelsen visar, vara mycket växlande beträffande den omfattning, i vilken kriminalpolisen anlitas, men då den anlitas är det regel, att den får på det hela taget bedriva sitt arbete på egen hand.

Landsfogden, som har ansvar för polisväsendet i hela länet, måste på grund härav lägga huvudvikten på övervakningen och synes i allmänhet endast i mycket begränsad omfattning själf deltaga i undersökningsarbete ute i länet. Beträffande brott, som landsfogden har att åtala, äro emellertid vissa slag av brott ofta av sådan beskaffenhet, att hans juridiska sakkunskap måste tagas särskilt i anspråk vid deras utredning.

Landsfogden i Stockholms län har i ett yttrande framhållit, att man måste skilja mellan å ena sidan utredningar av mera invecklade förmögenhetsbrott, såsom konkursförbrytelser, bedrägeri, större förskingringar, trolöshetsbrott ävensom brott enligt 25 kap. strafflagen och å andra sidan utredningar av sådana brott som mord, rån, misshandel, mordbrand och därmed likställda. I de förra fallen, där framför allt juridiska insikter krävdes, medan den kriminaltekniska sidan endast vore av underordnad betydelse, vore landsfogden den rätta utredningsledaren. I de senare fallen åter, där huvudvikten låge på den detektivmässiga spaningen, borde enligt landsfogdens mening den egentliga kriminalpolisen i stort sett lämnas fria händer med avseende å undersökningens bedrivande. Landsfogden borde endast hava

Landsfogdarnas befattning med undersökningar.

överinseende över undersökningen, pröva och bedöma införskaffade upplysningar samt fatta beslut om erforderliga tvångsåtgärder.

Inseende och kontroll.

Ehuru kriminalpolisen sålunda i allmänhet får sköta sina undersökningar på egen hand, är det dock vanligt, att vederbörande åklagare håller sig i kontakt med undersökningarnas gång och att deras besked inhämtas i fråga om tvångsåtgärder eller eljest vid viktigare frågor avgörande, men även i dessa hänseenden har, särskilt i Stockholms län, praxis utvecklats sig i den riktningen, att kriminalpolisen anses som en institution för sig, som får själv handhava sina göromål utan annan befattning därmed från åklagarnas sida än den som betingas av deras åtalsuppgift.

Inseendet över kriminalpolismännens verksamhet är naturligtvis å landsbygden förenat med vissa svårigheter, vartill icke finnes motsvarighet i städerna. Den huvudsakliga kontrollen från åklagarnas sida torde ske i sammanhang med prövningen av åtalsfrågorna. I flera län ske rekvisitioner genom landsfogden, som därigenom får större möjlighet att övervaka huru kriminalpolisen utnyttjas och kan fördela tjänstgöringen, då behov av kriminalpolis samtidigt anmäles från skilda håll, i Malmöhus län avlämnar kriminalpolisen till landsfogden för varje vecka en särskild rapport innehållande uppgifter om resor och förrättningar samt deras ändamål, i Göteborgs och Bohus län får landsfogden del av alla protokoll eller rapporter angående verkställda undersökningar, i andra län håller sig landsfogden underrättad om undersökningarna genom muntliga rapporter efter hand av kriminalpolismännen, men det synes även vara vanligt att inga särskilda åtgärder vidtagas av landsfogdarna för utövande av dylik kontroll över verksamheten i dess helhet.

I de flesta länen taga landsfiskalerna i regel icke någon befattning med kriminalpolisens undersökningar angående brott, som skola åtalas av landsfogden. Biträde av dem i sådana fall torde i allmänhet förekomma endast efter anmodan av landsfogden. Det saknas för övrigt icke exempel på att tvekan varit rådande, huruvida det över huvud taget tillkommer landsfiskal att i sådana fall taga befäl över kriminalpolisen.

Personalens utbildning och kompetens.

Polisskolan.

Befattningshavarna vid länskriminalpolisen hava nästan alla genomgått högre klassen i polisskolan i Stockholm, vilken är avsedd för utbildning till kriminalpolisverksamhet och befälstjänst. Några hava därjämte deltagit i kriminalteknisk kurs, som under somrarna 1930 och 1931 på statens bekostnad anordnats vid Stockholms högskola.

I polisskolan göres icke skillnad mellan eleverna beträffande den särskilt för kriminalpolisverksamhet avsedda undervisningen utan alla få samma undervisning. Denna anordning har varit betingad bland annat av befordringsförhållandena vid polisväsendet och erfarenheten att alla, som önska befordran, vilja förskaffa sig möjligheter till sådan vid både kriminalpolisen och ordningspolisen. Om vid skolan bleve anordnad en särskild kurs för kriminalpolismän, vars genomgående skulle vara av betydelse för befordran, ville säkerligen alla eleverna deltaga i denna kurs.

Till följd härav har undervisningen i den högre klassen blivit belastad med ämnen eller ämnesdelar, som för kriminalpolismännen äro mindre behövliga, och ett motsvarande förhållande har varit rådande beträffande ordningspolisen, varför en snävare begränsning än som varit önskelig blivit oundviklig för att icke kursen skulle taga längre tid än som ansetts vara skälig. Den skall enligt reglementet för skolan omfatta nitton arbetsveckor.

Tiden har därför icke medgivit någon större utgrening av undervisningen

i kriminalteknik i speciella delar av detta ämne, som kan givas snart sagt obegränsad omfattning, om man vill fördjupa sig i detaljer — de uttryck som brottsligheten tager sig äro lika skiftande som livet självt — utan lärarna hava fått hålla sig till sådant, som är av större betydelse för det allmänna behovet i polistjänsten, därvid kriminalpolisens erfarenhet, särskilt i Stockholm, varit vägledande.

Vid polisskolan bestrider föreståndaren undervisningen i praktisk polistjänst, och finnes dessutom en särskild lärare för undervisningen i polisundersökning i brottmål jämte uppsättande av rapporter i sådana mål, en för undervisning i signalementslära och daktyloskopi och en för undervisning i fotografering.

Av föreståndaren hava eleverna fått allmän undervisning i praktisk polistjänst, t. ex. om polisens skyldigheter och befogenheter, bland annat befogenhet att använda tvångsmedel, personalens förhållande gent emot allmänheten m. m. Därjämte hava eleverna bland annat fått taga del av rapporter i brottmål, som avgivits av kriminalavdelningen i Stockholm, vilka föreståndaren genomgått och förklarat för dem.

Den särskilda undervisningen i polisundersökning i brottmål indelas *dels* i lektioner, *dels* i praktiskt utförande av utredningar i olika vid kriminalavdelningen i Stockholm förekommande brottmål samt uppsättande av rapporter angående dessa utredningar, *dels* i uppsättande av anmälningar om olika brott samt uppsättande av skrivelser och telegram, huvudsakligast angående efterspaning av för brott misstänkta personer.

Undervisningen vid nämnda lektioner bedrives på det sätt, att läraren håller föreläsning om kriminalpolisen och dess arbete i allmänhet, varjämte allt emellanåt hålles förhör med eleverna för utrönande, huru de uppfattat det förelästa. Denna undervisning bedrives med ledning av den av Rudolf von Schultz utgivna boken »Kriminalpolis», vilken läses av eleverna. För underlättande av undervisningen har läraren med ledning av innehållet i förenämnda bok samt de erfarenheter om kriminalpolisens arbete, som läraren inhämtat under sin mångåriga tjänstgöring vid kriminalavdelningen i Stockholm, avfattat ett särskilt kompendium, varav eleverna bruka erhålla var sitt exemplar. Dessutom relaterar läraren under lektionerna olika spaningsarbeten och undersökningar i brottmål, som förekommit vid kriminalpolisen i Stockholm.

De utredningar i brottmål, som företagas vid polisskolan, hållas i allmänhet å tid, som icke är upptagen för lektioner. Ett vid kriminalavdelningen förekommande mål, som av läraren anses lämpligt för ändamålet, uttages. Utredningen sker därefter så praktiskt som möjligt. Skolans båda avdelningar i klassen äro därvid samlade. Förhören hållas av vissa därför uttagna elever och samtliga eleverna skriva ned vad vid förhören förekommit. Om möjlighet finnes därtill hålles förhör med såväl målsägare som vittnen och tilltalade. Spaningsarbeten och undersökningar, som vid utredningen av målet förekommit, relateras av läraren, då eleverna icke kunna få tillfälle att praktiskt få utföra denna del av undersökningen. I allmänhet kunna eleverna icke heller få praktiskt verkställa förhör med andra än de i målet tilltalade, ty målsägare och vittnen kunna i allmänhet icke besvaras med denna proformantredning. Endast i de fall, där såväl målsägande som vittnen äro polismän, kunna eleverna få verkställa alla förhör. Att vid utredningarna i polisskolan använda sig av fingerade målsägare och vittnen samt tilltalade har icke ansetts lämpligt. Några mera vidlyftiga mål kunna givetvis icke förekomma till utredning vid polisskolan, enär dessa skulle taga för mycket tid för eleverna.

Sedan utredningen slutförts, få eleverna uppsätta rapport över densamma.

I allmänhet medhinnas sex sådana utredningar under kursen. Vid tredje och sjätte utredningen skrives rapporten omedelbart å lektionsrummen såsom prov och under bevakning. Övriga rapporter uppsättas såsom hemarbete.

Efter det utredningsrapporterna utskrivits överlämnas de till läraren, som genomläser dem och gör de anmärkningar, som kunna förekomma, samt sätter betyg för varje utredning. Sedan överlämnas rapporterna till föreståndaren för skolan, som likaledes genomgår dem och sätter betyg för var och en. Därefter jämföras de av ämnesläraren och föreståndaren satta betygen och, då olika betyg givits, sammanjämkas dessa efter det ämnesläraren och föreståndaren gemensamt genomgått respektive rapporter.

Anmälningarna angående brott uppsättas av eleverna efter direktiv som lämnas av läraren. Denne genomgår därefter och rättar vad som eventuellt är felaktigt, varefter eleven, om han det vill, får skriva om anmälan. Särskilda betyg sättas ej över dessa prov, vilka få utarbetas i hemmen.

Skrivelser och telegram uppsättas efter diktamen av läraren, varefter eleverna få behålla dessa.

Under kursens tre sista veckor få eleverna å kriminalstationen deltaga i där förekommande brottmålsutredningar i den mån sådant är möjligt. Det har ansetts, att eleverna därigenom skulle få en värdefull undervisning i huru brottsutredningar böra hållas, men denna del av utbildningen har icke kunnat bliva så givande som önskligt varit, enär eleverna haft även lektioner i skolan och hemarbete under denna tid och därför i allmänhet icke kunnat deltaga i någon utredning i dess helhet utan i bästa fall fått vara med om ett eller annat förhör.

Det kan icke vara lämpligt att här lämna någon ingående redogörelse för den undervisning, som meddelas vid lektionerna med ledning av förutnämnda handbok och kompendium. Kompendiet innehåller särskilda avdelningar under följande rubriker: En god inre organisation, Arbetssättet, Noggrannhet, Fullständighet, Planmässighet, Strävan att undvika förutfattade meningar, Vakenhet, Snabbhet, handlingskraft och uthållighet, Tystlåtenhet, Tillvaratagande av bevis, Indicier, bindande omständigheter och liknelser, Indicier i spår å brottsplatsen, Allmänna synpunkter vid utredning av brott, Undersökning i brottmål, Spaningen, Utredningens vidare gång, Förhöret, Vittnesförhör, Sakkunnigas utlåtande.

Ur kompendiet må emellertid återgivas ett par brottstycken för att giva en närmare föreställning om dess innehåll.

I sammanhang med upplysningar angående specialiseringen inom brottslingensvärlden och anvisningar rörande kriminalpolisens uppgifter i anledning därav anføres följande:

»Av denna specialisering inom brottslingensvärlden begagnar sig polisen särskilt *dels* för att genom likheten i art och tillvägagångssätt vid ett flertal brott sluta sig till *en* gemensam obekant förövare och slutligen finna denne, *dels* ock för att i den förut omnämnda inre organisationen å förteckningar med fotografier sammanföra dem, som tillhöra en gemensam yrkesgrupp, samt bereda målsägare och tillfälliga vittnen möjlighet att söka på fotografierna igenkänna vid brottstillfället eventuellt iakttagen misstänkt person.

Brottslingens val av redskap håller jämna steg med det allmänna tekniska framatskridandet. Det är icke blott dyrk, borrh och bulstax, som nu för tiden få tjäna inbrottstjuven, utan även dynamit, acetylen och syrgas, ja även elektriciteten och kemiska föreningar. Ficktjuven har en i fingereringen infattad skarp fjäder, varmed han sprättar upp offrets kläder. Banktjuven griper sedelbunten med ett par fjädrande fångarmar, som vid tryck mot käppkryckan skjuts ut ur kappen vid doppskon.

För att polismannen icke må vara i okunnighet om denna brottslingars anpassningsförmåga beträffande moderna hjälpmedel och redskap har här (i polishuset i Stockholm) liksom i de flesta större städer i utlandet inrättats 'kriminalmuseer'. Ett studium av det där förefintliga åskådningsmaterialet är ägnat att hos den unge detektiven i viss mån ersätta bristen på erfarenhet. Han får också därigenom sin blick skärpt för vad som är att uppmärksamma vid sökande av spår och besiktning av brottsplats.

De använda redskapens art och tillvägagångssättet vid brottet giva ofta en god föreställning om vilken brottslingstyp, som man har att göra med. Det mera anpassade verktyget och det mera utstuderade tillvägagångssättet tyda på yrkesbrottslingen. Särskilt vid återfall vid tjuvnad kan tillvägagångssättet bliva upplyssande för polisen. Erfarenheten har nämligen lärt att tjuven gärna fortgår på samma sätt som han en gång börjat. Tjuven handlar ofta så lika att man till och med på ett flertal uppvridna eller avklippta hänglås skall finna samma grad av vridning eller klippning gjord på alldeles samma ställen i låsen.

Av stor vikt för arbetet är att detektiven skaffar sig så stor kännedom som möjligt om ortens yrkesbrottslingar. Han bör söka i sitt minne fästa deras utseende, studera deras tillvägagångssätt i kända brottsfall och söka utröna deras bekantskapskrets samt vanor. En stor personalkännedom inom brottslingvärlden är av ovärderlig nytta i detektivens arbete.»

I avdelningen om vittnesförhör förekommer, efter anvisningar om förfarandet då vittne misstänkes icke vilja tala sanning, följande avsnitt:

»Men i sak är det ju lika betänkligt att den avhörde tror sig tala sanning och dock i själva verket missleder. Detta är emellertid vanligare än man föreställer sig. Den nutida vittnespsykologien har tydligen visat huru ofta och huru lätt vi misstaga oss. Våra sinnen 'de sunda fem' äro ej obetingat att lita på. 'Det har jag sett med mina egna ögon' säger en person och är färdig att gå ed därpå. men låter man t. ex. ett flertal personer se en och samma sak försiggå och därefter var för sig berätta hur det tillgick, skall man finna huru olika uppfattningarna kunna vara fränsett överdrifter eller brister i framställningen. Och även om ett flertal personer äro ense i sin uppfattning kan den ändå vara oriktig.

En utsagas riktighet beror i själva verket på arten av tre faktorer: 1) den egna iakttagelsen av vad som hänt, 2) erinringen om vad man iakttagit och 3) återgivandet eller meddelandet till andra av vad man erinrar sig. I alla dessa tre avseenden kunna fel föreligga.»

Härefter utvecklas närmare, huru var och en av nämnda tre faktorer kan inrymma felaktigheter och misstag, och givas praktiska anvisningar, huru kriminalpolisen i olika fall bör gå tillväga för att kontrollera ett vittnes uppgifter.

Beträffande rekryteringen av personalen må framhållas att 30, alltså hälften, av samtliga ifrågavarande polismän före sin nuvarande anställning icke innehaft kriminalpolitjänst. I några fall torde vederbörande polischefer hava vinnlagt sig om att till befattningarna söka erhålla väl prövade och erfarna polismän från stadens kriminalavdelning. Rekryteringsmöjligheterna äro naturligtvis framför allt beroende av avlöningen och denna är i allmänhet svag. I de flesta städerna är begynnelselönen, dyrtidstillägg inräknat, för kriminalkonstapel mindre än 3,500 kronor. Tjänsterna äro även i övrigt så föga lockande, att några högre kompetenskrav beträffande kriminalkonstapelsbefattningarna icke kunnat uppställas. I vissa fall synes dock möjligheten att göra någon besparing på resorna hava gjort tjänsterna något mera förmånliga. Det har visat sig att denna omständighet i län, där verksamheten på landsbygden fått någon större omfattning, kan föran-

*Rekryteringen
av perso-
nalen.*

leda, att polismännen där äro mindre benägna att övergå till motsvarande befattning i stadens tjänst, medan i andra län en motsatt tendens kommit till synes. Den omständigheten, att verksamheten på landsbygden i ett län är obetydlig, synes också kunna inverka därhän att polismännen finna tjänstgöringen mindre tilltalande, enär de under sådana förhållanden få för liten träning i egentlig kriminalpolistjänst.

Personalens kompetens.

Polismännens kompetens synes emellertid i allmänhet vara ganska god. Sedan våren 1929, då myndigheterna avgävo sina yttranden i anledning av den omnämnda remissen från socialdepartementet, har vunnits större erfarenhet om kriminalpolisen och det är tydligt att polismännens verksamhet blivit mera allmänt uppskattad. Den har fått oförbehållsamt erkännande av de flesta myndighetspersoner, som vid omförmälda samtal uttalat sig om sina erfarenheter. Detta har särskilt varit förhållandet i de län, där vid organisationen finnes befil, men även i de övriga län, som undersökningen omfattat, hava de som blivit hörda tämligen allmänt gjort den erfarenheten, att polismännen äga god kompetens för utredning av både enklare och mera invecklade brottmål. Man har uppenbarligen funnit att deras verksamhet medfört en betydande förbättring i förundersökningarna på landsbygden.

Personalens erfarenhet har dock på det hela taget varit mycket obetydlig beträffande särskilt grova brott. Många av dessa polismän torde t. ex. icke hava deltagit i någon mordundersökning. Flera myndighetspersoner hava också givit uttryck åt den meningen, att det i dylika fall vore av vikt att kunna få förstärkning av mera erfarna polismän. Vid samtal med en för skicklighet vitsordad kriminalöverkonstapel i en medelstor stad förklarade denne, att han för sin del icke ägde sådan erfarenhet att han vore tillräckligt kompetent att göra en svår undersökning angående t. ex. mord. Han hade icke tillräcklig vana och säkerhet ifråga om tillvaratagande av bevisning på en brottsplats, även om han vore förtrogen med sådan undersökning i övrigt, som kunde förekomma angående ett dylikt brott.

Vad mordbrandsmålen angår framgår av de statistiska uppgifterna, att sådana äro mera vanliga i kriminalpolisens praktik. I Stockholms län har gjorts den erfarenheten att kriminalpolisen kan göra en betydande insats för uppdragande av mordbrandsbrott, därvid det visat sig vara av stor betydelse att polismännen själva kunna i någon mån göra även teknisk undersökning på brandstället t. ex. i fråga om bristfälligheter i rörgångar, så att undersökningen icke inskränker sig till endast ett återgivande av andras iakttagelser.

Granskning och förslag.

Personalorganisationen.

Det allmänna behovet av kriminalpolis.

För vinnande av framgång i den repressiva verksamheten mot brottsligheten är det framför allt angeläget, att förundersökningen bedrivs på ett effektivt sätt. Vilken betydelse man än tillägger åklagarens kvalifikationer för deltagande i domstolsförhandlingen och huru viktigt det än kan vara att åklagarkårens kompetens för fyllande av denna uppgift förbättras så är det dock uppenbart att i fråga om effektiva åtgärder mot brottsligheten det viktigaste är att förundersökningens behov av kvalificerad arbetskraft blir tillräckligt tillgodosett. I alla brottmål, som icke äro av mycket enkel beskaffenhet, fordras en förberedande undersökning såsom underlag för åtalet och utgången av målet är i de flesta fall beroende av huru förundersökningen blivit verkställd. Detta gäller i lika grad för landsbygden och städerna.

I alla länder har man gjort den erfarenheten att förundersökningen i större brottmål kräver särskilt utbildad personal, kriminalpolis. I vårt land har modernt inrättad kriminalpolis funnits endast relativt kort tid. Endast i de största städerna har den nått en högre grad av utveckling.

I dessa städer har kriminalpolisen förutom i samlad erfarenhet och uppövad skicklighet en särskild styrka i en organisation, som genom ordnat och utgrenat samarbete mellan befäl och underordnade möjliggör en högre grad av effektivitet. I många fall kan denna organisation även genom slagfärdig samverkan och snabbt ingripande av personal i större antal uppnå bättre resultat än som annorstädes är möjligt.

I en stor kriminalpolisavdelning kan också genomföras specialisering av göromålen dels mellan särskilda underavdelningar och dels så att vissa polismän få syssla uteslutande eller företrädesvis med vissa slag av brott. I Stockholm har en ganska långt gående specialisering kunnat åstadkommas, vilken avsevärt ökat polisens effektivitet. Vad mordundersökningar angår finnas emellertid icke några särskilda specialister i Stockholm, där mord äro tämligen sällsynta.

I kriminalpolisens mångskiftande verksamhet visar det sig ständigt, huru värdefullt och behöfligt det är att personalen äger stor erfarenhet i polistjänsten. Det är ju också detta behov, som tagit sig uttryck i strävandena till alltmer ökad specialisering av arbetet. Specialistens praktik ger i detta liksom i andra yrken möjligheter till mera ingående och detaljerad erfarenhet och därmed ökad kompetens.

De ledandes erfarenhet måste vara mera omfattande och mångsidig. I Stockholm utövas den egentliga ledningen under tredje polisintendenten av kriminalkommissarier med biträde av kriminalöverkonstaplar. Kommissarierna skola hava ledningen i sin hand och vara ständigt färdiga att ingripa i de underordnades arbete och giva dem anvisningar för arbetets bedrivande. Vid utredningsavdelningarna hållas i regel viktigare förhör av kommissarierna, andra förhör av överkonstaplarna. Ehuru det anses tillkomma befälet att hålla förhör har det dock, enär befälets antal icke är för detta ändamål tillräckligt, blivit nödvändigt att låta kriminalkonstaplar hålla förberedande förhör i enklare mål. Kommissarierna underteckna alla rapporter (protokoll) kontrasignerade och i regel avfattade av vederbörande överkonstapel. Tredje polisintendenten, hos vilken föredragas alla frågor av särskild vikt, beslutar i regel om tvångsåtgärder m. m. och har ständigt den högre ledningen i sin hand.

Vid jämförelse med kriminalpolisen i de större städerna företer den av staten bekostade kriminalpolisorganisationen för länen i ögonen fallande svagheter. Det ursprungliga förslaget till inrättande av en organisation för landsbygden, sammankopplad med vissa städers polis, var byggt på den förutsättningen att landsfogden skulle hava en starkare ställning som polischef och hava ledningen av hela polisväsendet i länet med befäl även över städernas polis. Denna förutsättning saknas. Landsfogdens befattning är svagt organiserad och han har icke något befäl över polisen i magistratsstäderna. Städernas polismyndigheter hava sitt särskilda ansvar, och hela systemet saknar den enhetlighet och det sammanhang, som i all polisorganisation äro av så stor betydelse. Att ledningen av kriminalpolisens verksamhet måste bliva lidande genom en sådan ordning är uppenbart.

Men det är icke endast i den högre ledningen som systemet är bristfälligt. En ännu större svaghet är bristen på undersökningsledare vid kriminalpolisens arbete ute i länet. Denna beror närmast av landsfiskalernas ställning i organisationen. Förut har framhållits hurusom det blivit allmänt vedertaget, att kriminalpolismännen vid de undersökningar, för vilka de an-

Kriminalpolisen i de större städerna.

Brister i kriminalpolisorganisationen för länen.

Bristen på undersökningsledare.

litas, även hålla förhör och få bedriva sitt arbete i stort sett självständigt. Att denna praxis under den tid, kriminalpolisen varit i verksamhet i länen, icke blivit mera uppmärksammas och föremål för anmärkningar har sin naturliga förklaring i det förhållandet, att den nya organisationen medfört en så avsevärd förbättring i undersökningarna som av gjorda uttalanden framgår.

Det innebär icke något underkännande av landsfiskalernas allmänna duglighet att konstatera, att de flesta av dem sakna förutsättningar för att handha någon egentlig ledning av kriminalpolisverksamhet. De hava före sin anställning såsom landsfiskaler icke fått någon nämnvärd utbildning och praktik som polismän, och i sin tjänst få de endast obetydligt syssla med undersökningar angående grövre brott. De från länen införskaffade uppgifterna angående antalet för brott häktade personer äro belysande i detta avseende. Om hela antalet personer, som under åren 1928—1930 häktats för brott begångna i landsfiskalsdistrikt och städer, där kriminalpolisavdelning icke finnes, lika fördelas på alla åklagarna i dessa distrikt och städer, så komma på varje åklagare i medeltal icke mer än 2 häktade per år. I ett mindre antal landsfiskalsdistrikt är antalet häktningar relativt stort men i de flesta distrikten är det mindre än medeltalet. Åtskilliga distrikt torde finnas, där flera år kunna förflyta utan att någon häktning förekommit. Vidare är att märka att de ojämförligt flesta av ifrågakvarande brottmål äro av relativt enkel beskaffenhet.

I ett förut återgivet yttrande av en stadsfiskal har uttalats den meningen, att minst en tioårig intensiv verksamhet på området i regel erfordras för erhållande av nödiga kvalifikationer som förundersökare i brottmål, även om de allra bästa personliga förutsättningar förefinnas. Detta uttalande kan ju synas överdrivet men torde vara avsett att gälla sådana undersökare, som få utöva sin verksamhet på egen hand, och om man tillämpar det på undersökningsledare med kvalifikationer motsvarande dem, som fordras av kriminalkommissarier och kriminalöverkonstaplar, innebär det icke några överdrivna anspråk.

Bristen på undersökningsledare kan icke avhjälpas genom teoretisk utbildning åt landsfiskalerna i kriminalteknik. Sådan utbildning är naturligtvis under alla förhållanden värdefull för både polistjänstemän och åklagare, men landsfiskalerna kunna varken därigenom eller genom någon tids elevpraktik vid större stads poliskår vinna kompetens för handhavande av verklig ledning av kriminalpolisens verksamhet, om de icke eljest hava särskilda förutsättningar härför. De bliva ändock i allmänhet underlägsna i kriminalteknisk erfarenhet och träning i brottmålsarbete, i kännedom om förbrytare och deras metoder. Förmågan att hålla förhör är naturligtvis också i hög grad beroende av sådan erfarenhet och sakkunskap, och det har visat sig att kriminalpolisen i många fall är mera förtrogen även med den krävande uppgiften att skriftligen avfatta en brottsutredning.

Någon ändring i nämnda förhållande skulle icke heller kunna vinnas genom sådan organisation att landsfiskalerna, såsom föreslagits, skulle hava större distrikt och uteslutande ägna sig åt polis- och åklagarverksamhet samt att såsom villkor för anställning i befattningarna skulle fordras juridisk examen. Det är naturligtvis möjligt att genom god avlönning till dessa befattningar erhålla jurister, som kunna bliva duktiga undersökningsledare, men på grund av gjorda erfarenheter om behovet och nyttan av kriminalpolis är det icke antagligt, att kriminalpolis efter införandet av den nya ordningen bleve mindre behöfelig än nu. Sannolikt bleve behovet större efter den stora minskningen av landsfiskalernas antal, enär kriminalpolisen då i större utsträckning komme att anlitas för utredning av mindre mål,

och det kan icke betvivlas att kriminalpolisens större erfarenhet komme att även i samarbetet med de nya åklagarna bliva uppskattad och utnyttjad.

Från rättsvetenskaplig synpunkt (Åke Hassler: Föreläsningar över den svenska kriminalprocessen, utgivna i tryck 1930) har uppställts det kravet, att polisförhör i regel bör ledas av åklagare eller polismyndighet i egen person och att protokoll över undersökningen i största möjliga utsträckning bör föras av den för undersökningen ansvariga myndigheten själv vare sig med egen hand eller genom diktamen eller i varje fall under myndighetens personliga tillsyn; endast om saken är av mindre vikt må förhörs hållande uppdragas åt underordnad polisman, och endast där företaget av en viss åtgärd uppdragits åt underordnad polisman må av denne uppsatt protokoll gälla som nöjaktigt. Protokolleringen av polisförhör framhålles såsom en praktiskt synnerligen viktig angelägenhet, vars rätta handhavande kräver betydande utbildning och erfarenhet. Enligt denna uppfattning äro även kommissarier att anse som underordnade polismän.

Inför dessa högre krav ter sig den nuvarande ordningen vid undersökningarna på landsbygden mycket bristfällig. Då det emellertid, huru landsfiskalsbefattningarna än organiseras, i varje fall är ofrånkomligt, att samarbetet mellan kriminalpolisen och landsfiskalerna under lång tid framåt får utveckla sig i samma riktning som hittills så att kriminalpolisen mer och mer blir en självständig organisation, finnes nu icke någon annan utväg för åstadkommande av en bättre ordning än genom kvalitativ förstärkning av arbetskrafterna, där sådan för närvarande kan genomföras, nämligen vid kriminalpolisen.

Här föreligger obestriddligen ett påtagligt behov, som icke låter sig avisas. Huru högt den förbättring, som vunnits genom kriminalpolisens verksamhet än kan uppskattas, är det dock uppenbart, att personalen i stort sett icke är tillräckligt kompetent att handhava den maktpåliggande uppgiften att hålla förhör och uppsätta protokoll däröver i den utsträckning, som nu sker, eller vidtaga andra viktiga åtgärder, som rätteligen böra tillkomma undersökningsledare.

Den åtgärd, som i det angivna syftet torde vara mest ändamålsenlig och närmast att tillgripa, är en ökning av antalet befäl vid kriminalpolisen. Härigenom kan vinnas både bättre ledning och bättre rekrytering. Rekryteringen är beroende av avlöning och beföringsmöjligheter. Genom förbättring i sistnämnda hänseende kan i viss mån vinnas ersättning för svagheter i avlöningsvillkoren.

Frågan i vilken utsträckning sådan förstärkning bör åstadkommas får bedömas på grund av gjorda erfarenheter med hänsyn till verksamhetens omfattning. En större ökning av personalens antal är icke behöfvlig och det måste tillses att personalen får tillräcklig sysselsättning i egentlig kriminalpolistjänst. Sistnämnda villkor är av särskild betydelse då fråga är om befäl. Om befälet till största delen tages i anspråk i stationsorten eller utom densamma torde vara av underordnad betydelse blott sysselsättningen ger den erforderliga träningen i brottmålsarbete.

Behovet av kvalificerade arbetskrafter vid kriminalpolisen gör sig naturligtvis gällande i högre grad vid svårare undersökningar och i all synnerhet då fråga är om särskilt grova brott såsom mord och dylikt.

Beträffande behovet av kriminalpolis vid sådana brottsfall som Naglarhy-mordet har i åtskilliga yttranden förordats inrättande av en särskild poliscentral i Stockholm, bestående av speciellt skicklig och erfaren personal, en slags »flygande» polisavdelning. Det ligger ju också nära till hands att tänka sig en sådan anordning såsom tidsenlig och praktisk.

*Brist på
kvalificerade
arbetskrafter
för särskilda
behov.*

I flera länder har genomförts en centralisering av kriminalpolisen under enhetlig ledning, som kan förfoga över personalen efter omständigheterna, såsom i Danmark, Finland och Sachsen, ett system som erbjuder stora fördelar. Statspolischefen i Danmark har i Köpenhamn till sitt förfogande en särskild styrka av tolv man, som vid behov utsändes till biträde i polisdistrikten. Den användes mest för undersökningar angående mordbrand men även vid andra grova brott såsom mord och grova inbrottsstöld. Den har varit till stor nytta för uppdagande av inbrottsstöld, som förövats av samma personer i serier på skilda ställen i landet, och är nästan ständigt i sin helhet upptagen ute i landet. Statspolisen i Danmark har vid två tillfällen under de senare åren vid utsändning av personal använt flygmaskin, den ena gången i anledning av en större juvelstöld på Jylland och den andra gången för anhållande på den danska färjan i Warnemünde av en person, som i Köpenhamn förövat bedrägeri. Flygmaskin kan erhållas från arméns flygväsen. Någon plan för användning av flygmaskiner och deras anskaffande är icke uppgjord.

Den för vårt land ifrågasatta poliscentralen skulle vara avsedd såsom en förstärkning av den särskilda kriminalpolisen för landsbygden och städer, där kriminalpolisavdelning icke finnes. Då den skulle rekryteras med de bästa krafter som funnes att tillgå, kan det emellertid från det allmännas synpunkt anses oegentligt att icke denna personal skulle få användas såsom förstärkning, varhelst den kunde vara till nytta. Förstklassig polis kan ju behövas lika väl i städerna som på landsbygden.

Mot en centralisering har gjorts invändning framför allt på grund därav att det i de flesta fall är av synnerlig vikt att polisens ingripande kan ske med största skyndsamhet, varför det i vårt vidsträckta land bleve förenat med stora olägenheter att förstärkning kunde erhållas endast från huvudstaden.

Vidare har erinrats, att en central avdelning i Stockholm, rekryterad från huvudstadens poliskår, icke skulle äga den lokal- och personkännedom, som vore behöfvig vid undersökningar ute i landet. Häremot kan invändas att kriminalpolisen i länen i allmänhet icke heller äger tillräcklig lokal- och personkännedom utan måste anlita fjärdingsmän eller annan lokalpolis för biträde i detta avseende.

Men om den här berörda frågan utvidgas till att gälla skillnaden i allmänhet mellan stad och land och mellan olika landsdelar får den onekligen större betydelse. Det har flerstädes visat sig, att kriminalpolisen för landsbygden under det första året av sin verksamhet icke kommit fullt till sin rätt, vilket huvudsakligen synes hava berott på obekantskap med länets förhållanden och bristande vana vid arbete på landsbygden. Länsavdelningarna hava nu i jämförelse med städernas egna polismän en särskild styrka i sin allmänna förtrogenhet med landsbygdens förhållanden och vana vid de svårigheter, som ofta kunna möta vid tjänstgöringen på landet. För en central polisavdelning i Stockholm skulle man även få räkna med stora svårigheter på grund av skiljaktigheter mellan olika bygder. Befolkningens egenheter i dialekt, lynnesart och sedvänjor kunna ställa en därmed icke förtrogen undersökare inför svårigheter, som kunna verka mycket hämmande på hans verksamhet.

Vidare kan framhållas att det till följd av kriminalavdelningarnas storlek och framskridna utveckling i andra städer i landet än Stockholm, särskilt Göteborg och Malmö, kan vara mera lämpligt, att för ifrågavarande ändamål utnyttja även därvarande arbetskrafter än att endast lita till Stockholm, där för övrigt några särskilda specialister på mordundersökningar m. m. icke

finnas. Att sända personal från Stockholm att göra undersökningar i Göteborgstrakten eller på den skånska landsbygden skulle vara ganska omotiverat.

Slutligen må erinras om att det är behöfligt, att kriminalpolisen för landsbygden blir allmänt förbättrad och att personalen i stor utsträckning blir kompetent att handhava även de svåraste uppgifterna. Utvecklingen i denna riktning skulle försvagas därigenom, att man allmänt vore inställd på att i fråga om de grövsta brotten lita till en särskild central i Stockholm.

Med hänsyn till vad sålunda anförts måste det anses vara lämpligast, att landsbygdens behov av kriminalpolis även i avseende å de svåraste undersökningarna tillgodoses inom den nuvarande organisationen. Denna bör få ytterligare växa in i sin uppgift, för vilken den äger bättre förutsättningar än stadspolisen, om den blir försedd med tillräckligt befäl och rekryteringsmöjligheterna därigenom förbättras.

För de särskilt svåra och omfattande uppgifterna angående sådana brott, som mord, dråp, grovt rån, dynamitattentat m. m., kan emellertid personalen inom den nuvarande organisationen icke beräknas bli tillräckligt kvalificerad även om överkonstapel bleve anställd i alla stationsorter. För att personalen skall kunna tillfredsställande fylla detta behov fordras att även några kommissarier anställas. Dessa skulle hava en särskild uppgift såsom undersökningsledare i fall av nämnda slag även utanför sina egna distrikt. Erfarenheten beträffande bristen på undersökningsledare och det förhållandet, att kriminalpolisen till följd därav i regel får sköta sina undersökningar på egen hand, hava påtagligt visat, att en sådan påbyggnad av organisationen är behöflig.

Då emellertid kommissariebefattning icke bör inrättas i andra stationsorter än där även för verksamheten inom det egna distriktet finnes behov av ett sådant befäl, torde tillvidare böra anställas kommissarie endast vid avdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Här nedan föreslås vissa distriktsförändringar, som i detta avseende särskilt för Göteborgsavdelningen bli av stor betydelse.

I Norrland synes för närvarande icke i något av länen finnas tillräckliga förutsättningar för anställande av en kommissarie, men i Västernorrlands län, där en av de fem för länet anvisade kriminalkonstapelsbefattningarna icke blivit tillsatt, enligt uppgift i avvaktan på lönereglering, bör denna befattning utbytas mot en överkonstapelstjänst. I sammanhang härmed torde det vara lämpligt att länspersonalen i Härnösand och Sundsvall förenas i en stationsort. Även i andra län både i Norrland och övriga delar av landet, som ligga avlägset från Stockholm, Göteborg och Malmö, kan denna omständighet vara en särskild anledning till anställande av överkonstapel under förutsättning att sådan befattning på grund av göromålen på det hela taget är tillräckligt motiverad, därvid man har att räkna med tjänstgöringen både i vederbörande stad och utom denna. I Gävleborgs län har alltsedan organisationens inrättande funnits en överkonstapel och i Jönköpings län har en sådan befattning inrättats under år 1931. Då emellertid för närvarande icke torde finnas tillräcklig anledning att öka personalens antal förutom vid avdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, böra i andra stationsorter nya befälstjänster tillvidare inrättas endast i utbyte mot kriminalkonstapelsbefattningar, i regel alltså endast i den mån sådana bli lediga. Frånsett Västernorrlands län torde det få bli beroende av närmare undersökning i varje särskilt fall, huruvida överkonstapel bör anställas.

Vid avdelningarna i Stockholm och Malmö kan kommissariebefattning anses behöflig redan på grund av deras nuvarande verksamhet. Vad Stockholmsavdelningen angår har i detta avseende anförts tillräckliga skäl i den förut omnämnda framställningen härom av länsstyrelsen i Stockholms län

Länsavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

och i huvudsak torde samma skäl kunna anföras beträffande verksamheten i Malmöhus län. En av detta läns kriminalkonstaplar är anställd i Hälsingborg men erfarenheten i länet har visat, att det är lämpligast att alla de för länet avsedda kriminalpolismännen tillhöra samma avdelning med Malmö som stationsort.

Vid bestämmande av statens anslag för kriminalpolisen i länen har icke beräknats att någon kommissariebefattning skulle inrättas, varför därtill torde erfordras medgivande av riksdagen. I anledning av oförmälda framställning från länsstyrelsen i Stockholms län blev vid länsavdelningen i Stockholm inrättad ytterligare en överkonstapelsbefattning, varefter vid denna avdelning finnas två överkonstaplar.

Om den uppgift, som bör tillkomma särskilt länsavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö i avseende å förstärkning av kriminalpolisen i andra stationsorter, icke begränsas till undersökningar angående mord och andra grova brott, som äro relativt sällsynta, utan utsträcker att, icke endast undantagsvis, omfatta även mera vanliga grova brott, komme avdelningarna att i mycket stor omfattning tagas i anspråk för denna uppgift. Mordbrandsbrotten äro härvid av särskild betydelse.

I tab. 1 redovisas för treårsperioden 1928—1930 från samtliga länsavdelningarna tillhoppa 15 undersökningar angående mord och 7 angående mordförsök men icke mindre än 147 undersökningar angående mordbrand eller försök till mordbrand samt dessutom 227 undersökningar angående eldsvåda under misstänkta omständigheter.

*Utvidgade
distrikt för
länsavdel-
ningarna i
Stockholm,
Göteborg och
Malmö.*

Beträffande de uppgifter, som i allmänhet böra tillkomma länsavdelningarna i de tre största städerna, finnas flera skäl för en utvidgning av dessa avdelningars distrikt. Från allmän administrativ synpunkt kan det sägas vara i sin ordning att kriminalpolisen för länen helt ingår i vederbörande läns polisorganisation under länsstyrelsen, som har ledningen av hela polisväsendet inom länet. Från denna princip har emellertid redan gjorts avvikelser beträffande Stockholms län, vars länsavdelning är anställd vid Stockholms poliskår. Erfarenheten har icke visat, att denna anordning medfört någon försämring i jämförelse med organisationen i andra län. Genom ständig sysselsättning åt personalen med undersökningar i länet och vidsträckt självständighet i avdelningens verksamhet har vunnits en värdefull enhetlighet i ledningen och ordning i arbetet. Avdelningen har också blivit mycket uppskattad av länets myndigheter.

Vad Göteborgstrakten angår har uppdelningen av kriminalpolisen efter län fått till följd att denna trakt är uppdelad i fyra områden med var sin stationsort, från vilken kriminalpolis skall rekvideras, nämligen Göteborg, Halmstad, Borås och Trollhättan. Här är det särskilt påfallande att en distriktsförändring är behövlig. Men även beträffande avdelningarna i Stockholm och Malmö bör frågan om en utvidgning av deras distrikt tagas i övervägande. Det synes vara lämpligt, att Stockholm får vara stationsort även för Uppsala län, Södermanlands län och Västmanlands län, Göteborg även för Älvsborgs och Hallands län samt Malmö för hela Skåne.

Därigenom komme nämnda tre länsavdelningars befäl samt större erfarenhet och kompetens omedelbart de anslutna länen tillgodo beträffande alla slag av brott, för vilkas utredning kriminalpolis är behövlig. Vad särskilt mordbrandsmålen angår skulle därmed för nio län vinnas en tillfredsställande lösning. I de flesta övriga länen torde med tiden komma att finnas överkonstapel vid kriminalpolisen, varefter där i regel icke torde behövas någon förstärkning för undersökning i sådana mål.

En annan brottsgrupp, som i detta sammanhang bör särskilt uppmärksammas, är de i serier förekommande inbrottsstölderna. Dessa brott hava

i allmänhet sitt ursprung i de större städerna, varifrån brottsligheten breder ut sig till allt större områden. Vid länsavdelningen i Stockholm har, såsom förut omnämnts, för att höja effektiviteten av avdelningens verksamhet vidtagits en särskild anordning genom anmälningar från landsfiskalerna och registrering hos avdelningen av tjuvnadsbrott med upplysningar om tillgripet gods, varigenom det i många fall lyckats avdelningen att komma på spåren och upptäcka seriebrott av stor omfattning. Denna anordning bör komma till mera vidsträckt användning.

Genom förening i nämnda fall av två eller flera län om en gemensam, i förhållande därtill utökad avdelning skulle vinnas betydande fördelar även i andra hänseenden. Personal skulle i stor utsträckning bli disponibel för nya behov och hela styrkan skulle kunna mer effektivt utnyttjas, hela personalen skulle, såsom nu sker vid länsavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, få sysselsättning uteslutande i egentlig kriminalpolistjänst, arbetet kunde planläggas och ordnas bättre och mera oberoende av såväl länsgränser som fluktuationer i brottsfrekvensen, en bättre övervakning av arbetet kunde åstadkommas och ett större antal polismän funnes att tillgå i sådana fall, då avdelningen bleve anlitad för tjänstgöring utom distriktet.

I fråga om anslutning av nämnda län till de tre större stationsorterna äro även vissa särskilda förhållanden i dessa län att taga i betraktande.

Den för Uppsala län avsedda kriminalkonstaplarn äro anställd i Uppsala. Han har, såsom av tab. 1 framgår, i relativt stor utsträckning tagits i anspråk för undersökningar angående tjuvnadsbrott. Landsfogden i länet har meddelat, att behovet av kriminalpolis i länet tidvis varit så stort, att det visat sig behöfligt att för länet hava två kriminalpolismän, av vilka den ene borde vara överkonstapel.

I Södermanlands län är en av de båda kriminalkonstaplarna för länet placerad i Nyköping och den andre i Eskilstuna. Landsfogden i länet har framhållit, att denna anordning med hänsyn till behovet av samarbete och bättre organisation av verksamheten icke vore lämplig. En central förläggning i länet vore önskvärd, helst i Flen, vilken ort emellertid icke är stad, men eljest i Katrineholm. I sammanhang därmed borde enligt landsfogdens mening en överkonstapelsbefattning för länet inrättas.

Det är emellertid icke möjligt att förorda en dylik centralisering, då varken i Flen eller Katrineholm skulle kunna beredas personalen lämplig sysselsättning, när den icke vore upptagen utom stationsorten.

De båda för Västmanlands län anställda kriminalkonstaplarna äro placerade i Västerås. Såsom förut framhållits har deras verksamhet utom staden varit synnerligen obetydlig och det är uppenbart, att även sysselsättningen i brottsundersökningar i staden är alldeles otillräcklig för att giva dem erforderlig träning och erfarenhet i sådan tjänstgöring. Det kan därför icke förordas, att den nuvarande anordningen i länet bibehålles.

I Älvsborgs län finnes en viss likhet med förhållandena i Södermanlands län. En kriminalkonstapel är anställd i Borås och en i Trollhättan. Landshövdingen och landsfogden i länet hava framhållit, att denna anordning icke vore lämplig och att det vore för länet fördelaktigast, att det finge sin stationsort i Göteborg. Att vissa delar av länet finge längre avstånd till Göteborg vore med hänsyn till de goda järnvägsförbindelserna icke av någon större betydelse.

I Hallands län finnes för landsbygdens behov endast en kriminalkonstapel, vilken är placerad i Halmstad. Landsfogden i länet har vid ett förslag om placering av en kriminalkonstapel i Varberg framhållit, att det största antalet svårare brott inom länet förekomme i dess norra hälft. Beträffande den i

Halmstad anställde kriminalkonstapelns sysselsättning i staden har landsfogden meddelat, att den varit mycket olämplig i flera avseenden.

För Kristianstads län äro två kriminalkonstaplar anställda i Kristianstad. Denna stad kan beträffande personalens sysselsättning icke anses som lämplig stationsort. Härjämte må framhållas, att betydliga delar av länet icke hava längre avstånd till Malmö än till Kristianstad.

En utvidgning av distrikten för länsavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö i så stor utsträckning som nu ifrågasatts skulle naturligtvis i viss mån vara förenad med olägenheter på grund av större avstånd från stationsorten. Detta förhållande bleve kanske mest kännbart i Västmanlands län. Med hänsyn härtill kan det måhända anses lämpligare, att en del av Västmanlands län, eventuellt även en del av Södermanlands län, finge sin stationsort i Örebro, sedan en överkonstapel blivit anställd i denna stad. Gävle kan också ifrågakomma såsom stationsort för en del av Uppsala län och Jönköping för en del av Älvsborgs län. Sådana jämkningar i planen torde få bli beroende av särskild prövning efter förslag av vederbörande länsstyrelser.

För ett fullständigt genomförande av distriktsförändringen erfordras att de nuvarande kriminalkonstapelsbefattningarna i de län, som icke vidare skulle hava stationsort inom sitt område, indragas och att befattningar i stället inrättas i de nya stationsorterna. Under övergångstiden, som torde kunna förkortas genom åtgärder från länsstyrelsernas sida för omplacering av personal, när tillfälle därtill yppar sig, bör rekvisition få ske efter omständigheterna antingen från nuvarande stationsort eller från den nya stationsorten. Föreståndaren för avdelningen i den nya stationsorten bör, då denna avdelning anlitas, få vid behov disponera även över personalen i de anslutna länen.

Personalbehovet vid länsavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Personalbehovet vid de tre större länsavdelningarna kan med hänsyn till alla ovan angivna omständigheter, som kunna vara av betydelse beträffande detta behov, nu icke närmare beräknas. Det är framför allt ovisst, i vad mån dessa avdelningar kunna bli anlitate utom sina distrikt. Det synes icke vara lämpligt att nu söka närmare bestämma förutsättningarna för rätt till rekvisition i sådana fall. Behovet kan vara beroende av många skilda faktorer. I avseende härå bör icke stadgas annat villkor än det nuvarande att särskilda omständigheter skola föreligga. För övrigt bör det tillkomma vederbörande länsstyrelse att pröva, huruvida rekvisition skall ske. En sådan prövning är behöfvlig bland annat med hänsyn till gjorda erfarenheter om obenägenhet i många fall hos vederbörande polismyndigheter att begära hjälp för undersökningarna. Det bör åligga landsfogden eller annan vederbörande att, när rekvisition i här avsedda fall kan ifrågakomma, skyndsamt hänskjuta frågan till länsstyrelsen. Från vilken stad kriminalpolis i sådant fall bör rekvireras kan icke heller närmare bestämmas genom några i förväg givna föreskrifter utan bör få bli beroende av omständigheterna.

Även beträffande tjänstgöringen i de egna distrikten är det svårt att beräkna nämnda avdelningars personalbehov. På grund av erfarenheterna i Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län kan det antagas, att distriktsförändringen skulle få till följd att kriminalpolis i de sex anslutna länen komme att anlitas mera än hittills.

För nämnda sex län äro för närvarande anställda tio kriminalkonstaplar. Enligt uppgifterna i tab. 3 har deras verksamhet utom vederbörande städer icke tagit mera tid i anspråk än sammanlagt i medeltal 1,095 dagar om året, vilket icke motsvarar full sysselsättning för fyra man. Genom frigörande av befattningarna från tjänstgöringen i de nuvarande stationsorterna

skulle vinnas en besparing av arbetskraft, motsvarande tillhoppa mer än sex kriminalkonstaplar, som bleve disponibel för andra behov.

Under övergångstiden, som kan beräknas bliva ganska långvarig, skulle emellertid nya befattningar i stället för de nuvarande inrättas endast efter hand som dessa sistnämnda komme att indragas, men ifrågavarande större avdelningar skulle redan från början få tagas i anspråk både i de anslutna länen och i andra län.

Under sådana förhållanden kan det icke beräknas vara tillräckligt att dessa avdelningar, fränsett tillökningen från de anslutna länen, förstärkas endast med kommissarier utan bör därjämte vid var och en av dem anställas ytterligare en kriminalkonstapel. Det finge sedan bliva beroende av erfarenheten, huruvida antalet kriminalkonstaplar kan minskas. Om icke någon sådan minskning komme att äga rum skulle efter nämnda beräkning vid fullt genomförd distriktsförändring komma att finnas vid ifrågavarande länsavdelningar, i Stockholm en kommissarie, två överkonstaplar och tio kriminalkonstaplar, i Göteborg en kommissarie, en överkonstapel och fem kriminalkonstaplar samt i Malmö en kommissarie, en överkonstapel och sju kriminalkonstaplar.

Hela antalet befattningar för länen, vilket nu är 60, skulle därigenom ökas till 66.

Beträffande ökningen av personalkostnaden har man att utgå från de nuvarande avlöningsförmånerna i städerna.

Avlöningen för kriminalkommissarie utgör för närvarande, dyrtidstillägg och beklädnadsersättning inräknade:

- i Stockholm lägst 8,991 kronor och högst 10,659 kronor,
- i Göteborg lägst 7,420 kronor och högst 9,220 kronor och
- i Malmö lägst 7,594 kronor och högst 9,100 kronor.

För de tre kommissarierna skulle alltså tillkomma lägst 24,005 kronor och högst 28,979 kronor.

Kostnadsökningen för inrättande av överkonstapelsbefattningar i stället för kriminalkonstapelsbefattningar synes i genomsnitt kunna beräknas till högst 800 kronor för varje befattning. Om antalet sådana utbyten beräknas till högst 9, varigenom överkonstapel skulle finnas i alla de län, som nu icke hava sådan befattning, men hava mer än en kriminalkonstapel, kan denna kostnadsökning i sin helhet anslås i runt tal till 7,000 kronor, vilket belopp emellertid endast till en del torde bliva behövt under nästa budgetår.

Avlöningen för kriminalkonstaplar utgör för närvarande, dyrtidstillägg och beklädnadsersättning inräknade:

- i Stockholm lägst 4,531 kronor och högst 5,593 kronor,
- i Göteborg lägst 4,440 kronor och högst 5,520 kronor och
- i Malmö lägst 3,955 kronor och högst 5,031 kronor.

För ökningen med tillhoppa tre kriminalkonstapelsbefattningar skulle alltså tillkomma lägst 12,926 kronor och högst 16,144 kronor.

Överflyttningen av kriminalkonstapelsbefattningar till Stockholm, Göteborg och Malmö skulle också medföra någon kostnadsökning, då avlöningen är högre i dessa städer. Denna omflyttning kan emellertid såsom förut nämnts ske endast successivt.

Hela ökningen av personalkostnaden torde för budgetåret 1932/1933 kunna beräknas i runt tal till 45,000 kronor.

Då den föreslagna distriktsförändringen skulle medföra, att även andra län än Stockholms län icke skulle hava stationsort inom sitt område, erfordras ändring av den i 7 § polisreglementet för riket den 26 september 1925 meddelade föreskriften, att rekvisition av kriminalpolisman för tjänstgöring utom den stad, där han är anställd skall, såvitt ej särskilda omständigheter för-

*Ökning av
personal-
kostnaden.*

*Ändring av
polisregle-
mentet.*

anleda annat, ske från stad inom det län där undersökningen sker eller, vad angår Stockholms län, från Stockholm.

Därjämte bör meddelas föreskrift av förut angivet innehåll i fråga om rekvisition av förstärkning för undersökning inom län utanför de större avdelningarnas distrikt, så att det skulle tillkomma länsstyrelsen att besluta om sådan åtgärd, för vilket ändamål det skulle åligga landsfogden, då dylik rekvisition kan ifrågakomma, att skyndsamt hänskjuta frågan härom till länsstyrelsen. Det torde vara lämpligt, att dessa regler få gälla icke blott då fråga uppstår om förstärkning från någon av länsavdelningarna i Stockholm, Göteborg eller Malmö utan även då det anses lämpligt t. ex. i ett län, där överkonstapel icke finnes, att rekvirera förstärkning från angränsande län, som är försett med sådant befäl. Länsstyrelsen bör få tillfälle att avgöra, huruvida den ena eller den andra utvägen bör anlitas. Det faller av sig självt, att sådana ärenden böra behandlas med största möjliga skyndsamhet med anlitage av telefon eller telegraf och icke fördröjas genom remisser eller skriftväxling.

Det har ifrågasatts, att *alla* frågor om anlitage av kriminalpolis borde närmare regleras i syfte att befordra ett mera skyndsamt rekvirerande av sådan förstärkning. Det finnes emellertid anledning antaga, att bestämmelser i detta hänseende skulle få en icke åsyftad verkan, i det att de komme att medföra att kriminalpolis bleve rekvirerad i onödigt stor omfattning och i hög grad framkalla behov av större antal kriminalpolismän. Det har visat sig, att i vissa län finnes stor benägenhet hos landsfiskalerna att anlita kriminalpolis och att denna benägenhet kan gå för långt.

Förslag.

På grund av den verkställda utredningen torde alltså beträffande den ifrågavarande kriminalpolisorganisationen följande åtgärder böra vidtagas.

1. Vid var och en av länsavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö anställas en kommissarie samt ytterligare en kriminalkonstapel.

2. De för Uppsala, Södermanlands, Västmanlands, Älvsborgs, Hallands och Kristianstads län inrättade kriminalkonstapelsbefattningarna indragas så snart de bliva lediga. I stället inrättas motsvarande antal befattningar av samma slag i Stockholm, Göteborg eller Malmö med sådan fördelning mellan dessa städer att Stockholm blir stationsort för Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län, Göteborg för Älvsborgs och Hallands län samt Malmö för Kristianstads län.

3. I stället för den lediga kriminalkonstapelsbefattningen i Västernorrlands län inrättas en överkonstapelsbefattning i Härnösand eller Sundsvall, därvid även bestämmas att samtliga befattningarna för länet sammanföras till endera av nämnda städer.

4. I andra län, där överkonstapelsbefattning icke finnes, inrättas sådan i mån av behov i utbyte mot kriminalkonstapelsbefattning.

5. Angående rekvisition av kriminalpolispersonal meddelas genom ändrad lydelse av 7 § i polisreglementet för riket nya föreskrifter i enlighet med bifogade utkast.

Utrustning och hjälpmedel.

Daktyloskopisk och fotografisk utrustning m. m.

Länskriminalpolisen är i allmänhet icke försedd med någon särskild utrustning för sin verksamhet utom stationsorten. Materiel för tagande av fingeravtryck och fotografikameror finnas i regel å stationsortens polisstation till förfogande även vid tjänstgöring utom staden. För fotografering torde det dock vara vanligast att yrkesfotograf anlitas. Polismännen äro i allmänhet mindre vana att själva taga fotografier och endast undantagsvis finnes å polisstationen mörkrum och annan anordning för framkallning av bilderna. I de större städerna torde det vara vanligt att en eller annan

polisman fått särskild utbildning såsom fotograf och företrädesvis anlitas när fotografering är behövlig, men i mindre städer torde endast undantagsvis finnas någon motsvarighet härtill. Det kan uppenbarligen vara av mycket stor betydelse, att polismännen vid sina undersökningar ute på landsbygden kunna själva genast fotografera en brottsplats, fotspår, automobilspår, vissa föremål m. m., och det är därför av vikt att personalen vid länsavdelningarna allmänt blir förtrogen med sådana göromål.

Frågan om kostnaderna för anskaffande av erforderlig utrustning var föremål för behandling i sammanhang med statsverkspropositionen för budgetåret 1931/1932 rörande anslagen till socialdepartementet. Departementschefen erinrade då att vissa landsfogdar och landsfiskaler, vilka med åtnjutande av statsstipendium deltagit i den utbildningskurs i kriminalteknik m. m., som under sommaren 1930 anordnades i Stockholm, i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift — under förmälan att det i många fall kunde påvisas, hurusom polisundersökningar i svåra brottmål medfört otillfredsställande resultat på grund av bristande tillgång på nödig utrustning — hemställt, att frågan om anskaffande åt befattningshavarna vid landsbygdens polisväsende av erforderlig utrustning för behörigt verkställande av utredning i brottmål måtte snarast upptagas till prövning samt att viss i en framställningen bifogad förteckning närmare angiven utrustning, främst fotografisk och daktyloskopisk utrustning, måtte på statsverkets bekostnad ställas till förfogande i första hand för dels de landsfogdar, vilka själva deltagit i kursen eller inom sitt tjänstgöringsområde hade kriminalpolis anställd, vilken deltagit i kursen, dels och för de landsfiskaler, vilka bevisat kursen. Departementschefen vitsordade, att den kriminaltekniska utrustning, som stode landsfogdarna, landsfiskalerna och kriminalpoliserna till buds, sannolikt å de flesta håll vore otillräcklig och i behov av komplettering. Det syntes därför departementschefen lämpligt, att Kungl. Maj:t erhöle möjlighet att på därom av viss länsstyrelse gjord framställning, efter prövning av det föreliggande behovet i varje särskilt fall, ställa till länsstyrelsens förfogande något belopp för anskaffande av här avsedd utrustning. Kostnaderna för detta ändamål syntes böra bestridas från anslaget till polisväsendet i riket, något som utan särskilt beslut kunde ske, därest riksdagen icke framställde erinran däremot. I avbidan på närmare erfarenhet rörande storleken av de utgifter, som för detta ändamål erfordrades, syntes åtminstone för budgetåret 1931/1932 något särskilt belopp för nämnda utgifter icke behöva beräknas. Från riksdagens sida framställdes icke någon erinran mot att kostnaderna för berörda ändamål finge bestridas på sätt departementschefen föreslagit.

Härmed torde behovet av anslag för dessa utgifter vara tillräckligt tillgodosett. Ej heller för budgetåret 1932/1933 synes det vara behövt att särskilt anslagsbelopp beräknas för ändamålet.

Angående behovet av tjänsteautomobiler för personalens resor råda delade meningar. Å ena sidan har framhållits, att sådana automobiler för länskriminalpolisen skulle vara till stor nytta. Det vore för undersökningarnas bedrivande fördelaktigt, att tjänstebil funnes till omedelbart förfogande och att personalen under resorna och särskilt vid uppehåll under resorna vore befriad från hänsyn till taxeberäkning för en lejd automobil. Kostnaderna för statsverket bleve icke större genom tillhandahållande av tjänstebilar än genom resekostnadsersättningar, vilka uppginge till ansevärda belopp. Å andra sidan har erinrats, att det numera överallt vore så lätt att erhålla hyrbil, att tjänstebilar icke vore behövliga för åstadkommande av nödig snabbhet i utryckningarna, och att användande av tjänstebil medförde vissa olägenheter. Polismännen hade då att föra och vårda sig om bilen. För att hålla den ständigt färdig till användning krävdes fortgående tillsyn och

Tjänsteautomobiler.

skötsel och under förrättningsresorna kunde omvårdnaden om bilen vara till hinder för tjänsten. En chaufför kunde också vara till stor nytta särskilt vid forsling av anhållen person, vilket kunde vara fördelaktigt även med hänsyn till kostnaden, enär behovet av polispersonal i sådana fall därigenom bleve mindre.

Vad kostnaden på det hela taget angår har man att räkna med olika förhållanden i olika län. Där verksamheten på landsbygden har obetydlig omfattning, kan det vara ekonomiskt mindre lämpligt att hålla tjänstebil, medan i vissa andra län torde finnas möjlighet att göra besparing genom användning av sådan bil, särskilt i län där avstånden äro stora och resor äro ofta förekommande. I några län hava polismän vid länsavdelningarna själva skaffat sig bil för sina tjänsteresor, vilket synes åtminstone i vissa fall varit för dem ekonomiskt fördelaktigt.

På grund av hittills gjorda erfarenheter och med hänsyn till såväl de olika uttalanden, som gjorts om lämpligheten av att använda tjänstebilar, som den stora kostnaden för anskaffning av sådana bilar, synes för närvarande icke finnas skäl för någon mera omfattande åtgärd i detta avseende, utan torde det vara lämpligt, att frågan om anslag för ändamålet får bli beroende av särskilda erfarenheter i olika län och framställning av vederbörande myndigheter.

Flygmaskiner.

Flygmaskinen är ett fortskaffningsmedel, som hittills icke kommit till användning vid polisundersökningar i vårt land. Enligt allmänna resereglementet kan reseersättning utgå även för färd med luftfartyg. Såsom villkor härfor gäller den allmänna regeln att ersättning icke må tillgodonjutas med sammanlagt högre belopp än som skulle hava utgått, därest förrättningsmannen begagnat sig av den väg och det färd sätt, som med avseende å resans ändamål samt för åstadkommande av minsta sammanlagda rese- och traktementskostnad eller eljest varit lämpligast. Förrättningsman är icke på grund av bestämmelserna i resereglementet pliktig att färdas med luftfartyg. Sådan befrielse bör icke ifrågakomma beträffande polistjänsten men någon särskild föreskrift härom torde icke vara behöfvig.

Det finns uppenbarligen all anledning att uppmärksamma de möjligheter, som utvecklingen av flygväsendet kan erbjuda beträffande länskriminalpolisens förrättningar på landsbygden. Särskilt kan det beräknas, att länsavdelningen i Stockholm kan komma att få nytta av flygmaskiner vid resor till avlägsna delar av landet. Den regelbundna lufttrafiken har ännu icke någon nämnvärd betydelse i detta avseende. Men flygmaskiner kunna anskaffas på annat sätt och, ehuru det för närvarande icke finnes anledning att vidtaga några omfattande åtgärder eller uppgöra någon plan för användning av sådant färd sätt, kan det dock vara lämpligt, att vissa förberedelser göras så att möjligheten att anskaffa flygmaskin blir underlättad då behov därav kan uppstå.

Telefonförbindelser.

I några yttranden har framhållits, att det för polisväsendet på landsbygden vore till olägenhet, att telefonstationerna i smärre samhällen vanligen äro stängda nattetid och icke öppnas tidigare än omkring klockan sju eller åtta på morgonen och på sön- och helgdagar icke hållas öppna mera än en kort tid. Detta förhållande vore särskilt menligt, då underrättelse om begånget brott måste skyndsamt meddelas till vederbörande myndigheter såsom för tillkallande av kriminalpolismän från länets residentsstad eller annan ort.

Telegrafstyrelsen har på begäran verkställt utredning angående ungefärliga kostnaden för beredande av telefoneringsmöjlighet dygnet runt åt de landsfiskaler i riket, vilkas telefoner äro anslutna till stationer med begränsad öppenhållningstid.

Enligt för telefontjänsten allmänt gällande villkor kan abonnent, i mån

av tillgång på för ändamålet disponibla mellanortsledningar, under sin telefonstations stängningstider erhålla direkt koppling — enligt telegrafverkets terminologi *extra förbindning* — till öppen station. Såsom ersättning för det extra arbetet med sådana förbindningar har vederbörande rekterent att erlagga särskild avgift, för närvarande utgående med 10 kronor per månad för varje förbindning.

I de flesta fall har abonnenternas behov av telefonförbindelse nattetid eller eljest under stations stängningstider utan olägenhet kunnat fyllas genom anordnande av förbindningar på ovan angivet sätt. Därest emellertid vid station, där extra förbindning begäres, för kopplingen erforderlig mellanortsledning icke finnes tillgänglig, på grund av att samtliga ledningar äro upptagna genom tidigare avtal om extra förbindningar eller av annan orsak, kan den önskade telefoneringsmöjligheten under stängningstiderna icke beredas på annat sätt än genom anordnande av utsträckt tjänstgöring (natttjänst) vid vederbörande station. I dylikt fall uppsägas samtliga befintliga extra förbindningar vid stationen till omedelbart upphörande och vederbörande abonnenter hänvisas till att rekvirera extra öppenhållning av stationen i fråga. Ersättningen för dylik extra öppenhållning utgår vid stationer, där abonnentantalet understiger 50 och abonnenterna sålunda hava att själva bestrida kostnaderna för stationens betjäning, med belopp som överenskommes mellan växelstationsföreståndaren och abonnenterna, och vid övriga stationer med belopp, som fastställas av telegrafverket och varierar efter stationernas storlek.

Den av telegrafverket företagna utredningen har givit vid handen, att 333 av landsfiskalerna i landet ingå med sina telefonabonnemang till stationer, som nu icke hållas öppna hela dygnet. Telefonförbindelse dygnet runt skulle för så gott som samtliga dessa landsfiskaler kunna *för närvarande* ordnas genom extra förbindningar. I några enstaka fall, där på grund av ledningsnätets sträckning förbindelse måste för flera landsfiskaler ordnas till en och samma station, är emellertid antalet förefintliga mellanortsledningar icke tillfyllest, varför extra öppenhållning skulle bli erforderlig.

Sammanlagda kostnaden för beredande av de önskade telefoneringsmöjligheterna skulle enligt telegrafverkets uppgift för samtliga förutnämnda 333 landsfiskaler för närvarande uppgå till cirka 49,000 kronor per år, vilken summa innefattar jämväl ersättning för anordnande av extra öppenhållning, i de fall sådan visat sig nödvändig. Telegrafstyrelsen framhåller att, som av det föregående torde framgå, här ifrågavarande förhållanden ofta äro underkastade förändringar, varför den lämnade kostnadsuppgiften icke finge anses såsom fast. Den angivna summan hänförde sig uteslutande till det vid tidpunkten för utredningens verkställande (juli 1931) förhandenvarande läget och måste givetvis komma att variera allt efter ändringar i ledningstillgång och öppenhållningstider samt växlingar i efterfrågan på extra förbindningar från andra abonnenters sida.

Det synes vara ganska påtagligt, att en dylik förbättring av telefonmöjligheterna skulle vara till stor nytta men, med hänsyn till den ansevärda kostnaden och då endast *en* länsstyrelse gjort uttalande om erfarenhet angående olägenheter i berörda hänseende, torde frågan böra bli beroende av yttranden från samtliga länsstyrelserna angående erfarenheterna i länen.

Erfarenheten om användning av spårhundar i kriminalpolisens tjänst är i vårt land mycket obetydlig. I Stockholm har sedan flera år tillbaka använts hundar vid ordningspolisen till förstärkning av patruller i Brännkyrka och Bromma vakt-distrikt. Inalles finnas där 16 sådana bevakningshundar, de flesta lämpliga även såsom spårhundar. Inköpspriset har varit omkring 200 kronor. De vårdas helt och hållet av vederbörande konstaplar, som där-

Polishundar.

för åtnjuta en särskild ersättning av 50 kronor i månaden. Polismyndigheten i Stockholm har icke funnit hundar vara till någon större nytta för kriminalpolisen, icke ens i de båda nämnda yttre vaktstrikten.

Länsavdelningen i Stockholms län har i ett par fall använt spårhund men utan resultat. Föreståndaren för avdelningen har uttalat som sin mening att bestyret med dressyr samt kostnad för inköp och underhåll av sådan hund säkerligen icke skulle motsvara gagnet av densamma. Inom Stockholms län hade emellertid några till kriminalpolisen icke hörande polismän hundar, som kunde anlitas, därest behov vid något enstaka tillfälle skulle yppa sig.

Landsfogden i Uppsala län har meddelat, att Uppsala stad genom särskild överenskommelse från början av detta år ställt till länets förfogande en polishund jämte förare. Redan under den korta tid, som tillgång till polishund funnits, hade det visat sig, att polishunden varit till god nytta. En förrymd brottsling hade, därigenom att polishunden jämte förare hastigt utsänts, kunnat fasttagas. Då brottslingen tillfångatagits på en ö, visade detta att polishunden gjort ett synnerligen gott spaningsarbete. För egen del ansågo landsfogden, att polishund i varje län borde vara tillgänglig för landsfogde och landsfiskaler.

Landsfogden i Örebro län anser, att en polishund borde kunna vara till stor nytta särskilt i de vidsträckta skogarna inom länet. En i närheten av Örebro stationerad spaningshund hade anlitats åtskilliga gånger men utan något som helst resultat, vilket möjligen berott därpå, att spåren vid dessa tillfällen varit för gamla.

Landsfogden i Kopparbergs län har meddelat, att år 1927 inom länet gripits en länge efterlyst stortjuv uteslutande med hjälp av en polishund, som en kriminalkonstapel i länet då hade på egen bekostnad.

För övrigt har, såvitt av meddelanden från landsfogdarna framgår, icke gjorts någon erfarenhet i länen om användning av polishundar. Tio landsfogdar hava emellertid uttalat den meningen, att sådana hundar voro behöfliga. Landsfogden i Gävle anser, att det i allmänhet dröjer för länge med polisens inställelse å brottsplatsen för att spaningshund skall kunna användas med önskat resultat och landsfogden i Västernorrlands län har framhållit, att ytterst få polismän voro lämpade för hundarnas omhändertagande.

Ehuru de sålunda i länen gjorda erfarenheterna äro synnerligen obetydliga, är det dock uppenbart att en spaningshund under gynnsamma förhållanden kan vara till stor nytta. För en allmänna användning av hundar i kriminalpolisens tjänst fordras emellertid en ej ringa tillgång på både lämpliga och väl utbildade hundar och lämpliga och väl utbildade förare. Vidare är det av vikt, att hundarna ständigt få noggrann omvårdnad och ledning så att deras duglighet icke går förlorad och att de snabbt kunna föras till platsen, där deras användning i polistjänsten kan ifrågakomma. Det anses vetenskapligt utränt, att en hund endast under gynnsamma betingelser med någon utsikt till framgång kan följa ett spår, som är äldre än omkring sex timmar.

För att något mera avsevärt resultat skall kunna vinnas i landet genom användning av spaningshundar är det behöfligt, att en hundskola inrättas, en anstalt för utbildning av både hundar och förare, vilken också skulle ombesörja anskaffning av hundar. Anslag skulle behövas både för anstalten, för polismännens deltagande i kurserna samt för anskaffning och underhåll av hundarna. Så omfattande åtgärder kunna emellertid på grund av hittills gjorda erfarenheter icke förordas, men om det skulle visa sig, att ett allmänna behov finnes, torde det vara lämpligt att denna fråga toges under särskild behandling, eventuellt i samband med frågan om anskaffning och

utbildning av skyddshundar åt myndigheter, som kunna behöva sådana hundar.

Representanter för föreningen Sveriges landsfiskaler hava framhållit önskvärdheten av att tidningen Polisunderrättelser bleve utdelad även till fjärdingsmännen. Fjärdingsmännen, både ordinarie och extra, skulle genom sin personalkännedom kunna i väsentlig mån medverka till ett bättre resultat av efterlysningar och andra meddelanden i nämnda tidning. De skulle också härigenom bliva mera intresserade för brottmålsarbetet.

Redaktionen för tidningen har verkställt utredning angående den ökning av kostnaderna för tidningen, som dess tillhandahållande åt samtliga fjärdingsmän i riket skulle åsamka statsverket. Av denna utredning har enligt meddelande från polismästaren i Stockholm framgått, att tryckningskostnaderna skulle komma att ökas med cirka 35,000 kronor. Det ökade redaktionsarbete, som den ifrågasatta utvidgningen av tidningens läsekrets skulle medföra, har beräknats kräva anställning av minst ytterligare ett biträde. Förslagets genomförande skulle följaktligen åsamka statsverket en merutgift för »Polisunderrättelser» av cirka 40,000 kronor om året.

Härtill skulle komma att tidningen, som utkommer varje dag och som utexpedieras samma dag den tryckts, icke skulle kunna expedieras till läsekretsens samma dag den lämnat tryckpressen utan först följande dag, enär de många nytillkommande adressaterna skulle orsaka längre tid för adressernas vederbörliga anbringande å tidningsnumren. Detta arbete kan för närvarande verkställas före de postförande tågens avgång å eftermiddagen, men det stora antal nya läsare, som ifrågasatts, måste förlänga nyss sagda del av expeditionen och försena denna till följande dag. Den snabbhet i tidningens expedition, som med hänsyn till dess ändamål är önskelig, skulle följaktligen icke kunna iakttagas.

Under sådana förhållanden torde det icke vara lämpligt att vidtaga den ifrågasatta utvidgningen.

Föreningen Sveriges landsfogdar har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 februari 1931 hemställt om utredning angående inrättande genom statsverkets försorg av en kriminalteknisk centralbyrå och till stöd härför anfört i huvudsak följande.

Vid undersökningar i brottmål ställdes polismyndigheterna på landsbygden ofta inför spörsmål, vilka för sin lösning krävde undersökning antingen genom speciell vetenskaplig institution eller ock genom särskilt utbildad sakkunnig. I vissa fall kunde vederbörande polismyndighet omedelbart avgöra, till vilken statsinstitution man i det särskilda fallet borde hänvända sig. Men ofta kunde tvekan uppkomma, huruvida ärendet borde hänskjutas till den ena eller andra institutionen. Onödig tidsförlust och minskade möjligheter till gott undersökningsresultat kunde då uppkomma genom undersökningsföremålets transport mellan olika institutioner. För vissa fall saknades helt och hållet en statsinstitution, som ägde skyldighet och möjlighet att verkställa erforderlig utredning, såsom i fråga om skriftförfalskning m. m. I sistnämnda fall måste därför vederbörande polismyndighet på eget ekonomiskt ansvar föranstalta om utredning i dylika tjänsteärenden, understundom med risk att själv få vidkännas kostnaden för denna. En annan omständighet, som i detta sammanhang borde påpekas, vore också att utlåtanden från sakkunnig statsinstitution tillerkändes större bevisvärde än utlåtanden som avgivits av andra.

För landsbygdens polismyndigheter framstode det därför såsom ett trängande behov att genom statsverkets försorg inrättades en kriminalteknisk centralbyrå, till vilken vederbörande polismyndighet vid behov av specialundersökningar kunde hänvända sig.

*Tidningen
Polisunder-
rättelser.*

*Kriminal-
teknisk
centralbyrå
och polis-
laboratorium.*

Efter sådan hänvändelse skulle byrån hava att antingen remittera ärendet till den institution, som i det föreliggande fallet vore bäst skickad för utredningens verkställande, eller ock att själv ombesörja undersökningen.

I skrivelsen anföres slutligen att ett ytterligare önskemål beträffande ifrågavarande byrå givetvis vore, att vid densamma anställdes några kriminaltjänstemän, som erhållit särskild utbildning för undersökning angående vissa grövre brott såsom mord och dylikt, vilka i fall av behov omedelbart kunde beordras biträda lokala polismyndigheter vid mera invecklade utredningar.

Det i skrivelsen sist anförda önskemålet rör ett ämne, som här förut varit föremål för utredning, av vilken torde framgå, att en dylik central institution för undersökning ute i landet angående vissa grövre brott såsom mord och dylikt icke bör inrättas. Härmed är naturligtvis icke uteslutet, att biträde vid dylik undersökning av polisman, som är speciellt sakkunnig beträffande fingeravtryck m. m., bör finnas att tillgå, vilken fråga beröres närmare i det följande.

Vad angår den uppgift, som skulle tillkomma den föreslagna centralbyrån för biträde åt polismyndigheter i landet i sådana fall, då de önska anlita speciell vetenskaplig institution, kan det icke vara behöfligt att en särskild byrå inrättas för förmedling av sådana ärenden. Äro myndigheterna tveksamma vart de skola hänvända sig kunna de lätt få upplysning härom t. ex. hos polisen i Stockholm. Att någon statsinstitution eller tjänsteman icke finnes för biträde med undersökningar angående skriftförfälskning är onekligen en brist, men detta eller något annat liknande behov kan icke tillräckligt motivera inrättande av en särskild kriminalteknisk byrå.

Det har ifrågasatts, att för polisväsendets behov borde finnas ett särskilt centralt laboratorium, som i stället för omförmälda vetenskapliga institutioner kunde anlitas för polisens undersökningar. En sådan förändring skulle icke innebära någon förbättring. De vetenskapliga institutioner av ifrågavarande slag, som mest anlitas, äro statens rättskemiska laboratorium och andra under medicinalstyrelsen lydande anstalter samt statens provningsanstalt. Dessa institutioner hava en så omfattande erfarenhet och äro så rikt utrustade med vetenskapliga krafter och andra resurser, att ett särskilt polislaboratorium icke på långt när skulle kunna erbjuda samma möjligheter.

Av anförda skäl torde det icke vara lämpligt, att genom statens försorg inrättas vare sig en kriminalteknisk centralbyrå eller ett polislaboratorium.

Centralbyrån
för finger-
avtryck.

Däremot bör åtgärd vidtagas för att den redan befintliga av staten för polisväsendet inrättade centralbyrån för fingeravtryck må kunna jämte sin nuvarande uppgift tillgodose även andra behov.

I ett förut återgivet yttrande har landsfogden i Örebro län framhållit, att det synnerligen ofta inträffade, att fingeravtryck anträffades å en brottsplats utan att undersökningen gäve till resultat, att misstankar kunde riktas emot viss eller vissa personer. Då avtryck av brottslingens samtliga tio fingrar ytterst sällan återfunnes å brottsplatsen, vore det behöfligt, att ett fullständigt s. k. enfingersregister funnes att tillgå. Det vid centralbyrån för fingeravtryck förda enfingersregister, vilket huvudsakligen endast omfattade avtryck upptagna i Stockholm, borde utvidgas till att omfatta hela landet.

Centralbyrån för fingeravtryck är organiserad tillsammans med signalementsbyrån vid Stockholms kriminalpolisavdelning. Centralbyråns personal består av en kommissarie och två kriminalkonstaplar, signalementsbyråns personal av en överkonstapel och en fotograf. Hela personalen arbetar tillsammans såsom en avdelning.

Förutnämnda enfingersregister, omfattande avtryck upptagna i Stockholm, tillhör signalementsbyrån. För registrets inrättande har vidtagits den an-

ordningen att alla fingeravtryck, som tagas av polisen i Stockholm, lämnas till centralbyrån i två exemplar, av vilka det ena lägges till enfingersregistret. Denna anordning har visat sig vara till stor nytta och det finnes uppenbarligen skäl för utvidgande av densamma till att omfatta hela riket.

Centralbyrån för fingeravtryck bör emellertid tillgodose även ett annat behov. Den vid nämnda signalementsbyrå tjänstgörande överkonstapeln har enligt instruktionen för polispersonalen i Stockholms polisdistrikt till särskilt åliggande, bland annat, att på begäran av spanande personal, så fort ske kan, begiva sig till brottsplats och biträda vid dennas besiktning för utrönande av förekomsten av fingeravtryck och andra spår efter brottslingar. Till signalementsbyrån hör det s. k. kriminalmuseet, vilket innehåller en samling av föremål, som tillvaratagits vid sådana undersökningar å brottsplatser. Det skulle givetvis vara av stort värde att sådana specialister finnes att tillgå även vid undersökningar på andra orter i landet, men för detta ändamål torde det vara behövt, att ytterligare två kriminalkonstaplar anställas vid centralbyrån. Denna byrå skulle därefter hava till åliggande, att efter rekvisition från vilken polismyndighet som helst i riket lämna biträde vid undersökning angående särskilt grova brott, och det synes vara lämpligt, att den polisman, som utsändes, finge samma uppgift som enligt vad ovan nämnts tillkommer överkonstapeln vid Stockholmspolisens signalementsbyrå.

För berörda ändamål torde anslaget till centralbyrån för fingeravtryck tillsvidare böra ökas med i runt tal 11,000 kronor, varjämte skulle erfordras nya föreskrifter angående centralbyråns verksamhet.

Vad slutligen kriminalpolispersonalens utbildning angår torde det icke vara lämpligt, att hithörande frågor här upptagas till närmare granskning, då Kungl. Maj:t uppdragit åt styrelsen för polisskolan i Stockholm att verkställa utredning, huruvida och i vad mån reglementet för polisskolan i Stockholm med hänsyn till den vid dess tillämpning vunna erfarenheten eller eljest borde ändras. Vid denna utredning, som skall verkställas med biträde av särskilda sakkunniga, torde de spörsmål i avseende å kriminalpolispersonalens utbildning, som framkommit i ovan återgivna yttranden, komma under behandling.

Det har icke heller syntts vara lämpligt att här ingå i granskning av framkomna förslag om utgivande av en handbok rörande brottsundersökningar och om utfärdande av särskilda föreskrifter eller anvisningar angående sådana undersökningar, vilka förslag nära sammanhånga med frågan om utbildningen i polisskolan.

Stockholm den 10 september 1931.

G. Hårleman.

Förslag.

*Kriminal-
polisperson-
alens
utbildning.*

Tab. 1. *Brott och förseelser*, som undersökts av kriminalpolisen vid verksamheten utom stationsorten åren 1928—1930.

	Brottens och förseelsernas art	Stockholm			Uppsala			Nyköping			Eskilstuna			Linköping			Norrköping			
		1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	
1	Mord	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1
2	Mordförsök	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3	Dråp	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
4	Vållande till annans död	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
5	Dödsfall under misstänkta omständigheter	—	4	1	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	—	—	3	2	—	5
6	Svår misshandel	7	4	5	1	—	2	2	2	—	1	2	—	2	3	1	5	2	2	6
7	Barnamord	4	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	7
8	Fosterfördrivning	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	8
9	Hemfridsbrott	2	3	1	1	—	—	—	—	—	1	—	1	1	2	1	1	—	—	9
10	Våldtäkt, försök till våldtäkt	4	6	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	10
11	Sedlighetsbrott	54	12	19	—	2	2	2	2	1	1	2	—	—	1	2	2	1	4	11
12	Egenmäktigt förfarande	1	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	12
13	Menedsbrott	4	2	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	13
14	Mordbrand, försök till mordbrand	1	9	13	—	—	—	1	2	2	2	1	2	—	—	2	—	—	—	14
15	Eldsvåda under misstänkta omständigheter	18	12	16	1	2	1	—	4	2	—	3	2	—	—	1	2	2	—	15
16	Dynamitattentat	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
17	Snatteri, stöld	¹⁾ 133	¹⁾ 158	¹⁾ 166	4	21	5	3	4	2	4	6	2	18	28	26	2	10	20	17
18	Inbrottsstöld, fickstöld	2	2	1	11	20	25	5	3	4	5	1	3	23	24	18	25	16	10	18
19	Rån	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	19
20	Bedrägeri, förskingring, förfalskning, trolöshet	15	56	29	1	—	3	3	2	2	—	2	1	1	3	4	2	3	12	20
21	Bedrägeri i konkurs	2	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
22	Andra brott mot strafflagen	4	25	3	1	1	2	1	1	2	3	3	4	2	4	2	—	—	—	22
	Summa	255	301	278	21	46	41	18	21	16	20	21	16	49	66	63	43	36	48	
23	Lönnbränning	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	4	6	4	4	14	24	23
24	Annan olovlig befattningsmed spritdrycker	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	6	4	6	148	61	69	24
25	Trafikförseelser	—	—	—	—	—	—	2	2	3	5	3	2	—	—	—	12	9	2	25
26	Diverse förseelser	69	76	69	2	—	—	—	2	2	2	1	1	—	—	1	2	—	5	26
	Summa	69	76	69	2	—	2	2	4	8	7	4	3	10	10	11	156	84	100	

¹⁾ Här äro även inbrottsstölden inräknade.

Tab. 1 (forts.) *Brott och förseelser, som undersökts av kriminalpolisen vid verksamheten utom stationsorten åren 1928—1930.*

Brottens och förseelsernas art		Jönköping			Växjö			Kalmar			Västervik			Visby			Karlskrona		
		1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930
1	Mord	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
2	Mordförsök	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3	Dråp	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
4	Vållande till annans död	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	1	4
5	Dödsfall under misstänkta omständigheter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	1	—	—	5
6	Svår misshandel	—	—	—	—	1	—	1	2	11	—	1	—	—	1	1	5	1	6
7	Barnamord	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	3	1	—	—	7
8	Fosterfördrivning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	8
9	Hemfridsbrott	—	—	—	—	—	—	1	2	3	—	—	—	1	—	2	3	—	9
10	Våldtäkt, försök till våldtäkt	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	10
11	Sedlighetsbrott	—	1	—	—	—	—	1	3	3	—	—	—	7	—	3	4	—	11
12	Egenmäktigt förfarande	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	12
13	Menedsbrott	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	13
14	Mordbrand, försök till mordbrand	3	—	—	—	—	2	1	3	1	—	—	1	—	—	1	2	4	14
15	Eldsvåda under misstänkta omständigheter	1	3	2	2	—	2	5	4	4	1	—	1	1	3	1	1	1	15
16	Dynamitattentat	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	2	—	—	16
17	Snatteri, stöld	2	—	—	14	7	1	3	4	10	6	—	—	8	11	14	—	—	17
18	Inbrottsstöld, fickstöld	91	14	2	5	16	3	9	5	9	5	8	2	7	6	17	7	1	18
19	Rån	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	19
20	Bedrägeri, försakingring, förfalskning, trolöshet	8	2	5	—	—	—	1	6	11	2	—	1	1	2	—	9	14	20
21	Bedrägeri i konkurs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
22	Andra brott mot strafflagen	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	5	—	1	—	4	11	22
	Summa	106	20	12	22	25	10	23	30	56	15	11	10	34	31	43	38	35	54
23	Lönnbränning	—	—	—	1	1	—	1	—	14	1	2	—	—	—	—	—	1	23
24	Annan olovlig befattningsmed spritdrycker	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	2	—	—	2	1	2	24
25	Trafikförseelser	—	1	—	8	5	5	—	—	—	—	—	—	214	197	167	—	—	25
26	Diverse förseelser	1	1	—	1	1	—	1	3	4	68	31	48	2	3	5	—	—	26
	Summa	1	2	—	10	7	5	2	3	20	69	34	50	216	200	174	1	3	5

Tab. 1 (forts.) *Brott och förseelser, som undersökts av kriminalpolisen vid verksamheten utom stationsorten åren 1928—1930.*

54

Brottens och förseelsernas art	Kristianstad			Malmö			Hälsingborg			Halmstad			Göteborg			Borås		
	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930
1 Mord	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
2 Mordförsök	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
3 Dråp	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
4 Vållande till annans död	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—
5 Dödsfall under misstänkta omständigheter	—	—	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
6 Svår misshandel	—	—	—	4	4	2	2	4	1	—	—	2	2	2	3	—	—	—
7 Barnamord	—	—	—	—	2	1	—	—	1	3	4	1	2	1	—	—	—	—
8 Fosterfördrivning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Hemfridsbrott	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	2	—	—	2	—	—	—	1
10 Våldtäkt, försök till våldtäkt	—	—	—	8	5	6	5	3	4	—	2	2	1	—	1	—	—	—
11 Sedlighetsbrott	1	—	2	8	18	5	—	2	3	5	7	2	2	5	4	—	—	—
12 Egenmäktigt förfarande	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1
13 Menedsbrott	—	2	—	4	3	4	—	1	1	—	—	—	1	—	2	—	—	1
14 Mordbrand, försök till mordbrand	—	—	6	4	2	9	2	—	1	5	4	3	—	—	—	1	—	—
15 Eldsvåda under misstänkta omständigheter	3	5	11	13	12	14	3	3	7	—	—	—	5	5	5	5	—	2
16 Dynamitattentat	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
17 Snatteri, stöld	3	5	2	85	74	75	42	45	22	3	9	3	—	2	3	—	3	11
18 Inbrottsstöld, fickstöld	10	5	10	74	47	115	33	32	48	—	6	1	4	3	3	1	11	5
19 Rån	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20 Bedrägeri, förskingring, förfalskning, trolöshet	—	5	6	34	143	89	8	11	69	9	6	3	6	4	7	2	5	5
21 Bedrägeri i konkurs	—	—	—	3	1	3	—	—	1	2	1	—	—	1	1	—	—	—
22 Andra brott mot strafflagen	—	5	4	7	8	13	3	7	6	1	4	6	1	2	7	—	—	2
Summa	18	28	41	250	323	341	98	111	67	29	49	25	25	30	37	9	19	28
23 Lönnbränning	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
24 Annan olovlig befattning med spritdrycker	—	2	11	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	7	1
25 Trafikförseelser	—	146	6	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	5	10
26 Diverse förseelser	—	2	2	3	3	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	12	67
Summa	1	150	19	3	4	5	1	2	1	—	1	—	—	—	1	—	25	78

Tab. 1 (forts.) *Brott och förseelser, som undersökts av kriminalpolisen vid verksamheten utom stationsorten åren 1928—1930.*

	Brottens och förseelsernas art	Trollhättan			Skövde			Karlstad			Örebro			Västerås			Falun		
		1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930
1	Mord	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
2	Mordförsök	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
3	Dråp	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
4	Vållande till annans död	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
5	Dödsfall under misstänkta omständigheter	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	1
6	Svår misshandel	—	—	—	—	1	2	1	—	1	—	—	—	—	—	1	3	—	4
7	Barnamord	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	6	—
8	Fosterfördrivning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
9	Hemfridsbrott	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
10	Våldtäkt, försök till våldtäkt	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	1
11	Sedlighetsbrott	—	1	—	—	2	2	—	—	2	1	—	1	1	1	—	—	13	—
12	Egenmäktigt förfarande	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
13	Menedsbrott	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	6	13
14	Mordbrand, försök till mordbrand	1	—	—	—	3	—	—	—	—	5	4	1	1	—	—	4	1	1
15	Eldsvåda under misstänkta omständigheter	—	1	—	—	1	2	1	1	—	1	1	1	2	1	3	3	2	1
16	Dynamitattentat	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	4	1	—	1	—	—	—	1
17	Snatteri, stöld	—	29	31	6	9	14	—	—	1	—	¹⁾ 2	¹⁾ 3	—	1	—	5	10	6
18	Inbrottsstöld, fickstöld	4	9	5	14	3	10	3	8	10	¹⁾ 3	¹⁾ 10	¹⁾ 11	2	2	2	12	4	18
19	Rån	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
20	Bedrägeri, försakingring, förfalskning, trolöshet	4	—	3	2	7	—	3	—	3	1	—	—	1	—	—	4	8	4
21	Bedrägeri i konkurs	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
22	Andra brott mot strafflagen	9	7	1	1	—	6	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1
	Summa	19	50	44	26	29	40	10	10	17	12	23	18	7	8	8	41	53	39
23	Lönnbränning	—	4	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	3	60	48	82
24	Annan olovlig befattningsmed spritdrycker	—	—	—	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	2	2	36	25	47
25	Trafikförseelser	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
26	Diverse förseelser	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	12	6
	Summa	—	4	—	—	1	—	—	—	7	2	1	—	—	2	9	99	85	135

¹⁾ Här äro även inbrottsstölder inräknade.

Tab. 1 (forts.) *Brott och förseelser, som undersökts av kriminalpolisen vid verksamheten utom stationsorten åren 1928—1930.*

57

	Brottens och förseelsernas art	Gävle			Härnösand			Sundsvall			Östersund			Umeå			Luleå		
		1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930	1928	1929	1930
1	Mord	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2	Mordförsök	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3	Dråp	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	3
4	Vållande till annans död	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	4
5	Dödsfall under misstänkta omständigheter	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	5
6	Svår misshandel	—	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	6
7	Barnamord	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7
8	Fosterfördrivning	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	13	—	—	8
9	Hemfridsbrott	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9
10	Våldtäkt, försök till våldtäkt	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
11	Sedlighetsbrott	3	1	1	—	—	2	—	—	2	—	—	—	2	—	1	1	3	11
12	Egenmäktigt förfarande	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
13	Menedsbrott	2	2	2	—	—	—	8	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	13
14	Mordbrand, försök till mordbrand	10	3	6	—	—	4	—	1	1	—	—	—	1	2	1	1	—	14
15	Eldsvåda under misstänkta omständigheter	—	—	—	1	—	—	6	2	2	—	—	1	2	1	1	2	4	15
16	Dynamitattentat	1	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	16
17	Snatteri, stöld	19	8	4	1	1	2	5	2	4	—	—	—	2	—	2	3	2	17
18	Inbrottsstöld, fickstöld	44	5	4	—	1	8	13	4	3	4	2	2	9	2	4	3	1	18
19	Rån	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	19
20	Bedrägeri, forskringring, förfalskning, trolöshet	1	8	8	—	1	8	1	6	3	—	1	—	28	—	2	2	1	20
21	Bedrägeri i konkurs	—	—	2	1	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	21
22	Andra brott mot strafflagen	6	—	1	1	1	7	5	8	3	—	1	—	2	—	—	—	—	22
	Summa	96	35	29	7	4	33	31	36	19	5	4	3	53	5	26	13	12	39
23	Lönnbränning	1	—	2	—	—	6	—	2	—	—	—	—	18	13	8	12	11	23
24	Annan olovlig befattningsmed spritdrycker	2	1	—	1	—	2	1	—	2	—	—	—	8	32	30	2	—	24
25	Trafikförseelser	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	2	—	—	185	366
26	Diverse förseelser	—	—	1	8	1	3	—	5	1	—	—	—	2	4	—	—	—	5
	Summa	3	1	3	10	1	11	1	8	3	—	—	—	29	51	38	14	196	386

Tab. 2. För brott begångna å landsbygden och i städer, där kriminalpolisavdelning icke finnes, häktade personer åren 1928--1930.

		Hela antalet.				Därav häktade för brott som undersökts av kriminalpolisen.				
		1928	1929	1930	S:a	1928	1929	1930	S:a	% av hela antalet.
Stockholms	län	97	97	58	252	42	33	21	96	38.1
Uppsala	»	21	12	16	49	8	11	7	26	53.1
Södermanlands	»	39	30	26	95	5	6	5	16	16.8
Östergötlands	»	59	65	44	168	15	19	28	62	36.9
Jönköpings	»	29	22	21	72	10	4	2	16	22.2
Kronobergs	»	26	22	21	69	3	4	4	11	15.9
Kalmar	»	50	66	51	167	14	10	13	37	22.2
Gotlands	»	11	4	18	33	8	4	12	24	72.7
Blekinge	»	34	28	21	83	6	6	10	22	26.6
Kristianstads	»	42	31	43	116	4	5	10	19	16.4
Malmöhus	»	73	83	108	264	44	58	70	172	65.2
Hallands	»	33	23	19	75	9	3	3	15	20.0
Göteborgs och Bohus	»	22	27	35	84	9	7	10	26	31.0
Älvsborgs	»	44	57	42	143	5	8	4	17	11.9
Skaraborgs	»	32	60	46	138	10	10	10	30	21.7
Värmlands	»	56	46	30	132	3	4	3	10	7.6
Örebro	»	26	51	38	115	—	6	9	15	13.0
Västmanlands	»	45	40	50	135	3	—	1	4	3.0
Kopparbergs	»	63	73	50	186	22	13	13	48	25.8
Gävleborgs	»	69	71	66	206	13	11	9	33	16.0
Västernorrlands	»	87	91	115	293	3	8	12	23	7.8
Jämtlands	»	24	34	26	84	—	—	—	—	—
Västerbottens	»	60	52	55	167	6	2	5	13	7.8
Norrbottens	»	47	57	65	169	6	16	13	35	20.7
Summa		1,089	1,142	1,064	3,295	248	248	274	770	23.4

Tab. 3. Av kriminalpolisen för verksamheten utom stationsorten använda rese- och förrättningsdagar åren 1928—1930.

		Polismün.		Rese- och förrättningsdagar. ¹⁾			
		Kriminal- överkonst.	Kriminal- konst.	1928	1929	1930	Års- medeltal per man.
Stockholms	län	1	4	Full sysselsättning.			
Uppsala	”	—	1	36	98	132	88
Södermanlands	”	—	2	251	277	243	128
Östergötlands	”	—	3	460	560	590	179
Jönköpings	”	—	2	80	45	49	29
Kronobergs	”	—	1	29	57	39	42
Kalmar	”	—	3	382	505	586	164
Gotlands	”	—	1	254	236	304	265
Blekinge	”	—	1	150	114	165	143
Kristianstads	”	—	2	156	236	463	142
Malmöhus	”	1	4	Full sysselsättning.			
Hallands	”	—	1	117	132	96	115
Göteborgs och Bohus	”	1	1	268	317	352	156
Älvsborgs	”	—	2	299	337	255	148
Skaraborgs	”	—	3	191	423	297	101
Värmlands	”	—	2	50	88	223	60
Örebro	”	—	2	100	217	114	72
Västmanlands	”	—	2	50	45	72	28
Kopparbergs	”	—	3	288	436	603	147
Gävleborgs	”	1	2	407	417	252	120
Västernorrlands	”	—	5	479	494	626	107
Jämtlands	”	—	1	10	15	12	12
Västerbottens	”	—	4	183	255	225	55
Norrbottens	”	—	3	109	199	277	65

¹⁾ Arbetstid för avfattande av protokoll och rapporter inräknad. Dagantalet har genomgående räknats särskilt för varje polisman, även då mer än en av polismännen deltagit i samma undersökning.

Utkast

till

ändrad lydelse av 7 § polisreglementet för riket den 26 september 1925.**7 §.**

Erfordras kriminalpolispersonal för undersökning angående brott inom polisdistrikt, varest kriminalpolisavdelning icke finnes, må polismyndigheten rekvirera sådan personal hos polischefen i stad där kriminalpolisman, avsedd för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden, finnes anställd. Rekvisitionen skall ske från stad inom länet, såvida icke för visst län blivit annorlunda förordnat; dock må i annat län, när särskilda omständigheter därtill föranleda, rekvisition efter beslut av länsstyrelsen ske från stad utom länet och åligger det landsfogden eller annan, som har att åtala brottet, att när sådan rekvisition kan ifrågakomma skyndsamt hänskjuta frågan härom till länsstyrelsen.

Är kriminalpolisman, som i första stycket avses, inom den stad där han är anställd sysselsatt med visst arbete, som icke lämpligen kan avbrytas, må i stället annan i staden anställd polisman ställas till förfogande.

BILAGA D TILL KUNGL. MAJ:TS PROPOSITION Nr 178 ÅR 1932.

Reviderad plan över statspolis och reservpolis. (jämför översikt över den statliga kriminalpolisen sid. 68).

S t a t s p o l i s							R e s e r v p o l i s (då ersättare ej anställda) ³⁾	
Förläggningsort och styrka	1)	Kom- miss.	Över- konst.	Bilar ²⁾	Mo- tor- cykl. ²⁾	Hä- tar	Man	Därav beridna
Stockholms län	Stockholm 39 (utom inten- denten)	1	3	5	2	18	Stockholm ⁴⁾ 50 Södertälje 3 Lidingö 3	16 (nu 8)
Uppsala "	"						Uppsala 3	
Södermanlands "	Eskilstuna 4	—	1	1	1	—	Eskilstuna 3 Nyköping 3	
Östergötlands "	Norrköping 7	—	1	1	1	2	Norrköping 6 Linköping 3	4 (nu 2)
Örebro "	Örebro 7	—	1	2	—	—	Örebro 3	
Västmanlands "	Västerås 4	—	1	1	1	—	Västerås 3	
Gotlands "	—	—	—	—	—	—	Visby 3	
Kronobergs "	Växjö 4	—	1	1	1	—	Växjö 3	
Kalmar "	Kalmar 7	—	1	2	—	—	Kalmar 3 Västervik 3	
Blekinge "	Karlskrona 4	—	1	1	1	—	Karlskrona 3	
Kristianstads "	"	—	—	—	—	—	Kristianstad 3	
Malmöhus "	Malmö 20	1	2	4	1	8	Malmö 12 Hälsingborg 5 Landskrona 3 Lund 3 Ystad 3 Trälleborg 3	4 (nu 3) 2 (nu 2) ⁷⁾
Jönköpings "	Jönköping 7	—	1	2	—	—	Jönköping 3	
Hallands "	"	—	—	—	—	—	Halmstad 3	
Göteb. o. Bohus "	Göteborg 28	1	2	5	1	10	Göteborg ⁵⁾ 24 Mölndal 3 Uddevalla 3	10 (nu 5)
Älvsborgs "	"	—	—	—	—	—	Borås 3 Trollhättan 3	
Skaraborgs "	Skövde 4	—	1	1	1	—	Skövde 3	
Värmlands "	Karlstad 7	—	1	2	—	—	Karlstad 3 Kristinehamn 3	
Kopparbergs "	Falun 10	—	1	2	1	—	Falun 3	
Gävleborgs "	Gävle 10	1	—	2	1	—	Gävle 3 Söderhamn 3	
Jämtlands "	Östersund 4	—	1	1	1	—	Östersund 3	
Västernorrlands "	Sundsvall 15	1	1	3	1	6	Sundsvall 3 Härnösand 3	
Västerbottens "	Umeå 4	—	1	1	1	—	Umeå 3	
Norrbottnens "	Luleå 15	1	1	3	1	6	Luleå 3	
Summa (utom intendenten)	200	6	22	40	16	⁶⁾ 50	³⁾ 202	36 (nu 20)

56

¹⁾ Siffrorna härunder beteckna den styrka, som skall uppsättas av centralstaden (den kursiverade) vid koncentration dit av statspolisavdelningarna från städer inom samma klammer. — ²⁾ Beräknat antal. — ³⁾ Reservpolisens styrka skall, i den mån ersättare anställas, kunna uppgå till *dubbla* det här angivna antalet. I kostnadsberäkningen har räknats med ersättare till sådant antal, att reservpolisantalet skall ökas med sammanlagt 100. — ⁴⁾ I Stockholm tillkomma under större delen av året såsom ytterligare reserv polisskolelever till ett antal av högst 75 (se avd. 17 i bilaga A). — ⁵⁾ I Göteborg tillkomma under större delen av året såsom ytterligare reserv polisskolelever till ett antal av högst 25 (se avd. 17 i bilaga A). — ⁶⁾ Härtill komma reservhästar, sammanlagt 10 st. — ⁷⁾ Enligt Kungl. Maj:ts medgivande är staden tills vidare befriad från skyldigheten att hålla två man beridna, under villkor att reservpolisen i stället hålles utrustad med motorcyklar. Någon ändring härutinnan ifrågasättes ej nu.

BILAGA E TILL KUNGL. MAJ:TS PROPOSITION Nr 178 ÅR 1932.

Reviderad beräkning över de kostnader för statspolis och reservpolis, som belöpa
å respektive budgetperioder (jämför sid. 53).

	1932/33 (¹ / ₁ — ⁸⁰ / ₁₀₀ 1933)	1933/34	Framdeles
<i>Statspolis.</i>			
Löner. 1 intendent	13,000	13,000	14,000
6 kommissarier	46,800		
22 överkonstaplar	105,200		
172 ordinarie konstaplar	693,800		
	845,800		
eller med avdrag med hänsyn till användande av icke ordinarie personal	397,500	795,000	820,000
Ersättning för pensioneringskostnader	58,000	116,000	116,000
” ” ” uniformering å 300	30,000	60,000	60,000
60 hästar. Inköp, inkl. mundering, å 1,600 (livs- längd 10 år).....	96,000	—	9,600
Underhålls- och stallkostnad å 1,400	42,000	84,000	84,000
40 bilar. Inköp å 5,000 (varaktighet 5 år)	200,000	—	40,000
Underhålls- och driftkostnad å 2,000	40,000	80,000	80,000
16 motorcyklar. Inköp å 2,000 (varaktighet 5 år)	32,000	—	6,400
Underhålls- och driftkostnad å 1,500	12,000	24,000	24,000
Beväpning och personlig utrustning (utom uniformer), inköp 175 kr. per man (varaktighet 10 år)	35,000	—	3,500
Traktamentsersättningar. I genomsnitt beräknas un- gefär ² / ₃ av folket (130 man) varje dag (360 dagar) vara på patrullering o. dyl. Av dessa resor beräknas: ⁴ / ₁₀ vara kortare än 4 tim. och ske utan er- sättning. ⁵ / ₁₀ vara dagsresor med ersättning 3 kr. 70,200 ¹ / ₁₀ vara dygnsresor med ersättning 10 kr. 46,800	58,500	117,000	117,000
Tekniska hjälpmedel, anslag första året 15,000, sedan 3,000 per år	15,000	3,000	3,000
Lokal och skrivbiträde i Stockholm	7,500	10,000	10,000
Lokal i 5 andra städer å 1,000 kr.	2,500	5,000	5,000
Expenser 6 städer å 500 = 3,000	2,800	5,600	5,600
13 ” ” 200 = 2,600			
Andra kostnader vid användning av stats- och re- servpolis	10,000	20,000	20,000
	1,051,800	1,332,600	1,418,100
<i>Reservpolis.</i>			
Statsbidrag för reservpolisstyrka 202 man (¹ / ₁₀ av lönen = i genomsnitt ungefär 550 kr. + för 65 man ytterligare ¹ / ₁₀) cirka	70,000	140,000	140,000
Ytterligare ¹ / ₁₀ av lönen till 100 man (beräknat antal ersättare)	27,500	55,000	55,000
Hälften av kostnaden för 36 reservpolishästar	14,040	28,080	28,080
Summa för statspolis och reservpolis	1,163,340	1,555,680	1,641,180
<i>Avgår:</i>			
Nuvarande kostnader för reservpolis	251,000		
Nu utgående anslag för hyra av motorfor- don till övervakning av vägtrafiken	28,000		
Minskning i statsbidraget till landstings- polis	26,500		
Anslag för diverse extra bevakning	15,000		
	160,250	320,500	320,500
Nettokostnad, summa kronor	1,003,090	1,235,180	1,320,680

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket	2
I. Ändrad organisation av ordningspolisen:	
Utredningsmännens förslag	6
Yttranden över promemorian angående reservpolis och statspolis m. m.	9
Departementschefen:	
Allmän motivering	27
Särskilda punkter i förslaget	37
II. Kriminalpolisorganisationen:	
Inledning	55
Utredning år 1931 rörande ändringar i kriminalpolisorganisationen	57
Utredning år 1931 i ämnen, som ej beröra kriminalpolisorganisationen	58
Yttranden över 1931 års utredning	59
Departementschefen:	
Kriminalpolisorganisationen	66
Speciella anordningar	70
Punkter vid sidan av 1931 års utredning	71
III. Specialmotivering till lagtexten	74
IV. Ytterligare frågor	75

Bilagor.

- A. P. M. rörande reservpolis och statspolis m. m. (sid. 1—85; se särskild innehållsförteckning).
- B. Sammanfattning av yttranden i anledning av promemorian rörande reservpolis och statspolis m. m. (sid. 1—38).
- C. Utredning angående kriminalpolisen för landsbygden och städer där kriminalpolisavdelning icke finnes (sid. 1—59; se särskild innehållsförteckning).
- D. Reviderad plan över statspolis och reservpolis.
- E. Reviderad beräkning över de kostnader för statspolis och reservpolis, som belöpa å respektive budgetperioder.